

**ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

*Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису*

УДК 785:78.087.6-055.2]78=161.2“195/200”(043.5)

МАРТИНЮК МАРІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

ДИСЕРТАЦІЯ

**ЖІНОЧІ ВОКАЛЬНІ АНСАМБЛІ В УКРАЇНСЬКОМУ МУЗИЧНОМУ
МИСТЕЦТВІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ:
ВІД ФОЛЬКЛОРУ ДО АКАДЕМІЧНИХ ТРАДИЦІЙ**

025 – Музичне мистецтво

02 – Культура і мистецтво

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело
_____М. В. Мартинюк

Науковий керівник: Дутчак Віолетта Григорівна, доктор мистецтвознавства,
професор

Івано-Франківськ – 2025

АНОТАЦІЯ

Мартинюк М.В. Жіночі вокальні ансамблі в українському музичному мистецтві ХХ – початку ХХІ століття: від фольклору до академічних традицій.
– Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Міністерство освіти і науки України, Івано-Франківськ, 2025.

Дисертацію присвячено дослідженню динаміки функціонування виконавських форм жіночого вокального ансамблю в українському культурно-мистецькому просторі ХХ – початку ХХІ століття у контексті фольклорних, академічних та естрадних традицій.

Об’єктом дослідження є українське вокально-ансамблеве мистецтво у різноманітні його форм і жанрів.

Предметом дисертації є жіночі вокальні ансамблі в українському музичному мистецтві ХХ – початку ХХІ століття від його традиційних фольклорних форм до академічних.

Метою дослідження постає виконавська динаміка функціонування жіночих вокальних ансамблів в українському культурно-мистецькому просторі ХХ – початку ХХІ століття у контексті фольклорних і академічних традицій.

Відповідно до мети дисертації, сформовані такі **завдання** дослідження: систематизувати джерельну базу дослідження; здійснити історичну періодизацію розвитку мистецтва жіночого ансамблевого співу в українському культурно-мистецькому просторі ХХ – початку ХХІ ст.; порівняти регіональні фольклорні особливості жіночих форм ансамблевого співу в українській культурі та їх трансляцію у діяльності колективів; створити цілісну панораму творчості провідних колективів України та української діаспори, які репрезентують різні стильові вокально-ансамблеві напрями упродовж періоду дослідження; виявити жанрово-стильові пріоритети репертуару жіночих вокальних ансамблів фольклорного, академічного, естрадного спрямування; проаналізувати рівні взаємодії фольклору та академічної музичної культури в

зразках композиторської творчості для жіночих ансамблів різних регіонів України, зокрема на прикладі Закарпаття; визначити виконавські здобутки провідних жіночих ансамблевих колективів в українському музичному мистецтві (концертно-гастрольна діяльність, конкурсно-фестивальна і звукозаписна творчість).

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що ***вперше:*** узагальнено форми та динаміку особливостей розвитку жіночих однорідних ансамблів в Україні упродовж XX – початку XXI століття від фольклорного до академічного напрямку; здійснено порівняння фольклорних традицій жіночого колективного музикування різних регіонів України та їх відображення у творчості сучасних колективів; визначено тенденції розвитку репертуару жіночих ансамблевих колективів академічного спрямування; введено до наукового обігу аналіз творчих здобутків жіночих ансамблів України та української діаспори фольклорного, академічного, естрадного напрямів; проаналізовано регіональні виміри творчої діяльності жіночих колективів, зокрема Закарпаття, позначених міжнаціональними впливами; також ***додовнено:***

визначення репертуарних тенденцій в ансамблевому жіночого бандурному виконавстві; узагальнення здобутків жіночих ансамблевих колективів української діаспори; у роботі ***знайшло продовження:*** визначення фактурних особливостей творів для жіночих ансамблів у зразках композиторської творчості та різних типів обробки й аранжування.

Методологію дослідження складає комплекс підходів та методів загального і спеціального спрямування. Серед пріоритетних методологічних підходів у дисертації використано *історичний підхід*, зокрема його *історико-хронологічний та історико-типологічний методи*; *джерелознавчий, системно-функціональний, культурологічний та соціокультурний підходи та відповідні їм методи*, пов'язані із з'ясуванням специфіки стильових традицій в жіночому ансамблевому виконавстві на різних етапах розвитку української культури та її взаємодії з іншими національними культурами, поширення різноманітних форм

жіночого ансамблю в українському середовищі за кордоном. *Аналітичний* метод використано для опрацювання наукової літератури з проблематики роботи, а також звукових і нотних матеріалів. *Емпіричні методи дослідження* (спостереження, спілкування, опитування, інтерв'ю) застосовані авторкою для аналізу аудіо та відеозразків творчості жіночих ансамблів, комунікації з керівниками та учасниками колективів.

Теоретичне значення дослідження полягає у формуванні концепції історичної динаміки розвитку жіночого вокального ансамблю в українській культурі, що сприятиме вияву її динаміки розвитку та формотворчих засад функціонування. **Практичне** значення роботи полягає у можливостях використання її результатів у виконавській діяльності колективів – як фольклорного, так і академічного спрямування, а також у програмах навчальних курсів «Методика виховання голосу», «Ансамблевий клас», «Вокальний ансамбль», «Аранжування та обробка для вокальних ансамблів» у закладах вищої освіти спеціальностей музичного спрямування.

Висновки дисертації викладені у 14 публікаціях, з яких 4 – у фахових виданнях України категорії «Б» за спеціальністю 025 Музичне мистецтво; 3 – у періодичних зарубіжних виданнях; 7 – у апробаційних виданнях (матеріали і тези конференцій).

Жіночий вокальний ансамбль – помітна й яскрава сторінка української музичної культури. Його функціонування засвідчується динамічним розвитком, починаючи з різноманітних фольклорних форм музикування, відмінних за чисельним і тембровим складом, манерою співу, репертуаром, що трансформувалися, синтезувалися з академічними традиціями. Сьогодні спостерігаються виразні новітні колективи, що репрезентують збереження традицій автентичного співу, проявів виконавського фольклоризму, академічного камерного ансамблювання, а також модерних естрадно-джазових форм.

Упродовж ХХ ст. в українському культурно-мистецькому просторі жіночі ансамблі представили концертно-мистецькі здобутки у різних жанрах,

розширення репертуару а capella та з різними типами акомпанементу (фортепіано, гітара, бандура, інструментальні струнні та народно-інструментальні ансамблі, джаз-бенди, естрадні колективи, естрадно-симфонічний, камерний та народно-інструментальний оркестри та ін.). Жіночі ансамблі щільно співпрацюють з композиторами у пошуку нових зразків авторської музики, обробок, аранжування. Розвиток жіночих вокальних ансамблів засвідчується також численними зразками нотних видань, а найбільше – виконавської творчості, зафіксованої у звукозаписах, презентованих на фестивалях і конкурсах, у концертно-гастрольній діяльності.

Творчість жіночих ансамблів упродовж XX – початку XXI століть знайшла свої вияви не лише в Україні, але й в середовищі української діаспори, засвідчувало трансляцію цього виду виконавства, пошуки нового репертуару, необхідність збереження традицій національної музики. Розмаїття форм і жанрів, репертуару та виконавської стилістики жіночих вокальних ансамблів зумовило потреби наукового осмислення основних тенденцій його розвитку. Проведене дослідження аналізу жіночого ансамблевого мистецтва України та зарубіжжя, дозволило зробити такі висновки.

Загалом жіночі ансамблеві колективи можна класифікувати *за кількісним складом* (від 2 до 10 осіб); *за характером співу* (а capella чи з супроводом), *за характером побутування* (фольклорні автентичні, виконавського фольклоризму, академічні – професійні, аматорські); *за місцем діяльності* (Україна, діаспора); *за пріоритетним репертуаром* (фольклорним, фольклорно стилізованим, академічним, естрадно-джазовим).

Якщо до початку XX ст. розвиток жіночого ансамблевого співу вже отримав свої регіональні фольклорні особливості (Полісся, Поділля, Чернігівщини, Карпатського краю), то упродовж XX ст. вони активно вивчаються та реконструюються у діяльності колективів різних областей України: «Берегиня», «Калита» (Чернігівщина, «Бовсунівські бабусі» (Житомирщина), «Горлиця», «Більчанка» (Поділля), «Древо» (Полтавщина), «Ровесниця» (Івано-Франківщина), «Ужанка», «Розмарія» (Закарпаття) та ін.

Ряд ансамблів, особливо регіонів етнопограниччя, репрезентує не лише українські та регіональні (гуцульські, лемківські, бойківські) традиції співу, але й інонаціональні: угорські («Ружа»), словацькі («Ліптаки»), румунські і циганські («Гудаки») тощо.

Створюється і ряд нових колективів, зокрема у навчальних закладах та закладах культури («Михайлове чудо», «Рожаниця», «Родовід», «Ярина», «Кралиця», «Роксоланія», «Буковиночка», «Серпанок» та ін.), проте спостерігаються відмінності у творчих манерах таких ансамблів. Окремі з них, орієнтовані на фольклорні першоджерела з польових записів і комунікації з носіями фольклору, спрямовані на точне відтворення (копіювання) манери співу й говірки, типів багатоголосся, жанрових особливостей. Інші використовують фольклорні джерела як імпульс нової творчості, переосмислення оригіналу в нових соціокультурних умовах та середовищі репрезентації. Так виникають нові стильові манери виконання, що можуть балансувати на межі автентичного й академічного співу, автентики й естрадної музики. У таких нових жанрах можуть синтезуватися й інокультурні впливи щодо метроритміки, використовуватися як стародавні говірки (гуцульські, бойківські, лемківські та ін.), так і тексти літературної мови з писемних джерел.

Упродовж XX – початку XXI століть спостерігається системне функціонування жіночих вокально-ансамблевих колективів України та української діаспори, які репрезентують різні форми, стильові напрями, багатоманіття репертуарних зразків. Цю систему складають, найперше, її основні елементи – власне самі колективи. Підсистемними утвореннями постають стильові напрями їх виконавства – фольклорний, академічний, естрадно-популярний. Компонентами системи є репертуарні множини творів, що ґрунтуються на фольклорних джерелах (жанрах) в їх первинному чи трансформованому виді (обробки), композиторські твори (пісні, перформативні композиції), аранжування та кавери.

Жанрово-стильові пріоритети репертуару жіночих вокальних ансамблів різняться відповідно до формату колективів – їх кількісного складу та якісно-

тембральних показників. Відомо, що саме у гуртовому (колективному) співі змінність манери співу, репертуарного вибору, стилістики виконання є суттєво залежною саме від складу учасників, що впливає на його творчу діяльність, специфіку вибору репертуару – фольклорного, академічного, естрадного спрямування, а також їх синтезу. В останнє десятиліття надзвичайну популярність отримали кавери зарубіжних й українських пісенних ретро-хітів, які звучать у новому аранжуванні, з оригінальним супроводом акустичних чи електронних інструментів, фонограм.

Регіональна специфіка розвитку жіночих ансамблів в Україні засвідчує рівні взаємодії фольклору та академічної музичної культури в зразках композиторської творчості. Український мелодизм, лірично-романтичний стиль, багатство можливостей інтервального (паралельні терції, сексти, октави), акордово-гармонічного (тризвуки, септакорди, нонакорди), гомофоно-гармонічного викладу стали основою творчості композиторів для жіночих вокальних ансамблів упродовж усього XX ст. – від М. Лисенка, С. Людкевича, Б. Лятошинського – до А. Кос-Анатольського, І. Шамо, М. Скорика, В. Івасюка, Л. Колодуба, Є. Козака, І. Поклада, І. Карабиця, Б. Янівського, Б. Фільц, Ж. Колодуб, В. Павліковського та ін. Сьогодні вокально-ансамблева творчість широко представлена у доробку В. Власова, Є. Мілки, В. Степурка, О. Герасименко, Р. Лісової та ін., які komponують твори для колективів різного складу як а сарелла, так і з супроводом (зокрема для фортепіано, бандур, камерних оркестрів тощо).

Спостерігається значне зацікавлення зі сторони композиторів і елементами регіональних традицій фольклору, що знаходять своє відображення у тематиці та жанрах творчості. Зокрема, у творчості композиторів Закарпаття (Д. Задора, М. Попенка, В. Поповича, Ф. Турянина та ін.) помітними тенденціями є використання не лише тематики краю, але й мелодики й ритміки цього полікультурного регіону.

Значні виконавські здобутки провідних жіночих ансамблевих колективів в українському музичному мистецтві спостерігаються у площинах концертно-

гастрольної діяльності, конкурсно-фестивального руху, звукозаписної творчості. Вони активно представлені й на нових звукових стрімінгових платформах, сприяють знайомству з українськими вокально-ансамблевим мистецтвом для широкої аудиторії, зокрема зарубіжної. Станом на сьогодні численні жіночі вокальні колективи репрезентують всі напрями виконавства, забезпечуючи жанрове розмаїття, репертуарні новації, стильову багатоманітність.

Серед колективів України останніх десятиліть, які активно репрезентують жіночий вокальний ансамбль у його різноманітних жанрово-стильових напрямках на концертах, фестивалях, слід відзначити тріо «Крайня хата», «Солов'ї Галичини», гурт «Ладо», фолькгурти «Коралі», «Червоні маки», тріо «KURBASY», дует сестер Тельнюк, «Ladies'trio», «YAGODY», «Dakh Daughters», «Freedom Jazz», «Panivalkova», «Україня» та ін. Також активну творчу діяльність проявляють колективи української діаспори, які сьогодні репрезентують українські національні традиції співу за кордоном, це гурти «Калина», «Dagadana», «Wernyhora», «Krajka», «Folke Melodie» (Польща), «Намисто» (Литва), «Fajna» (Австрія) та ін.

Ключові слова: вокальний ансамбль, жіночий вокальний ансамбль, вокально-ансамблеве мистецтво України та української діаспори, музична культура України та української діаспори, фольклорні традиції, академізація, українська пісенна естрада, жіночий ансамбль бандуристок, бандурне виконавство, композиторська творчість, обробка, аранжування, жанрово-стильові характеристики, конкурсно-фестивальний рух, звукозаписи.

ANNOTATION

Martyniuk M.V. Women's vocal ensembles in the Ukrainian musical art of the twentieth and early twenty-first centuries: from folklore to academic traditions. – Qualification scientific work in the form of a manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 025 Musical Art. Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Ivano-Frankivsk, 2025.

The dissertation is devoted to the study of the dynamics of the functioning of the performing forms of the female vocal ensemble in the Ukrainian cultural and artistic space of the twentieth and early twenty-first centuries in the context of folklore, academic and pop traditions.

The object of the study is Ukrainian vocal ensemble art in its diversity of forms and genres.

The subject of the dissertation is women's vocal ensembles in the Ukrainian musical art of the twentieth and early twenty-first centuries from its traditional folklore forms to academic ones.

The purpose of the study is to examine the performance dynamics of women's vocal ensembles in the Ukrainian cultural and artistic space of the twentieth and early twenty-first centuries in the context of folklore and academic traditions.

In accordance with the purpose of the dissertation, the following research objectives were formed: to systematize the source base of the study; to carry out a historical periodization of the development of the art of women's ensemble singing in the Ukrainian cultural and artistic space of the twentieth and early twenty-first centuries; to compare regional folklore features of women's ensemble singing forms in Ukrainian culture and their translation in the activities of collectives; to create a holistic panorama of the work of leading collectives of Ukraine and the Ukrainian diaspora representing different vocal ensemble styles.

The scientific novelty of the dissertation is that for the first time: the forms and dynamics of the peculiarities of the development of women's homogeneous ensembles in Ukraine during the twentieth and early twenty-first centuries from folklore to academic direction are generalized; the folklore traditions of women's collective music making in different regions of Ukraine and their reflection in the work of modern ensembles are compared; the trends in the development of the

repertoire of women's ensemble groups of academic direction are determined; the analysis of the creative achievements of women's ensembles of Ukraine and the Ukrainian diaspora of folklore, academic and pop directions was introduced into scientific circulation; regional dimensions of the creative activity of women's groups, in particular Transcarpathia, marked by interethnic influences, were analyzed; also supplemented:

identification of repertoire trends in women's bandura ensemble performance; generalization of the achievements of women's ensemble groups of the Ukrainian diaspora;

continued with the identification of textural features of works for women's ensembles in samples of composers' creativity and various types of processing and arrangement.

The research methodology consists of a set of approaches and methods of general and specialization. Among the priority methodological approaches used in the dissertation are the historical approach, in particular its historical-chronological and historical-typological methods; source, systemic-functional, cultural and socio-cultural approaches and their corresponding methods related to the elucidation of the specifics of stylistic traditions in women's ensemble performance at different stages of the development of Ukrainian culture and its interaction with other national cultures, the spread of various forms of women's ensemble in the Ukrainian environment abroad. The *analytical* method was used to study the scientific literature on the topic of the study, as well as sound and music materials. *Empirical research methods* (observation, communication, surveys, interviews) were used by the author to analyze audio and video samples of women's ensembles, and to communicate with the leaders and members of the ensembles.

The theoretical significance of the study lies in the formation of the concept of the historical dynamics of the development of the female vocal ensemble in Ukrainian culture, which will contribute to the identification of its dynamics of development and formative principles of functioning. **The practical significance** of the work lies in the possibilities of using its results in the performance activities of

groups – both folklore and academic, as well as in the programs of the courses «Methods of voice education», «Ensemble class», «Vocal ensemble», «Arrangement and processing for vocal ensembles» in higher education institutions of music specialties.

The conclusions of the dissertation are presented in 14 publications, of which 4 are in professional publications of Ukraine of category «B» in the specialty 025 Musical Art; 3 – in periodicals abroad; 7 – in approbation publications (materials and abstracts of conferences).

Women's vocal ensembles are a prominent and vivid page of Ukrainian musical culture. Its functioning is evidenced by its dynamic development, starting with various folklore forms of music-making, different in number and timbre, singing style, and repertoire, which were transformed and synthesized with academic traditions. Today we can observe distinctive new groups that represent the preservation of the traditions of authentic singing, manifestations of performing folklore, academic chamber ensembles, and modern pop and jazz forms.

During the twentieth century, women's ensembles in the Ukrainian cultural and artistic space presented concert and artistic achievements in various genres, expanding the repertoire acapella and with various types of accompaniments (piano, guitar, bandura, instrumental string and folk instrument ensembles, jazz bands, pop groups, pop-symphonic, chamber, and folk-instrumental orchestras, etc.) Women's ensembles work closely with composers in search of new samples of original music, instrumentation, and arrangements. The development of women's vocal ensembles is also evidenced by numerous examples of music publications, and most of all by the performance creativity recorded in sound recordings presented at festivals and competitions, and in concert and touring activities.

The creativity of women's ensembles in the twentieth and early twenty-first centuries found its manifestations not only in Ukraine but also among the Ukrainian diaspora, testifying to the transmission of this type of performance, the search for new repertoire, and the need to preserve the traditions of national music. The diversity of forms and genres, repertoire and performance stylistics of women's vocal

ensembles necessitated a scientific understanding of the main trends in its development. The study of the analysis of women's ensemble art in Ukraine and abroad allowed us to draw the following conclusions.

Generally speaking, women's ensemble groups can be classified by their size (from 2 to 10 people); by the type of singing (a capella or with accompaniment); by the nature of their existence (authentic folklore, performing folklore, academic – professional, amateur); by their location (Ukraine, diaspora); by their priority repertoire (folklore, folklore-stylized, academic, pop-jazz).

While by the beginning of the twentieth century the development of women's ensemble singing had already acquired its regional folklore features (Polissya, Podillia, Chernihiv, and the Carpathian region), during the twentieth century they were actively studied and reconstructed in the activities of groups from different regions of Ukraine: «Berehynia», «Kalyta» (Chernihiv region), «Bovsunivski Babusi» (Zhytomyr region), «Horlytsia», «Bilchanka» (Podillia), «Drevo» (Poltava region), «Rovesnytsia» (Ivano-Frankivsk region), «Uzhanka», «Rozmariya» (Zakarpattia), etc.

A number of ensembles, especially in ethnic border regions, represent not only Ukrainian and regional (Hutsul, Lemko, Boyko) singing traditions, but also foreign ones: Hungarian (Ruzha), Slovak (Liptaks), Romanian and Gypsy (Hudaki), etc.

A number of new groups are also being created, in particular in educational and cultural institutions («Mykhailo's Miracle», «Rozhanytsia», «Rodovid», «Yaryna», «Kralytsia», «Roksolania», «Bukovynochka», «Serpanok» etc.), but there are differences in the creative styles of such ensembles. Some of them, focused on folklore primary sources from field recordings and communication with folklore carriers, aim to accurately reproduce (copy) the manner of singing and speaking, types of polyphony, and genre features. Others use folklore sources as an impetus for new creativity, rethinking the original in new socio-cultural conditions and medium of representation. In this way, new stylistic manners of performance emerge that can balance on the edge of authentic and academic singing, authenticity and pop music. Such new genres can synthesize foreign cultural influences in terms of metrical

rhythm, use both ancient dialects (Hutsul, Boikos, Lemkos, etc.) and texts of literary language from written sources.

During the twentieth and early twenty-first centuries, there was a systematic functioning of women's vocal ensemble groups in Ukraine and the Ukrainian diaspora, representing various forms, stylistic trends, and a variety of repertoire samples. This system is composed, first of all, of its basic elements-the ensembles themselves. Subsystemic formations are the stylistic directions of their performance: folk, academic, and popular. The components of the system are repertoire sets of works based on folklore sources (genres) in their original or transformed form (arrangements), compositions (songs, performative compositions), arrangements and covers.

The genre and style priorities of the repertoire of women's vocal ensembles vary according to the format of the groups - their quantitative composition and qualitative and timbral indicators. It is known that in group (collective) singing, the variability of singing style, repertoire choice, and performance style is significantly dependent on the composition of the participants, which affects their creative activity, the specifics of the choice of repertoire - folk, academic, pop, and their synthesis. In the last decade, covers of foreign and Ukrainian retro hits have become extremely popular, which sound in a new arrangement, with original accompaniment by acoustic or electronic instruments and phonograms.

The regional specificity of the development of women's ensembles in Ukraine demonstrates the levels of interaction between folklore and academic musical culture in the samples of composers' creativity. Ukrainian melodism, lyrical and romantic style, a wealth of possibilities for interval (parallel tertiaries, sextets, octaves), chordal and harmonic (triads, septacords, nonchords), and homophonic and harmonic presentation became the basis of composers' work for women's vocal ensembles throughout the twentieth century. – from M. Lysenko, S. Liudkevych, B. Liatoshynskyi to A. Kos-Anatolskyi, I. Shamo, M. Skoryk, V. Ivasyuk, L. Kolodub, Y. Kozak, I. Poklad, I. Karabyts, B. Yanivskyi, B. Filts, J. Kolodub, V. Pavlikovsky, and others. Today, vocal and ensemble works are widely represented

in the works of V. Vlasov, E. Milka, V. Stepurko, O. Herasymenko, R. Lisova, and others, who compose works for groups of different composition both acapella and with accompaniment (in particular, for piano, banduras, chamber orchestras, etc.).

There is a significant interest on the part of composers in elements of regional folklore traditions, which are reflected in the themes and genres of their work. In particular, in the works of composers from Transcarpathia (D. Zador, M. Popenko, V. Popovych, F. Turyanyn, etc.), notable trends include the use of not only the themes of the region, but also the melodies and rhythms of this multicultural region.

Significant performing achievements of leading women's ensemble groups in Ukrainian music can be observed in the areas of concert and touring activities, competition and festival movement, and recording work. They are also actively represented on new audio streaming platforms, promoting the introduction of Ukrainian vocal and ensemble art to a wide audience, including foreign ones. As of today, numerous women's vocal groups represent all areas of performance, providing genre diversity, repertoire innovations, and stylistic diversity.

Among the Ukrainian groups of recent decades that actively represent female vocal ensembles in their various genres and styles at concerts and festivals, it is worth mentioning the trio «Kraynya Hata», «Solov'i Halychyny», the band «Lado», the folk groups «Koraly», «Chervoni Maky», the trio «KURBASY», the Telnyuk sisters' duet, «Ladies'trio», «YAGODY», «Dakh Daughters», «Freedom Jazz», «Panivalkova», «Ukrania», and others. Ukrainian diaspora groups are also actively engaged in creative activities, representing Ukrainian national singing traditions abroad. These include the bands «Kalyna», «Dagadana», «Wernyhora», «Krajka» (Poland), «Folke Melodie» (Norway), «Namysto» (Lithuania), «Fajna» (Austria), and others.

Keywords: vocal ensemble, female vocal ensemble, vocal ensemble art of Ukraine and the Ukrainian diaspora, musical culture of Ukraine and the Ukrainian diaspora, folk traditions, academization, Ukrainian pop music, female bandura ensemble, bandura performance, compositional creativity, adaptation, arrangement, genre and style characteristics, competition and festival movement, sound recordings.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових видання України категорії «Б»:

1. Мартинюк М. Вокальний ансамбль в полікультурному просторі Закарпаття. *Fine Art and Culture Studies. Науковий журнал Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк. Вип. 3. 2022. С. 62–67.

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2022-3-8>

URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/art/article/view/679>

2. Мартинюк М. Естрадна специфіка жіночого ансамблевого виконавства в Україні. *Науковий збірник «Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку»*. Напрям: мистецтвознавство. Вип. 46. Рівне, 2023. С. 141–146.

DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v46i.688>

URL: <https://zbirnyky.rshu.edu.ua/index.php/ucpmk/article/view/688>

3. Мартинюк М. Жанрово-стильові засади формування репертуару аматорських жіночих вокальних ансамблів у творчості композиторів Закарпаття. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Львів, 2024. Вип.4. С. 406–411.

DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2024.322922>

URL: <https://journals.uran.ua/visnyknakkkim/article/view/322922>

4. Гіга С., Мартинюк М., Новак О. Особливості становлення та розвитку закарпатської естрадної музики в другій половині ХХ століття. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка*. Дрогобич. 2021. Вип. 35. С. 36–41.

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-8-4>

URL: <http://www.aphn-journal.in.ua/35-8-2021>

Статті у іноземних наукових виданнях:

5. Martyniuk M. Vocal ensemble in the system of music and pedagogical education: Ukrainian experience. *LEOŠ JANÁČEK – 20TH CENTURY MUSIC*

CLASSIC: International Musicology Conference. Czech Republic. Ostrava, 2022. P. 111–119.

URL: <https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1pQOX2qkh8xmN-nBn3xrEGeNCVhrmG5o2>

6. Martyniuk M. Międzynarodowe tradycje regionu pogranicza w praktyce zespołów wokalnych Zakarpackiego. *Na pograniczach kultur i narodów z problemów historii, kultury i narodów: X Jubileuszowa Międzynarodowa Konferencja Naukowa*. Polska. Sanok, 2023. S. 37–46.

URL: <https://up-sanok.edu.pl/biblioteka/wydawnictwa/wydawnictwa-uczelniane/details,59.html>

7. Мартинюк М., Парумба Б. Діяльність вокального ансамблю «Кобзар» (Загреб) в контексті збереження українських вокально-інструментальних національних традицій за кордоном. *Українці Хорватії / Матеріали і документи. Книга 7*. Загреб, 2024. С. 85–94.

URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/28756/file.pdf>

Праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Мартинюк М. Типологія жіночих вокальних ансамблів в українському музичному мистецтві XX – початку XXI століття. *Синтез мистецької науки, освіти і творчості в Україні та глобальному культурному просторі*: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. 17–18 лютого 2021 року, м. Ужгород. Ужгород, 2022. С. 37–39. URL:

https://drive.google.com/drive/folders/1N5Q0-hpib_h3zCwb2VMBK1qTPBLL2qgB

9. Мартинюк М. Роль Миколи Попенка у формуванні національних традицій вокально-хорової культури Закарпаття. *Синтез мистецької науки, освіти і творчості в Україні та глобальному культурному просторі*: матеріали III науково-практичної конференції. 18–19 лютого 2021 року, м. Ужгород. Ужгород, 2021. С. 90–92. URL: [Збірник матеріалів конференції SMART ART 2021.pdf](#)

10. Мартинюк М. Творчість LADIES' TRIO в контексті розвитку сучасної української естради. *Естрадно-вокальне мистецтво: історія, теорія,*

практика: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції. 01 грудня 2022 року, м. Івано-Франківськ. Івано-Франківськ. 2022. С. 110–114. URL: [Естрадно-вокальне мистецтво: історія, теорія, практика збірник музичне 2022.pdf](#)

11. Мартинюк М. Творчий універсалізм Олени Глібович: диригенська, вокально-ансамблева та культурно-просвітницька діяльність (до 100-річчя з дня народження). *Синтез мистецької науки, освіти і творчості в Україні та глобальному культурному просторі*: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції. 23-24 березня 2023 року, м. Ужгород. Ужгород, 2023. С. 74–77. URL: <https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1pQOX2qkh8xmN-nBn3xrEGeNCVhrmG5o2>

12. Мартинюк М. Творча діяльність вокальних ансамблів в Україні та діаспорі: засади формування репертуару: *Мистецтво України в контексті інтеграції з художньою культурою Заходу (до 40 – річного ювілею кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації ПНУ)*: зб. матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. 19-20 жовтня 2023 року, м. Івано-Франківськ. Івано-Франківськ, 2023. С. 101–105. URL: <http://surl.li/obukc>

13. Мартинюк М. Христина Михайлюк: феномен творчої особистості. *Творчий універсалізм у культурі, мистецтві, освіті: ідентифікаційний, комунікаційний, синергетичний виміри*: зб. наукових праць (за матеріалами Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції: електронне видання). 24–25 травня 2024 року, м. Івано-Франківськ. Івано-Франківськ, 2024. С. 131–136. URL: <https://art.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/9/2025/02/zbirnyk-naukovykh-prats-1.pdf>

14. Мартинюк М. Тріо як пріоритетна форма вокального ансамблевого виконавства *Естрадно-вокальне мистецтво: історія, теорія, практика* матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. 01 червня 2024 року, м. Івано-Франківськ. Івано-Франківськ, 2024. С. 56–59.

URL: <http://repository.ukd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/617>

ЗМІСТ

ВСТУП.....	19
РОЗДІЛ 1. ТРАДИЦІЇ ЖІНОЧОГО ВОКАЛЬНО-АНСАМБЛЕВОГО МУЗИКУВАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ.....	27
1.1. Вокальний жіночий ансамбль як українське культурно-мистецьке явище, його форми та специфіка функціонування: теоретичні та історіографічні аспекти.....	28
1.2. Фольклорні регіональні традиції ансамблевого співу в Україні.....	42
РОЗДІЛ 2. АКАДЕМІЧНІ ФОРМИ ЖІНОЧИХ ВОКАЛЬНИХ АНСАМБЛІВ В УКРАЇНСЬКОМУ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОМУ ПРОСТОРІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.....	83
2.1. Виконавські здобутки українських жіночих ансамблів в академічній камерно-вокальній музиці.....	83
2.2. Естрадні виміри творчої діяльності жіночих вокальних ансамблів в Україні.....	115
2.3. Творчість жіночих вокальних ансамблів української діаспори.....	141
РОЗДІЛ 3. ЖАНРОВО-СТИЛЬОВІ ВИМІРИ УКРАЇНСЬКОГО КАМЕРНО-АНСАМБЛЕВОГО ВОКАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА.....	168
3.1. Засади формування репертуару жіночих вокальних ансамблів: фольклорні джерела, композиторська творчість, обробки, аранжування.....	168
3.2. Конкурсно-фестивальний рух як середовище репертуарного та виконавського удосконалення вокально-ансамблевого мистецтва.....	183
ВИСНОВКИ.....	202
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	209
ДОДАТКИ.....	251

ВСТУП

Актуальність дослідження. Ансамблевий спів – один з важливих зразків уособлення національної ідентифікації українців. Він становить унікальне явище нематеріальної культури, сформоване упродовж довгого історичного періоду. Саме колективне вокальне музикування є виявом традиції, ментальності, психології світовідчуття української нації. Ансамблевий спів у його різних вокальних однорідних та мішаних формах є складовою обрядових дійств календарного і сімейних циклів. Його вокально-технічні та художньо-виражальні можливості становлять впізнаваний стиль української музичної культури. Різноманітні форми вокального ансамблю, що сформувалися у автентичному фольклорному середовищі українського народу, у ХХ ст. поступово змінюють свої традиції побутування, отримують нові засоби вираження через сценічні можливості. Відбувається активний процес взаємодії фольклорного та музично-академічного середовища, що вплинув не лише на варіантність форм вокально-ансамблевих колективів, але й на засади формування їх репертуару. Композитори створюють численні зразки обробок фольклорного матеріалу, а також пишуть авторські твори. Стилїстика вокально-ансамблевого співу трансформується, синтезуються нові манери співу, розширюється спектр акомпанементу ансамблів (фортепіано, гітара, бандура, колективи народних інструментів, камерних струнних, мішаних складів ансамблів чи оркестрів), змінюється формат мистецького впливу на глядача (радіо, телебачення, звукозапис, пізніше інтернет, аудіоплатформи), суттєво розширюється репертуарний спектр.

ХХ століття змінило можливості однорідних ансамблів – як чоловічих, так і жіночих. Взаємодія фольклорних традицій різних регіонів та культур, вплив європейських та американських естрадних та джазових тенденцій, синтезування фольклорних традицій та академічної манери співу знайшли свій яскравий прояв і в українському жіночому вокальному ансамблевому мистецтві. Формуються нові форми ансамблів – від дуєтів до октетів,

удосконалюється стильова специфіка їх виконавства. Спектр репертуару українських жіночих ансамблів поступово відходить від суто фольклорних традицій, натомість отримує потужне підґрунтя новітньої композиторської творчості, що формує популярні пісенні жанри академічного та естрадно-академічного зразка, обробки, аранжування, кавери. Уже в період відновлення незалежності України спостерігаються нові напрями виконавської діяльності жіночих колективів, які синтезують фольклорні й академічні тенденції, академічні й естрадні, автентичні фольклорні й естрадні тощо.

Поряд з активним зацікавленням сучасних українських науковців до питань розвитку вокального мистецтва у його сольних і ансамблевих вимірах функціонування, жанрово-стильових аспектах творчості композиторів, вирізнення його регіональних і всеукраїнських особливостей, діаспорного буття, проте на сьогодні відсутнє комплексне наукове дослідження щодо жіночого ансамблевого мистецтва в Україні та діаспорі, розвитку його виконавських аспектах побутування, засад репертуарної політики, що й зумовило вибір теми – *«Жіночі вокальні ансамблі в українському музичному мистецтві XX – початку XXI століття: від фольклору до академічних традицій»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана на кафедрі музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Навчально-наукового Інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника згідно планів науково-дослідної роботи закладу вищої освіти та наукової тематики кафедри: «Народно-інструментальна музика України і зарубіжжя: аспекти взаємодії фольклорного і академічного напрямів» 2013–2023 рр. (державний реєстраційний номер 0113U006389), «Творчий універсалізм митців української діаспори XX – початку XXI століття: ідентифікаційний, комунікаційний, синергетичний виміри» 2022–2024 рр. (державний реєстраційний номер 0122U000893), «Музичне мистецтво в історико-культурній еволюції композиторської творчості та виконавства» з 2025 р. (державний реєстраційний

номер 0125U000103).

Тема дисертації затверджена вченою радою Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 9 від 26 жовтня 2021 р.).

Об’єктом дослідження є українське вокально-ансамблеве мистецтво у різноманітні його форм і жанрів.

Предметом дисертації є жіночі вокальні ансамблі в українському музичному мистецтві XX – початку XXI століття від його традиційних фольклорних форм до академічних.

Метою дослідження постає виконавська динаміка функціонування жіночих вокальних ансамблів в українському культурно-мистецькому просторі XX – початку XXI століття у контексті фольклорних і академічних традицій.

Відповідно до мети дисертації, сформовані такі **завдання** дослідження:

- систематизувати джерельну базу дослідження;
- здійснити історичну періодизацію розвитку мистецтва жіночого ансамблевого співу в українському культурно-мистецькому просторі XX – початку XXI ст.;
- порівняти регіональні фольклорні особливості жіночих форм ансамблевого співу в українській культурі та їх трансляцію у діяльності колективів;
- створити цілісну панораму творчості провідних колективів України та української діаспори, які репрезентують різні стильові вокально-ансамблеві напрями упродовж періоду дослідження;
- виявити жанрово-стильові пріоритети репертуару жіночих вокальних ансамблів фольклорного, академічного, естрадного спрямування;
- проаналізувати рівні взаємодії фольклору та академічної музичної культури в зразках композиторської творчості для жіночих ансамблів різних регіонів України, зокрема на прикладі Закарпаття;
- визначити виконавські здобутки провідних жіночих ансамблевих колективів в українському музичному мистецтві (концертно-гастрольна

діяльність, конкурсно-фестивальна і звукозаписна творчість).

Хронологічні межі дослідження– ХХ – початок ХХІ століть.

Географія дослідження визначається територією України, а також культурно-мистецьким простором країн зарубіжжя, де функціонують українські осередки.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що **вперше**:

- узагальнено форми та динаміку особливостей розвитку жіночих однорідних ансамблів в Україні упродовж ХХ – початку ХХІ століття від фольклорного до академічного напрямку;
- здійснено порівняння фольклорних традицій жіночого колективного музикування різних регіонів України та їх відображення у творчості сучасних колективів;
- визначено тенденції розвитку репертуару жіночих ансамблевих колективів академічного спрямування;
- введено до наукового обігу аналіз творчих здобутків жіночих ансамблів України та української діаспори фольклорного, академічного, естрадного напрямів;
- проаналізовано регіональні виміри творчої діяльності жіночих колективів, зокрема Закарпаття, позначених міжнаціональними впливами;

також **доповнено**:

- визначення репертуарних тенденцій в ансамблевому жіночому бандурному виконавстві;
- узагальнення здобутків жіночих ансамблевих колективів української діаспори;

у роботі **знайшло продовження**:

- визначення фактурних особливостей творів для жіночих ансамблів у зразках композиторської творчості та різних типів обробки й аранжування.

Методологію дослідження складає комплекс підходів та методів загального і спеціального спрямування. Серед пріоритетних методологічних

підходів у дисертації використано *історичний підхід*, що дозволив узагальнити динамічні зміни у функціонуванні жіночого вокального ансамблю в українській музичній культурі – від фольклорного середовища до академічного. Використання *історико-хронологічного методу* сприяло вияву жанрово-стильових еволюційних процесів у діяльності жіночих вокальних ансамблів в Україні та українській діаспорі упродовж XX – початку XXI століття. *Історико-типологічний метод* використано для аналізу форм жіночих вокальних ансамблів та зразків їх репертуару, притаманних для певних періодів розвитку української музики. *Джерелознавчий підхід* і відповідні йому методи застосовано для опрацювання різних видів писемних наукових і нотних джерел, звукових та аудіовізуальних зразків творчості ансамблів, а також матеріалів науково-методичного спрямування. *Системно-функціональний підхід* у дисертації сприяв розгляду ансамблевого жіночого виконавства як багаторівневої системи, основу якої складають різні форми ансамблів як елементи, що взаємодіють в межах жанрово-стильового багатоманіття єдиної української національної традиції. *Культурологічний та соціокультурний підходи* пов'язані із з'ясуванням специфіки стильових традицій в жіночому ансамблевому виконавстві на різних етапах розвитку української культури та її взаємодії з іншими національними культурами, поширення різноманітних форм жіночого ансамблю в українському середовищі за кордоном. *Аналітичний метод* використано для опрацювання наукової літератури з проблематики роботи, а також звукових і нотних матеріалів.

Емпіричні методи дослідження (спостереження, спілкування, опитування, інтерв'ю) застосовані авторкою для аналізу аудіо та відеозразків творчості жіночих ансамблів, комунікації з керівниками та учасниками колективів.

Теоретичну базу дисертації становлять:

- праці з історії українського вокального мистецтва (В. Антонюк [5; 6], О. Бенч [15], Б. Гнидя [78], Н. Гребенюк [83], О. Стахевича [343], Г. Стасько [80], ін.);

- дослідження розвитку української естради, її жанрів і форм (І. Бобула [28; 29], Н. Дрожжиної [102; 103], О. Злотника [133], О. Зосім [137–139; 437], О. Колубаєва [179–181], У. Конвалюк [183; 184], М. Мозгового [237], В. Откидача [282; 283], Т. Самаї [323; 324], М. Поплавського [298], Т. Рябухи [321], А. Фурдичка [400; 401], С. Чернікової [408; 409], Н. Шевченко [414; 415], О. Шевченко [416], І. Яркіної [424] та ін.);

- наукові дослідження з проблематики функціонування музичного фольклору (С. Грици [85–89], І. Довгалюк [97; 98], Л. Єфремової [119–122], А. Іваницького [141–143; 380], О. Мурзіної [247–248], В. Синельникової та І. Синельникова [357], О. Смоляка [335; 336], О. Фабрики-Процької [388–390], Н. Федорняк [431] та ін.);

- жіночого бандурного ансамблю (М. Березуцької [16], О. Бобечко [22–27], О. Васюти [48; 49], С. Вишневіської [54; 55], В. Дутчак [107; 110; 114], О. Кубік [196], І. Лісник [208–210]; Л. Мандзюк [217–219], Л. Пасічник [286], Н. Морозевич [239], О. Ніколенко [260], Т. Слюсаренко [333; 334], Т. Чернети [406], Н. Чернецької [407], ін.);

- праці з історії розвитку ансамблевого виконавства у діаспорі (О. Бобечко [27], В. Дутчак [108; 109; 111–113; 430], Г. Карась [60; 153–156], І. Клименко [168; 169], О. Фабрики-Процької [387], Н. Федорняк [391–396] та ін.);

- публікації з історії і теорії музичного виконавства та інтерпретації (О. Катрич [161], В. Москаленка [240], Ю. Ніколаєвської [259], Л. Шаповалової [411; 412], ін.).

Особистий внесок здобувачки. Всі результати дисертації отримані авторкою самостійно. Основні публікації у фахових виданнях, зарубіжних та апробаційних виданнях здійснені одноосібно. Стаття у співавторстві з С. Гігою і О. Новак [76] зосереджена на аналізі становлення та розвитку закарпатської естрадної музики другої половини ХХ століття, де авторці належить вияв специфіки фольклорних джерел естрадно-музичного мистецтва регіону.

Також зарубіжна публікація у співавторстві з Б. Парумбою [232] представляє аналіз історії становлення та формування репертуарних засад вокального ансамблю «Кобзар» (Загреб, Хорватія), де авторці належить визначення жанрово-тематичного спектру репертуару колективу.

Теоретичне значення дослідження полягає формуванні концепції історичної динаміки розвитку жіночого вокального ансамблю в українській культурі, що сприятиме вияву її динаміки розвитку та формотворчих засад функціонування. **Практичне** значення роботи полягає у можливостях використання її результатів у виконавській діяльності колективів – як фольклорного, так і академічного спрямування, а також у програмах навчальних курсів «Методика виховання голосу», «Ансамблевий клас», «Вокальний ансамбль», «Аранжування та обробка для вокальних ансамблів» у закладах вищої освіти спеціальностей музичного спрямування.

Апробація результатів дослідження. Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Висновки дисертації були також представлені авторкою у публічних виступах на конференціях різного рівня в Україні та закордоном:

- Міжнародних («Мистецька освіта XXI століття: виклики сьогодення» 27–28 квітня 2023 р., м. Ужгород; «Na pograniczach kultur i narodów: Historia, kultura, konflikty» 14–16 września 2023 r., Sanok, Polska; «Na pograniczach kultur i narodów: Historia, kultura, dialog» 12–14 września 2024 r., Sanok, Polska; «Іштван Мартон: феномен митця у контексті розвитку професійного музичного мистецтва закарпатського регіону до 100-річчя від дня народження» 07–08 грудня 2023 р., м. Ужгород; «Творчий універсалізм у культурі, мистецтві, освіті: ідентифікаційний, комунікаційний, синергетичний виміри» 24–25 травня 2024 р., м. Івано-Франківськ; «Вокальне мистецтво в часопросторі української культури: до 180-річчя Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка та 80-річчя кафедри академічного співу» 29–30 листопада 2024 р., м. Львів.);

- Всеукраїнських (*«Синтез мистецької науки, освіти і творчості в Україні та глобальному культурному просторі»*, 18–19 лютого 2021 р.; 17–18 лютого 2022 р.; 23–24 березня 2023 р., м. Ужгород; *«Естрадно-вокальне мистецтво: історія, теорія, практика»*, 01 грудня 2022 р.; 01 червня 2024 р., м. Івано-Франківськ; *«Мистецтво України в контексті інтеграції з художньою культурою Заходу (до 40-річного ювілею кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації ПНУ)»* 19–20 жовтня 2023 р., м. Івано-Франківськ);

- **на звітних конференціях** викладачів та аспірантів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника упродовж навчання в аспірантурі (2021–2025 рр.).

Публікації. Висновки дисертації викладені у 14 публікаціях, з яких 4 – у фахових виданнях України категорії «Б» за спеціальністю 025 Музичне мистецтво; 3 – у періодичних зарубіжних виданнях; 7 – у апробаційних виданнях (матеріали і тези конференцій).

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури (437 позицій) та додатків. Повний обсяг дисертації – 322 сторінок, з них основного тексту – 190 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТРАДИЦІЇ ЖІНОЧОГО ВОКАЛЬНО-АНСАМБЛЕВОГО МУЗИКУВАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ

Вокальний ансамбль в українській культурі – явище поширене, характерне як для фольклорного середовища у форматі т.зв. гуртового співу, так і світських та релігійно-духовних традицій. Форми вокального ансамблювання переважно різнилися за складом учасників (чоловічі, жіночі, дитячі, мішані) і їх кількістю (від двох до десяти). Проте активний розвиток академічної музичної культури, національної композиторської школи з кінця XIX – початку XX століття, взаємодії різних жанрів колективного музикування зумовили формування оригінальних і багатоманітних вокально-ансамблевих форм акапельного та вокально-інструментального видів. Ансамблеві колективи в українській культурі різнилися не лише своїм складом голосів, але унікальною їх взаємодією, гармонічністю, технічними можливостями. Упродовж XX ст. відбувається не лише формування нових форм вокальних ансамблів, але й їх питомих ознак у жіночому та чоловічому виконавстві, репертуарних особливостей. Фольклорна традиція поступово трансформується, отримуючи різні форми репрезентації – автентичну оригінальну та вторинну сценічну. Окрім того в умовах радянської системи фольклор отримує і такі нові виміри побутування як аматорський та професійний.

Дослідження саме фольклорних традицій українського жіночого вокального ансамблю охоплює широке коло теоретичних (історико-культурних, соціо-культурних, методологічних, мистецтвознавчих) та практичних (технічних, виконавсько-стильових, педагогічно-методичних, репертуарних) аспектів проблематики. Фольклорні традиції становлять основу розвитку вокально-ансамблевого музикування, як однорідних, так і мішаних форм. Для них характерним є регіональне розмаїття, а також поступова інтеграція у академічну сферу поширення.

1.1. Вокальний жіночий ансамбль як українське культурно-мистецьке явище, його форми та специфіка функціонування: теоретичні та історіографічні аспекти

Передумови формування жіночого вокально-ансамблевого мистецтва слід розглядати саме з позиції їх традиційної сфери побутування – у народному середовищі, численних фольклорних формах. Етнічна самобутність кожної нації відображається у її фольклорі, у використанні його елементів у культурі загалом та в окремих елементах питомих традицій. Фольклорно-пісенний жанр є універсальним, оскільки він репрезентує картину світу українців на всіх рівнях духовного, фізичного, суспільного буття (побут, культуру, звичаї, господарсько-виробничу галузь, психоментальний склад характеру тощо). Універсальним є характер народнопоетичної творчості, що відображається в обрядовому і необрядовому пісенному фольклорі.

Пісня, як одна з форм усного фольклору, в жіночому ансамблевому виконанні традиційно була представлена у формі автентичного співу, що передбачає точне відтворення звучання, збереження типових для виконавців та місцевості особливостей, що проявлялися у ладових, інтонаційних, метроритмічних показниках, а також специфічній манері звукоутворення. Пізніше пісня отримує нову форму побутування – реконструктивну, що зумовлює обізнаність виконавців у теоретичних та практичних аспектах манери виконання, обраного репертуару та має на меті художнє опрацювання фольклорного матеріалу для виконання в домашньому або концертному середовищі.

Досліджуючи творчість жіночих вокальних ансамблів, слід зазначити, що спів був невід'ємною частиною життя української жінки. Об'єднані спільною працею, спільним місцем проживання, життєвими інтересами, проведенням дозвілля, пов'язані зі сільським традиційним середовищем, що не вимагало спеціального приміщення, українське жіноцтво створило традицію ансамблевого співу, що передається від покоління до покоління, сформувало

феномен жіночого народного багатоголосся. Значний вплив на появу саме жіночого ансамблевого співу здійснив традиційний спосіб життя українців, поділ праці, диференційований між чоловіками і жінками, а також родинні і календарні обряди. Для кожного з обрядів спостерігався чіткий перелік пісень, що виконувалися або жінками, або чоловіками (наприклад, русальні, весільні – жіночі, обжинкові, сороміцькі, колядки – чоловічі).

Вокальний ансамбль – це музичний колектив, що виконує твори співочого характеру – в унісон або багатоголосо. Зазвичай, ансамбль складається з 2 до 12 співаків, проте найчастіше це, все ж таки, камерні форми – від дуету, тріо, квартету до секстету–октету. Існують суттєві відмінності між жіночими і чоловічими формами вокальних ансамблів, зумовлені як тембральними характеристиками голосів і діапазоном, так і їх технічно-виразовими можливостями. У фольклорному середовищі часто спостерігалися формати мішаних ансамблів – поєднання жіночого ансамблю і, наприклад, чоловічого басового голосу. Або ж, навпаки, чоловічого ансамблю, і сольного жіночого. Ці традиції зберігалися і пізніше, у реконструктивних формах виконавського фольклоризму, у композиторській творчості.

Для кожного з різних регіонів України притаманні як відмінності складу ансамблевого колективу, так і манера співу. Для вокальних фольклорних колективів центральної, північної і південної частин українських земель притаманне народне багатоголосся – діатонічного характеру. Типи фактури гармонічного типу вокальних ансамблів – гомофоно-гармонічні, гармонічні, бурдонно-гармонічні, бурдонно-гомофоно-гармонічні. Переважно такі ансамблі співають а *capella* або ж у супроводі народних інструментів (ліри, кобзи-бандури, цимбалів, інструментальних народних колективів). Тоді інструментальний супровід «брав на себе» бурдонну квінту, бурдонну октаву, бас і ритмічно-гармонічний акомпанемент, а вокальний ансамбль вів мелодичні і гармонічні голоси. Інший тип фактури вокальних ансамблів – поліфонічного типу з характерною для української культури мелодичною підголосковістю (або т.зв. народною поліфонією). Контрапунктична поліфонія для вокальних

ансамблів притаманна меншою мірою, вона частково присутня у творах, сформованих під впливом академічних духовних жанрів.

Наприклад, для регіону Полісся притаманне бурдонне багатоголосся, діафонія, протяжне голосоведення. Практично відсутня мелізматика, лади використовуються діатонічні, виклад монотонно статичний. Тембрально такий спів є впізнаваним за відкритою манерою співу, «білим звуком», повторюваними довгими фразами. Переважними жанрами фольклору для ансамблевого співу є обрядові жанри календарного і сімейного характеру.

Натомість для Карпатського регіону характерним є гармонічний тип багатоголосся, терцово-квартової інтервальної структури, мелодійне голосоведення, численні прикраси в мелодичному голосі (мелізматика – форшлаги), складні ладові структури, модуляційні ходи. Розгортання пісень динамічне, часто з оповідними елементами. Тембрально такий спів є м'яким, з дещо прикритим звуком. Переважаючи ансамблеві жанри пісень – ліричні, побутові, колискові, весільні. Супроводжували ансамблевий спів також часто народні інструменти (скрипка, сопілка, цимбали або ж ансамбль – типу трістих музик). Для кожного регіону особливості співу вирізнялися й опорою на говірку – поліську, гуцульську, лемківську, бойківську та ін.

Слід розрізняти автентичні форми вокальних фольклорних ансамблів та їх реконструктивні варіанти. Автентичні передбачають незмінний, первинний варіант побутування у природному фольклорному середовищі. Його носії переважно отримують і передають свій досвід та знання шляхом усної традиції, без будь-якого втручання (літературного опрацювання тексту, композиторської чи режисерської обробки). Проте вже у 20-тих рр. XX ст. постає проблема видозмін, які поступово змінювали автентичне фольклорне середовище. Одним з перших, хто означив цю проблематику був К. Квітка, який вважав необхідність зі сторони освічених музикантів вивчати, представляти і передавати фольклорну традицію [162]. Ця тенденція, яка отримала позначення фольклоризму, стала однією з основних у подальшому створенні і діяльності ансамблевих колективів. Фольклоризм став своєрідною суміжною площиною

між автентикою та академізмом, у якому народна музика синтезувалася із західноєвропейськими музичними традиціями, пропонувала форми виконавства доступні для широкого загалу слухачів.

Цю проблематику продовжили опрацьовувати і дослідники кінця XX – початку XXI ст. Зокрема, С. Грица поняттям «фольклоризм» позначала трансформаційні виміри музичного фольклору у професійній композиторській творчості, що втілювалися в обробках народних пісень, сюїтах на народні теми та ін. [86, с. 209–210]. Концепція Б. Луканюка диференціювала поняття композиторського та виконавського фольклоризму. У музичній культурі фольклоризм функціонує між усною (фольклорною) та писемною (академічною) формами, проте може виявлятися в обох варіантах [212, с. 5]. Композиторський фольклоризм орієнтований на академічну сферу побутування, проявляється у використанні фольклорних елементів різного типу в зразках академічної музики (професійної та аматорської). Натомість виконавський фольклоризм має дві форми: аранжований, що наближений до композиторського, оскільки проявляється у відтворенні фольклору в різних обробках для сцени та етнографічний, що передбачає реконструювання фольклору, стилізацію автентичних манер свіву чи гри, побутує за межами природного фольклорного середовища [212, с. 6].

Розрізнення фольклору і фольклоризму важливе для розуміння тенденцій функціонування ансамблевих традицій, які також динамічно змінювалися упродовж XX ст. Адже автентична фольклорна традиція побутувала досить активно до XX ст. Проте численні соціокультурні зміни внесли зміни у їх характер і поширення. Домінуюча міська культура їх не прийняла, а сільське середовище в радянський час потерпіло в часі голодомору, репресій, Другої світової війни. Проте паралельно відбувається процес зацікавлення традиційним співом, у т.ч. ансамблевим, який не лише записується, аудіально фіксується, але й реконструюється. Так виникло явище, яке отримало назву фольклоризму – вторинного фольклору, перейнятого від його носіїв.

Академічна культура вокального ансамблювання в українській культурі має виразні західно-європейські впливи, основу якого складають традиції хорового багатоголосся та камерно-вокального мистецтва. Для вокальних ансамблів основу репертуару складали авторські композиції духовного і світського характеру. З кінця XVIII ст., в епоху формування націй, а, відповідно, й національних культур, для стилю романтизму стає притаманною опора на фольклорно-етнографічні традиції у джерелах композиторської творчості, тематиці, жанрах. Значного поширення набувають обробки народних пісень. Проте стилістика виконання, манера співу таких камерно-вокальних ансамблів переважно була наближена до західноєвропейської традиції, з притаманним їй тембральним балансом голосів, складними поліфонічними конструкціями. Для камерно-ансамблевого співу засадничою потребою виступала професійна музична освіта, добре володіння голосом, розвиток гармонічного і поліфонічного слуху. Серед форм таких ансамблів, першочергово, вирізнялися дуети, пізніше тріо.

Жіночі тріо отримують надзвичайну популярність уже з 50-тих рр. XX ст. Переважно це був спів у супроводі фортепіано, пізніше бандур, що вплинуло на появу поширеного типу народного вокально-інструментального ансамблю – тріо бандуристок. Ця форма увібрала в себе як традиції фольклорні (особливо у виконанні народних багатоголосих пісень), так і академічні, оскільки колективи переважно створювалися в навчальних закладах, концертних організаціях. Форма жіночого бандурного тріо стала пріоритетною не лише у бандурному мистецтві, але й загалом в українській музичній культурі, репрезентувала співпрацю з композиторами.

Естрадні форми також слід вважати похідними саме від академічних, оскільки вони мали суто концертно-сценічне поширення. Але від академічних їх відрізняло використання мікрофонної техніки, синкоповані ритми, притаманні часу. Їх активна поява припадає на 1960–70-ті рр. XX ст. Як правило, виступи таких колективів поєднували спів з елементами шоу (танцювальними рухами, світловими ефектами), інструментальним супроводом.

Найчастішими формами стають квартети – секстети. Кількість голосів у такому ансамблі була розрахована на 4-5-тиголосся. Це дозволяло використовувати більший діапазон, а також складніші гармонічні конструкції. Часто такі жіночі ансамблі виступали разом із вокально-інструментальними колективами естрадного типу.

Відкритість до західно-європейських і американських впливів з 80-90-тих рр. формує нові типи жіночих вокальних колективів, в яких присутні елементи джазу, етно-ф'южн тощо. У творах, які вони репрезентували, помітні джазові стандарти (диксиленд-джазу, басанови, менстрім-джазу, свінг-джазу, бібоп-джазу та ін.), використання латиноамериканських ритмів, багатьох ударних (перкусії). Стильові виміри таких колективів багатогранні, у більшості орієнтовані на інонаціональну музику, або ж на стильове переосмислення української.

Естрадні ансамблі здійснили і свій вплив на колективи академічного спрямування, зумовили активніше використання підсилювальної техніки, перкусій, в окремих випадках – естрадно-інструментальних фонограм, а також переосмислення репертуару – використання джазових гармоній, відкритої манери співу.

Сьогодні, жіночі вокальні ансамблі репрезентують фольклорні жанри обрядового характеру (веснянки, русальні, весільні, колядки, щедрівки), ліричні пісні (про кохання, жіночу долю, материнство), побутові, жартівливі пісні, лірико-патріотичні й ліричні авторські твори, духовні твори оригінальні та аранжовані, твори джазово-естрадної стилістики та етно-ф'южн, перформативні постановки. Загалом, жіночі вокальні ансамблі відіграють значну роль у розвитку української культури як носії її нематеріальної спадщини (мови, діалектів, манери співу), виявляють національну ідентичність через фольклорні зразки, елементи костюмів, музичного інструментарію, поширюють українську культуру у світі шляхом концертно-гастрольної та фестивальної діяльності, звукозаписної творчості. Творчість жіночих вокальних ансамблів також сприяє

репрезентації здобутків українського музичного мистецтва різних регіонів – як на рівні фольклорного походження, так і композиторської творчості.

Слід відзначити, що проблематика ансамблевого вокального музикування в українській культурі, зокрема й жіночого, ще не поставала в об'єктиві окремих наукових досліджень. Фольклорні традиції розглядалися переважно за регіональними відмінностями у їх вокальному та інструментальному багатоманітті, аналізувалися з позиції окремих жанрових зразків. Зразки ансамблевого співу публікувалися у численних збірниках та серіях музичного фольклору під егідою Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського. Питання колективного музикування були також складовими етномузикознавчих розвідок.

Загалом наукові дослідження з проблематики функціонування музичного фольклору торкалися як загальної тематики, так і теорії та поширення фольклорних жанрів, зокрема й ансамблевих. С. Гриці належать роботи з ґрунтового вивчення історії української етномузикології, зокрема сфер систематизації, аналізу й осмислення традиційної музичної культури України. У полі її наукових досліджень – народна музика України (особливо Гуцульщини, Буковини, Лемківщини, Поділля), фольклорна практика (жанрова специфіка, виконавські стилі, зв'язок з побутовим контекстом), методика польових досліджень фольклору, кобзарство та лірництво, класифікація і типологія фольклорних жанрів, трансформація фольклору в сучасному середовищі [86]. Серед її робіт – актуальні проблеми міжетнічних фольклорних контактів, упорядкування спадщини Ф. Колесси, упорядкування збірників народних пісень з голосу Лесі Українки, співанок-хронік, наймитських та заробітчанських пісень, а також народних пісень про еміграцію. Багато років С. Грица була ведучою радіо-конкурсу «Золоті ключі» Першої програми українського радіо, в рамках якої популяризувала автентичні жанри українського музичного фольклору і творчість народних співаків та колективів.

У творчому науковому доробку А. Іваницького дослідження української народної музичної культури, численні видання жанрів народної музики,

зокрема чумацьких, весільних, родинних пісень, балад, українського обрядового фольклору західноукраїнських земель (Бесарабії, Бойківщини, Буковини, Волині, Галичини, Гуцульщини, Закарпаття, Лемківщини, Підляшшя, Поділля, Полісся, Покуття, Холмщини), упорядкування епістолярної спадщини К. Квітки, Ф. Колесси, творчого портрету С. Грици. У його теоретичних дослідженнях та навчальних посібниках окремої уваги надано колективним формам у народному співі та інструментальній грі [141–143].

Основними напрямками роботи етномузикознавиці Л. Єфремової є створення та структурне впорядкування фондів фольклорних записів, зібраних під час численних експедицій з Житомирщини, Хмельниччини, Чернігівщини, Полтавщини, Київщини, Волині, Вінниччини, Черкащини, Сумщини, Середнього та Східного Полісся (з колекцій збирачів фольклору). Її внесок полягає в аналітичному описі зразків народної пісенності, зазначенні жанрової приналежності, місця побутування, діалектних особливостей, ладоінтонаційної будови тощо. Л. Єфремова запропонувала системну класифікацію, типологізацію фольклорного матеріалу, що враховує не лише функціональне призначення пісень (колядки, веснянки, голосіння, жниварські тощо), а й стильові, регіональні, інтонаційні характеристики [119–122]. Це сприяло уніфікації фольклорного опису на загальнонаціональному рівні. Під її науковим керівництвом створено тематичні каталоги фольклорних творів, які стали базою для науковців, студентів, виконавців. Вона також працювала над створенням реєстрів виконавців, особливостей їхньої манери, діалектів та виконавської школи, що сприяло забезпеченню доступності українського фольклору для широкої аудиторії, зокрема виконавців і педагогів.

Етномузикознавець О. Смоляк у своїх дослідженнях концентрується на обрядових жанрах Західного Поділля, родинних музичних традиціях, зборі та аналізі фольклорних записів з Західноподільської Наддністрянщини, Прикарпаття, Тернопільщини [335; 336].

І. Довгалюк зосередила свої наукові інтереси на тенденціях звукової фіксації українського музичного фольклору у творчій діяльності О. Роздольського та Ф. Колесси, становленні звукової бази записаної на фонограф народної музики українців [97; 98]. Її розвідки охоплюють широкий спектр питань, а найголовніші напрями зосереджені на питаннях етномузикологічної освіти та методики викладання фольклору, проблематиці архівування та цифрової репрезентації фольклорних записів.

І. Клименко здійснила масштабну роботу зі збору й систематизації інформації про аудіовидання традиційної української сільської музики. У її «Дискографії української етномузики (автентичне виконання) 1908–2010» зібрано дані про майже 600 проєктів, які охоплюють всі основні формати аудіозаписів XX–XXI століть [168]. Каталог містить приклади автентичного виконання народної музики її безпосередніми носіями – етнофорами, з усіх етнографічних регіонів України, а також з українських поселень за кордоном, зокрема у західній діаспорі. Перед реєстрами розміщено аналітичну статтю, в якій авторка пояснює принципи наукового відбору матеріалу з великої кількості музичних релізів. Таким чином, дискографія, упорядкована І. Клименко, не лише документує звукову історію українського фольклору, але й виступає як науково обґрунтований показник для подальших досліджень.

В. Синельникова та І. Синельников у своїх наукових пошуках зосереджуються на теорії й практиці вокального фокльорного ансамблю, специфіці репрезентації автентичної фольклорної традиції в сценічних умовах [357].

Питання побутування фольклорних традицій співу на пограничних з Україною землях розглядали у своїх дослідженнях Н. Супрун-Яремко [352–355] – про пісенні традиції на Кубані, а також О. Фабрика-Процька [387–390] – про лемківські пісенні традиції у Польщі та Словаччині. Дослідниці констатували близькість пісенних традицій, у т.ч. ансамблевого співу, подібність жанрів і фольклорної манери українців материкового ареалу та в іноетнічних умовах.

Серед досліджень історії українського вокального мистецтва слід відзначити праці В. Антонюк [5; 6], О. Бенч [15], Б. Гнидя [78], Н. Гребенюк [83], О. Стахевича [343], Г. Стасько [80] та ін. У них акцентуються як тенденції становлення вокальних шкіл в Україні, так і персонологічні та психологічні аспекти виконавства. Вивчення історії вокального виконавства, зокрема формування академічних шкіл та навчальних осередків сприяло розвитку академічного вокального мистецтва як у сольних, так і ансамблевих формах. О. Бенч відзначає вплив традицій фольклорного співу на ансамблеве та хорове академічне мистецтво. Вона критикує «культурну політику» радянського часу, що привела до уніфікації, нівеляції традиційної пісенної культури, а часом і її винищення [15 с. 53]. О. Бенч здійснює характеристику регіональних пісенних стилів, диференціюючи їх за етномовними групами: північна та південно-західна, пізніша південно-східна, що зумовили діалекти літературної мови. Дослідниця також підкреслює впливи природного ландшафту на жанрові особливості народних пісень та емоційні характеристики їх виконання [15, с. 59–61]. Нею деталізовані особливості регіональних пісенних стилів Полісся, Лемківщини, Наддніпрянщини, Поділля, Буковини. Саме ці пісенні стилі гуртового співу зумовили формування підґрунтя колективного виконавства – ансамблевого і хорового в академічній музиці.

Слід відзначити, що сучасне українське музикознавство розробило глибоку дослідницьку платформу щодо вивчення розвитку української естради, її жанрів і форм, персоналій. Підґрунтям розвитку української пісенної естради стали як фольклорні, так і академічні традиції, їх взаємодія. Ці тенденції знайшли відображення як у сольному, так і в ансамблевому виконавстві.

У дослідженнях науковців розглядалися ключові аспекти розвитку української популярної музики. Зокрема, увага зосереджувалася на її витоках та проблемних моментах у період з 1920-х до 1990-х років. Аналізувалися процес формування української естрадної пісні, її основні тенденції (І. Бобул [28; 29], Н. Дрожжина [102]. Значне місце відведено дослідженню взаємозв'язків естрадної музики з фольклором – їхнього синтезу та взаємовпливу (Т. Рябуха,

В. Тормахова) [321; 363–365]. О. Злотник присвятив свою дисертацію розгляду комунікативного простору сучасного музичного мистецтва України, у якому «діалогічність стає головним принципом функціонування сучасної культури» [133]. У комунікативному просторі музичного мистецтва автор виокремлює фольклорну складову та фестивальний рух. Багатьма авторами розглянуто також роль вокального мистецтва естради у культурному житті України другої половини XX – початку XXI століття, інтонаційні особливості української пісенної естради, сучасну авторську пісню й напрямки її розвитку. Зокрема Т. Рябуха аналізує інтонаційні складові української пісенної естради [321], диференціює діалектичну взаємодію «типового та індивідуального, національного та інонаціонального в українській пісенній естраді 1970-х – 2010-х років» [321, с. 7], виокремлює такі стильові лінії виконавства як естрадно-романсова, поп-шлягерна, естрадно-джазова, фолк-естрадна, шансонна.

Окрема увага дослідниками приділялася етнохудожнім вимірам української популярної музики, еволюції галицької естрадної пісні як регіонального феномену (О. Колубаєв) [179–181], а також жанровим та стильовим характеристикам вокально-естрадного виконавства в українському музичному контексті (А. Фурдичко [400; 401], Т. Самая [323; 324]), персонологічного дискурсу вокального мистецтва української естради 70-х років XX – початку XXI століть (У. Конвалюк) [183; 184].

Творчість В. Івасюка багатьма авторами оцінюється як стильовий синтез українських фольклорних джерел і рок-музики, що сформувала пласт нової популярної музики в Україні. На сучасному етапі цей процес продовжується, доповнюючись використанням електронної музики.

Вивченню генези й засад професіоналізації естрадного вокально-ансамблевого виконавства присвячена дисертація С. Чернікової [409]. У дослідженні розкрито суть естрадного мистецтва та його характерні риси. Окреслено витoki і шляхи поширення вокально-ансамблевого виконавства на естраді, його жанрове розмаїття, стильову природу та особливості виконання.

Проаналізовано розвиток естрадних вокальних жанрів, зміни в музичній мові, техніку співу на естраді та художні підходи до інтерпретації. Запроваджено поняття «естрадний ансамбль», описано його типи та вокально-технічні особливості роботи у колективі. Окремо розглянуто специфіку вокального звучання в умовах ансамблевого виконання, проблеми професійної освіти з естрадного співу та місце ансамблевої форми у цьому процесі. Підкреслено значення народної та академічної традиції у формуванні вокальної школи. Виявлено вплив фольклору на творчість естрадних колективів. Обговорено питання підвищення якості фахової підготовки майбутніх виконавців і окреслено методичні засади професіоналізації ансамблевого співу на естраді.

У своїх дослідженнях Н. Шевченко [414; 415] розглядає, як у вокальному мистецтві кінця XX – початку XXI століть поєднуються різні співацькі манери. Вона пропонує власне тлумачення таких понять, як «манера співу», «синтез співацьких манер» та «універсалізм виконавця». Дослідниця наголошує, що здатність вокаліста гнучко й універсально використовувати голос у різних стилях концертної практики є важливою умовою сучасного розвитку вокального мистецтва.

Дослідження О. Зосім [137–139] спрямовані на виявлення генези і сучасних трансформацій пісенних традицій. Глибоке оперування витоками сакральної, духовної пісні в українській музичній культурі дозволило науковиці виявити пріоритетні аспекти розвитку сучасного естрадного і популярного музичного мистецтва щодо стилістики виконавства, репертуару, його жанрової системи.

Вагомою складовою розвитку жіночих вокальних ансамблів стали їх сценічні форми у середовищі української діаспори упродовж XX – початку XXI ст. Загалом історія розвитку ансамблевого виконавства у діаспорі представлена дослідженнями О. Бобечко [27], В. Дутчак [108–109; 111–113; 430], Г. Карась [153–156], І. Клименко [169], О. Фабрики-Процької [387–390], Н. Федорняк [391–396] та ін. Зокрема, Г. Карась визначає історичні етапи діяльності фольклорних колективів, репрезентацію ними регіональних українських

традицій – гуцульських, лемківських, бойківських тощо, активну участь у концертній діяльності та фестивальному русі [153].

Н. Федорняк у дисертаційній роботі [396] та окремих статтях [351–355] розглядає не лише тенденції розвитку фольклорних традицій в середовищі української діаспори США і Канади, але й функціонування провідних жіночих ансамблів «Зілля», «Коріння», «Календар» та «Коліжанки», їх звукозаписну та виконавську діяльність, участь у фестивалях Північної Америки. Нею відзначено стилістичну манеру співу ансамблів та особливості їх репертуару, що репрезентують напрям етнографічного фольклоризму.

Окремі аспекти динаміки зародження та побутування жіночого бандурного виконавства, зокрема й ансамблевого, у різних регіонах України та на різних історичних етапах розглядали М. Березуцька [16], О. Бобечко [22–27], Н. Брояко [37–39], О. Васюта [47; 48], С. Вишневіська [54], Л. Дуда [105], В. Дутчак [107–111; 114], О. Кубік [196], І. Куровська [198], І. Лісняк [208–210]; Л. Мандзюк [217; 218], Л. Пасічняк [286], Н. Морозевич [239], О. Ніколенко [260], Т. Слюсаренко [333; 334], Т. Чернета [406], Н. Чернецька [407] та ін. Слід відзначити в їх дослідженнях історико-хронологічні аспекти, стосовні появи перших жіночих колективів бандуристів у різних регіонах України, склад і керівництво ансамблів, їх співпрацю з місцевими композиторами, формування пріоритетних напрямів репертуару. Окремо визначені сучасні тенденції творчості колективів, спрямовані на аранжування, кавери, звукозаписну діяльність та різноманітний формат концертних виступів – на сцені, open air, на фестивалях, конкурсах тощо. Досліджуючи бандурний жіночий ансамбль, автори констатують на пріоритетності форми тріо, що дозволяла максимально представити не лише мелодичні, але й гармонічні особливості української музики у її вокально-інструментальних варіантах.

Так, М. Березуцька у своїй роботі детально аналізує творчість жіночого ансамблю бандуристок «Чарівниці» (м. Дніпро), Н. Морозевич – бандурного тріо «Мальви» (м. Одеса), О. Ніколенко – квартету бандуристок «Львів'янки» (м. Львів), Т. Слюсаренко – тріо бандуристок «Купава» (м. Харків),

І. Куровська – жіночих ансамблів «Зоряниці», «Чарівний спів» (м. Ялта), Н. Чернецька – тріо бандуристок «Дивоструни» (м. Луцьк) тощо. Т. Слюсаренко також порівнює виконавські особливості інтерпретації репертуару трьох провідних ансамблевих колективів бандуристів Центрального та Східного регіонів України: «Вербена» (Черкаська обласна філармонія), «Чарівниці» (Дніпропетровська обласна філармонія) і «Купава» (Палац Студентів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, м. Харків) на прикладі загальновідомих українських авторських пісень «Як я люблю тебе» (музика І. Поклада, слова Д. Луценка) і «Чарівна скрипка» (музика І. Поклада, слова Ю. Рибчинського) [333].

Л. Мандзюк у своїй дисертації зосереджується на аспектах мистецтвознавчого та психологічного аспектів ансамблевої виконавської творчості бандуриста, вводить до наукового обігу такі поняття як моноансамбль бандуриста (синтез гри та співу), аналізує ансамблеву творчість для бандури фольклорного та композиторського походження [217].

Детальний історико-мистецький зріз явища жіночого вокального бандурного ансамблю представила у своїй дисертації О. Бобечко [27]. Нею відзначена творча майстерня В. Кабачка і його перше жіноче тріо бандуристок Ніна Павленко, Валентина Третьякова і Тамара Поліщук (1952), вплив їх діяльності на створення подібних колективів по всій Україні. Саме для першого тріо бандуристок були створені відомі пісні українськими композиторами О. Білашем, П. Майбородою, І. Шамо, Я. Цеглярем, Є. Козаком, В. Верменичем, А. Пашкевичем та ін. Більшість пісень репертуару артисток увійшли до «золотого фонду» ансамблевого бандурного репертуару, співаються і нині. Саме бандурний жіночий ансамбль став яскравим зразком синтезування фольклорних та академічних традицій в українській музичній культурі. Також у дослідженнях О. Бобечко виокремлена творчість квартету бандуристок «Гердан», особливості їх репертуару та творчих проєктів [26].

Комплексний аналіз розвитку ансамблевого бандурного мистецтва в Україні та діаспорі представила у своїй дисертації О. Кубік, здійснивши

диференціацію і типологізацію ансамблевого мистецтва бандуристів, у т.ч. за вокальними показниками, проаналізувавши основні напрями репертуару бандурних колективів, у т.ч. і жіночих ансамблів [196].

Таким чином, вокально-ансамблеве виконавство в українській культурі репрезентує вагому складову традиційної музики, що трансформувалася внаслідок соціокультурних умов та впливу академічних музичних тенденцій, стала предметом нотної фіксації та наукових досліджень. Проте динаміка саме жіночого вокального ансамблю як у традиційній культурі України та діаспори, так і в сучасному мистецтві, потребує наукових узагальнень та аналізу.

1.2. Фольклорні регіональні традиції ансамблевого співу в Україні

Регіональні фольклорні традиції жіночого ансамблевого співу в Україні мають як спільні, так і відмінні риси. Для жіночого народного традиційного багатоголосного (гуртового) співу характерне голосне, відкрите, грудне звучання без обертонів. Голоси поділяються на високі, середні та низькі. Багатоголосся вибудовується двома-трьома голосами, які співають основну мелодію та з підголоска, якого в різних регіонах називають вивід, підголосок, підводка, брало, горак. Для верхнього голосу солістки-виводчиці характерним є яскравий, дзвінкий, сріблястий тембр, який силою свого звучання пронизує спів інших учасників. Маючи діапазон в межах октави, як правило, від до першої до до другої октави, в низькому регістрі він втрачає свою яскравість. Для середніх голосів характерними є гнучкість та світле звучання, особливо яскраво вони звучать у верхньому регістрі. Робочий діапазон теж в межах октави, як правило, від соль малої до соль першої октави. Соковитий тембр з грудним забарвленням характерний для низьких голосів, які володіють вільною широкою манерою розспіву. Їх робочий діапазон охоплює фа малої – соль першої октави.

Особлива роль належить заспіву (традиційному прийому українських народних пісень). Його виконує співачка, яка володіє сильним голосом, досконало знає всі пісні, задає потрібний тон, надає певного емоційного

настрою пісні, беручи таким чином на себе функції керівника. Від неї залежить злагоджений стрій виконання пісні.

В основі репертуару фольклорних жіночих вокальних ансамблів є календарно-обрядовий цикл (колядки, щедрівки, веснянки, гаївки, русальні, купальські, жнивварські), в яких оспівується зв'язок людини з природою, циклічність та зміни пори року, ритуальні обряди та звичаї; родинно-побутові пісні про кохання, родинний побут, жіночу та сирітську долю, бажання, думки, надії; соціально-побутові пісні – козацькі, чумацькі, заробітчанські, рекрутські, бурлацькі тощо.

Ансамблевий спів у контексті регіонального побутування в Україні має багато спільного та відмінного, хоча дуже складно виділити та об'єднати в чітко визначені рамки ці поняття, адже в одному територіально визначеному районі сусідні села можуть мати відмінні характерні ознаки.

Досліджуючи творчість фольклорних жіночих вокальних ансамблів Полісся, що географічно охоплює північні райони Волинської, Рівненської, Житомирської, Київської, Чернігівської та Сумської областей України слід звернути увагу на їх характерні особливості. Найбільш пізнаваною ознакою пісень Східного Полісся є так званий вузькооб'ємний лад, коли мелодія розвивається в малому об'ємі, на малих інтервалах. До прикладу весільна пісня «Ой гром греміт за горою» записана в селі Рогівка Новгород-Сіверського району Чернігівської області. Ще одним характерним прийомом Східного Полісся є, так званий бурдон, коли більшість виконавців співає нижнім голосом один безперервний, незмінний за висотою звук, а основну мелодію виконує верхній голос (бурдонний спів).

В пісенних зразках Східного Полісся використовується так звана «нейтральна терція», коли на слух важко зрозуміти, який звучить інтервал: мала чи велика терція. Прикладом може бути пісня «Що сьогодні гуляймо, гуляймо», яку співали у селі Козацьке Бобровицького району Чернігівської області. Характерною ознакою традиційного співу Центрального Полісся є гукання, це такий виконавський прийом коли голос зі звичної грудної теситури

перестрибує у високу теситуру і звучить дуже напружено та різко. Це унікальне явище досліджувало ціле коло науковців, серед яких Олена Мурзина, Олена Гончаренко, Ірина Клименко.

Яскравим представником традиційного жіночого багатоголосного співу Чернігівщини є народний фольклорний ансамбль *«Берегиня»* села Козацьке Бобровицького району Чернігівської області. Створений у 1981 році колектив знаний не лише у своєму регіоні, а далеко за його межами. Багато років поспіль учасницями ансамблю були: Катерина Іванівна Бурзак (1938 року народження), Марія Андріївна Вакуленко (1945 року народження), Наталія Григорівна Самсон (1936 року народження), Любов Миколаївна Сорока (1943), Олександра Степанівна Герелесь (1938), Ганна Миколаївна Чубовська (1937). На сьогодні у колективі п'ять учасниць, найстаршій з яких скоро виповниться дев'яносто років. Творчим керівником колективу є Любов Романенко. Репертуар ансамблю складають календарно-обрядові (колядки, щедрівки, веснянки, купальські, обжинкові), родинно-побутові, козацькі пісні. Більше ста старовинних українських народних пісень, серед яких «Із-за гір, з-за гір», «Корито», «Настя», «Ой на ставу, на ставочку», колядки «Святая Варвара по світу ходила», «Баба Марина по базару ходила», жартівлива «Породила мене мати», козацька «Раз козак у похід собирався», ліричні «Шо у полі грушечка», «Мостять, мостять мостовину», «В неділю раненько». Творча біографія народного аматорського фольклорного ансамблю «Берегиня» багата, вони неодноразово брали участь в обласних оглядах «Барви Придесення», «Дивоцвіти зачарованої Чернігівщини», учасники всеукраїнського свята козацької пісні «Байда» у місті Тернополі та національного свята «Сорочинський ярмарок» у місті Полтаві, лауреати міжнародного фестивалю національних культур «Поліське коло», який щорічно проводиться у Чернігові, учасники телевізійної програми «Фольк-мюзік», є учасницями проєкту «Поліфонія». Великий резонанс у медійному просторі створив переліт учасниць ансамблю «Берегиня» на етно-фестиваль в Угорщину 2017 року, який висвітлювали провідні телевізійні канали України. У 2019 році «Берегиня»

виступала на II Київ-етно-мюзік-фесті «Віртуози фолку», а також є частими гостями різноманітних тематичних заходів у музеї Івана Гончара.

Фольклорний гурт «*Калита*» був створений в 2013 році у міському палаці культури міста Чернігова за ініціативи фольклористки Ольги Коцур, яка вже більше двадцяти п'яти років збирає народні пісні Чернігівщини. Учасниками колективу є Ірина Лагойко, Оксана Пронченко, Ольга Коцур. За роки творчості Ольгою Коцур зібрано та розшифровано близько двох сотень народних пісень, більшість яких є у репертуарі гурту. Пісні записані у багатьох селах Корюківського, Ніжинського, Новгород-Сіверського, Прилуцького і Чернігівського районів. Основу репертуару складають традиційні народні пісні Чернігівщини у акапельному виконанні. У 2017 році фльк-гурт «Калита» спільно з дуєтом баяністів «Акковіта» з Чернігова запропонували новітню версіє старовинної колядки «Ой, як же було іспрежди віка», в якій поєднали традиційний спів з інструментальним супроводом у сучасному аранжуванні. У 2024 році гурт представляв фольклорну спадщину у місті Вільнюс (Литва), де дали чотири концерти на різних концертних площадках [383].

У репертуарі колективу народні пісні: «Дробний дощик іде», «Ой, пайду я проти сонця», «Весільна», «Ой, пила, пила» (жартівлива) записані в с. Дніпровське Чернігівського району, «Ой летіла біла пава», «За горою кременною» з Прилуцького району, жартівливі «До нашого Микити», «Як поїхав мій миленький», «Куделиця» з Талалаївського району, «Шой у поладеречко», «Арьол, арьол сизакрилий» з с. Шестовиця Чернігівського району, «Танцювала гопака» з с. Товкачівка Прилуцького району, «Ой, старий дідочок» (троїцька) з с. Перелюб Корюківського району, веснянки «Да десь наше, да чорнявие», «Як пуцу стрелу», «Вилети гулю, вилети» з Новгород-Сіверського району [399].

Представником традиційного співу Західного Полісся є знаменита в Україні та ряді країн Європи Домініка Никифорівна Чекур та її товаришки Марія Никифорівна Павлович, Любов Никифорівна Пожарська, Марія Іванівна Шварапа з села Старі Коні Зарічненського району Рівненської області. Домініка

Чекун володіє унікальною старовинною технікою співу, яку перейняла від своїх предків, зберігає у своїй пам'яті більше сотні народних пісенних зразків. Пісні, у виконанні цих жінок передають повноту реальності та уявлення про світосприйняття у своєму життєвому середовищі. Для них характерний спів у низьких тональностях, грудний, відкритий звук, мала позиційність артикуляції, йодлеподібні ефекти, елементи мелізматики, а також стриманість емоцій, коли під час співу на лиці відсутня емоційність, а зміст пісні є дуже зворушливим та вразливим. Це ми можемо спостерігати у піснях «Ой посію я мак», «Ой летіли журавлі, сіли-впали на ріллі», «Ой стоїть гора високая», «Чорноморець, матінко», «Між крутими долинами», «Пожену я сиві воли» та багатьох інших. Спів цих жінок є еталонним зразком традиційного багатоголосся Полісся, який зафіксований у проєкті «Поліфонія», аудіоколекції світової спадщини традиційної музики ЮНЕСКО. Унікальність співу цих жінок представлена на багатьох фольклорних фестивалях в Україні, Угорщині, Франції, Польщі.

Народний аматорський фольклорний ансамбль *«Берегиня»* будинку культури села Крупове Дубровицької міської ради Сарненського району Рівненської області створений у 1969 році. Незмінним керівником ансамблю є Ніна Михайлівна Рабчевська – заслужений майстер народної творчості України. За довгий творчий період ансамбль має значні досягнення: у 1982 році присвоєно почесне звання «народний аматорський», у 1985 році на кіностудії «Горинь» Рівненського державного телебачення режисером Василем Рябунцем знято перший документальний фільм «Берегиня» про творчий шлях колективу, у 2008 році знято другий фільм «Поліська душа» Рівненською державною телерадіокомпанією. Ансамбль «Берегиня» учасник багатьох оглядів, фестивалів: «Древлянські джерела», «Пісні рідного краю», «Творче жниво», «Співає Погориння», «Червона рута», телевізійних програм: «Сонячні кларнети», «Золоті ключі», «Перлини душі народної», «Спадщина», «Клуб кіноподорожей», «Фольклорні мандри України», «Андріївські вечорниці», «Світлиця», «Поліські животоки», «Фольк-musik», культурно-мистецькій акції «Мистецтво одного села» у Києві та Рівному, творчому звіті майстрів і

колективів Рівненської області «Весняний передзвін Погоринського краю» у Києві, міжнародних фестивалів «Барви України» м. Ольштин (Польща), «Купальські ярмарки» м. Дубичі (Польща), «Русіновське літо з фольклором» Свідвінський повіт (Польща), святкуванні 10-ї річниці міжнародного громадського об'єднання «Рівненське земляцтво» м. Київ. В репертуарі ансамблю традиційні народні пісні Полісся: «Ой, чи пряла я», «Чорнявая дівчинонька», «Ой вийду я на річеньку», «Ой, в лісі, лісі ведмідь рикає», «Ой на лану, на ланочку», «Сокіл, мамцю, сокіл», «В осочині, да в березині», «А в довгої лози», «Без тучі, без грому», «Ой, коли б знала, коби відала», «За річкою, за бистрею», «Шуміла сосна і явір» та багато інших.

Традиційний спів Сумщини представлений у творчості народного жіночого вокального ансамблю «*Мутинчанка*» села Мутин Кролевецької міської громади Конотопського району Сумської області. Для цього колективу характерним є широка розспівність, відкритість емоційного вислову, яскраве багатоголосся та природне звучання. Кожного разу, збираючись в місцевому будинку культури, жінки оновлюють свій репертуар старовинними піснями. Також співають на весіллях та у церкві. Вже багато років поспіль учасниками колективу є Бондаренко Ольга Федорівна, Галич Лідія Савелівна, Горох Катерина Олександрівна, Демченко Ольга Йосипівна, Єгорова Валентина Михайлівна, Журавель Галина Савелівна, Заворотня Поліна Андріянівна, Кошовець Галина Микифорівна, Приходько Галина Стефанівна, Приходько Євдокія Михайлівна, Самойленко Єфросінія Харитонівна, Суходубова Катерина Миронівна, Усачова Галина Пиіліпівна. У репертуарі колективу пісні календарно-обрядові, родинно-побутові, історичні, козацькі, ліричні, весільні.

Велику подвижницьку роботу здійснив Володимир Куриленко – композитор, баяніст-віртуоз, фольклорист, який записав CD та DVD диски з автентичним співом учасників вокального ансамблю. Дискографію колективу складають: CD диск «Котилася ясна зоря з неба» 2006 року, куди увійшло двадцять чотири пісні, CD диск з назвою «Садок вишневий мені наснився»

записаний 2007 року, до якого увійшло двадцять сім пісень, CD диск під назвою «Понад лугом зелененьким» записаний у 2008 році з двадцятьма чотирма піснями та DVD диск під назвою «Як піду я понад лугом», записаного 2008 року, до якого увійшло дванадцять пісень.

Жанрово-стилістичну палітру записаних пісень складають: ліричні пісні «Ой, ти місяцю, я зіронька ясна», «Чого не прийшов, як місяць зійшов», «По небу місяць, по небу ясний», «Ой, у полі три доріжки різно», «Сонечко заходить, місяченько сходить», «Як піду я понад лугом», «Вийду я на річку», «Ой, ти ніченько»; жартівливі «Моя мати на базар їздила», «Як піду я вулицею», «Ти капуста, ти розсада»; історичні «Це було на Сумщині», «З-за хмари місяць випливає», «Тихо над річкою Сеймом», «Да була зима, да була люта»; сімейно-побутові «Пора, мати, жито жати», «Зажурилася молода удівонька», «Як приїхав мій миленький з поля», «Виряджала мати дочку», «Ой, на горі та сухий дуб», «Ой, біда, подруженьки»; козацькі «Ішов козак з Дону», «Туман ярмом котиться», «Косив козак траву», «Дівчинонька плаче, козак від'їжджає»; пісні календарно-обрядового циклу «В мене батько як квіт», «Котилася ясна зоря з неба», «Усі гори зеленіють», «Все посохло, все пов'яло», «Ой, за мостом, мостом» «Що у полі на горбочку», «Не сумуй, дівчино», «Вилітала галка з зеленого гайка» та інші.

Пісенний фольклор Житомирщини має свої характерні риси автентичного виконавства: контрапунктичне сплетіння голосів у гуртовому співі, недоспівування ненаголошеного складу на фінальному звуці, обривання протягненого закінчення стрибком на підвищений тон із невизначеною висотою, вокалізацію приголосних, зокрема шиплячих, що зумовлює зміни та ритмічне подрібнення, йотацію та ін.

Народний фольклорний аматорський колектив *«Бовсунівські бабусі»* відомий не лише в Україні, а й далеко за межами нашої держави. Назву отримали від рідного села Бовсуни, що у Лугинській селищній територіальній громаді Коростенського району Житомирської області. Учасниці колективу Надія Володимирівна Шваб, Марія Петрівна Невмержицька, Марія Іполитівна

Бовсунівська, Надія Миколаївна Міщенко, Галина Іванівна Шебета, Галина Іванівна Шуба, Галина Іванівна Боровська, Марія Олександрівна Карповець-Бовсунівська, яка є керівником ансамблю. Всі учасниці родом з Бовсунів. Історія колективу розпочалася з бажання зберегти народні пісні і автентичну манеру їхнього виконання. Працюючи в школі вчителем початкових класів, Марія Карповець проводить велику просвітницьку діяльність, виховуючи підростаюче покоління на місцевих традиціях, звичаях та обрядах. Готуючи захід про весільні традиції села, в якому проживають, залучила до музичного супроводу весільного обряду «Благослови нас, Боже» жінок, які зберігають у своїй пам'яті ці співанки, адже співали обрядові пісні на бовсунівському весіллі ще змолоду. Пані Марія згадує: «У нас жили багато бабусь, які прекрасно співали, і коли ці бабусі потроху почали відходити у вічність, то я зрозуміла, що ці пісні можуть піти разом з ними. Я хотіла зберегти ці пісні, зберегти ось це таке виконання, щоб потім передати його дітям». І щоб зберегти та передати пісенний спадок наступним поколінням у 2006 році з'явилась ідея створити колектив «Бовсунівські бабусі», всі учасниці якого вже були поважного віку. Їхнє творче життя розпочалося тільки після 70 років. Учасниця колективу Галина Іванівна Боровська відбувається жартом: «За вік наробилися по зав'язку, а тепер в артисти подалися» [81].

Всі учасниці колективу співали з дитинства, знають багато пісень, на сьогодні вік учасниць від 83 до 92 років. Жінки з великим бажанням виходять на сцену, їх виступи приймають надзвичайно тепло, самі вони кажуть, що пісня дає їм енергію та силу виступати, допомагає продовжувати життя, і не зважаючи на поважний вік під час виступів бабусі не лише співають, а й прядуть, микають мички, змотують нитки та супроводжують свій спів танцювальними рухами. На сцену виходять у традиційному вбранні, яке в них збереглися ще з молодих років [303].

В репертуарі «Бовсунівських бабусь» зібрані в їхньому рідному селі та сусідніх селах автентичні пісні, які вони їх співають північним поліським мовним діалектом. Зі слів художнього керівника «Бовсунівських бабусь», Марії

Карповець, вона намагається якомога частіше організовувати виступи та здійснити записи, щоб якнайбільше людей почули та побачили нашу українську фольклорну спадщину. В репертуарі колективу пісні календарно-обрядового циклу (веснянки, купальські, жниварські, колядки, щедрівки), сімейно-побутові (весільний цикл), ліричні та жартівливі пісні, в яких оспівується мудрість українського народу, любов до рідної землі: «Тече річенька-невеличенька», «Була в мене парова машина», «Усі гори зеленіють», «Ой сіяла я льон», «А поїхав мій миленький на базар», «Чом ти не прийшов», «Ой там на горі», «Ніченька темна», «Сірий гусь гречку поїв», «Чорноморець матінко», «Гиля, гиля гусоньки на став», «Ой казали люди-сусіди», «Ой посію огірочки», «Ой закину свитину на спину», «Ой піду я в ліс по дрова», «Ой ходила дівчина по полю». «Ой дай, Боже, суботи дождати», «Сиротка», «Я журба за журбою», «Ой заржи, ти мой конь вороной» [188, 190].

«Бовсунівські бабусі» від початку створення стали активними учасниками радіо та телевізійних програм, брали участь у концертах, фестивалях, конкурсах, заходах різного характеру та форм, про них писали у пресі та знімали фільми. Зокрема, у 2013 року вони взяли участь у фестивалі народних промислів, традиційної культури та історії Волині «Волинське віче», у 2017 році колектив «Бовсунівські бабусі» став спеціально запрошеним гостем фестивалю Київ-етно-мюзік-фест «Віртуози фолку» та взяли участь у гала-концерті. Того ж 2017 року виступали у Коростенському краєзнавчому музеї, стали Лауреати 1 премії на фестивалі «Вишгородська Покрова». 2019 року у місті Коростень дали великий сольний концерт, 2020 року вони учасники програми «Фольк-music» на Першому каналі українського телебачення, у 2022 році «Бовсунівські бабусі» взяли участь Міжнародному фестивалі в Греції «Cossack Art Athens» (дистанційно) де отримали Гран-прі.

За підтримки управління культури Житомирської обласної державної адміністрації, народного депутата України Володимира Арешонкова та радіоелектронної компанії «РЕК» у 2016 році здійснено професійний запис пісень у виконанні колективу. Ці пісні були покладені в основу компакт-диску

«Лугом, лугом зелененьким», що був поданий на конкурс мистецьких проєктів до Міністерства культури України. За підсумками конкурсу аудіовізуальний проєкт «Лугом, лугом зелененьким» визнаний переможцем, в наслідок чого на виділені Міністерством культури України кошти виготовлено 1000 компакт-дисків «Лугом, лугом зелененьким» із записом двадцяти двох пісень у виконанні народного фольклорного аматорського колективу «Бовсунівські бабусі».

Визначною подією стала участь «Бовсунівських бабусь» у проєкті *«Поліфонія»* міжнародного культурного співробітництва Угорщини, України та Франції, підтриманий програмою Європейською Союзу «Креативна Європа», головними завданнями якого є фіксація останньої живої пісенної традиції, впорядкування фольклорного архіву та інтеграція української культурної спадщини до сучасного світового контексту. Засновником та керівником проєкту є Міклош Бот, угорський музикант та етнограф. Він розпочав експедиції Україною ще 2014 року, згодом об'єднав українських та угорських дослідників, науковців, музейників. Головним інституційним партнером від України є Національний центр народної культури «Музей Івана Гончара». 2019 року підсумком творчої співпраці стала участь у фольклорному фестивалі *ÖRDÖGKATLAN FESZTIVÁL* (Угорщина). Програма фестивалю була дуже насиченою, це і фестивальні виступи, де «Бовсунівські бабусі» співали автентичні, обрядові пісні, дали майстер-клас із прядіння, численні інтерв'ю, взяли участь в інсценізації угорсько-українського весілля.

Ще одним досягненням колективу стала перемога документального фільму «Бовсунівські бабусі» на другому кінофестивалі «ECG Eurasian Film Festival», який проходив в Лондоні з 13 по 19 серпня 2020 року. Стрічка «Бовсунівські бабусі» отримала перемогу в номінації «Кращий документальний фільм», режисер фільму Тетяна Сучкова-Ладик.

В рамках літературно-мистецького свята «Лесині джерела» 2024 року 94-річна Надія Володимирівна Шваб стала володаркою Гран-прі на XXIII Всеукраїнському конкурсі автентичного співу у місті Звягель в номінації

«Сольний спів», де виконала старовинну петрівку «Ой дай, Боже, суботи дождати».

Цікавий експериментальний проєкт організувала команда суспільного телебачення міста Житомир «Голоси Полісся». Ентографічну експедицію в селі Бовсуни, де зробили відео зйомку та запис пісні «Усі гори зеленіють» у виконанні Марії Іполитівни Бовсунівської. Метою проєкту було надати автентичній пісні сучасного аранжування. Цю ідею втілив у життя композитор Дмитро Голуб, який надав народній журливій пісні від «Бовсунівських бабусь» звучання сучасного епічного саундтреку. Журливу пісню на багато куплетів композитор аранжував, використавши етнічний барабан з глибокими низькими та невисокими звуками та ненав'язливою ритмікою. Синтезованому звучання, схожому на орган, додав гармонії, зробив пульсуючий бас аби підтримати ритм і пришвидшити темп. Цимбали додали фольклорного колориту, розділивши пісню на кілька частин [81].

Характерні ознаки багатоголосного традиційного співу притаманні регіону Поділля, який охоплює територію сучасних Тернопільської (південь, схід), Хмельницької, Вінницької, північні райони Одеської областей, а також невеликі прилеглі території Житомирської, Черкаської, Миколаївської, Кіровоградської та Київської областей. Для цього регіону, як і для інших, характерним є підголосок (вивід, тоньчик), творений співачкою за допомогою використання дзвінкого мелодійного розспіву у високій сопрановій теситурі. Яскраво вираженою особливістю манери народного співу даного регіону є поєднання грудного та головного (купольного) звучання. Також до особливостей манери подачі звуку у Східному Поділлі можна віднести чіткий, виразний рух нижнього голосу, що доволі часто проглядається в співі носіїв ліричної традиції. «За своєю колористикою він має відмінний від деяких локальних територій темброво густий окрас, а також особливе функціональне значення. У багатьох пісенних зразках наявний короткий заспів, який (за рідким винятком) проводить нижній голос, далі спів гучно підхоплює та веде решта співаків, рух у такому багатоголоссі – переважно терціями. Багатоголоса

фактура, що часто зустрічається в жанрі побутової лірики, має гомофонно-гармонічний склад, натомість гетерофонно-гармонічний склад використовується лише при співі темпово помірних і повільних зразків» [346, 29].

Характерними для східно-подільської колористики народного співу є динамічні та смислові акценти, розспіви голосних, діалектна вимова, особлива тембральна окраса, специфічне зняття звуку (так званий скид), часта зміна мелодичної інтонаційності тощо. У співі даного регіону можна зустріти, але не часто, зручний для виконання, одноголосний спів.

Традиційну народну пісню Вінничини представляє фольклорно-етнографічний ансамбль *«Горлиця»* з села Слобода Яришівська. Створений у далекому 1962 році при сільському будинку культури Марією Руденко, колектив і сьогодні відтворює пісенну спадщину Поділля. Марія Руденко – народна майстриня, заслужений працівник культури України, все своє життя присвятила культурі рідного краю, збирала та відроджувала пісенну спадщину та майже тридцять років була керівником «Горлиці». В репертуарі ансамблю понад двісті українських народних пісень. Зазвичай, це пісні календарно-обрядового циклу: колядки, щедрівки, веснянки, купальські, обжинкові, родинно-побутові та інші. Пісні у виконанні ансамблю стали музичним оформленням до проведення багатьох тематичних програм, зокрема, «Свято весни», «На Івана, на Купала», «Свято останнього снопа», обрядове дійство «Обряд випікання короваю», а весільний обряд у виконанні ансамблю «Горлиця» ліг в основу книги «Весілля», в якій відображено весільні обряди, традиції та звичаї Вінничини. Про колектив створено фільми «З піснею в поле», «Горлиця». Колектив взяв участь у радіо-конкурсі «Золоті ключі» та телевізійній програмі «Сонячні кларнети» (1991 р.), вони лауреати багатьох всесоюзних і республіканських фестивалів в містах Вінницької, Полтавської, Миколаївської, Івано-Франківської, Хмельницької та інших областей. У 1977 році колективу присвоєно почесне звання «народний аматорський». З 1995 року творчу діяльність колективу організовує його багаторічна учасниця Зінаїда

Багрій, яка продовжує пісенні традиції ансамблю. Популяризація народної пісні, активна концертна діяльність принесли колективу визнання та популярність. За довгий період творчої діяльності колектив здобув багато перемог у різноманітних конкурсах, брав участь у різноманітних фольклорних фестивалях. Вони постійні учасники фестивалю імені Гната Танцюри, що проходить у місті Гайсин, у 2004 році отримали Гран-прі та перехідний приз цього фестивалю, дипломанти всеукраїнських та міжнародних конкурсів.

Народний аматорський ансамбль *«Більчанки»* з села Більче-Золоте, що у Борщівському районі Тернопільської області багато років відтворює місцевий фольклор краю. Колектив створений у 1999 році, багаторічними учасницями ансамблю є Парасковія Миськів, Людмила Шумеляк, Світлана Чомишин та Віра Тесля, яка є керівником та організатором ансамблю. Всі учасниці змалку співали та зростали на місцевому фольклорі. Окрім чудового гармонійного співу родзинкою колективу є сорочки, вишиті традиційною борщівською чорною вишивкою. У репертуарі ансамблю лемківські, подільські, покутські пісні, серед яких «На камені ноги мию», «По сей бік гора», «Дуб на дуба похилився», «Їхали козаки», «А вже місяць на небі зійшов», «Галичаночка», пісні календарно-обрядового циклу, а також авторські пісні місцевих авторів: композитора Ярослава Злонкевича на тексти поетів Євгена Зозуляка, Богдана Мельничука, Ганни Костів-Гуски, Ірини Чуйко. Учасниці ансамблю «Більчанки» зберігають пісенні традиції краю, відтворили та записали весільний обряд, співають у церкві, а також є активними учасниками оглядів художньої самодіяльності, конкурсів, фестивалів. В доробку колективу перемога у II міжнародному фестивалі країн Карпатського регіону «Карпатський простір – 2017», який проходив в Івано-Франківську, міжконтинентальний радіофестиваль української пісні в Сполучених Штатах Америки «Співай рідною» у 2023 році та інші.

Осередком найбільш складних багатоголосних пісень традицій є Полтавщина. Музика, яку співають в цьому регіоні вказує на древні традиції, які сформувалися в певний період розвитку суспільства. Обрядові пісні є

спільною рисою всіх регіонів України, але пісні Полтавщини відрізняються складністю обробок. Так званий «полтавський спів» становить своєрідну фактуру, у яких мелодія звучить в обрамленні триголосих акордів, гармонічного співзвуччя. До прикладу, знаменитий купальський цикл «петрівці» (сезонні пісні, не захищені обрядом), у піснях з малим діапазоном тема доповнюється ходом вниз, так звана «зуб зона», завдяки чому утворюється гармонічне багатоголосся. До порівняння – де поліщуки поставлять одну ноту, полтавці ставлять три ноти, і якщо у поліщуків ведучим є нижній голос, то у полтавців це середній голос, а верхній голос – це оздоба. Характерним для цього регіону є також октавне унісонне завершення пісні.

Народний самодіяльний фольклорно-етнографічний ансамбль *«Древо»* з села Крячківка Пирятинського (в результаті адміністративно-територіальної реформи Лубенського) району є яскравим зразком традиційного ансамблевого виконавства з точним відтворенням звучання народної пісні Полтавщини. Серед виконавців української традиційної народної пісні колектив зажив славу як в Україні, так і далеко за її межами завдяки своїй унікальній техніці багатоголосся. Учасниці «Древа» виконують старовинні пісні Полтавщини XVIII–XIX ст., а також пісні, складені чи доповнені учасниками колективу. Жіночий вокальний ансамбль «Древо» має учнів та прихильників на різних континентах: у Західній Європі, Африці, Америці, Японії.

Вперше дівчата зібралися у 1958 році. Восьмого березня 1960 року вперше вийшли на сцену і з цього часу концертна діяльність мала велику географію виступів. 31 жовтня 1960 року вважається офіційним початком їхньої творчої діяльності. Першим і незмінним багаторічним керівником колективу до 2011 року була Галина Якимівна Попко (1930–2011). Галина Якимівна, уродженка села Крячківка, з раннього дитинства слухала пісні своєї матері, які закарбувались в її пам'яті. Як згадують учасниці ансамблю «вона всі пісні тримала в голові». Назва колективу утворилася від старовинної пісні «Ой у полі древо», яка з'явилася у репертуарі однією з перших [57].

У першому складі ансамблю були Галина Якимівна Попко, Ганна Микитівна Левада, Єфросинія Петрівна Загорулько, Надія Микитівна Роздабара, Тетяна Михайлівна Кривенко, Марія Матіженко, Наталія Кривочуб, інколи з жінками виступали їхні чоловіки Федір Олександрович Роздабара, Анатолій Степанович Попко, Василь Федорович Загорулько.

Визначальну роль у творчості молодого колективу відіграв український музикознавець, фольклорист, педагог Володимир Матвієнко¹, який під час однієї з фольклорних експедицій відкрив унікальний осередок українського пісенного багатоголосся [397].

У Крячківці пісня лунала завжди: під час роботи, в час обіду, у свята та у полі. Вражений неймовірно красивим, чистим, багатоголосним співом дівчат В. Матвієнко записав їх виконання на магнітну стрічку. Ці фонограми зробили ансамбль відомим спочатку в колах музикантів-фольклористів України та СРСР, а згодом, особливо після участі записів гурту в Першому всеукраїнському радіоконкурсі «Золоті ключі» (Українське радіо, 1980-1981 роки), широкому загалові слухачів. Поліфонічний триголосний спів «Древо» В. Матвієнко порівнював з грузинським фольклором.

Насиченим концертними виступами та новим досвідом у творчості «Древо» позначилися вісімдесяті роки ХХ століття. 1982 року колектив запросили до Москви, де на студії звукозапису «Мелодія» «Древо» записали двадцять чотири пісні. Саме завдяки цим записам народні пісні «Та косив батько» та «Ой там на горі» потрапили до мультиплікаційного фільму режисера Едуарда Назарова «Жив був пес», створеного 1982 року за мотивами української народної казки «Сірко».

Слухати пісні та вивчати манеру виконання у «Древо» приїжджала народна артистка України Ніна Матвієнко зі своїми подругами Марією Миколайчук та Валентиною Ковальською з вокального тріо «Золоті ключі». У документальному

¹ Володимир Олександрович Матвієнко (1936–1996) – український музикознавець, фольклорист, педагог. Навчався в музичній школі-десятирічці ім. М.Лисенка м. Київ. Закінчив Київську державну консерваторію імені П. І. Чайковського (назва того часу) історико-теоретичний факультет. Педагогічну роботу поєднував із збиранням пісенного фольклору. Упродовж 22 років був організатором і керівником щорічних студентських фольклорних експедицій до різних областей України (Закарпаття, Волинь, Рівненщина, Київщина, Полтавщина, Чернігівщина та ін.)

фільмі «Ой у полі древо» режисера П. Фаренюка, створеного 1988 року у трьох частинах, відображено зустріч Н. Матвієнко, М. Миколайчук та В. Ковальської з учасницями «Древо».

Протягом багатьох років учасники ансамблю були постійними учасниками концертів, фестивалів, конкурсів народної творчості. З 1990 року почали виступати за межами України, а саме в Польщі, Франції, Угорщині, Німеччині. В рамках фестивалів проводили майстер-класи для представників різних країн, навчання для дітей та дорослих. Виступи могли тривати по півтори години. Неодноразово учасникам колективу пропонували оновити сценічні костюми але жінки до сьогодні виступають в автентичних костюми, які дісталися їм у спадок від рідних, так званий «полтавський стрій».

З 1992 року «Древо» носить звання народного самодіяльного фольклорно-етнографічного ансамблю, яке надається колективам, що виконують старовинні народні пісні. У кінці 1990-х – початку 2000-х колектив неодноразово ставав лауреатом різноманітних українських фестивалів, а 2003 року пісня «Древа» «Ой у неділю рано» здобула Гран-прі міжнародного конкурсу слов'янської пісні Svetozar Stracina у Братиславі (Словаччина), Di Mini Teatro (Франція).

Українська народна пісня, що є основою репертуару колективу, особлива своєю мелодикою, фактурою, розспівністю, емоційною відкритістю. У репертуарі «Древо» пісні календарно-обрядового циклу (веснянки, купальські, жнивварські, колядки, щедрівки), сімейно-побутові (весільний цикл) [100; 101], рекрутські, бурлацькі пісні, серед яких: «Ой, на Івана, на Купала», «Ой, гаю мій, гаю», «Я в Сорочинцях на ярмарку була», «Ой, у полі висока могила», листочок», «Забіліли сніжки», «Ой, там за морями високії гори», «Ой, у неділю рано-пораненько», «Ой, же ти козаче», «Соловею-канарею», «Наступала чорна хмара», «Та повій вітре», «Ой, у полі жито», «Ой, що то за шум учинився», «Ой, зайти, зайти місяцю», «Край села стоїть хатина», «Ой, край милий», «Ой, там на горі», «Та била жінка мужика», «Ой, з-за гори кам'яної», «Не всі гори

зеленіють», «Ой, у полі озерецько», «Та косив батько, косив я», «Осінь довга, холодна», «Скажи мені, моя мамо, де ти долю діла» та багато інших [398].

У вересні 2010 року «Древо» відсвяткували своє 50-річчя творчої діяльності, а також 80-літній ювілей Галини Якимівни Попко, заслуженого діяча культури України, незмінного керівника і найстаршої (на той час) в «Древі». На жаль у 2011 році Галина Якимівна відійшла у засвіти.

За роки творчої діяльності ансамбль «Древо» став символом Крячківки. Його творчість вивчали етнографи, фольклористи, виконавці, їм присвячені документальні фільми, наукові та публіцистичні статті, дописи.

З 2010 року з колективом співпрацює Юрій Фединський², який організував у селі Крячківка фестиваль «Древо роду кобзарського» та літні табори з навчання співу. З метою вивчення пісень гурту «Древо» Ю. Фединський організовує майстер-класи за участю Надії Микитівни Роздабари та Ніни Петрівни Реви [99]. Ще одним прихильником та активним популяризатором творчості «Древо» є Юрій Йосифович³, який з 2014 року веде сайт та сторінку ансамблю на You Tube. З 2018 по 2020 роки Ю. Йосифович вів у місті Львові групу з вивчення пісень Крячківки, де разом із молоддю відкривав принципи традиційного багатоголосного співу, організовував майстер-класи та концерти колективу. До шістдесятилітнього ювілею колективу Ю. Йосифовичем та групою «KURBASY» за підтримки Львівської міської ради та управління культури у 2021 році створено фільм-вітання «ДРЕВО. Любов» з дистанційною участю близько 40 учасників з України і світу – учнів та шанувальників «Древа». Живих класиків українського

² Юрій Фединський (1975, США) – бандурист, композитор, що займається українською кобзарською традицією (співає традиційний кобзарський репертуар під супроводом), є продюсером народних ансамблів, робить музичні інструменти, звукорежисер, культурний активіст, педагог. Народився та навчався в США, переїхав на батьківщину предків до Києва після розпаду СРСР, щоб удосконалити знання в грі на бандурі. Грався у класі бандури професора С. Баштана, але згодом відійшов від академічного навчання й почав займатися кобзарством і створювати музичні ансамблі, використовуючи український фольклор. Грав в Українській капелі бандуристів в Детройті. Співпрацював з українським ска-панк гуртом Гайдамаки. Засновник київського ансамблю Карпатіяни (разом з Валерієм Гладунцем), Run Through the Jungle та Хорея Козацька (разом з Тарасом Компаніченком).

³ Юрій Йосифович (1985, Павлоград, Україна) – український співак. Відроджує маловідомі автентичні пісні з різних регіонів України. Поєднує у своїй творчості народну пісню, особливий автентичний голос та мінімалістичну електроніку.

багатоголосся по відео зв'язку вітали палкі шанувальники «Древа»: ансамбль «Українські сільські голоси» з Нью-Йорка (США), змішаний хор Латвійської Академії Мистецтв, дует «Мармуриси» з міста Монреаль (Канада), учасниця знаменитого ансамблю «Kitka» Шіра Сайон з Окленду (Каліфорнія, США), Наталка Демчук з міста Люксембург, Мар'яна Садовська з міста Кельн (Німеччина) і та багато інших. Знаковим стало одночасне виконання пісні «Ой у полі древо» всіма учасниками.

Фільмографію ансамблю складають: «Ой у полі древо», режисер П. Фаренюк, частина 1, 2, 3 1988р., цикл весільних пісень «Древо. Весілля» у чотирьох частинах, 2007 р., «Древо. Майстерня пісні» 2006 р., «Співати як Древо з Крячківки», 2021 р., «Відкрита зона – Древо» продюсерський центр «Закрита зона» на замовлення Першого національного телеканалу 2008 р.

Протягом творчої діяльності склад колективу дещо змінювався. На сьогодні у складі ансамблю шестеро учасників: Надія Микитівна Роздабара, Ніна Петрівна Рева, Надія Степанівна Рвач, Галина Володимирівна Лисенко, Ніна Володимирівна Забава, Наталія Іванівна Левад.

Особливої уваги заслуговує Надія Микитівна Роздабара, 1937 року народження, старійшина колективу, яка співає з перших днів у «Древо». У 1956 році за направленням приїхала у село Крячківку вчителювати і до сьогодні там проживає. Активна, емоційна, фанатично віддана народній пісні, вона заспіває всі пісні, є ведучою концертних програм, яскравим прикладом наслідування для молодого покоління [305].

Через вік учасниць ансамбль останнім часом вже рідко їздить за кордон та у віддалені райони України. Проте вони щорічно беруть участь у фестивалі «Древо роду кобзарського» в Крячківці. Послухати ансамбль «Древо» до Крячківки приїжджали артисти зі Сполучених Штатів, Японії, Німеччини, Великої Британії. Учнями ансамблю вважають себе численні діячі культури, співаки, актори, режисери, етнографи. Серед них – Ніна Матвієнко, Євген Єфремов, Наталка Половинка, Сергій Ковалевич, Мар'яна Садовська, Надія Тарнавська та інші [339].

Послідовником ансамблю з Крячківки став київський гурт «Древо», створений у 1979 році Євгеном Єфремовим⁴ на базі Київської консерваторії (сучасна назва Національна музична академія України імені П. І. Чайковського). Гурт виконує традиційні українські пісні, зібрані під час експедицій селами України. Згодом виникла ще низка гуртів, що досліджують та зберігають автентичне виконання народної пісні, як-от «Божичі», «Гуляйгород» та інші.

За понад 60 років свого існування вокальний ансамбль «Древо» став потужною школою традиційного багатоголосного співу, який надихнув на створення багатьох фольклорних колективів, які сьогодні реконструюють та популяризують українську народну пісню по всій Україні та за кордоном. Всіх їх об'єднала безмежна відданість та любов до української народної пісні.

Фольклор Західної України – складна багаторівнева система взаємодії різноетнічних форм і жанрів – вокальних та інструментальних, пісенно-обрядових і танцювальних зразків, які представляють український, угорський, словацький, румунський, молдовський, ромський, гуцульський, лемківський, русинський народні пласти. Вокальне ансамблеве виконавство даного регіону на етапі свого становлення зазнало значного міжнаціонального впливу, який проявився через функціонування народних музичних традицій різних етносів, які проживали і проживають на цій території. Відповідно, у Західному регіоні, що безпосередньо межує з Угорщиною, Словаччиною, Румунією та Польщею склалась унікальна ситуація розмаїття культур в усіх різновидах: етнічному, мовному, релігійному, культурному.

Народно-пісенна традиція Галичини, Буковини та Закарпаття мають дещо відмінні риси у манері традиційного співу та вокально-тембрових традицій. Використання грудного регістру тут поєднується з головним регістром жіночих

⁴ Єфремов Євген Васильович (1950) - музикознавець, етномузиколог, виконавець, популяризатор традиційного пісенного фольклору України. Кандидат мистецтвознавства (1989), член НСКУ, номінант премії «Київська пектораль» (2003) за музичне оформлення вистави «Кам'яне коло». Керівник фольклорного гурту «Древо» (з 1979). У роботі з ансамблем знайшли втілення теоретичні погляди Єфремова (зокрема у створеній ним методиці традиційного варіювання). Вагомим також є внесок Єфремова в методику нотації вокальної народної музики, постановки голосу в автентичній фольклорній манері.

голосів та сила звучання не має тої потужності, наповненості, розлогості, пісні виконуються м'якше, наспівніше, милозвучніше. Це безпосередньо пов'язано з формантною структурою місцевих говорів. Якщо говір лісо-степової зони України має глибоке грудне темброве забарвлення, то в Галичині, Закарпатті, Буковині задіюється більше головний резонатор та мікстові обертони, це спостерігається навіть у розмовній традиції, яка має наспівні відголоски. Пісні західних областей коротші й лаконічніші, ніж пісні інших регіонів України, з переважанням мелодичних форм, близьких до речитативних: кожному складові тексту відповідає не більш як один-два звуки мелодії. Відмінними також є мелодика, ритміка і жанрові особливості, тісно пов'язані з місцевими діалектами. [310, с.147].

Разом з тим, у пісенному фольклорі Галичини, Буковини та Закарпаття можна спостерегти деякі відмінності у репертуарі. Спільними жанрово-стилістичними ознаками, що є характерними для фольклору інших регіонів України є пісні календарно-обрядового циклу (колядки, щедрівки, веснянки, купальські), родинно-побутові (весільний цикл), але відмінним є соціально-побутовий цикл, де відсутні бурлацькі пісні, натомість є значна присутність емігрантських пісень, оскільки саме з цієї території велика кількість населення час від часу у пошуках кращої долі виїжджали за океан. Велику частину традиційного пісенного фольклору становлять коломийки, що є одним з найпоширеніших жанрів фольклору даного регіону.

Народні пісні західного регіону можна поділити на кілька груп:

а) пісні, близькі своєю музичною структурою та характером до центрально-українських або ж спільні для всіх областей України (значна частину календарно-обрядових пісень, деякі лірико-побутові пісні, пісні сумного протяжного характеру («Світи місяченьку»), пісні-романси («Через поле широке»);

б) пісні, що мають багато спільного у стилі та сфері побутування для всіх західноукраїнських областей («Ой чого ти мила», «Порізала' м перстик»);

в) пісні, характерні для конкретної території – коломийки та пісні зразки, створені на їх основі («Ей сеї, каже сеї», «Ой, легойко-коломийко»);

г) пісні, для яких характерним є часте, іноді непомірковане, вживання синкопових ритмів («Ой, якби я ластівочка», «Ліщино-ліщино»);

д) пісні, що виникли на основі запозичення фольклору сусідніх народів – угорського, чеського, словацького та румунського («Ганічко, душічко», «Моя постелочка»).

Народний аматорський жіночий вокальний ансамбль *«Ровесниця»* багато років творить власну історію у селі Тишківці Івано-Франківської області, та представляють фольклор Покуття. Від самого створення у далекому 1986 році в ньому співає Ганна Іванівна Кульчицька. За роки творчості колектив проводив активну концертну, просвітницьку діяльність, брав участь в районних, обласних оглядах художньої самодіяльності. Неодноразово виступали у місті Коломия, Івано-Франківськ, Чернівці, Тернопіль та інших містах України. Особливою в пам'яті є участь у фестивалі патріотичної пісні «Чорна вишиванка», що проходив на Тернопільщині. «Ровесниця» неодноразовий учасник всеукраїнського телевізійного фестивалю «Фольк-muzik» (Київ).

Окрім календарно-обрядових, родинно-побутових пісень велику частину репертуару складають історичні, стрілецькі та патріотичні пісні, серед яких: «Ой кувала зозуленька», «Темна нічка», «Чом трава зелена», «Попрощався стрілець», «Ой там при долині», «Повіяв вітер степовий», «Послухай, кохана Марусю», «Серед степу широкого попід гаєм скраю», «У темному лісі під білов березов», «Там під львівським замком», «Подай, дівчино, руку на прощання», колискові: «Ой спи, дитя, в колисониці», «Колишися, колисочка, від кола до кола», «Ой летіла пава-пава, понад садовину», а також коломийки, які відзначаються значним розмаїттям тем та настроїв.

Вплив національних культур Закарпатського регіону слід розглядати через призму діяльності творчих колективів, які їх репрезентують та специфіки їх репертуару. На «музичній карті» Закарпаття вирізняються численні вокальні ансамблі з багаторічними традиціями.

Народний аматорський вокальний ансамбль «*Ужанка*» протягом десятиліть популяризує народну та авторську пісню. Їх творча діяльність – своєрідна історія розвитку ансамблевого виконавства закарпатського регіону. Ансамбль був створений у далекому 1968 році і з перших днів колективу поталанило з керівниками, які сформували його в міцний творчий колектив: В. Боженко, З. Жоффчак, П. Пинзеник, О. Новак, сьогодні ці функції виконує В. Вовканич. Пісенна культура ансамблю відобразила не лише музичне середовище Ужгорода, але й багате й розмаїте фольклорне мистецтво Закарпаття. Метою діяльності колективу є збереження та популяризація народнопісенної творчості, сформованої протягом багатьох років попередніми поколіннями. Учасники колективу досконало володіють звичаями, традиціями, фольклором рідного краю.

Першим керівником колективу був Валерій Боженко, який після закінчення Хустського культосвітнього училища за спеціальністю хоровий диригент був направлений директором районного будинку культури в с. Сторожниця Ужгородського району. Назва, що географічно «прив’язувала» до рідної місцевості, до берегів Ужа, належить тодішньому завідувачу районного будинку культури, теж випускникові цього навчального закладу Іванові Демку. В. Боженко зумів привити учасникам ансамблю любов до пісні, розкрив глибину та красу народної пісні.

Першими учасниками «Ужанки» були працівники закладів культури та любителі вокального-ансамблевого мистецтва: Марта Кушнір із села Есень, Ганна Огороднікова з Оноківців, Юстина Король із Кібляр, Магдалина Кіреєва з Петрівки, Магдалина Іванина з Дравців, Марія Нечипорук з Підгорба, Маргарета Ловас із Концова, Віра Луцьо з Ужгорода, інспектор районного відділу культури, Марія Мустафіна, методисти Ужгородського районного будинку культури Ганна Калій, Ганна Павлик і Ганна Яким. Незмінним акомпаніатором «Ужанки» протягом багатьох років був Олександр Якубович. Дівчата збиралися на репетиції в селі Сторожниця і, паралельно, працювали над створенням сценаріїв та концерних програм. Виступів було багато: і в полі, і на

фермі, і на току, і в клубі. Жодне свято не обходилося без пісень у виконанні «Ужанки». Репертуар «Ужанки» того періоду складали закарпатські народні пісні, коломийки, частівки [14, с. 62].

З 1971 року вокальний ансамбль «Ужанка» очолив Золтан Жофчак⁵. На той час З. Жофчак вже був знаним у краї педагогом, диригентом, новатором в освітній сфері. З приходом нового керівника колектив отримав новий підхід: більше уваги приділялось манері виконання, тематиці пісень, творчій інтерпретації пісенного матеріалу, наповнення репертуару новими сучасними творами. Акомпаніатором цього періоду була Валентина Мінеєва – викладач дитячої музичної школи м. Чоп, пізніше викладач Ужгородського училища культури.

В репертуарі «Ужанки» з'явилися різножанрові поліфонічні твори, пісні а сарелла, молдавські, білоруські, естонські, словацькі пісні, і, звичайно, обрядові українські народні пісні. Ліричні композиції, твори українських композиторів-класиків, сучасних митців України та зарубіжжя, які підібрані не за впливом моди, а лише за глибоким змістом і шириною звучання.

Багаторазово колектив народного вокального ансамблю «Ужанка» чарував своєю ніжністю, щирістю, задушевністю, милозвучністю та елегантністю. Учениками того періоду були: Людмила Лебедева, Єлізавета Озимок, Телович (Шип) Оксана, Єлізавета Варга, Еріка Бобурка, Катерина Товт, Оделла Ковач, Ірина Піскар, Марія Бабидорич, Марія Цугорка, Юлія Велеган, Мар'яна Белей.

За значний внесок у розвиток культури краю у 1978 році колективу було присвоєно звання «народний самодіяльний ансамбль». Період творчої діяльності під керівництвом З. Жофчака був надзвичайно плідним. Багаточисельні концерти, поїдки на фестивалі, огляди художньої самодіяльності, різноманітні заходи районного та обласного значення.

⁵ Золтан Жочак (1934-2021) народився в селі Середнє на Закарпатті. Закінчив Львівський педагогічний інститут. Лауреат конкурсів «Людина року» та «100 кращих керівників шкіл України». Відмінник народної освіти України. Нагороджений грамотами, дипломами та подяками державних установ, товариств і організацій України, Угорщини, Словаччини тощо. Автор понад 100 друкованих праць. Народний учитель України.

Жофчак протягом 25 років керував колективом і залишив по собі не лише вагому сторінку історії в житті колективу, а й велику вокальну спадщину.

З 1995 по 1996 рік керівником ансамблю була випускниця Рівненського інституту культури Наталія Мацко, яка за цей недовгий період керування колективом теж збагатила репертуар новими піснями. Наступним керівником «Ужанки» став викладач Ужгородського училища культури (нині КЗВО «Академія культури і мистецтв» ЗОР), заслужений працівник культури України Павло Пинзеник, під керівництвом якого «Ужанка» співала від 1996 по 2012 рік. Запам'ятався П. Пинзеник плідною роботою над оновленням репертуару та вдосконаленням манери виконання. Зберігаючи фольклорні традиції краю колектив опрацьовує і авторські твори, серед яких: «Як чудово запахли троянди» музика В. Верменича на слова О. Новицького, «Каштани падають» музика О. Білаша на слова М. Ткача, «Понад Ужем-річкою» музика В. Габрон на слова В. Вовчка, «Пісня про Ужгород» музика С. Мартона на слова Ю. Чорі, «В полонині скрипка грає» музика В. Костенко-Київський на слова В. Григорака, «Дівоча» музика В. Кобаля на слова І. Коломієць, «Паризьке танго» музика К. Брюне на слова В. Бушоре, «Гуси-лебеді» музика А. Пашкевича на слова Д. Луценка, «В гаю верби зашуміли» музика М. Попенка на слова І. Цися, закарпатська народної пісні в обробці М. Попенка «Та все про Іванка», словацька народна пісня в обробці Ф. Мртві «Танцуй, танцуй», фінська народна пісня «Лебеді» та ін. П. Пинзеник зробив обробки багатьох народних пісень, які і до сьогодні є в репертуарі ансамблю: «Казала`м ти милий», «Місяцю-королю».

До складу ансамблю цього періоду входили: Гричушенко Марія – солістка ансамблю, завідувачка клубу с. Оноківці, Біровчак Ірина – завідувачка клубу с. Гута, Федич Тетяна – завідувачка клубу с. Деревці, Кміть Олена – завідувачка клубу с. Чертеж, Мешко Олена – завідувачка загального відділу РЦД, Яким Ганна – методист районного відділу культури, Луцьо Віра – художній керівник будинку культури с. Руські Комарівці, Балоба Віра – завідувачка клубу с. Стрипа, Желізняк Марта – завідувачка бібліотеки с.

Чабанівка, Заводянська Надія – завідувачка клубу с. Чабанівка, Ковач Тетяна – директор будинку культури с. Кібляри [14, с. 64].

У доробку ансамблю чимало виступів на різноманітних сценах. Ансамбль є постійним учасником фестивалів, оглядів, конкурсів, бере активну участь у конкурсах та фестивалях. Зокрема: 1970 рік – лауреат огляду-конкурсу, мала золота медаль, 1972 рік – лауреат XI Земплінського фестивалю пісні і танцю, Чехословаччина, 1977 рік – лауреат першого всесоюзного фестивалю самодіяльної художньої творчості, велика золота медаль, у 1987 році колектив побував у місті Ніредьгазі в Угорщині на міжнародному фольклорному фестивалі, у 2012 році взяли участь у 47-му фестивалі фольклору русинів-українців Словаччини у селі Камйонка, у тому ж 2012 році виступали на Третьому фольклорному фестивалі Раєцької долини «Кубанков сен-2012» у селі Тур'є біля м. Жиліна (Словаччина), 2017 р. в Центрі української культури у місті Пряшеві відбулося свято писанки, де колектив представив свій творчий доробок. Обласне свято словацького народного мистецтва «Словенська веселіца», міжнародна виставка-ярмарок «Тур'Євроцентр Закарпаття» (2014, 2015), обласний фестиваль народної пісні «Червена ружа» (Мукачево), лемківського народного мистецтва «Лемківська ватра» (Перечин), «Коляди в Старому селі» (Ужгород), Всеукраїнський етно-фестиваль «Болохівські гостини-2017» (Хмельниччина), фестиваль-конкурс стрілецької пісні «Красне поле» (2015, 2018, Хуст) та багато інших.

З 2014 року і до сьогодні керівником колективу є Васирина Вовканич, випускниця Ужгородського державного музичного училища імені Д. Задора та Львівської національної музичної академії імені М. Лисенка, артистка заслуженого академічного Закарпатського народного хору. Васирина Вовканич є хормейстером високої кваліфікації, яка володіє не лише професійними якостями але й організаторськими. Із запровадженням в країні адміністративно-територіальної реформи, яка супроводжувалася оптимізацією закладів культури був ліквідований Ужгородський районний будинок культури і колективу довелося шукати приміщення для занять. Завдячуючи директорів

Закарпатського музею народної архітектури та побуту Василю Васильовичу Коцану, який запропонував проводити репетиції в залі очолюваної ним музейної установи дівчата змогли продовжувати творчий процес [14, с. 65]. На знак вдячності «Ужанка» із задоволенням виступає на презентаціях, виставках, семінарах, зустрічах та інших заходах, які проводить скансен. Сьогодні колектив об'єднує учасниць різного віку: Віра Луцьо, Марія Гричушенко-Сегляник, Зоряна Глюдзо, Оксана Ільченко, Ірина Дагулич, Надія Балога-Тотін, Іванна Яворська, Оксана Головня, Марія Мартинюк.

Від початку створення колективу з 1968 року співає в «Ужанці» Віра (Веронія) Луцьо. Віра Василівна – з багатодітної сім'ї, з дитинства полюбила народну пісню, яку чула від матері, старших сестер, знала їх дуже багато. Освіту отримала у культосвітньому технікумі та Київському інституті культури ім. О. Корнійчука. За роки трудової діяльності на ниві культури Віра Василівна плідно працювала у багатьох селах Ужгородського району: Дравці, Горяни, Петрівка, Руські Комарівці. В усіх цих закладах нею були створені жіночі вокальні ансамблі, а крайнє місце її роботи – директор будинку культури в селі Руські Комарівці, в якому пропрацювала тридцять сім років. У трудовій книжці Віри Василівни один запис – Ужгородського районного відділу культури.

Свій п'тдесятилітній ювілей народний аматорський вокальний ансамбль «Ужанка» відзначив восьмого червня 2018 року на сцені Закарпатського академічного обласного лялькового театру «Бавка». «На сцені демонстрували слайди з фотографіями колективу, які нагадали про довгий творчий шлях та велику географію концертів «Ужанки». Зворушливо звучали пісні, зачаровували голоси, гармонійно підібране вбрання, танцювальні елементи, професійно складений сценарій заходу – все свідчило про серйозну підготовку колективу до відзначення свого ювілею. Вдало підібраний репертуар: ліричні пісні хвилювали, коломийки – веселили, кожна пісня – перлина народної творчості, у них кохання і розчарування, біль і тривога, радість та смуток» [8, с. 65]. Випробуванням у творчій діяльності колективу стала епідемія COVID-2019. Але учасниці не припиняли репетицій, займались дистанційно, а коли

була можливість – зустрічались наживо [222, с. 63].

Обласна телерадіокомпанія «Тиса» здійснила запис CD-альбому з кращими піснями колективу та відео записи закарпатських народних пісень: «Ой, Боже муй, Боже муй», «Ой, на горі вітер віє», «Загнала я вівці» (обробка М. Попенка), «В лісі на орісі» (обробка В. Вовканич), які часто використовуються у телепрограмах місцевого телебачення. Незабутніми в біографії колективу стали святкування ювілеїв у 2008 та 2018 роках, коли «Ужанка» представляла великі сольні програми. [44].

Репертуар «Ужанки» різноманітний, орієнтований на різножанрову палітру народних та авторських композицій. Основу його складають обробки українських, словацьких, угорських народних пісень, твори а capella, авторські твори закарпатських композиторів та аранжування творів українських композиторів. Чільне місце у репертуарі займають коломийки. Зберігаючи міжнаціональні традиції у репертуарі колективу є словацькі народні пісні «За горами, за долами ліпка зелена», «Танцуй, танцуй і вікруцай», «Ганічко, душечко», окрім українських у репертуарі колективу є колядки словацькою та угорською мовами. Особливе місце в репертуарі «Ужанки» посідають лемківські та закарпатські народні пісні, що здавна побутують на Ужгородщині, які найкраще розкривають духовний світ українців. «Чорна гора не орана» (обробка В. Гайдука), «Запаль мила свічку» (обробка Н. Петій-Патапчук), «Місяцю королю», «Казала'м ти, милий», (обробка П. Пинзеника), «Ой, якби я ластівочка», «В загороді туліпан», «Чия хата соломою вкрита» (обробка М. Попенка), ряд обробок народних пісень зробила В. Вовканич: «В'язанка русинських коломийок», «Іванку, Іванку», «Ой, на Юрія», «В лісі на орісі», «Журилася моя мати» та інші [263].

Десятого листопада 2023 року народний аматорський вокальний ансамбль «Ужанка» скромно (з огляду на військовий стан в Україні) відзначив свій 55-літній ювілей та підтвердив звання «народний». В програмі звучали: стародавній кант «Через поле», «Чия хата соломою вкрита», «Ой на горі солома горіла, «В загороді туліпан», «Ой на горі вітер віє» та «Загнала я вівці», «Не

спала я сеї ночі» (М. Попенка), «Тиха вода», «Місяцю-королю», «Ой летіли гусоньки», (П. Пинзеника), «Не далеко від Дунаю» (в'язанка пісень), «Русинські коломийки» (В. Вовканич) та «Ой у лузі червона калина» (С. Чарнецький) [274 318].

Народний аматорський вокальний ансамбль «Ужанка» продовжує свою творчу діяльність і сьогодні, постійно виступаючи у своїй громаді та на інших концертних майданчиках, долучаються до збору благодійних коштів для потреб українського війська, а також є частими гостями у закладах охорони здоров'я, де виступають перед військовими Збройних сил України.

Фольклорно-етнографічний ансамбль «*Ужгород*» започаткований як інструментальний ансамбль народної музики, згодом ввів у репертуар ансамблевий і сольний спів, елементи народної хореографії, архаїчний музичний інструментарій та традиційний одяг. Основною творчою ідеєю колективу є поглиблене освоєння фольклорних стилів вокально-етнографічних груп українців, а також інших народів, які мешкають на Закарпатті. Творчість колективу відома не тільки в Закарпатті але й далеко за його межами – в Словенії, Чехії, Польщі, Німеччині, Словаччині, Угорщині, Румунії, Австрії, Італії. Колектив, який відзначив своє 35-річчя, є лауреатом другого всесоюзного фестивалю народної творчості, лауреатом Міжнародного фестивалю українського фольклору «Берегиня», почесним гостем 32-го Міжнародного фольклорного фестивалю русинів-українців Словаччини, лауреатом XIII Всеукраїнського фестивалю сучасної пісні та популярної музики «Червона рута», учасником Міжнародних фольклорних фестивалів у Словаччині, Угорщині, Польщі, Румунії, Австрії, Італії та Німеччині. Серед учасників колективу – артисти, мистецтвознавці, фольклористи, етнографи, історики, працівники обласного краєзнавчого музею, педагоги шкіл Ужгорода, бізнесмени, об'єднані любов'ю до пісенно-танцювальних звичаїв нашої землі. У репертуарі ансамблю відомі закарпатські народні співанки та фольклорні пісні угорською і румунською.

Народний аматорський ансамбль народної пісні «*Розмарія*» заснований 1986 року диригентом і композитором, фольклористом, заслуженим працівником культури України Михайлом Керецманом при Закарпатському обласному науково-методичному центрі народної творчості і культурно-освітньої роботи (сучасна назва – обласний організаційно-методичний центр культури (ООМЦК)). Серед перших учасників колективу були Олена Поляк, Єва Крон, Анжела Влад, Олена Короленко. Згодом доєдналися Марія та Катерина Перечинські, Світлана Одокста, Еріка Дзямко, Оксана Штефан, Лідія Голінка.

Основою творчих досягнень «Розмарії» є цікавий репертуар. Такі твори, як «Коломийки Ужанської долини», «Весільні мелодії Міжгірщини», «Імпровізація на теми угорських народних пісень», «Три трембіти» та «Ой на горі криниченька» В. Кобаля, «Червена ружа» В. Калинича та «За рікою хлопці косять», «Ой ти, мій миленький» в інтерпретації В. Калинюка, «Прала мила, прала» Т. Миговича, «Мала баба мужа» М. Керецмана, «Весільні мелодії Приборжавщини» стали золотим фондом колективу [222, с. 65].

Ансамбль є постійним учасником обласних, всеукраїнських, міжнародних оглядів-конкурсів народної творчості, де неодноразово ставав лауреатом. Виступав із концертними програмами на фестивалях «Маковицька струна» (м. Бардейов), а також у містах Свидник, Камйонка, Сніна, селі Порачі (Словацька Республіка). З липня 2017 року керівником народного аматорського ансамблю народної пісні «Розмарія» стала Ольга Зюбрицька. Нині ансамбль на порозі вагомих творчих здобутків, нових перемог.

Пісенні традиції Закарпаття зберігають вокальні ансамблі, учасниками яких є представники національних меншин, зокрема, угорської національної меншини. Серед них слід відзначити народний ансамбль угорської народної пісні «*Ружа*» з села Сюрте Ужгородського району, керівник Чілла Сикора. Колектив зберігає національні культурні традиції у піснях, танцях та костюмах. Склад учасників колективу у віковому цензі є дуже різноманітним: від молодих дівчат до жінок старшого віку, що свідчить про збереження культурних традицій та наступність поколінь. Угорська мова має своєрідну фонетику,

вимову, звукоутворення, і це яскраво демонструється при виконанні пісень. Гомофонний (одноголосний) спів, що є характерним для угорського пісенного фольклору, має специфічне гортанне звукоутворення. В мелодіях угорських народних пісень панує пентатоніка, разом з тим для них характерна простота форми – мелодія повторюється багаторазово, без змін.

В репертуарі колективу нескладні за мелодикою і ритмом народні пісні та близькі до них різдвяні колядки. Веселі пісні з чітким ритмом, як правило, супроводжуються танцювальними рухами. Особливий колорит мають національні костюми, які складаються з широких, густо зібраних спідниць, коротких сорочок з широкими рукавами, яскравих безрукавок (прусликів), жіночі костюми доповнюють на голові чіпці або хустки, а у дівчат це зелені та білі стрічки. Часто виконання народних пісень супроводжується обрядовим дійством з використанням атрибутики: кошики, посуд та інші предмети побутового вжитку. В творчому доробку колективу участь у багатьох фестивалях краю та Європи.

Народний вокальний ансамбль *«Ліптаки»* зі селища Великий Березний, що на Закарпатті, є яскравим представником словацької етноспільноти. Створений колектив 1990 року, коли свою діяльність розпочало словацьке товариство «Matica Slovenska». Керівником ансамблю, який був заснований на базі римо-католицького костелу Святої Трійці, як колектив духовного та народного співу, стала Марта Волкай. Назва колективу походить від назви мікрорайону Ліптаки у Великому Березному, де компактно проживають словаки. Учасників колективу, різних за віком та професією, об'єднала любов до словацької мови, культури та пісні. За більш ніж тридцять років творчої діяльності учасники колективу виступали у багатьох містах і селах Закарпаття та сусідньої Словаччини: у 2012 році взяли участь у 47-му фестивалі фольклору русинів-українців Словаччини у селі Камйонка, у тому ж 2012 році виступали на Третьому фольклорному фестивалі Раєцької долини «Кубанков сен-2012» у селі Тур'є біля м. Жиліна (Словаччина), у 2017 р. в Центрі української культури у місті Пряшеві відбулося свято писанки, де колектив представив свій творчий

доробок. Обласне свято словацького народного мистецтва «Словенська веселіца», міжнародна виставка-ярмарок «Тур'Євроцентр Закарпаття» (2014, 2015), обласний фестиваль народної пісні «Червена ружа» (Мукачево), лемківського народного мистецтва «Лемківська ватра» (Перечин), «Коляди в Старому селі» (Ужгород), Всеукраїнський етно-фестиваль «Болохівські гостини-2017» (Хмельниччина), фестиваль-конкурс стрілецької пісні «Красне поле» (2015, 2018, Хуст) та багато інших [222, с. 66].

Неодноразово ансамбль нагороджували почесними грамотами та дипломами. У 1998 році «Ліптакам» присвоєно звання «народного самодіяльного колективу» за активну участь у всіх районних та обласних фестивалях художньої самодіяльності. Сьогодні керівником народного вокального ансамблю є Марія Микита – викладач Великобerezнянської дитячої школи мистецтв. Мелодика словацьких пісень наповнена багатоголоссям. В народних піснях «За горами, за долами ліпка зелена», «Танцуй, танцуй і вікручай», «Ганічко, душечко» оспівується побут, звичаї народу, життєві романтичні історії, в співі, музиці і танцювальних рухах виконавці відтворюють словацьку культурну спадщину, місце виступу оформлюють відповідною атрибутикою. На свята словаки приходять цілими родинами, передаючи, таким чином, національні традиції від покоління до покоління.

Міжнаціональні тенденції творчості яскраво виявляються у діяльності фольк-гурту «*Гудаки*» («Hudaki Village Band») з Нижнього Селища Хустського району Закарпаття. Фронтмен фольк-гурту «Гудаки» Юрген Крефтнер ще у 1990-ті роки переїхав із Австрії до Закарпаття, а в 2001 організував колектив, серед музикантів якого – українці, угорці та цигани.

Закарпатці «гудаками» називають музик. Значний досвід гри та співу кожного з учасників на весільних святах дозволив колективу обрати свій особливий стиль і репертуар. Для виступів гурту притаманна креативність побудови програми, «наївна простота» і щирість подачі музичного матеріалу. Юрген Крефтнер, який в ансамблі обрав псевдонім Юра Буковинець,

використовує свої знання запитів європейського музичного ринку для успішного менеджменту «Гудаки» в Європі.

Колектив записав чотири аудіо-альбоми «Гудаки» (2003), «Музика із Гандала» (2005), «Гудаки не люди» (2009), «Вандруй!» (2013), створив декілька відеокліпів («На бережку», «Піпка», «Приди до ня, любку»). Особливістю колективу є імпровізаційна природа творення і виконання творів, лише усний характер музикування. «Гудаки» знайомлять у своїх виступах і в Україні, і за її межами у Західній Європі з автентичною музикою закарпатського регіону. У 2010 році на Саксонському фестивалі «Plauener Folkherbst» колектив був визнаний найкращим із усіх учасників. Після цього гурт багато гастролює містами Австрії, Польщі, Словаччини, Угорщини, Бельгії, Швейцарії, Нідерландів, Німеччини та ін.

Гурт «Гудаки» є прикладом успішного синтезування фольклорних вокальних та інструментальних традицій закарпатського регіону, відображенням народно-ансамблевого музикування, трансляції традицій гри на народних інструментах (скрипки, сопілки, дрімби, цимбалів та ін.) та співу (дво-три-голосого акапельного та у супроводі).

У композиціях колективу відображені впливи українського, угорського, словацького, румунського, німецького пісенного та інструментального фольклору, зафіксована специфічна закарпатська говірка, сповнена численними діалектами, а також взаємодія ритмів та мелодики обрядових і розважальних пісень регіону. Їх успіхи засвідчуються численними перемогами на фольклорних фестивалях «Sziget» (Угорщина), «Fusion та Bardentreffen» (Німеччина), «KlezMore» (Австрія), «Notes d'Equinoxes Delemont та Festival des 5 Continents» (Швейцарія), «Respect-Prague» (Чехія), «Balkan Trafik» (Бельгія), «Les Suds Arles» (Франція) та ін.

Співбуття та взаємодія багатьох культур у єдиному географічному, історичному, художньому просторі не уподібнюються одна одній, а доповнюють та збагачують різноманітністю мелосу, ритму, характеру та манерою виконання. Індивідуальність, неповторні риси кожної національної

культури, стаючи безцінними складовими єдиної загальнолюдської культури, наповнюють її та сприяють подальшому розвитку, виховуючи повагу до художніх цінностей інших народів і до збереження власної унікальності.

Регіональні традиції жіночого ансамблевого виконавства засновані на загальнолюдських цінностях: захисті прав особистості, гуманізмі, творчому розвитку людини, взаємодії та збагаченні національних та регіональних культур, дбайливому ставленні до традицій вокального музикування. Вокальні ансамблі України зберігають автентичні фольклорні зразки обрядового та необрядового репертуару, виконують обробки та авторські твори композиторів України та національних меншин.

Сучасні колективи, розуміючи унікальність надбань української нації, з метою збереження мелодики, стилістики, фактури, манери виконання та репертуару, реконструюють у своїй творчості записи традиційного пісенного фольклору.

Одним з таких колективів є український дівочий гурт *«Михайлове чудо»*. Його створила у 2008 році Ірина Данилейко – співачка, етнодослідниця, музиколог, завідувача відділом нематеріальної культурної спадщини Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара». До складу гурту входять Катерина Волошина, Ольга Карапата, Віталія Базилевич та Надія Ханіс. У різні роки в складі гурту співали також Олена Клименко-Крута, Оксана Макодзьоба та Анастасія Полетнєва. Дебют гурту «Михайлове чудо» відбувся на фестивалі «Країна Мрій» 2008-го року. Дівчата здійснювали етнографічні експедиції на Донеччині, Полтавщині, Миколаївщині, Харківщині, Житомирщині, Чернігівщині та в інших регіонах України, в яких вивчали та записували давній фольклор безпосередньо у живих носіїв традиційного співу. Давні обрядові пісні річного та родинного циклів, пісні, що співались на проводах у військо та звичайні пісні, що побутували в селах України сто і більше років тому лягли в основу проєкту «Дружні двері». У своїй творчості дівчата намагаються відтворити архаїчні обряди, оригінальну вокальну стилістику, традиційну манеру співу. Дівочий гурт «Михайлове чуло»

проводить велику культурно-просвітницьку діяльність, демонструючи реконструйований традиційний спів під час різноманітних заходів долучаючи до своїх виступів людей різного віку починаючи з найменших – вихованців дитячих мистецьких закладів з різних куточків України.

Фольклорний гурт *«Рожаниця»* створений у 2009 році Інною Ковтун – етнографом-фольклористом, музикознавцем та співачкою у місті Києві. До складу гурту входять Інна Ковтун, Дарина Московчук, Наталія Король, Ганна Сопілка, Катерина Сорока, Ганна Тіщенко, Тетяна Таргоня, Євген Жарінов, Павло Ласкавчук. У репертуарі гурту традиційні українські народні пісні з різних регіонів України: Слобожанщини, Полісся, Поділля, Центральної України, а також пісні етнічних національних меншин: болгарські, молдовські, польські. Пісенний матеріал, танці та обрядові дійства, є результатом фольклорно-етнографічних експедицій Інни Ковтун та учасниць ансамблю. Гурт *«Рожаниця»* провадить активну концертно-фестивальну діяльність, є лауреатом всеукраїнських та міжнародних фестивалів: *«Трипільське коло»*, *«Країна мрій»*, *«Поліське коло»*, *«Жнива»*, *«Русальні ночі»*, *«Балтика-2012»* (Латвія), *«Ucraina terra cossacorum»* (Україна-Польща), *«Ukrainian Pysanka Festival»*, *«Canada's National Ukrainian Festival»*, *«Capital Ukrainian Festival»* (Канада), *«Baltica -2016»* (Естонія), *«Ukrainian Village Voices»* (США), *Ördögkatlan Fesztivál* (Угорщина) та інших. За період творчої діяльності зробили записи своїх пісень. Дискографія колективу: *«Ворота, розходітеся»* 2012 року, *«Смородина – то не ягода»* 2014 року, *«Загадайте колядувати»* 2016 року та *«Дзень-брень»* 2019 року.

Вокальне жіноче тріо автентичного галицького співу *«Родовід»* зі Львова у складі Лесі Редько, Оксани Осташевської та Іванни Шевчук, відтворює давні традиції Надсяння, Опілля, Бойківщини з 1990 року. Тривалий період часу, більше ніж тридцять років творчої діяльності, співачки відроджують давні галицькі пісні з власних експедицій та архівів Юрія Кондратенка, Володимира Гошовського та Євстахія Дюдюка. Здійснили реконструкцію весільного обряду села Зарічне Стрийського району Львівської області. *«Родовід»* – часті гості у

музичних програмах Львівського радіо з Мартою Кінасевич («Колядки», «Веснянки», «Балади», «Ліричні пісні»). З перших років творчості «Родовід» бере активну участь у мистецьких заходах, конкурсах, фестивалях: 1991 рік – всеукраїнський конкурс «Червона рута», 1992 рік – міжнародний фестиваль «Грай, канкеле» у м. Вільнюс (Литва), 1994 – фестиваль «Фольклорна толока», 1996 – фестиваль традиційної народної культури «Покуть» в м. Харків, 1996 – фестиваль «Горицвіт», фольклорні семінари польської музичної фундації «Muzyka Kresow» в Любліні (Польща), 2003 – фестиваль української культури в м. Сопот (Польща), 2005 – міжнародний фестиваль «Країна мрій» у Києві, 2010 – IX міжнародний молодіжний фестиваль традиційної культури «Древлянські джерела» в м. Рівне, 2016 – фестиваль «Ладовиці» та інші. Гурт «Родовід» і сьогодні часті гості на радіо, телебаченні, концертах, презентаціях та інших подіях Львова та західного регіону.

Маючи великий досвід експедиційної фольклорно-пошукової роботи тріо «Родовід» взяло участь у підготовці першого видання «Музична антологія Надсяння» та долучилося до запису архівної музики цього регіону. Презентація музичного видання та двох платівок відбулася 2024 року у місті Перемишль, Польща.

Вокальне тріо «*Ярина*» створене 2017 року у місті Рівне. Метою створення колективу було збереження та популяризація традиційної народної пісні Полісся. Характерним для цього колективу є спів в автентичній народній манері, яку перейняли від своїх матерів та бабусь. У першому складі тріо співали Мар'яна Мазур, Аміна Данилюк та Раїса Цапун. Декілька років учасниками тріо є Ольга Парницька, Валентина Слуквіна та Раїса Цапун – незмінний керівник колективу. З перших днів творчості учасниці тріо брали активну участь у мистецькому житті міста та області: концертах, святах, конкурсах, фестивалях, серед яких Андріївські вечорниці «Не женився єси, то колодку носи», заключний концерт XIV фестивалю пісенно-музичного мистецтва «Різдв'яні піснеспіви», «Музейні гостини», фестиваль «Рівне. Літо. Музика», лауреати першої премії всеукраїнського фестивалю «Червона рута-

2019». В репертуарі: старовинні пісні календарно-обрядового циклу: «Зашуміла дубровушка», «Ой виходьте, дівочки, на красну весну», «Петровочка – мала ночка», «Запалі маті свечу», «Котилася бочечка дубовая», старовинний кант «Через поле широкее», романс «В саду осіннім айстри білі».

Традицію автентичного співу зберігають та популяризують фольклорні колективи, які розпочали свою творчу діяльність у закладах вищої освіти і є лабораторією для практичного навчання здобувачів освіти.

Фольклорний ансамбль *«Кралиця»* заснований на кафедрі фольклористики, народного пісенного та інструментального виконавства Київського національного університету культури і мистецтв у 1991 році. Засновник та художній керівник – заслужений працівник культури України, професор Іван Григорович Сінельников, який все своє життя присвятив збиранню та популяризації традиційної народної пісні різних регіонів України, багато років долучає до творчої роботи студентів, зберігаючи таким чином традиційну народну пісню у сучасних поколіннях. Вивчення пісні у творчій лабораторії І. Сінельникова розпочинається зі знайомства з традиціями побутування, мелосом конкретної місцевості, прослуховування експедиційного матеріалу, їх розшифровки, відбору пісень для поповнення репертуару колективу. Найважчою й найважливішою є робота з опанування манерою виконання, дикцією, артикуляцією, звуковидобуванням, притаманним тому регіону, звідки походить музичний твір. Здійснюючи реконструкцію традиційних народних пісень учасники ансамблю дають їм нове життя. Основу репертуару складають народні пісні, записані керівником ансамблю, а також студентами на Волині, Рівненщині, Житомирщині, Київщині та Чернігівщині. «Кралиця» здійснює велику просвітницьку діяльність: майстер класи, тематичні заходи, концерти, а також є постійним учасником різноманітних фольклорних фестивалів. Багато випускників створили свої гурти автентичного співу та популяризують народну пісню на теренах України та за її межами [357].

Дівочий вокальний гурт *«Бузький Гард»* створений при Миколаївському фаховому коледжі культури і мистецтв у 2005 році (початкова назва

«Зорецвіт»). Назва колективу співзвучна з назвою Національного природного парку «Бузький Гард», що знаходиться в Миколаївській області. Багаторічний художній керівник колективу – заслужений працівник культури України Надія Жадик. Основою репертуару є реконструкція традиційних українських народних пісень Поділля, Слобожанщини, Причорноморського регіону, а також чільне місце у репертуарі займають ліричні та обрядові пісні Полтавщини, зокрема: «Ой на вгороді конопельки», «Ой чия то в лузі трава», «Калина-малина», «Ой давно-давно», «Ой пуд мостом трава ростом», «За горою кременною», рекрутська «Ох і не плач мати» [304].

Багато років поспіль відтворював Закарпатський фольклор народний вокальний ансамбль «**Красія**» Ужгородського училища культури (сучасна назва закладу освіти – КЗВО «Академія культури та мистецтв» ЗОР). Створений у 1987 році молодим викладачем Наталією Петій (сьогодні Наталія Йосипівна Петій-Потапчук – заслужений працівник культури України, диригент-художній керівник заслуженого академічного Закарпатського народного хору). Назва колективу взята на честь гори Красія, що знаходиться у Великоберезнянському районі. В репертуарі ансамблю пісні, зібрані з усіх районів Закарпаття, колоритні за своїм змістом та характером: «Далась'ня, мамочко», «Коло річки дві смерічки» (обр. П. Пинзеника), «Ой маю я черешеньку», «Щем огинь не клала» (обр. Ю. Сенька), «Не буду, не буду», «Місяць виходив» (обр. М. Попенка), «Закувала зозулиця», «Плавали качата» (обр. В. Гайдука), «А хто буде голівоньку завивати» (обр. В. Калинюка) та багато інших.

Музичний фільм «Заспіваю співаночку» знятий 1997 року Закарпатською державною телерадіокомпанією за участю ансамблю «Красія» вміщує дванадцять пісень та засвідчує високий рівень виконавства. На основі репертуару «Красії» 1999 року видавництво «Карпати» видало збірник пісень «Запаль, мила, свічку», кули увійшли двадцять дев'ять народних пісень. Дівочий народний вокальний ансамбль «Красія» багаторазовий лауреат всеукраїнських та міжнародних конкурсів, учасник безлічі концертних програм, традиційних свят української пісні у Свиднику, Камйонці, Пряшеві

(Словаччина), міжнародних пісенних фестивалів «Маковицька струна» у місті Бардіїв (Словаччина) та фестивалів віртепів у Румунії [130].

Фольклорний гурт *«Роксоланія»* створений на базі кафедри фольклористики Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка у 2001 році за ініціативи фундатора кафедри доктора філологічних наук, професора Лідії Дунаєвської (1948-2006) та професора фольклористики Івана Павленка. Нині керівником ансамблю є кандидат філологічних наук Наталія Хоменко. Завданням колективу є збирання, обробка і популяризація зразків музичного фольклору різних регіонів України. У складі вокальної групи Ірина Барамба, Наталія Хоменко, Василина Ткачук (заспів), Дарина Салій (вивід). Невід'ємною частиною ансамблю є народно-інструментальний гурт та хореографічна група. Головним завданням гурту є вивчення стильових особливостей традиційного народнопісенного виконавства в різних жанрах, відтворення манери співу, обрядових дійств. Головним чином це виступи а сарелла, рідко із залученням інструментального супроводу та народних танців. У репертуарі календарно-обрядові пісні, ліричні, родинно-побутові, пісні-романси. Гурт часто бере участь у фольклорних фестивалях, святах, обрядах, презентаціях в Україні та за кордоном, зокрема побували у Чехії, Словенії, Угорщині, Польщі та ін. У 2024 році гурт долучився до створення музичного проєкту суспільного телебачення Артилерії та *«ТОТАЛЬНИЙ: Наживо»* Різдвяної концертної програми *«Дозвольте заколядувати»*, де були представлені дві колядки *«А й у чистім полі стояла берьоза (записана у с. Морозівка Балаклійського р-ну, Харківщина)»* та щедрівка *«Ой у Кийові на Оболоні (записана у с. Забуччя, Київщина)»*.

Фольклорний гурт *«Серпанок»* заснований на базі Сумського музичного училища у 1996 році. Сьогодні колектив функціонує на базі кафедри музикознавства та культурології Навчально-наукового інституту культури і мистецтв Сумського державного педагогічного університету імені А. Макаренка. Метою творчої діяльності колективу протягом років залишається збереження східно-поліської обрядової архаїки, наддніпрянської багатоголосної

лірики, народно-пісенних слобідських традицій. Багаторічним керівником гурту «Серпанок» є кандидат мистецтвознавства Олена Гончаренко. Наукові та творчі пошуки керівника та учасників ансамблю відображені у дослідженні традиційної співочої культури північно-східних теренів України, зокрема, Сумщини. Головним завданням, яке ставить перед собою Олена Гончаренко, є відродження, збереження та примноження природної краси традиційної народної пісні. У репертуарі колективу пісенні зразки, віднайдені у фольклорних архівах, зібрані в процесі польової практики. Зокрема: масницька пісня «Ой кури, кури», рекрутська пісня «Ой не плач, мати, не ридай», лірична народна пісня «Відлітала галка» записана у Конотопському районі, солдатська пісня «Ой да по бережку», жартівлива «А в міне муж не пахарь», весільна «Сізіх маї та два голуба» записана у селі Линове Путивльського району, ліричні «Палиночка» з села Очкине Середино-Будського району та «Туман яром по долині» з Тростянецького району, пісня-петрівка «Ой, Петре-Петре» записана в Роменському районі. Також в доробку колективу реконструкція старовинного весільного обряду зі Сумщини, що включає: запрошення на весілля, коровайний обряд, розплітання коси нареченої (розплетіни), а також відтворення обряду закликання весни, у якому: весняний хоровод «Стріла», дитячі загукання птахів, заплітання «Шума». Беручи в репертуар старовинні пісні велика увага приділяється збереженню традиційної стилістики, автентичної виконавської манери. Дівочий фольклорний гурт «Серпанок» бере активну участь у проведенні майстер класів та літніх шкіл з навчання традиційного співу в Україні, Польщі, Литві, є учасником багатьох етнографічних фестивалів.

Фольклорний ансамбль *«Буковиночка»* створений на кафедрі музики факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича 2012 року. Керівником ансамблю є кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музики Ярина Вишпінська, в доробку якої власні аранжування для ансамблю.

Колектив відроджує, зберігає та популяризує народнопісенні традиції Буковини. В репетиційному процесі велика увага приділяється вихованню молоді на традиціях, звичаях, культурно-мистецькому надбанні народу, регіональним особливостям співу, відтворенню старовинних пісень. У репертуарі ансамблю календарно-обрядові, родинно-побутові пісні, вокальні твори історичної та патріотичної тематики, пісні про кохання, колективом підготовлений блок родинно-обрядового дійства плетення вінка, що відроджується у фольклорно-етнографічній традиції Буковини.

«Буковиночка» – лауреат всеукраїнських та міжнародних конкурсів, фестивалів, культурно-мистецьких заходів фольклорно-етнографічного спрямування: фестиваль народної музики «Мугурелул» (2012-2016, 2019, Румунія), фестиваль-конкурс мистецтв «Перлина Кам'янця» (2016, Україна), фестиваль-конкурс «Рідна пісня» (2017, Україна), фестиваль «Хай пісня скликає друзів» у рамках проекту «Схід + Захід = МИР» (2018, Чернівці), фестиваль сучасної української естрадної пісні імені Назарія Яремчука у м. Серет та м. Вижниця (2018, Румунія, Україна).

Таким чином, фольклорні традиції ансамблевого співу в його регіональному розмаїтті в Україні збирають, вивчають та популяризують фольклористи, етнографи, культурологи, музикознавці, які багато років поспіль провадять експедиції та наукові дослідження. Сьогодні гостро стоїть питання збереження національних традицій співу, яка є невід'ємною складовою культурних та духовних надбань, частиною музичної культури українського народу.

Інтерес до фольклору, його жанрових зразків та виконавських манер співу посилено зростає. Традиційна народна пісня стала не лише предметом наукового дослідження, а й посіла вагоме місце у автентичному питомому та вторинному виконанні, реконструюючи її та популяризуючи на різних рівнях та різноманітних сценічно-концертних формах. Молодь, яка транслює велике зацікавлення своїм історичним минулим та культурним надбанням своїх пращурів впродовж років відновлення незалежності України, особливо

активізувалася з початком російсько-української війни, розуміючи всю небезпеку втрати не лише незалежності, а своїх й культурних надбань.

РОЗДІЛ 2. АКАДЕМІЧНІ ФОРМИ ЖІНОЧИХ ВОКАЛЬНИХ АНСАМБЛІВ В УКРАЇНСЬКОМУ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОМУ ПРОСТОРИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

2.1. Виконавські здобутки українських жіночих ансамблів в академічній камерно-вокальній музиці

Чільне місце в музичній культурі України займає камерно-вокальне виконавство академічного спрямування. Ансамблеве академічне виконавство передбачає різні модифікації щодо манери співу, жанрово-стильових особливостей репертуару, співу зі супроводом та без, а також щодо складу та кількості виконавців. Велику популярність в українському культурному просторі займають камерно-вокальні форми: дуети, тріо, квартети, квінтети, тощо, які вражають своєю творчою самобутністю та заклали власні традиції ансамблевого співу. Особливо плідним періодом стала друга половина ХХ століття, коли в Україні було створено чимало вокальних ансамблів, метою яких було збереження національних традицій співу, проте в новій академічній манері.

Яскравим зразком жіночого вокального-ансамблевого академічного виконавства другої половини ХХ століття стало *тріо сестер Байко* – Даниїли, Марії та Ніни. Їхніми чистими, гармонійними голосами та чарівним вишуканим співом захоплювалося не одне покоління любителів української пісні. Вони володіли самобутнім, лише їм властивим пісенним стилем. Маючи від природи м'який ніжний тембр, кришталеву чистоту інтонування, гармонійне багатоголосся звучало у їхньому виконанні віртуозно легко. «Дочки» лемківщини з молоком матері всотали неймовірний колорит, красу та глибину народної пісні. Лемківську та українську народну пісню тріо сестер Байко вивели не лише на велику сцену, а й понесли по всьому світу. Пісню, що має не

лише естетичну красу, а глибокий зміст, що є дороговказом у скрутні хвилини, що формує світогляд та український характер.

Володарки чудових голосів: Марія Байко – сопрано, Даниїла – мецо сопрано, Ніна – альт, пройшли нелегкий шлях до слави але через усе своє життя пронесли велику любов до пісні, до людей, до своєї рідної землі.

Сестри Байко народилися у селі Яблониці біля міста Сянока та містечка Кросно Березівського повіту на Лемківщині, нині Жешувського воєводства, Польща [9]. 1945 року родина примусово була переселена на терени Західної України у місто Буськ, що на Львівщині. Батько шукав місцевість де б дівчата могли навчатися, адже завжди прагнув, щоб його діти здобули хорошу освіту. «Обдаровані від природи тонким музикальним слухом і гарними голосами, дівчатка все частіше виступають в шкільних самодіяльних концертах. У 1946–1948 роках вони виступали на обласному та республіканському огляді художньої самодіяльності та мали великий успіх. Про них заговорила преса, ними зацікавились педагоги-вокалісти» [11].

1947 року трагічно помирає батько і у віці 38 років мати, маючи на руках п'ятеро дітей, стає вдовою. За порадою шкільних вчителів дівчата вступають в різні роки на навчання до, щойно створеного, Львівського музично-педагогічного училища імені Філарета Колесси. Після закінчення навчання дівчата працюють за направленням у педагогічних закладах. За ініціативи Ніни 1953 року сестри вступають на навчання до Львівської державної консерваторії імені Миколи Лисенка (сучасна назва Львівська національна музична академія імені Миколи Лисенка) на два факультети: народних інструментів та вокальний. Доля була прихильною до дівчат, посилала їм чудових педагогів, зокрема, вокальну майстерність техніки «бельканто» опановували в Одарки Бандрівської, племінниці славної Соломії Крушельницької. Проректор консерваторії, знаменитий музикознавець, органіст та піаніст Арсеній Котляревський зумів відразу розгледіти талант сестер, називав їх самородками. В перші дні навчання у консерваторії дівчата заявили про себе, як тріо у концерті першокурсників. Цей перший виступ у складі тріо був прийнятий

дуже тепло. Природне злиття голосів, чистота звуку, дивовижне тембральне забарвлення, відчуття спільного дихання, щирість емоцій у виконанні – все це привернуло увагу до дівчат та свідчило про великі перспективи. Але поки їм потрібно було здобувати ґрунтовні знання, підвищувати свій професійний рівень. Вони навчались наполегливо, завзято, з великим бажанням доторкнутися до теоретичних та практичних глибин музичного мистецтва. Викладачі консерваторії всіляко допомагали та підтримували. З третього курсу дівчата навчались за спеціальною програмою як співачки вокального ансамблю (тріо) та як бандуристки (до того грали на домрі) у класі Василя Герасименка. Вроджена працелюбність та наполегливість у подоланні труднощів, переданих батьками, дали можливість досягнути значних висот у навчанні та концертних виступах [221].

Ще в роки навчання розпочалась тісна співпраця тріо з львівськими композиторами Анатолієм Кос-Анатольським, Євгеном Козаком, які пишуть твори спеціально для колективу. До репертуару співачок входять і твори галицьких композиторів – Станіслава Людкевича, Ярослава Ярославенка, Філарета і Миколи Колесси та ін. «Українська баркарола» С. Людкевича, яку тріо виконало вже на першому курсі, дала можливість відчути всі барви поетичного та композиторського задуму.

Великий вплив на творче становлення тріо мав знаменитий львівський композитор А. Кос-Анатольський. З його піснями тріо пройшло всю свою творчу дорогу. З особливим трепетом та теплотою згадували дівчата поїздки з композитором, під час яких він давав цінні поради, розкривав їм істинну українську історію, підтримував та навчав життєвої мудрості. Неймовірно дівчата шанували Євгена Козака, який робив для них обробки лемківських народних пісень не порушуючи їх природньої структури. В репертуарі тріо цих років улюблені лемківські народні пісні «Будь здорова, землице», «Гори наші Карпати», «Ой, верше мій, верше», а також аранжовані для них «Баркарола» С. Людкевича, «І чого тікати» М. Колесси, «Ой не моргайте, дівчата» Є. Козака і чимало пісень А. Кос-Анатольського.

Активне концертне життя розпочалось вже в студентські роки: участь у концерті майстрів мистецтв Львова у Києві 31 січня 1955 року, виступ на пленумі композиторів України у 1955 році, учасниці Республіканського і Всесоюзного конкурсів у Москві на краще виконання пісень і романсів радянських композиторів у 1956 році, де стали дипломантами конкурсу, а також виступи на ювілейних концертах, влаштованих на честь 100-річчя від дня народження Івана Франка та з нагоди святкування 700-річчя старовинного Львова [341].

Перша поїздка за кордон тріо сестер Байко до Польщі відбулась восени 1956 року на Декаду українського мистецтва, що проходила у Варшаві, Замості і Любліні. Для цієї поїздки А. Солтис зробив обробки польських народних пісень. За «...майстерне виконання народних лемківських пісень на VI Всесвітньому фестивалі молоді і студентів у 1957 році сестри Байко були нагороджені Золотою медаллю і дипломом I ступеня. У тому ж 1957 році у липні на республіканському конкурсі удостоєні золотої медалі» [68, с.178].

По закінченню навчання у консерваторії 1958 року тріо сестер Байко розпочали свою професійну трудову та творчу діяльність у Львівській філармонії як вокальне тріо. Маючи багатий творчий доробок сестри часто виступали на різних заходах, з концертами об'їздили кожне село Західної України. Декілька років, у зв'язку з сімейними обставинами Марії, співала в тріо старша сестра Зеновія.

Справжнім тріумфом для артисток стала концертна подорож по містах Канади у 1968 році. Їх гаряче вітала громадськість міст Ванкувер, Едмонтон, Вінніпег, Торонто та ін. Про них писали захоплюючі рецензії. Музичний критик Джон Крагланд у торонтському «Глоб енд мейл» підкреслював: «Виконання музичних творів сестрами Байко відзначається, перш за все, безпосередністю, щирістю та ідеальним ансамблем. Але особливо глибоко вони проникають у народну пісню, вміють надати їй сердечності, теплоти і чару. Народність і ліризм роблять їх спів надзвичайно принадним, задушевним. Жаль, що деякі наші північно-американські народні співаки не мали нагоди

послухати сестер Байко хоч би для того, щоб переконатися, як голоси без особливої напруги і підсилювачів добре чути у великому залі Мессей Холл...» [21, с.4]. Співачки гастролюють у Польщі, Чехословаччині, Німеччині, Бельгії, Угорщині, Канаді, Франції, США, де достойно представляють українське вокальне мистецтво.

Цей період творчості можна назвати «зірковим», адже був насичений численними виступами, поїздками, їх спів звучав часто на радіо та телебаченні. На запрошення Платона Майбороди спільно з народним хором імені Г. Верьовки сестри Байко були запрошені у велике турне Україною, де виконували пісні композитора. Особливий успіх мала пісня П. Марбороди «Моя стежина» на вірші Андрія Малишка.

Основу репертуару складав народнопісенний матеріал втілений засобами професійної авторської обробки народної пісні. Спів а *carrella*, що вважається найскладнішим видом виконавства, вимагав від виконавців серйозної підготовки, скрупульозної роботи над звучанням, строем, ансамблевою злагодженістю. За високопрофесійне виконання тріо було визнане досконалим виконавцем лемківських народних пісень. Сестри Байко неодноразово брали участь у всеукраїнському конгресі лемків та міжнародному святі лемківської культури «Гори наші Бескиди» в місті Тернополі.

До репертуару тріо загалом входило понад 300 творів: народні пісні в обробці С. Людкевича «У калиновім лісі» та його власні твори «Українська баркарола», «Царівна Млака» (на вірші В. Пачовського), Ф. Колесси «Ягілочка», «Ой зацвіли фіялочки», Є. Козака «Зайрай мі, гудачку», «Гаєм зелененьким», «Наша Анничка», «Гори наші Карпати», «Не мелем», «Гей до нас хлопці», «Ой мила, миленька» та «Чайка» (на вірші А. Пашка), «Над річкою бережком» (на вірші І. Крутеня), «Як хороше» (на вірші М. Хоросницької), А. Кос-Анатольського «Паперушко», «Одкаль соненько сходило», «Ти до мене не ходи» та «До сонця» (слова М. Петренка), «До юності» (слова В. Сосюри), Д. Задора «На плаю», Я. Ярославенка «Не хвалюся», М. Леонтовича «Ой сивая зозуленька», О. Білаша «Білі лебеді» (на слова М. Ткача); оригінальні твори

українських та західних класиків – М. Лисенка, М. Леонтовича, І. Воробкевича, С. Людкевича, О. Нижанківського, М. Скорика, М. Завалішиної В. Барвінського, О. Білаша, В.-А. Моцарта, Р. Вагнера, Ф. Шуберта, Р. Шумана, Ф. Мендельсона. Спеціально для тріо писали твори М. Колесса, Є. Козак, А. Кос-Анатольський, Б. Фільц, П. Майборода, О. Білаш, В. Верменич, І. Шамо [256].

Спів сестер відзначався дивовижним узгодженням голосів, щирістю, високим професіоналізмом, чарівною неповторністю. Сестри Байко створили фондові записи, записали п'ять платівок, три збірники «Співають сестри Байко», що вийшли друком у 1959, 1972, 1976 роках, компакт-диск з однойменною назвою (2002). З їх участю знято кінофільми «Сійся, родися, жито-пшениця» (1969, режисер Р. Олексів), «Співають сестри Байко» (1977), «Пісні П. Майбороди» (1982), «На три голоси» та фільм-концерт «Українська баркарола» (обидва – 1984), «Немеркнучі зірки» (1999) та «Сестри Байко сьогодні» (у 2-х частинах, 2001, режисер О. Бійма). 2003 року вийшов подвійний диск «Сестри Даниїла, Ніна, Марія Байко». Сестри Байко співали акапельно та у супроводі фортепіано (концертмейстери – Тетяна Лагола, Ярослава Матюха).

Творчість вокального тріо Байко високо оцінено державою: 1976 року вони стали лауреатами Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка, 1979 року отримали звання народних артисток України [329], 2008 року тріо нагороджено Орденом княгині Ольги.

Окрім концертної, артистки займалися педагогічною та громадською діяльністю. Марія Яківна Байко з 1959 року, паралельно з виконавською діяльністю, працювала викладачем кафедри сольного співу Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка, професор від 1982 року. Серед її випускників народні артисти України – Лідія Кондрашевська, Іван Попович, та Марія Зубанич, заслужені артисти України Світлана Мамчур, Надія Петренко, Любов Клопотовська, а також лауреат міжнародних конкурсів, знаменитий контр-тенор, Герой України Василь Сліпак.

Марія Яківна Байко певний період часу виступала сольо, як камерна співачка. У її репертуарі близько 500 творів української і зарубіжної класики, старогалицьких композиторів, сучасних авторів і обробок народних пісень. Гастролювала у Франції, Бельгії, Угорщині, Польщі, Німеччині, брала участь у проведенні конкурсів співаків імені С. Крушельницької (1990–1998), сприяла створенню Тернопільського товариства «Лемківщина» (1990), фестивалів лемківської культури у місті Монастирськ (1991, 2001–2002) та селі Гутисько Бережанського району (1999), вечорі пам'яті В. Вихруща (2002), упорядник нотних збірників. Наукові праці Марії Байко присвячені українській пісні та її творцям. Упорядкувала та видала «Антологію лемківської пісні» у 2005 році. Працювала над автобіографічною книгою. У різні роки була депутатом районної та обласної рад Львова.

Ніна Яківна Байко, фундаментальний низький голос тріо, понад десять років працювала викладачем по класу бандури у Львівській музичній школі №1. З 1983 року продовжила педагогічну діяльність у Київському державному інституті культури та від 1991 року у Стрітівській вищій педагогічній школі кобзарського мистецтва, професор Національного університету культури і мистецтв від 1996 року. Певний період була головою ГО «Київське товариство «Лемківщина» імені Богдана-Ігоря Антонича». Життєве кредо Ніни Байко: завжди залишатися вірною донькою свого народу, своєї країни [12].

Даниїла Яківна Байко – у 1969–1984 роках викладач Львівського педагогічного училища (сучасна назва педагогічний фаховий коледж Львівського національного університету імені Івана Франка), а також викладач Львівського музично-педагогічного училища у 1971–1999 роках.

Отже, саме початок 50-тих рр. став періодом появи нових яскравих колективів – жіночих тріо (сестри Байко, перше тріо бандуристок). Слід зауважити, що поява тріо бандуристок стала репрезентацією кількох суттєвих соціокультурних змін – відображення технічних можливостей удосконаленої бандури як інструмента, розвитку освітніх традицій бандуристів, появою нового репертуару для бандури, загальною професіоналізацією цього

виконавського напрямку. Поступово ансамблі бандуристів розширюють свій репертуар не лише фольклорними обробками, але й музикою українських композиторів, адаптацією (аранжуванням) творів національної та світової класики. Ансамблеве виконавство на бандурі активно розвивається, органічно поєднуючись із традиціями хорового співу. Саме вплив хорової культури значною мірою сформував нові типи ансамблів бандуристів, у т. ч. жіночих [27].

Значна роль у розвитку та популяризації традиційної української народної пісні належить вокальному тріо «*Золоті ключі*» у складі співачок, наділених неймовірним талантом та унікальними голосами: Ніни Матвієнко (сопрано), Валентини Ковальської (альт) та Марії Миколайчук (контральто) [136].

Ніна Митрофанівна Матвієнко (1947–2023) – співачка, акторка, народна артистка Української РСР (1985), лауреат Державної премії УРСР ім. Тараса Шевченка (1988), Герой України (2006), Національна легенда України (2024, посмертно), член Національної спілки кінематографістів України (1989). Вона народилася в багатодітній родині на Житомирщині, від матері успадкувала любов до співу. Талант співати у Ніни помітила вчителька у школі і порадила записатись у хор. З 1966 року Ніна Митрофанівна навчалась у вокальній студії заслуженого народного хору імені Г. Верьовки (сучасна назва Національний заслужений академічний український народний хор України імені Григорія Верьовки), а вже з 1968 року, закінчивши студію, стала солісткою хору. Протягом життя Ніна Митрофанівна взяла участь у багатьох мистецьких проєктах.

Марія Євгенівна Миколайчук (1941–2023) – акторка, співачка, фольклорист, народна артистка України (2005), член Національної спілки кінематографістів України, багаторічна солістка державної телерадіокомпанії України (сучасна назва Національна телекомпанія України). Народилася в Кіцманському районі Чернівецької області, трудову діяльність розпочала в Чернівецькому музично-драматичному театрі імені О. Кобилянської (сучасна

назва Чернівецький академічний обласний український музично-драматичний театр імені Ольги Кобилянської). Познайомившись в театрі з майбутнім чоловіком Іваном Миколайчуком⁶ згодом переїхали до Києва, де з 1961 року працювала у Державному народному хорі (сучасна назва Національний заслужений академічний український народний хор України імені Григорія Верьовки). Особистий внесок: записи альбомів у 2001 році «Прощаюсь, ангеле, з тобою» (присвячений Іванові Миколайчукові), 2005 – «Буковино. Співає Марія Миколайчук», 2009 – «Ой, червона калиночко» [220].

Валентина Павлівна Коротя-Ковальська (1947) – співачка, акторка, народна артистка України (2005). Народилася у місті Рівне. У 1968 році закінчила вокальну студію при хорі ім. Г. Верьовки, а у 1975 – Київський державний університет імені Т. Г. Шевченка. Тривалий час часу працювала в Національному науково-дослідному інституті українознавства Міністерства освіти і науки України. На сьогодні Валентина Павлівна викладач співу в Академії мистецтв імені Павла Чубинського [46].

Познайомились дівчата, співаючи у хорі імені Г. Верьовки. Імпровізоване виконання пісні «Ой, попід гай зелененький» у квартирі Івана та Марії Миколайчуків у далекому 1968 році стало початком багаторічної творчої діяльності тріо. Акапельне виконання усіх пісень стало унікальною особливістю колективу. Перші виступи тріо відбулись під час концертних програм хору, згодом тріо стало самостійним колективом. З перших днів створення колектив багато виступав в різних куточках України на найрізноманітніших майданчиках: від сільських клубів, колгоспних ферм, токів, до найпрестижніших концертних залів.

Основою репертуару тріо «Золоті ключі» стали українські народні пісні почуті та записані у різних регіонах України. В першу чергу, це були пісні з Полісся та Буковини, які вони знали з дитинства, які співали їхні батьки-прадіди. Згодом були експедиції в далекі села, де дівчата ретельно вивчали та

⁶ Іван Миколайчук (1941–1987) – український кіноактор, кінорежисер, сценарист, письменник. Лауреат Шевченківської премії 1988 року (посмертно). Зіграв 34 ролі в кіно, написав 9 сценаріїв та має дві режисерські роботи.

відбирали пісні, що є автентичними зразками фольклорної спадщини (із зазначенням ареалів побутування), вагому частку складали зразки народної лірики. Зокрема, з метою вдосконалення манери виконання та відтворення пісень у характерній для певної місцевості, традиційній автентичній народній манері, інтонування із використанням типових прийомів українського багатоголосся (переважно кантового плану) співачки неодноразово зустрічалися з учасницями ансамблю «Древо» з села Крячківка Полтавської області. 1988 року «Золоті ключі» взяли участь у зйомках документального фільму «Ой у полі древо», створеного в трьох частинах режисером П. Фаренюком.

До репертуару тріо входили народні пісні календарно-обрядового циклу: колядки, щедрівки, веснянки, обжинкові, косарські, чумацькі, колискові, а також козацькі, стрілецькі та авторські пісні. В репертуарі більше двох сотень пісень, виконуючи які учасниці тріо намагалися зберігати самобутність та нюанси мовних діалектів Волині, Буковини, Полтавщини, Київщини та інших регіонів України. Також в репертуарі тріо є авторські пісні. Особливо зворушливо звучали у їхньому виконанні пісні Володимира Іванишина та Галини Менкуш: колискова «Гойда, гойда, гой» та «Тернова ружа», присвячена подружжю В`ячеслава та Атени Чорновіл, написана спеціально для тріо. В репертуарі також народні пісні записані та аранжовані А. Авдієвським, Г. Верьовкою, П. Козицьким, В. Кузик, О. Матвієнком [230, с. 58].

За роки творчої діяльності тріо «Золоті ключі» дали безліч концертів. Окрім концертних виступів «Золоті ключі» знімалися у фільмах та створювали пісенний супровід до них. Зокрема, у 1973 році тріо записало ряд пісень для фільму «Пропала грамота» режисера Бориса Івченка. Згодом були записані пісні для документальних фільмів «Цвіт папороті», «Тризна. Іван Миколайчук», «Глибокий колодязь», режисером яких був Василь Вітер.

У доробку вокального тріо «Золоті ключі» ряд аудіо записів. Київська редакція фірми «Мелодія» упродовж 1976, 1977, 1980, 1987 та 1991 років

випускала платівки під назвою «Українські народні пісні» у виконанні тріо, із записами веснянок, русальних, петрівок, весільних, ліричних та жартівливих пісень. Українська студія телевізійних фільмів відзняла музичний фільм за участі тріо «Мрії дівочі».

Напередодні поїздки до Канади 1989 року українсько-канадська музична компанія «Кобза» у місті Києві записала касету з ідентичною назвою «Золоті ключі», куди увійшли стрілецькі, козацькі, ліричні та жартівливі пісні. З цією касетою артистки поїхали у двомісячне гастрольне турне. І перша, і наступна поїздка до Канади, що відбулася у 1990 році, мали великий успіх.

Виступаючи з концертами в Англії 1990 року до записів українських народних пісень у виконанні вокального тріо «Золоті ключі» долучилась британська радіостанція BBC. У 1992 році чотирнадцять українських народних пісень записало Польське радіо у місті Варшаві.

За певних обставин у 1993 році тріо «Золоті ключі» на певний період часу припинило свою діяльність, у кожної з учасниць була своя творча дорога: Ніна Матвієнко стала солісткою Державного камерного ансамблю «Київська камерата» (сучасна назва Національний ансамбль солістів «Київська камерата»), Марія Миколайчук стала солісткою Державного радіо та телебачення, Валентина Ковальська працювала в Національному науково-дослідному інституті українознавства Міністерства освіти і науки України. Та, зустрівшись одного разу на концерті Ніни Матвієнко, зрозуміли, що мають співати разом далі. Так відродилась творча діяльність колективу.

На студії «Аркадія-Симфо» ІОМД «Оберіг» у 1998 році записана аудіо касета під назвою «Нині в нас новина» до якої увійшли: колядки «Щедрий вечір з нами», «На дворі чорна хмара в'ється», «Нині в нас новина», щедрівки «Щедрий вечір», «Сволока тече, в хаті болото», веснянки «Не стелися кудрявчик», «Покотись по дорозі», «Вийди, вийди, Іваночку», купальські «Як посію рожу», «Сьогодні Івана, а завтра Купала», «На городі корито», «Да ішли дівки», петрівчана «А в городі роман-зілля», родинно-побутові «Ой вирую нивку широкою», «Ой не жалько мені», «Зайди, зайди місяченьку», «Кидай,

Петре, жінку», «Ти, донечко, ти Уляночко», пияцька «Ой наступала та чорна хмара», жартівлива «В місяці іюні».

Українська Національна аудіо компанія НАС у 2000 році здійснила запис двох компакт-дисків під назвою «Пісні українського народу», куди увійшли колядки, щедрівки, купальські та родинно-побутові пісні у виконанні тріо «Золоті ключі». У 2006 році вийшов ще один компакт-диск «Українські народні пісні», в якому п'ятнадцять пісень звучать у виконанні Ніни Матвієнко та шістнадцять пісень виконує тріо «Золоті ключі».

Широка палітра гастрольних поїздок колективу до Литви, Латвії, Естонії, Молдови, Туреччини, Греції, Італії, Єгипту, Мальти, Ізраїлю, Франції, Грузії – всюди звучала українська народна пісня в акапельному виконанні тріо.

Четвертого червня 2018 року у Національному центрі народної культури «Музей Івана Гончара» відбувся творчий вечір, присвячений 50-річчю від часу створення тріо «Золоті ключі». Під час проведення заходу народні артистки України Ніна Матвієнко, Валентина Ковальська та Марія Миколайчук отримали свідоцтво Книги рекордів України, яким засвідчили рекорд у найбільш тривалому акапельному виконанні українських пісень [135].

Своєю творчістю тріо «Золоті ключі» зробило неоціненний внесок у розвиток та становлення камерного вокального виконавства, зокрема акапельного, заклали підвалини популяризації народних пісенних традицій. Вони виступали на престижних музичних фестивалях, брали участь у телевізійних та радіопередачах, їхні пісні лунали у багатьох мистецьких заходах в Україні та за її межами. Їхні виступи завжди супроводжувалися оваціями та захопленими відгуками публіки.

На жаль 2023 рік став трагічним у біографії колективу, у засвіти відійшли дві учасниці тріо: першого лютого – Марія Миколайчук, а восьмого жовтня – Ніна Матвієнко. Проте в історії ансамблевого мистецтва України вокальне тріо «Золоті ключі» залишилося взірцем виконавської майстерності, бездоганного народного багатоголосся, максимального заглиблення в мелос та проникливого прочитання слова. Завдячуючи великому таланту тріо «Золоті ключі»

українська народна пісня зазвучала по-новому, вийшла за межі України та отримала визнання на міжнародному рівні. Творчість «Золотих ключів» залишила незабутній слід у серцях мільйонів шанувальників, надихаючи нові покоління музикантів та артистів. Письменник Микола Кагарлицький засвідчував, що «... кожна з учасниць володіла особливим тембром та артистизмом, які ідеально доповнювали одна одну. Зливаючись в єдиний гармонійний ансамбль, їхні голоси створювали справжню магію української пісні, що осяювала серця слухачів» [152].

Жіночий вокальний ансамбль *«Росинка»* з Івано-Франківська більше п'ятдесяти п'яти років представляє академічне камерно-вокальне мистецтво в Україні та за кордоном. Створила колектив Христина Михайлюк (1942 р. н.), на той час студентка першого курсу музично-педагогічного факультету. Сьогодні незмінний керівник колективу Христина Олександрівна Михайлюк – заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри виконавського мистецтва Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

До створення «Росинки» Христина Михайлюк вже мала професійний досвід, адже після закінчення педагогічного училища з 1962 року співала в Державному Гуцульському ансамблі пісні і танцю Івано-Франківська (сучасна назва Івано-Франківський національний академічний Гуцульський ансамбль пісні і танцю «Гуцулія»), де була не лише артисткою хору, а й солісткою, ведучою концертних програм, учасницею вокального тріо. Роки роботи у цьому знаменитому колективі дали старт професійному становленню співачки, допомогли здобути великий досвід концертно-виконавської діяльності. В силу певних обставин, після кількох років роботи у хорі, Христина Олександрівна повертається у місто Надвірна, де на той час проживає її родина, та працює на посаді художнього керівника в районному будинку культури і вчителем у класі баяна в музичній студії. Саме в цей період був створений дівочий вокальний ансамбль «Мрія», перший колектив під керівництвом Христини Михайлюк. Плідним був період творчої діяльності «Мрії», адже за короткий час колектив

досягнув великих здобутків. Головний редактор музичних передач Львівського телебачення Мирослав Сkochиляс записав програму за участю ансамблю, яку транслювали на Львівському телебаченні. Півгодинний сольний концерт, який підготувала «Мрія» з Надвірної побачив весь Радянський Союз. Вже тоді окреслився великий талант молодії співачки, чудового організатора, талановитого педагога, керівника успішних вокальних ансамблів Христини Михайлюк [359, с. 31-32].

Наступним етапом було навчання та створення «Росинки». З перших репетицій керівником велика увага приділялася «...технічному опрацюванню творів: сольфеджуванню, вокалізації, співу на склади, шліфуванню різних способів звуковедення, штрихів, дикції, а також роботі над художнім виконанням пісні» [359, с. 140]. Академічна манера співу, спрямована на оволодіння та вироблення навичок правильного звукоутворення, рівного звуковедення, вокального дихання, чіткої дикції формувала культуру співу, гармонійне звучання та глибоке емоційно-сценічне відтворення змісту творів. Особливо ретельна робота проводилась при вивченні пісень, що виконувались а capella.

Перший виступ колективу відбувся на сцені Івано-Франківського державного педагогічного інституту (сучасна назва Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника) сьомого березня 1967 року. Тривала наполеглива праця, постійна участь у різноманітних заходах шліфувала виконавську майстерність, заохочувала та мотивувала.

Подальша творча діяльність «Росинки» мали вже характерні ознаки, які властиві колективу протягом багатьох років: дзвінкі голоси, яскраві тембри, витончені ідеальні унісони, злиття голосів, дивовижне гармонічне звучання ансамблю, динамічна рівність голосів, надзвичайний тембровий ансамбль, синхронність у всьому – від подиху до поруху, тонкий ліризм, що глибоко хвилює і створює неперевершену гаму почуттів.

З перших днів творчої діяльності вокальний ансамбль «Росинка» став популярним та пізнаваним. У 1970 році, перебуваючи в Івано-Франківську, спів

колективу почув знаменитий співак Іван Козловський і, зачарований їхнім співом, запросив до Москви на святкування 100-літнього ювілею Василя Стефаника.

Важливою подією в житті колективу став 1971 рік, саме тоді дівчата знялися в музичному телефільмі «Червона рута» поруч з такими ж юними, як і вони, тоді ще самодіяльними співаками і композиторами Левком Дутковським, Володимиром Івасюком, Валерієм Громцевим, Василем Зінкевичем, Назарієм Яремчуком, Софією Ротару. З п'ятнадцяти пісень, що прозвучали у фільмі, три блискуче заспівала «Росинка» – «Течія» (муз. Р. Іщука на вірш С. Пушика), «Відлітають журавлі» (муз. О. Білаша на слова В. Гужви, «Там, де гори і ліси» (муз. В. Громцева на текст М. Бучка) [231, с. 134].

За вагомий внесок у розвиток вокального мистецтва та високий рівень виконавської майстерності у 1972 році колектив отримав звання «народний».

Протягом багатьох років не полишала «Росинку» телевізійна фортуна. За участю колективу відзнято ряд телефільмів: «Пісні над Львовом» (1973), «Телеграми, телеграми...» (1979), «Верховино, світку ти наш» (1988 р.), «Де Черемоша хвилі плинуть» (1989), повнометражний музичний телефільм «Дзвенить «Росинка» у піснях» (1994), кілька випусків телепрограми «Стара колекція» (2001-2002), телевізійна стрічка «Сонце руту знайшло» до 40-річчя прем'єри фільму «Червона рута» (2010), документальний музичний фільм «Росинка. Український феномен» (режисер О. Терешкун) у 2018 році презентувала Національна спілка кінематографістів України (НСКУ) [277, с. 99].

У творчому доробку ансамблю п'ять CD-альбомів: «Згадай мене» (2002), «Не можу забути» (2008), «Не сумуй за веснами» (2015), «Усе на світі від любові» (2016), «Вибране» (2017), чотири репертуарних нотних збірники: «Співає «Росинка»» (1992), «Дзвенить «Росинка» у піснях (1997), «Пісні з репертуару «Росинки» ч. I» (2002), «Пісні з репертуару «Росинки» ч. II» (2008), одинадцять ювілейних концертних програм.

Ансамбль «Росинка» лауреат обласної премії імені В. Стефаника в галузі мистецтва, літератури і архітектури, численних всеукраїнських та міжнародних конкурсів, серед яких: «На крилах мелодій» (Словаччина, 1991), «Золоті трембіти» (Івано-Франківськ, 1996), «Коломийка» (Коломия, 2000), міжнародного фестивалю народної творчості у м. Брно (Чехія, 2005), чотирьох телетурнірів «Сонячні кларнети», учасник творчих звітів області у Києві (1982,1993,1999). Тричі колектив виступав перед українською діаспорою в місті Калінінград. В 1991 році ансамбль забезпечував культурну програму ювілейного круїзу по Дніпру «Спадщина-91» для канадських емігрантів з України. Пам'ятною подією була участь у заключному концерті всеукраїнського фестивалю «Два кольори», присвяченого пам'яті О. Білаша (Київ, 2005) та багато інших.

У репертуарі колективу близько трьох сотень творів українських та зарубіжних композиторів різних епох. У виконанні ансамблю звучали відомі класичні твори: «Ave Maria» (Дж. Каччіні, Й.С. Баха-Ш. Гуно), «Поема» (З. Фібіха, український текст Х. Михайлюк), «Серенада» (Ф. Шуберта, український текст Х. Михайлюк), романси «Як почувеш вночі» (муз. Д. Січинського, сл. І. Франка), «Не співайте мені сеї пісні» (муз. Д. Січинського, сл. Л. Українки), популярні пісні «Смерекова хата», «Місячна дорога» (муз. і сл. П. Дворського), «Чарівна скрипка», «Щедрий вечір» (муз. І. Поклада, сл. Ю. Рибчинського), «Білі лебеді» (муз. О. Білаша сл. М. Ткача), «Лелеченьки» (муз. О. Білаша, сл. Д. Павличка), «Зоряна ніч» (муз. і сл. А. Кос-Анатольського), «Намалюй мені ніч», (муз. і сл. М. Скорика), «Шумить пшениця, як Дунай» (муз. і сл. В. Івасюка), «Пісня про пісню» (муз. і сл. Т. Петриненка), «Усе на світі від любові» (муз. О. Злотника, сл. В. Крищенко) та багато-багато інших [359, с. 62].

Часто Христина Михайлюк робила аранжування пісень, керуючись власним музичним чуттям, беручи за основу текст, характер пісні, образ. Особливе місце посідає народна пісня, оброблена нею для ансамблю у виконанні а capella. Серед них: «Ой зйду я на ту гору», «Чотири воли пасу я»,

«За нашов стоделов», «Ой з-за гори, з-за гори», «Карі очі чорні брови», а також стрілецькі пісні: «Ой там при долині», «Повіяв вітер степовий», «Зажурились галичанки», «Коли ми вмирали» [277, с. 104].

Вагоме місце у репертуарі «Росинки» посідають твори прикарпатських композиторів, серед яких: Богдан Юрків, Дмитро Циганков, Юрій Логвиненко, Василь Їжак, Іван Фіцалович, Василь Стецик, Богдан Шиптур, та поетів Степана Пушика, Ярослава Дорошенка, Богдана Коменчука, Неоніли Стефурак.

Репертуару, який підбирала Х. Михайлюк для «Росинки», притаманні наслідування тенденцій світової вокальної популярної культури 1970–1980-х, занурення у патріотичну хвилю українського відродження 1990-х. При цьому твори різних стильових епох і течій, українська народна пісня і джазові композиції підпорядковувалися високим естетичним ідеалам краси і гармонії, збереженню духовної традиції української пісенності.

За вагомий внесок у розвиток української пісенної творчості, високу виконавську майстерність та багаторічну професійну діяльність 2002 року учасниці вокального ансамблю «Росинка» отримали почесні звання: заслужений діяч мистецтв України Христина Михайлюк та заслужені артистки України: Ольга Молодій, Ірина Жеребецька, Марія Ортинська, Ольга Черсак, концертмейстер Любов Гундер.

Кожні п'ять років народний вокальний ансамбль «Росинка» звітує перед громадою Івано-Франківщини новими здобутками. Вже понад тридцять років у незмінному складі. Особливим було святкування п'ятдесятилітнього ювілею 29 червня 2017 року в Івано-Франківській обласній філармонії імені Іри Маланюк. Колектив вітали високопосадовці, представники релігійних конфесій, депутати різних рівнів, друзі, автори пісень, шанувальники, рідні.

З нагоди вісімдесятилітнього ювілею Христини Михайлюк та п'ятдесят п'ятого ювілею створення народного вокального ансамблю «Росинка» світ побачив збірник з аналогічною назвою «Творче життя – як крапля роси» за редакцією доктора мистецтвознавства, професора Г. Карась та авторів-упорядників Г. Карась, М. Ортинської, О. Терешкун, О. Молодій. У виданні

представлені науково-популярні нариси та спогади друзів, рідних, колег, студентів [359]. У червні 2023 року колективом встановлено рекорд України «Унікальний вокальний ансамбль «Росинка», що працює більше п'ятдесяти шести років із єдиним керівником» та занесено до Книги світових рекордів [255].

Особливої пошани заслуговує педагогічна діяльність Христини Олександрівни Михайлюк, яка впродовж років є професором кафедри виконавського мистецтва Науково-навчального інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Свій великий досвід та ґрунтовні знання Христина Олександрівна передає молодому поколінню для якого є прикладом для наслідування. Для кожного студента, шукаючи індивідуальний підхід, ретельно вибираючи програму, працюючи над звуком, диханням, фразуванням, розширенням діапазону голосу та вдосконалюючи необхідні навички з подальшим їх використанням у творах, вона виховує у своїх студентів велику любов до пісні, повагу до національних вокальних традицій [231, с. 135].

За свою багаторічну творчу діяльність вокальний ансамбль «Росинка» під керівництвом Христини Михайлюк виховали плеяду вокалістів, для яких ансамблевий спів став не лише професійною, і й життєво-необхідною справою. Усі, хто співав у «Росинці», а це більше п'ятдесятьох учасниць, пройшли високопрофесійну школу співу, багато з них створили власні вокальні колективи та продовжують вокально-ансамблеві традиції у своїй професійній діяльності. Вокальний ансамбль «Росинка» своєю творчістю зробив безцінний внесок у становлення національної пісенної культури, є феноменом в українській вокально-виконавській музичній культурі України.

Жіноче вокальне тріо «*Либідь*» у складі Лідії Михайленко (сопрано), Наталії Ятченко (мецо-сопрано) та Валентини Михайлової (контральто) засноване 1989 року у Києві вписало яскраву сторінку академічного ансамблевого виконавства в українському музичному мистецтві. Стартом творчості стала участь в авторському концерті корифеїв української естради

Юрія Рибчинського та Ігоря Поклада. Насичені тембри, гармонійне злиття голосів, широкий діапазон, мелодизм, стримана емоційність та висока професійність виконання характерна для цього колективу. Виконання пісень вони поєднували у різних формах: а capella, у супроводі акустичної гітари і перкусії, згодом з використанням інструментальної фонограми. За роки творчої діяльності тріо активно виступало в Україні, а також Узбекистані, Польщі, Словаччині, Франції, США, Німеччині, Угорщині, Канаді. Тріо «Либідь» – лауреати першої премії четвертого міжнародного конкурсу-фестивалю української пісні «Золоті трембіти» (Івано-Франківськ, 1991), багаторазові лауреати міжнародних конкурсів української пісні в Польщі, міжнародних фестивалів: «Фольклорама» (Вінніпег, Канада, 1991), української пісні (Дауфен, 1991, 1992), «Жінки – творці двох морів» (Салоніки, Греція, 2000).

У репертуарі тріо «Либідь» – понад 300 творів, серед яких аранжування народних пісень, духовна музика, пісні українських авторів, серед яких «Не забудь» (муз. Б.-Ю. Янівського, сл. Б. Стельмаха), «Чарівна скрипка» (муз. І. Поклада, сл. Ю. Рибчинського), «Летять ластівочки» (муз. І. Поклада, сл. О. Вратарьова), «Києве – пісне моя» (муз. Г. Крупника, сл. Н. Ятченко), «Чари тройзілля» (муз. О. Білаша, сл. П. Харченка), «Білі лебеді» (муз. О. Білаша, сл. М. Ткача), «У Горпини – іменини» (муз. С. Татієнка, сл. А. Матвійчука), «Плаче захмарене небо» (муз. Я. Вишиваного, сл. О. Демиденка) та багато інших.

В доробку колективу три аудіокасети записані у Монреалі (Канада, 1991-93), компакт-диски: «Різдвяна ніч» (Канада, 1992), «Колядую», «Марічка» (2007), музичні фільми «Новорічні пісні» (1992) та «Співає тріо «Либідь». (1999).

Творчість тріо високо оцінена українською державою: Наталія Решетник-Ятченко та Валентина Михайлова – заслужені артистки України, Лідія Михайленко – народна артистка України (2001). Незмінний керівник колективу Лідія Михайленко – професор кафедри співу та хорового диригування Київської муніципальної академії музики імені Р. Глієра, окрім концертно-

творчої діяльності є активною громадською діячкою, вона – лауреат міжнародної премії за добродійність МДФ «Українська хата» (2012), співголова журі Всеукраїнського фестивалю мистецтв «Майбутнє України – діти» (2001) та міжнародного фестивалю культури «Гребінчині вечорниці» (з 2017), У 2016 році Лідія Андріївна випустила друком нотний збірник «Обробки для вокального ансамблю» у виконанні а capella, куди увійшли колядки: «А в саду, саду», «Діва сина породила», «Колядую», «Нова радість стала», «Ой рано-рано кури запіли», «Ой, там за двором», «Янголи»; народні пісні: «Боже, Боже, што ся стало», «Гиля-гиля, сірі гуси», «Дуб на дуба похилився», «Зелене вино», «Колискова», «Мати синочка родила», «Ой, пішла дівчина», «Повій, вітре», «Якби я мала крила орлині», пісні українських композиторів: «Колискова» (муз. Є. Татієнка, сл. В. Юрченка), «Мама Марія» (муз. П. дворського, сл. М. Ткача), «Спогад» та «Не забудь» (муз. Б. Янівського, сл. Б. Стельмаха), «Чуєш, мамо» (муз. О. Злотника, сл. М. Ткача), «Світку мій зелений» (муз. І. Поклада, сл. М. Ткача) та ін.

Вокальне тріо *«Берегиня»* розпочало свою творчу діяльність у місті Стрий Львівської області 1989 року у складі Розалії Паукевич, Софії Середницької, Любові Камінської з метою популяризації традиційної української пісні. На хвилі національного відродження Стрийщини кінця 1980-х – початку 1990-х років самодіяльні виконавиці презентували народну творчість, на якій виховувалися з дитинства. Кожна з цих жінок мала свою історію любові до пісні: Софія Середницька довгі роки керувала хором у церкві Успіння Пресвятої Богородиці, Любов Камінська співала у цьому колективі і в народній капелі «Ватра», Розалія Паукевич з юних літ співала в церковному хорі, записувала пісні. [402, с.18].

Гармонійне триголосся, відмінний слух, простота подання, природне і легке ансамблювання, навички гармонічного мислення – все це робило їхні виступи легкими у сприйнятті, що дозволило швидко набутися популярність. З відновленням функціонування товариств «Просвіта», «Союз українок» вони стали їх активними членами.

В репертуарі тріо багатогранний репертуар: стрілецькі, повстанські пісні, співані молитви, колядки, щедрівки, гаївки, весільні, колискові, пісні місцевих авторів. Значне місце у репертуарі тріо посідає композиторська творчість Розалії Паукевич, що відображена у творчій співпраці з поетами Стрийщини: Лесею Павлів у піснях «Якби я знала», «Я боюся самотності, люди», «Спи дитинко, спи», «Тепло в оселі», «Доля», «Повірмо в добро», «Пісня про тебе», «Україні», з Іриною Винник – «Ходила осінь по садах», о. Олексою Бобикевичем – «Мудра», «Зозулька і я», Іриною Сенік «Бабине літо», Ніною Барчук – «Чорнобильська зоря», Теодорою Савчинською – «Рідна мова», «Колискова», «На пам'ять о. Нижанківського», «Молитва» [402, с. 34].

Маючи великий життєвий досвід та власне творче бачення тріо «Берегиня» підготувало ряд тематичних концертних програм: «Мамині колискові», «Андріївські вечорниці», «Різдво Христове», «Бойківське весілля», «День матері», «Шевченкові вечори», «Маланчин вечір». Тріо «Берегиня» протягом років бере участь у всіх культурних подіях, що відбувалися у місті чи його околицях. Їхні голоси звучать на місцевому та обласному радіомовленні. Також учасниці тріо були активними театрами: з виставою «Різдвяний вертеп» неодноразово виступали на різних театральних площадках. Для виступів завжди обирали патріотичні пісні про Україну, рідний край, родину.

Розуміючи всю важливість національно-патріотичного виховання тріо активно співпрацювало з вчителями загальноосвітніх шкіл, були частими гостями у садках, училищах, закладах естетичного виховання та позакласної освіти. Тематичні концертні програми тріо мали великий вплив на формування національної свідомості молодого покоління.

Вокальне тріо «*Крайня хата*» засноване у Львові 1990 року. Маючи барвисті, дзвінкі голоси та музичну освіту троє галичанок Любов Фітьо, Алла Пилипенко та Іванка Ткачик розпочали свою творчу діяльність продовжуючи вокально-ансамблеві традиції галицького співу, якому притаманні: гармонійне багатоголосся, тембральна м'якість, витончене звучання, відкрита емоційність. Вже більше тридцяти років у складі тріо Любов Фітьо, Ольга Літник, Іванна

Ткачик. Незмінному багаторічному керівнику тріо Любові Фітьо у 2013 році присвоєно звання заслужена артистка України. Тріо – учасник оглядів, концертів, конкурсів, мистецьких програм. 2005 року Львівське державне телебачення зняло про гурт музичний фільм «Лише один день», до якого увійшли кращі пісні та уривки з повсякденного життя учасниць гурту.

У репертуарі тріо народні пісні в традиційному виконанні та сучасному аранжуванні, авторські пісні у стилі ретро: «Троянди на пероні» (сл. О. Богачука, муз. А. Горчинського), «Без тебе я» (сл. і муз. Я. Зінька), «Карпати» (сл. і муз. М. Скорика), «Червоні маки» (сл. Р. Савицького, муз. Я. Барнича), класика української естрада «Відлуння твоїх кроків» (сл. і муз. В. Івасюка), «Ти з любові собі не жартуй» (сл. і муз. Б. Весоловського), «Знайомство» (сл. і муз. О. Макар), «Ти забудь» (сл. М. Петренко, муз. М. Скорик), «Сніг іде» (сл. і муз. Н. Шаєцька), «Ти обніми мене» (сл. і муз. Л. Фітьо), «Коліжанка» (сл. і муз. М. Лукашкевич) [371]. У творчому доробку колективу чотири компакт-диски: «Музика для душі» (2002), «Їду за Дунай» (2005), «Різдвяний» (2007), «Троянди на пероні» (2011).

Академічні традиції співу у своїй творчості вже багато років популяризує жіноче вокальне тріо *«Солов'ї Галичини»*. Засноване у 1997 році випускницями Тернопільського Державного педагогічного університету (сучасна назва Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка) з 2001 року працює у Тернопільській обласній філармонії. З 2004 року у тріо співає незмінний склад: Оксана Лісовець, Наталія Бойко, Надія Татарчук. Учасниці тріо володіють чарівними голосами: лірико-кolorатурне, ліричне та мецо-сопрано красивого тембру і широкого діапазону. Гармонійне багатоголосся, легкість звучання, ніжний тембр, віртуозність виконання, надзвичайна злитість голосів, експресивність виконання, тонкість відчуття та вміння інтерпретувати вокальні твори, художня та мистецька неповторність, зовнішня привабливість та творча самобутність сприяли колективу постійно бути у мистецькому пошуку і досягати висот

професіоналізму. За період творчої діяльності колектив виробив власний стиль, напрацював багатогранний репертуар.

Тріо «Солов'ї Галичини» створили ряд концертних програм: сольний концерт (2001), «Люблю землю свою» (2002), «Затремтіли струни у душі моїй» (2004), «Як я си заспівам трьома голосами» (2005), «Солов'їне крещендо» (2007), «Хто співає – молиться двічі» (2009). Сольний концерт тріо відбувся в Андріївській церкві у м. Київ (2005), а також на сценах Рівненської (2012), Житомирської (2012), Тернопільської (2013, 2014), Закарпатської (2014) обласних філармоній. У 2015 році колектив взяв участь в благодійному різдвяному дійстві «Українське Різдво» на сцені Львівського національного академічного театру опери та балету імені Соломії Крушельницької.

Тріо «Солов'ї Галичини» лауреат всеукраїнського конкурсу «Перлини сезону» в номінації «народна пісня» (1995), переможець фестивалів «Лемківська ватра» у м. Ждиня (2004, 2005, Польща), «Дзвони Лемківщини» в м. Монастириськ (2004, 2005), етно фестивалю у Венеції (2005, Італія), участь у відкритті виставки дерев'яної скульптури Івана Мердака у музеї етнографії та народного промислу у Львові у 2023 році.

Тріо «Солов'ї Галичини» записали два компакт-диски: «Любимо землю свою» та «Як я си заспівам трьома голосами». У їхньому репертуарі твори зарубіжних композиторів: «Баркарола» (Ф. Шуберта), «Ave Maria» (Л. Люцці), «Гумореска» (А. Дворжака), «La regatta veneziana» (Д. Россіні), «Серенада» (Ж. Перне), «Лебідь» (К. Сен-Санса), українських композиторів: «Спать не дають солов'ї», «Коли заснули сині гори» (муз. А. Кос-Анатольського), «Київські дзвони» (муз. і сл. Є. Садовського), «Затремтіли струни» (муз. Б. Фільц, сл. О. Олеся), «Тополина баркарола» (муз. П. Майбороди, сл. В. Сосюри), «Айстри» (муз. М. Литвина, сл. О. Олеся), «Пісня про рушник» (муз. П. Майбороди, сл. А. Малишка), «Не забудь» (муз. Б. Янівського, сл. Б. Стельмаха), «Чарівна скрипка» (муз. І. Поклада, сл. Ю. Рибчинського), «Ой ти, дубочку кучерявий» (муз. Б. Фільц, сл. І. Франка), «Айстри» (муз. М. Лисенка, сл. О. Олеся), «Під твою милість» (муз. І. Соневицького, аранж. Б. Іваноньківа).

Значну частину репертуару складають лемківські народні пісні: «Ти си гадаш, мій Андрійку» (обр. М. Смагітеля), «Як я спала на сені», «Там на луці» (обр. Б. Іваноньківа, аранжування С. Степаніва), «Як я си заспівам» (обр. І. Майчика), «В калиновім лісі» (обр. С. Людкевича) «Одкаль соненько сходило» (обр. А. Кос-Анатольського) та українські народні пісні «Ой зацвіли фіялочки» (обр. С. Людкевича), «Ходила я по садочку» (обр. М. Федоріва), «Ой знати, знати», «Тече річка», «Там, на луці зеленій», «Чиє ж то полечко» (обр. Б. Іваноньківа), «Ти до мене не ходи» (обр. А. Кос-Анатольського), «Бодай ся когут знудив» (обр. С. Степаніва), «Утоптала стежечку» (обр. Є. Козака) [337].

Яскраво репрезентує академічне жіноче вокально-ансамблеве мистецтво на теренах Івано-Франківщини гурт *«Лад»*, який розпочав свою творчу діяльність у 2004 році під керівництвом Людмили Обух. На початковому етапі до складу тріо входили учениці Природничо-математичного ліцею Наталія Федорняк, Ярина Чепіга та Ірина Рибчанська. Згодом дівчата стали студентками Навчально-наукового інституту мистецтв Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», вокальний ансамбль розширив кількість учасниць та виступав як студентський колектив. У різні роки в «Лад» співали: Ірина Березовська (сопрано), Оріся Гнатюк (сопрано), Галина Грицук (сопрано), Лариса Дуда (сопрано), Лідія Курбанова (альт), Тетяна Маскович (альт), Анастасія Мельничук (сопрано), Христина Пинчук (альт), Ірина Рибчанська (альт), Марія Санкович (сопрано), Ярина Чепіга (сопрано), Наталія Федорняк (сопрано), Ірина Яців (альт). Багато років поспіль вокальний ансамбль «Лад» несе у світ українську вокальну культуру у форматі жіночого квартету, до якого входили Наталія Федорняк (сопрано), Людмила Обух (сопрано), Христина Пинчук (альт), Ірина Яців (альт).

За період творчості колектив виробив власний стиль, дав багато концертів, був постійним учасником мистецьких заходів як в Україні так і за кордоном. У творчому доробку ансамблю: перемога у фестивалі-конкурсі «Таланти землі Галицької», конкурсі стрілецької та повстанської пісні (м.

Івано-Франківськ), участь у фестивалі «Коляда на Майзлях» (м. Івано-Франківськ) у 2009–2014 роках, на запрошення української діаспори у квітні 2013 року дівчата співали в Австрії, Швейцарії та Італії, у травні цього ж року за участі колективу відбувся запис телевізійної програми у студії Івано-Франківського радіо «Дзвони», лауреати III премії I міжнародного фестивалю української ретро-музики імені Богдана Весоловського у 2015 році, записали live-диск «Молитва за Україну», презентація якого відбулась у січні 2017-го року на обласному радіо «Дзвони», власне прочитання творів українських композиторів Б. Весоловського, С. Гумініловича, Я. Барнича у сучасному аранжуванні ансамбль «Ладо» представив у червні 2018 року в програмі обласного радіо «Карпати».

В репертуарі колективу духовні пісні: «Алилуя» (муз. Л. Седляка, обр. С. Людкевича), «Херувимська» (Я. Яциневича), «Христос воскрес!» та «Великодні дзвони» (муз. А. Гнатишина), колядки «В Різдвяну ніч» (сл. і муз. М. Сидор, аранж. Л. Обух), «В глибокій долині» (записано Й. Когут, аранж. С. Чуєнко, Л. Обух), «Меланка», «Ой грало море», «Пане господарю», «Ішла зірда», «Ладо», «Що в дядька Івана» (аранж. Л. Обух), «Темненькая нічка» (муз. О. Й. Фацієвича, аранж. Л. Обух), «Щедрівка» (муз. Д. Котко, перекл. Л. Обух), «Bóg się rodzi» та «Kiedy ganne» (муз. Й. Суржинського, сл. Ф. Карпінського), авторські пісні «Я чекаю» (сл. і муз. О.-Є. Садовського), «Спомин» (сл. П. Нарівного, муз. І. Іванціва), «Рідна мова» (сл. О. Ткаченка, муз. А. Гуртського), «Кохання моє» (сл. А. Малишка, муз. Б. Буєвського), «Україна – моя любов» (сл. Л. Обух, муз. П. Фестера), «Лелеча доля» (сл. В. Цілого, муз. І. Кириліної), «The Rose» (сл. і муз. А. МакБрум), українські народні пісні «Ой, сама ж я, сама» (обр. Д. Січинського), «Чорноморець, матінко» (обр. А. Капралю) та багато ін. [265].

Академічні традиції жіночого вокального виконавства зберігає фольклорний гурт «*Коралі*», заснований у Львові 2001 року двома випускницями Львівської музичної академії імені Миколи Лисенка скрипалькою Галиною Похилевич, музикознавцем Ларисою Лукашенко та

актрисою Людмилою Зборовською. Метою створення колективу стало відродження та популяризація національних традицій гуртового співу Галичини, Лемківщини, Підляшшя, Холмщини. Учасниці гурту ініціювали проведення щомісячних концертів автентичної музики, а з 2012 року започаткували «Коралівські вечорниці» у львівському Палаці мистецтв. Маючи у репертуарі обрядові та необрядові народні пісні різних регіонів співачки дотримуються давньої манери співу, виконуючи їх а capella та в супроводі музичних інструментів (скрипка, телинка, бубон, дзвіночки).

В доробку колективу: участь у міжнародному фестивалі «Кораблі пливуть» м. Клайпеда (2002, 2016, Литва), концерт на честь зустрічі Туринської Плащаниці у соборі святого Юра (2002, Львів), Різдвяний концерт «Іде по Україні коляда» (2003, Львів), участь у міжнародному фольклорному фестивалі у м. Штутгарт (2005, Німеччина), Х фестивалі весільної обрядовості у м. Венгров (2006, Польща), фестивалі «Країна мрій» (2006, 2009, Київ), Різдвяному фестивалі у м. Біржай (2007, Литва), міжнародному фестивалі стародавнього мистецтва Тустань (2007, Львів), концерт в рамках заходу «Дні України» в Мюнхені (2009, Німеччина), участь у XII різдвяному фестивалі «Велика коляда» (2011, Львів), міжнародному фестивалі церковної та народної музики в м. Батумі (2014, Грузія).

Жіночий вокальний ансамбль *«Червоні маки»* створений у Києві 2007 року. Довгий час гурт працював у форматі квартету, згодом як тріо у складі Олени Сиротюк, Ольги Снопко, Надії Зінченко. З дитинства всі дівчата співали. Професійну вокальну освіту здобули в Київському національному університеті культури і мистецтв. За роки творчої діяльності дали багато концертів, брали участь у різноманітних мистецьких заходах. Колектив лауреат всеукраїнського конкурсу «Зелені свята на Гуцульщині» (2008), міжнародних конкурсів «Art-весна – 2009», «Київ різдвяний» (2009), дипломанти міжнародної програми «Мистецький Олімп» (2010), телепередачі «Фольк-мюзік» (2014, 2018), телепередачі «Авансцена» (2017), шоу «Українська пісня року» (2017), творчого вечора Вадима Крищенка (Національний палац мистецтв «Україна»

2017), всеукраїнської народної пісенної премії «Галицький шлягер» (2017, 2018). Результатом плідної праці стало присвоєння учасницям тріо звання заслужених артисток України у 2017 році.

У репертуарі колективу українські народні пісні в традиційному виконанні та сучасному аранжуванні, ліричні пісні та авторські твори, серед яких: «Баркарола» (муз. І. Шамо, сл. Д. Луценка), «Козачка» (муз. М. Збарядського, сл. Н. Галковської), «Доля козака» (муз. А. Лавринчука, сл. В. Крищенка), «Замело, завіяло» (муз. І. Сльоти, сл. М. Ковальчука), «Малина» (муз. В. Шабашевича, сл. В. Крищенка), «Не забудь» (муз. О. Бурмицького, сл. В. Крищенка), «Лихо» (муз. і сл. А. Ярмолюк), «Коханий мій», «А ти люби», «Сійте люди жито» (муз. і сл. О. Снопко), «Бажаємо щастя» (муз. Л. Недін, сл. В. Крищенка). Учасниці тріо «Червоні маки» в часі сучасної російсько-української війни активно долучилися до «культурного фронту»: виступають перед військовими, дають благодійні концерти, організовують збори для ЗСУ.

У ХХІ столітті продовжує свою популярність жанр фолк-музики (англ. *Folk music* «народна музика»), основою якого є народна музика, що здобула велику популярність серед масової аудиторії.

У такому стилі творить своє мистецтво вокальне тріо «**KURBASY**» (Курбаси), яке організували акторки Львівського театру імені Леся Курбаса Марія Копитчак (Онещак), Наталія Рибка-Пархоменко та Мирослава Рачинська у 2009 році, коли готували пісенний матеріал до вистави за творами Богдана-Ігоря Антонича «Формула екстази». У репертуарі гурту пісні календарно-обрядового циклу, серед яких маловідомі колядки й щедрівки, веснянки, купальські, весільні пісні, приповідки та казки з приналежністю до різних етнографічних регіонів України – гуцульські, лемківські, поліські, полтавські та інші пісні. Ще 2010 році гурт записав на студії «Мелос» свій перший альбом «РайЦе», який у 2014 році за сприяння Зоряни Кушплер – оперної співачки зі Львова, яка вже тривалий час працює у Віденській опері, був випущений великим накладом.

У відповідності до творчих проєктів вокальне тріо доповнює свої виступи інструментальною групою у складі: Олега Онущака (акордеон, флейта, бубон), Маркіяна Турканика (скрипка), Ореста Шарака (цимбали, кавал, перкусія, дрімба), Володимира Бедзвіна (віолончель), Артема Каменкова (контрабас), Всеволода Садового (цимбали, бубон, сопілка).

Музична програма «Чар-Творення», підготовлена у 2017 році, що складається з пісень літнього весільного циклу, у 2018 році перемогла у конкурсі культурної дипломатії Center Stage, організованому Посольством США в Україні, завдяки чому гурт дав ряд концертів десятима містами США. Протягом 2018-2019 років «Курбаси» представили у Львові різдвяні програми «Christmas Edition» та «Розколяда. Дай Боже».

У творчому доробку гурту концерти, фестивалі, мистецькі заходи в Україні та кордоном, серед яких: етно-фестивалі до Дня Незалежності в Кримському домі у Києві та ETNO Fashion Show у Львові (2019), проєкт «Ковчег Україна: Музика» (2020), фестиваль «Ковчег Україна: 10 століть української музики» до 30-ї річниці Незалежності України (2021), участь у фільмі «Древо. Любов» (режисер Ю. Йосифович, 2021).

KYRBASY відкривають світові українську народну культуру, її музику через унікальні музично-театральні дійства, у яких народні пісні звучать у єдності з театральною драматургією, народним вбранням від українських дизайнерів та оригінальними яскравими декораціями.

Академічні традиції жіночого вокально-виконавського мистецтва яскраво виражені у професійній та аматорській творчості. Поряд з тим початок ХХ ст. позначився значним розвитком бандурного виконавства, зокрема, ансамблевого. Створення нових форм вокальних жіночих ансамблів відбувалося паралельно розвитку професійних засад мистецької освіти – вокальної, диригентсько-хорової, бандурної – як на рівні музичних шкіл, так і музичних училищ та закладів вищої освіти. Після відкриття класу бандури в Київському музичному училищі у 1931 році на професійну сцену почали виходити перші виконавиці-бандуристки, зокрема Юлія Гурська, Алла

Доманська, Кіма Залізнюк і Ольга Фоменко. І вже за кілька років, у 1936-му, був організований перший суто жіночий ансамбль бандуристок при Вінницькому будинку Червоної Армії під керівництвом Василя Уманця. До діяльності ансамблю був залучений і Петро Потапенко, який згодом заснував подібну капелу бандуристів у місті Детройт, США [333].

У 1952 році в Київській консерваторії було створено Тріо бандуристок у складі Тамари Поліщук, Валентини Третьякової та Ніни Павленко. Колектив працював під керівництвом Володимира Кабачка й невдовзі досяг значного успіху, здобувши звання лауреата IV Всесвітнього фестивалю молоді та студентів у Варшаві в 1955 році.

Це тріо стало прикладом для інших виконавців, і згодом подібні ансамблі з'явилися при Держестраді та Укрконцерті. Серед нових колективів були склади з такими виконавицями, як Неллі Бут, Юлія Коваль, Галина Ненужна, Людмила Лисанівська, Елеонора Пилипенко та Валентина Пархоменко.

Для цих ансамблів Володимир Кабачок спеціально створював аранжування. Особливу популярність здобули пісні у їхньому виконанні: «Місяць на небі», «Ой дівчино, шумить гай», «Гуцулка Ксеня», «Червоні маки», «Білі каштани», «Не моргайте, дівчата» [27].

Успіхи першого тріо бандуристок дали поштовх до створення професійних колективів. Одним з них стало тріо «Дніпрянка» засноване Володимиром Кабачком у 1956 році при Київській державній філармонії. До його складу входили Елеонора Миронюк, Валентина Пархоменко та Юлія Гамова. Їхній репертуар складався переважно з українських народних пісень та творів сучасних композиторів. Ю. Гамова займалася обробкою й перекладами пісень, створюючи цікаві голосові та інструментальні фактури. Значний внесок у репертуар подібних колективів зробив і відомий бандурист Анатолій Бобир.

У період 60–90-тих рр. XX ст. в Україні організовується ряд жіночих тріо бандуристок, які активно популяризують українську музичну культуру та народну пісню: тріо при Луцькому міському Будинку культури, Львівське тріо у складі сестер Ольги і Оксани Герасименко та Ольги Войтович, а також

ансамблі «Вербена» (Черкаси), «Купава» (Харків), «Мальви» (Одеса), «Дивоструни» (Луцьк) тощо.

Тріо бандуристок «Мальви» з Одеси (1994) співпрацює з місцевими композиторами та виконує як народні пісні, так і авторські та естрадні твори. Луцьке тріо «Дивоструни» (1999) при Волинському національному університеті є лауреатом численних конкурсів і має багатий репертуар, видані нотні навчальні посібники та значний аудіо- й відеофонд.

Українське радіо також має свій професійний колектив – тріо бандуристок створене у 2004 році, до якого входять: народна артистка України Тетяна Маломуж, заслужена артистка України Ольга Нищота, Катерина Коврик. Тріо здійснює записи до музичного фонду Українського радіо та власні аудіодиски. Колектив співпрацює з такими сучасними композиторами як Віктор Степурко, Іван Тараненко, Ганна Гаврилець, Юрій Алжнєв та інші. За участі тріо бандуристок Українського радіо вийшов документальний фільм «Душі заповідний куток» [196, с. 75].

Серед інших знаних колективів початку XXI ст. слід згадати діяльність тріо бандуристок «Вільні крила» (Херсон), «Оріана» (Тернопіль), «Пектораль» (Івано-Франківськ), «Зоредана» (Харків), «Квітана» (Київ), «Вишиванка» (Полтава), «Згарда» (Івано-Франківськ), «Любисток» (Рівне), «YuMaVita» (Львів), «Етніка» (Дніпро), «Радана» (Житомир) тощо. Усі ці колективи відіграють важливу роль у розвитку і збереженні бандурного виконавства в Україні та за її межами.

Ускладнення музичної мови вокальної фактури співу зумовило звернення до нових форм вокально-бандурного ансамблю – квартетів, квінтетів, секстетів бандуристок, що створювали можливість для яскравішого багатоголосся.

Квартет бандуристок «Львів'янки», створений у 2000 році, об'єднує чотирьох талановитих виконавиць – Оксану Коломієць, Лесю Стефанко, Ірину Плахтій та Олену Ніколенко. Усі вони є випускницями Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка, заслуженими артистками України, лауреатками національних і міжнародних конкурсів, членкинями Національної

спілки кобзарів України. Початкові етапи діяльності колективу пов'язані із творчістю бандуристки і композиторки Оксани Герасименко, авторські твори і обробки котрої сформували репертуарний стиль колективу. У репертуарі квартету – широкий спектр творів: від духовної і патріотичної музики до українських народних пісень, композицій на вірші Тараса Шевченка, джазових обробок, класичних і авторських творів українських композиторів. «Львів'янки» виконують як вокально-інструментальні, так і інструментальні номери. Колектив бере участь у творчих вечорах знаних львівських діячів культури, активно співпрацює з іншими музичними колективами та багато гастролює за кордоном, зокрема у Польщі, Німеччині, Австрії, Угорщині, Фінляндії та Чехії.

Секстет бандуристок «Чарівниці» виник завдяки ініціативі та наполегливій праці заслуженого працівника культури України Лідії Воріної. Її ідеєю було перетворення студентського ансамблю бандуристів із Дніпропетровського музичного училища на професійний колектив при обласній філармонії. У 2010 році ця ідея втілилася в життя: під керівництвом Світлани Овчарової було створено філармонійний секстет, до якого увійшли перші випускниці Дніпропетровської консерваторії – А. Черкасова, М. Деньгуб, Г. Михалевич, Н. Хмель, Н. Лягуша та Н. Семичова. Постійним учасником став також контрабасист Леонід Рожанський, який додавав колориту, виконуючи партії ударних і навіть сольні вокальні номери.

У 2014 році «Чарівниці» виступили з сольною програмою на фестивалі-конкурсі «Дзвени, бандуро!» у Дніпрі, присвяченому 200-річчю від народження Тараса Шевченка. Їхня концертна програма поєднувала твори на шевченківську тематику, сучасні обробки, світові хіти, що продемонструвало гнучкість репертуару та відкритість до нових жанрових експериментів.

За роки існування ансамбль зібрав багатий репертуар: від класичних і духовних творів до народних пісень та сучасної естради. Їхні виступи вирізняються яскравістю, оригінальністю аранжувань, театралізацією та високим професіоналізмом. Завдяки цьому колектив здобув численні перемоги

на міжнародних фестивалях і конкурсах, здобувши заслужене визнання серед шанувальників бандурного мистецтва [271].

Квартет бандуристок «Гердан» був заснований у 2010 році Віолеттою Дутчак, професором Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, на базі студентського колективу. Сьогодні ансамбль є повноцінною мистецькою одиницею кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва. У нинішньому складі виступають Надія Вівчарук, Наталія Федорняк, Віолетта Дутчак і Світлана Матіїшин. Колектив здобув широке визнання як в Україні, так і за кордоном, з успіхом гастролюючи в Польщі, Угорщині, Литві, Хорватії. Квартет неодноразово ставав лауреатом престижних міжнародних конкурсів і фестивалів, зокрема здобув I премію на конкурсі «Вічний рух» у Дрогобичі (2011), брав участь у фестивалях європейських культур у Польщі, Міжнародному різдвяному фестивалі «Коляда на Майзлях» в Івано-Франківську (2015–2025), а також у проєкті «Дні української спадщини» в Жешуві (Польща, 2015) [23].

У 2019 році ансамбль узяв участь у створенні документального музичного фільму «Україна. Майдан. Перезавантаження» режисера Руслана Ганущака, – проєкту за підтримки Українського культурного фонду. До фільму увійшли патріотичні композиції сучасних українських композиторів і народні пісні, котрі доповнили реальні відеоматеріали зими 2013–2014 рр. на Майдані в Києві. Ідейною натхненницею і координаторкою цього проєкту стала Віолетта Дутчак, яка також створила музичний сценарій до фільму, написала авторські твори («Передчуття», «Дорога») та аранжування пісень «Гей, плине кача», «Ой чого ти почорніло», ін. У музиці до фільму звучать авторські композиції О. Герасименко, Т. Саматі-Оленєвої, аранжування М. Сточанської. Успіхом виграного проєкту стала основна теза, що жіночий ансамбль є втіленням архетипу матері-України [26, с. 32].

У 2021 році квартет долучився до культурного проєкту «Український передзвін. Карильйон і бандура», що реалізовувався за підтримки Українського культурного фонду з нагоди 30-річчя Незалежності України. Разом із

карильйоністкою Іриною Рябчун (Київ) ансамбль здійснив концертний тур містами України (Київ, Львів, Чернігів, Запоріжжя, Кам'янець-Подільський, а також Івано-Франківськ, Гошів, Коломия, Долина), де прозвучали як давні духовні твори, так і фольклорні обробки, а також авторська музика сучасних українських композиторів. У рамках цього проєкту квартет представив спеціально написані композиції О. Герасименко, Р. Лісової, В. Степурка, а також інструментальні й вокально-інструментальні твори у нових обробках. «Гердан» – це приклад творчого поєднання академічної майстерності, глибокої національної ідентичності та сучасного мистецького мислення.

Всі учасники вищезгаданих колективів зазначають, що пісня посіла в їхньому житті чільне місце з раннього дитинства, коли у родинях багато співали, коли пісня була розрадою і помічницею, необхідністю для висловлювання своїх душевних переживань, способом передачі почуттів, думок, надій. Кожен із колективів обирає пріоритетний репертуар, продовжує традиції своєї родини та регіону.

Таким чином, основними академічними формами жіночого ансамблю стали тріо а сарелла та з інструментальним супроводом, зокрема бандурним. Поступовий професійний розвиток ансамблевого виконавства і розширення репертуару зумовив появу нових за кількісним форматом колективів – квартети, секстети тощо. Це дозволило суттєво ускладнити гармонічну мову вокально-ансамблевого співу, а також сприяло можливій поліфонізації фактури.

2.2. Естрадні виміри творчої діяльності жіночих вокальних ансамблів в Україні

Виникнення музичних електроінструментів та звуко-підсилюючої апаратури у першій половині XX століття стали визначальними у появі нових напрямів у музиці. Організовані в цей час естрадно-ансамблеві вокальні групи формуються як аматорські та професійні музичні одиниці, інструментальний супровід яким забезпечують музиканти використовуючи електрогітари,

синтезатори та інші електроінструменти. У цей період на теренах України під впливом західної музики активно формуються нові стилі у вокальному-ансамблевому виконавстві: джаз, кантрі, рок, блюз, з'являється термін «популярна музика». Відтак, складається естрадний вокальний ансамбль – самодостатній музичний жанр із досить широкими й специфічними ознаками та можливостями. «Компонентами естрадного ансамблю є: 1) виконавці (кількість яких обмежена – від двох до десяти); 2) музичний твір, що виконується; 3) необхідний для виконання інструментарій. У результаті взаємодії всіх компонентів виникає явище ансамблю як ексклюзивного, цілісного художнього організму» [201, с. 48]. Для жіночого ансамблю цього періоду характерним є склад від чотирьох і більше вокалісток та інструментальної групи, що складалася з електронних, ударних інструментів та духової групи.

Яскравим зразком у музичному житті української естради другої половини ХХ століття є аматорський жіночий вокальний ансамбль *«Марічка»*, створений у місті Чернівці 1960 року буковинським композитором Степаном Сабадашем.

Степан Сабадаш (1920–2006) – український композитор, диригент, хормейстер, з дитинства захоплювався музикою, співом. Здобувши професійну музичну освіту у Чернівецькому музичному училищі та приватній румунській консерваторії Чернівців, все своє життя присвятив вокально-хоровому мистецтву. Творча особистість С. Сабадаша багатогранна: писав пісні, робив оркестровки для супроводу хору, обробки народних пісень для ансамблів та хорів. В творчому доробку С. Сабадаша ряд творів для хору та солістів але найбільшу популярність принесли йому пісні, які стали народними. Серед них *«Марічка»* на слова М. Ткача, *«Очі волошкові»* на слова А. Драгомирецького, *«Пісня з полонини»* на слова О. Пономаренко.

Жіночий вокальний ансамбль *«Марічка»* названий на честь популярної пісні *«Марічка»* С. Сабадаша на слова М. Ткача. Саме ця пісня пізніше стала візитівкою колективу, а її мелодія й нині лунає щодня о 12:00 годині з міської Ратуші міста Чернівці. Маючи великий досвід Степан Сабадаш доклав

максимум зусиль для того, щоб цей колектив став зразковим співочим колективом Буковини.

Характерними рисами, які вирізняли його з-поміж інших естрадних ансамблів та забезпечили тривалий успіх були і залишаються: оригінальна манера виконання, гармонійне багатоголосся, висока виконавська культура, артистизм, харизматичність, любов до пісні [223, с. 142].

Вокальний ансамбль «Марічка» неодноразово підтверджував звання «народного» і мав багато прихильників не лише на Буковині, а й за межами України серед поціновувачів української пісні. Яскрава концертна діяльність протягом років приносила славу колективу як в Україні так і за її межами.

Після переїзду Степана Сабадаша до Києва керівником колективу став Володимир Шабашевич, який продовжив виконавські традиції ансамблю та дав новий подих, піднявши ще вище виконавський рівень звучання. З новим керівником ансамбль «Марічка» стає переможцем телевізійного вокального конкурсу «Від серця до серця» у 1982 році. «Особливої популярності ансамбль набув після трансляції на республіканському телебаченні фільму «Співає ансамбль «Марічка», який був відзнятий на Чернівецькому обласному телебаченні в рамках телепрограми «Народні таланти». Наступним значним досягненням колективу стала «В'язанка українських народних пісень» в обробці Володимира Шабашевича презентована на центральному телебаченні у програмі «Заспіваймо, друзі» у 1984 році. Результатом плідної праці стало присвоєння колективу почесного звання «народний» у 1983 році.

В репертуарі «Марічки» цього періоду пісні на слова поетів: Анатолія Драгомирецького, Михайла Ткача, композиторів: Степана Сабадаша, Левка Дутковського, Леоніда Затуловського, Павла Дворського. Добре знайомим з гуртом був Назарій Яремчук, якому доводилось часто виступати у спільних концертах. У 80-ті роки учасницями ансамблю були: Людмила Кушнерюк (Пивовар), Світлана Матвєєва (Хомко), Наталія Романюк, Ірина Омельчук, Наталія Шемякіна, Світлана Прісакару.

В різні роки колективом керували: Степан Сабадаш (1960-1977), Валерій Громцев, Володимир Шабашевич (1977-1991), Тетяна Платон (1991-1998), Олена Кузнєцова (1998-2004), Любомир Равлюк (з 2004). На даний час керівником ансамблю «Марічка» є співак і композитор, лауреат всеукраїнських фестивалів та конкурсів, лауреат літературно-мистецької премії імені Марка Черемшини та Сидора Воробкевича, член Національної Ліги композиторів України, Всеукраїнської музичної спілки, викладач Любомир Равлюк, твори та обробки якого є в репертуарі ансамблю. Слід зазначити, що колектив творчо працює до сьогодні.

У концертному репертуарі ансамблю понад сорок творів, серед яких українські народні пісні аранжовані композиторами та пісні сучасних авторів, які виконуються також а capella та під супровід інструментального ансамблю, оркестру. Впродовж багатьох років ансамбль зберігає не тільки творче обличчя, а й вносить самобутні риси у сьогоднішню манеру пісень.

Серед пісень, які є незмінними в репертуарі колективу: «Буковино», «Марічка» (С. Сабадаша на слова М. Ткача), «Ой у полі рута», «А коник чорненький», «Краю мій, краю», «Віночок українських народних пісень (обробка В. Шабашевича), «Зависока мила» (слова А. Драгомирецького, музика В. Шабашевича), «Білим цвітом» (слова І. Бердника, музика В. Тилика) та ін.

Шістдесяті роки ХХ ст. відзначилися великою активністю у всіх сферах життя українського народу: зміна політичної верхівки, лібералізація суспільства, поява нового покоління митців, яких пізніше назвали шістдесятниками: талановитих поетів, письменників, композиторів. Саме на цей період припадає ранній період творчості геніального композитора Мирослава Скорика. Багатостильова палітра музичного простору Львова не могла не вплинути на молодого митця.

Вокально-інструментальний ансамбль *«Веселі скрипки»* створений 1963 року у Львові зі студентів та викладачів львівської консерваторії Мирославом Скориком (1938–2020) – видатним українським композитором та музикознавцем, Героєм України, народним артистом України, лауреатом

Національної премії України імені Тараса Шевченка та Республіканської премії імені Миколи Острозького. Колектив складався з чотирьох вокалісток та інструментальної групи, до якої входили чотири скрипки, альт, духові, ритм-група. М. Скорик грав на роялі. Солістками ВІА «Веселі скрипки» були тодішні студентки різних факультетів консерваторії (оркестрового, історико-теоретичного, фортепіанного): Надія Рикова, Ганна Петрашек, Галина Самохваленко, Наталя Гавриленко, Надія Рикова, Зоряна Панасюк. Участь в ансамблі стала для дівчат – майбутніх музикантів яскравою сторінкою у їх професійному становленні.

Багатовекторність таланту М. Скорика знайшла своє відображення у творчості раннього періоду, що репрезентована діяльністю колективу. М. Скорик був великим новатором, його естрадні пісні мають ритмічну, мелодичну, гармонічну особливість, що відображає тодішні європейські впливи. Композитор написав для ансамблю ряд пісень, які були і сьогодні є дуже популярними та посідають чільне місце у репертуарі вокальних ансамблів, це пісні «Намалюй мені ніч», «Не топчіть конвалій», «Аеліта», «Львівський вечір», «Карпати», «Коли любить», «Кінчалась ніч». У цих піснях композитор започаткував новий напрямок української естрадної пісні, де поєднав українські інтонації та слово з ритмами джазу, танго, блюзу, халі-галі, боссанови, що були популярними у світі, проте маловідомими в Україні. А пісня «Не топчіть конвалій» стала першим українським твістом, дуже популярним на той час. Поетичні тексти пісень М. Скорика писали поети Ростислав Братунь, Олександр Вратарьов, Микола Петренко, Микола Сом, Богдан Стельмах.

ВІА «Веселі скрипки» відразу став дуже популярним та пізнаваним. Він часто виступав у концертних програмах Львова, Києва та Москви. Спільно з ансамблем виступали відомі співаки того часу Любов Чайковська, Дмитро Гнатюк, Анатолій Мокренко, Людмила Божко, Борис Жайворонок. Виступи колективу часто транслювали на радіо та телебаченні. А виступ з піснею «Намалюй мені ніч» у найпрестижнішій, на той час, телевізійній програмі

Радянського Союзу «Голубому вогнику» став вершиною популярності колективу [223, с. 143].

1966 року Мирослав Скорик переїздить до Києва, а «Веселі скрипки» продовжують свою творчу діяльність на Львівському радіо і телебаченні як інструментальний оркестр під керівництвом Богдана Янівського. І хоча у форматі естрадного вокального ансамблю колектив проіснував всього лише три роки, він вивів українську естраду пісню на зовсім інший рівень, а М. Скорик заявив про себе як композитора-пісняка західного типу.

Неординарним та яскравим в історії естрадного вокального мистецтва є дівочий співочий колектив «*Мрія*», організований у 1965 році молодим композитором І. Покладом. Ігор Поклад (1941 р.н.) – український композитор та опермейстер, лауреат Шевченківської премії, народний артист України, Герой України, член Національної спілки композиторів України. В доробку композитора більше 150 пісень, сім музичних вистав, музика до художніх, телевізійних та анімаційних фільмів, інструментальні та хорові твори.

Серед перших учасниць створеного ним ансамблю «Мрія» були Галина Кондратюк, Ніна Злобіна, Валентина Мухарська, Тетяна Забашна, Валентина Решета, Людмила Саченко, Людмила Бубнова, Тамара Вітесян. Також у ансамблі певний час співала майбутня народна артистка України Лідія Михайленко, а провідною солісткою стала дружина І. Поклада Ліна Прохорова. Протягом першого року плідної праці ансамбль досяг таких висот, що увійшов до тодішньої всесоюзної гастрольної мережі [134].

Ансамбль «Мрія» швидко виробив свій оригінальний стиль і власний репертуар, основу якого складали пісні І. Поклада – «Очі на піску», «Кохана», «Тиха вода», «Забудь», «Чарівна скрипка», «Зелен клен», «Два крила» (на слова Ю. Рибчинського). 1969 року за участю ансамблю «Мрія» знято фільм-концерт «Пісні для вас», до якого увійшли обробки українських народних пісень «Тече вода каламутна», «Ой, у вишневому садочку», авторські пісні «Ми – дівчата з Києва» (Я. Лапинський – А. Пашко), «Дві стежини» (Б. Буєвський – С. Рочінь) з Анатолієм Мокренком, «Білі лебіді» (О. Білаш – М. Ткач), «Гуцулочка»

(С. Сабадаш – М. Бакай), «Коханий» (І. Поклад – І. Барах) з Ліною Прохоровою, «Пісня про невідкриті острови» (І. Шамо – Л. Смирнов).

Кілька років популярність «Мрії» була в Україні поза конкуренцією, а на Всесоюзному конкурсі артистів естради в 1970 році ансамбль виборов друге місце, пропустивши вперед тільки «Піснярів» з Білорусії. Та цей успіх був недовговічним – незабаром «Мрія» розлучилася зі своїм засновником. Два роки ансамблем керував Олексій Семенов, його замінив Вадим Ільїн, а далі – Володимир Вербицький, Тарас Петриненко. Постійна зміна керівників та складу (Катерина Кисіль, Галина Кондратюк, Тетяна Калиниченко, Лариса Гермаш, Олена Місячна, Ірина Тракай), а також відсутність оригінального репертуару призвели до того, що в 1985 році «Мрія» припинила свою творчу діяльність. А з останнього складу успіху в сольних проєктах згодом добилися Ірина Грей та Надія Шестак. Попри все естрадний жіночий вокальний ансамбль «Мрія» залишив вагому пісенну спадщину, яка стала надбанням української музичної культури [223, с. 144].

Більше п'ятдесяти років творить свою історію жіночий вокальний ансамбль *«Гуцулочки»*, створений в Івано-Франківську у 1970 році Галиною Кушнірук. Навчаючись у педагогічному інституті імені В. Стефаника Г. Кушнірук була учасницею ансамблю «Росинка» та по закінченню навчання, натхненна ансамблевим співам, створила власний колектив. Вийшовши зі студентської лави педагогічного інституту, колектив став знаковим у розвитку та популяризації української та авторської пісні естрадного спрямування. Музичним керівником ансамблю на той час був талановитий композитор Володимир Яцола. У першому складі «Гуцулочок» вісім дівчат. Виконували народні пісні в сучасному аранжуванні та твори композиторів Володимира Івасюка, Левка Дутковського, Богдана Янівського, Романа Савицького, Володимира Яцоли. Також в репертуар входили традиційні пісні тих країн куди часто виїжджали на гастролі. А географія їх виступів була досить широкою, українська пісня лунала майже в усіх країнах Європи, а також в США, Австралії, Канаді, Аргентині, Японії. Дуже швидко ансамбль став візитівкою не

лише інституту, а й Прикарпаття. В їхньому творчому доробку участь у багатьох конкурсах, фестивалях, концертних програмах, мистецьких зустрічах, вони брали участь у найпрестижніших столичних концертах. «Гуцулочки» – лауреати республіканських фестивалів, першого Всесоюзного фестивалю самодіяльної художньої творчості, третього фестивалю молоді України.

1979 року «Гуцулочки» записала диск-мінйон, до якого увійшли пісні: «Пішов Іван полонину косити», «Анничка» (обр. В. Яцоли), «Гуцулка Ксеня» (муз. і сл. Я. Барнича), «Ти до мене не ходи» (обр. А. Кос-Анатольського), «Усмішка» (Л. Дутковський – А. Драгомирецький) у супроводі інструментального ансамблю під керівництвом Володимира Яцоли [62].

Випробуванням у творчій діяльності колективу стала втрата обох керівників: у 1979 році при загадкових обставинах пішов з життя талановитий композитор Володимир Яцола, якому було всього двадцять п'ять років, та у 1992 році у розквіті сил померла Галина Кушнірук. Три роки «Гуцулочки» не виходили на сцену. Проте колектив продовжив своє творче життя.

Більше тридцяти років керівником ансамблю є заслужений працівник культури України, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкового навчання Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Марія Василівна Клепар. У новому складі співали четверо дівчат: Марія Клепар, Зоряна Мерінова, Олександра Качмар і Уляна Мошура. У році у їхньому виконанні записані два компакт-диски «Співають «Гуцулочки» та «Українська родина».

Сьогодні учасниками ансамблю є Марія Клепар, Надія Кіндрат, Леся Бойко, Яна Медвідь, які продовжують пісенні традиції ансамблю. Основу репертуару складають автентичні коломийки, стилізовані обробки народних пісень, авторські твори класиків української естради та сучасних авторів. Багато пісень ансамбль виконує а capella. Свій образ доповнюють стилізованими костюмами, які виготовляють для них косівські майстрині.

Вокальний жіночий ансамбль «*Живиця*» був створений у 1978 році при будинку культури села Зоря Рівненської області (сучасна назва Центр культури і

дозвілля «Палац Зоря» Зорянської сільської ради Рівненського району). 1983 року колектив отримав почесне звання «народний». Більше двадцяти років ансамбль творчо працює у формі тріо, незмінними учасниками якого є Олена Ткач, Олена Коник та Олена Макітурк, акомпанує на баяні Юрій Пилип. Гармонійне поєднання голосів та віртуозна гра на баяні створюють чудове виконання.

У репертуарі тріо обробки українських народних пісень та твори українських композиторів. В творчому доробку колективу три музичних відеофільми, створених Рівненською державною телерадіокомпанією [61].

«Живиця» постійний учасник різноманітних мистецьких заходів регіону, лауреат всеукраїнського фестивалю-конкурсу козацької пісні «Встань, козацька славо, засвіти знамена» в м. Радивилів (2019), володар Гран-Прі в номінації «вокальне мистецтво» дистанційного всеукраїнського фестивалю-конкурсу «Я йду за мрією» (2020), дипломант XXVII міжнародного фольклорного фестивалю «Балкан фолк фест» у м. Золоті Піски (2020, 2021, Болгарія).

Сучасні жіночі вокальні ансамблі в Україні вирізняються багатогранністю стилів, які поєднують традиційні мотиви з сучасними жанрами. Вони активно експериментують зі стилями фолк, рок, поп, джаз, поєднуючи з народною, академічною та естрадною манерами співу.

Важливою віхою у розвитку естрадного вокально-ансамблевого мистецтва кінця XX-початку XXI ст. в Україні є творчий проєкт «**ТЕЛЬНЮК: Сестри**», вокальний дует у складі сестер Галини та Лесі Тельнюк. Жанрове спрямування дуету визначено як арт-рок, фолк-рок, джаз-рок.

Свою творчу діяльність сестри розпочали у 1986 році в Києві. З перших виступів стало зрозуміло, що творчість дівчат відрізняється від інших колективів сучасної естради глибиною поетичних текстів, що є первинним у виборі пісень, мелодикою, що має філософський характер, вони одні з небагатьох українських виконавців виступають винятково без фонограм (як в акустиці так і в електроніці), дотримуючись найвищих фахових вимог. В репертуарі дуету філософські балади, романси, фолк-рокові композиції, пісні з

елементами медитаційної мело-декламації, джаз-року та trip-hop. Автором музики майже усіх пісень є Леся Тельнюк. Першими були створені пісні на вірші Павла Тичини, творчість якого досліджував батько Станіслав Тельнюк.

Концертні виступи сестер Тельнюк – це завжди своєрідні літературно-музичні композиції, синтез поезії та співу. Чітко вибудована драматургія, у центрі людина і суспільство, внутрішній світ особистості, пошуки сенсу буття. На концертах Галі й Лесі слухач поринає в атмосферу поезії та музики, об'єднаних філософською ідеєю вічного.

З перших років творчості дівчата ведуть активну концертну та конкурсну діяльність, за що отримали ряд нагород: лауреати Національного конкурсу «Нові імена» (1987), Всеукраїнського фестивалю «Червона Рута» (1989, 1991), лауреати Премії імені Василя Стуса (1998) та Всеукраїнської премії «Жінка III тисячоліття» в номінації «Рейтинг» (2015).

Перебуваючи завжди у творчому пошуку чогось нового відбувалась творча співпраця з музикантами та композиторами: результатом такого тандему з талановитим музикантом Іваном Демиденком стали пісні «Ображайся», «Під дощем», «Офелія», «Поруч з тобою», з композитором Андрієм Шустом створені пісні «Сокіл», «Літо краснеє минуло...», з гітаристом Міком Тейлором (екс «Ролінг Стоунс») було записано пісню «Моє марне кохання» (Love in vain), де колоритним звучанням бандури доповнено україномовний варіант пісні.

Дві програми сестри Тельнюк підготували на пошану видатного українського поета Василя Стуса з нагоди відзначення його 60-річчя: «Гойдається вечора зламана віть...» в Україні та «На межі» в Канаді (1998). Присвята В. Стусу продовжилась у 2008 році у двох проєктах: музично-літературній програмі «Стусове коло» в Києві та концертній програмі «Вітер століть» спільно з гуртом «Кому вниз» містами України. Творча діяльність дуету була високо відзначена державними нагородами: звання заслужені артистки України (2009) та народні артистки України (2019).

Велику увагу приділяючи поетичному слову та тяжіючи до театралізації у своїй творчості сестри Галина та Леся Тельнюк долучилися до ряду театральних постановок: вони є авторами пісень до вистави «У. Б. Н.» (Український буржуазний націоналіст), яка була поставлена у Національному академічному українському драматичному театрі імені Марії Заньковецької та Волинському обласному академічному музично-драматичному театрі імені Т. Г. Шевченка у 2000-2001 роках [363]. Поезії Оксани Забужко «Жінка з цитринами», «А музика щемна», «Я згоряю від ніжності», «Автопортрет без ревностів», «Відлопотитиш дощами» артистки поклали на музику та стали основою концертного альбому «Дорога зі скла» (2012). Літературно-музична програма «Наш Шевченко: шлях до свободи», яка була представлена у багатьох містах в Україні та за кордоном, та до якої було долучились більше тисячі музикантів, сестри Тельнюк представили глядачу у 2015 році. У концертах сестри часто використовують різні етнічні інструменти: сопілки, дримбу, бандуру, ударні музичні інструменти.

Сестри Тельнюк мають чітку громадянську позицію, яку доводять своєю творчістю: 2014 року разом з Іваном Леньо з «Kozak System» була записана композиція «Повертайся живим» на слова Ірини Ціли.

Дискографію дуету складають студійні альбоми: «Мить» (1991), «Леся і Галя» (1994), «Тиша і грім» (1998), «Жар-приці» (2003), «Жовта кульбаба» (2007), «ТЕЛБНЮК: назавжди Богдан-Ігор Антонич» (2008), «СОНМО» (2010). Також записано ряд концертних альбомів, в яких звучить різножанрова палітра пісень творчості сестер Тельнюк.

Оригінальністю багатоголосного ансамблевого виконання *a capella* характеризується жіночий вокальний ансамбль «**Українія**» (UKRANIA), створений 2002 року в Києві Анастасією Колеушко. Учасницями першого складу ансамблю були Олена Степанченко, Наталка Хоменко, Ванда Дріневська, Мирослава Вертю, Анастасія Колеушко. Їхньому виконанню характерне поліфонічне багатоголосся, своєрідне аранжування пісень, складність обробок, оригінальне трактування народних пісень, рідкісна

злагодженість голосів. У 2007 році в оновленому складі ансамбль «Україня» взяли участь у фестивалі «Країна мрій», у 2010 році з Різдвяною програмою «А у пана господаря» виступили у Національному центрі народної культури «Музей Івана Гончара», побували з концертами у різних містах України, часті гості фестивалів та інших мистецьких заходів у країнах Західної Європи, серед яких: Польща, Італія, Німеччина, Чехія, Франція, Нідерланди.

У репертуарі колективу обробки українських народних пісень та сучасні пісні в обробці А. Капралю, В. Міхновецького, О. Некрасова, В. Стеценка. В репертуарі різножанрові пісні, серед яких: «Розкопаю я гору», «А у пана господаря», «Чорноморець», «Ой чорна я си чорна», «Криниченька», «Ой полечко-поле», «Тече річка з подвір'ячка», «Нині», «Же би я кедь могла» (словацька народна пісня) та багато інших.

Вокальний ансамбль «*Нота Нео*» (новий звук), створений 2000 року у місті Луцьк Волинської області Тетяною Келебей у форматі дівочого квартету. Дівчата працюють у жанрах поп, фолк, джаз. Основним завдання вбачають популяризацію народної пісні у різних форматах, це – реконструкція народних пісень у притаманній їм манері та обробка народної пісні у сучасному аранжуванні, що надає їй нового звучання. Учасниці квартету чудово володіють народною та естрадною манерами співу. Серед учасників гурту різних років Христина Наконечна, Юлія Гринчук (Шаранда), Оксана Олещук (Масляк), Леся Корець, Тетяна Денисюк, Ганна Кухарик, Мирослава Пашковська, Марина Мельничук, Діана Павлючик, Аліна Степанюк. По різному відбувається пошук впісень: це пісні, почуті у родинному колі, у близькому середовищі, а також друкований матеріал, збірники пісень. Так, зокрема, пісні «Соловейко» та «Ой горою гусак летів» записані безпосереднього від бабусі однієї з учасниць гурту [426].

В репертуарі гурту народні пісні, що традиційно виконуються відкритим народним голосом у низьких тональностях, без обертонів, а також пісенний матеріал, стилізований на сучасний лад, де зберігаються мелодика, гармонія, мовні діалекти, задіюється головний резонатор, чотири голоси звучать

гармонійно та милозвучно. Крім народних у репертуарі квартету авторські твори: «Чисті озерця» (слова і музика Сергія Шишкіна), «Вранішня», «Русалка» (слова Т. Шевченка музика О. Карпенко), «Де ти мій козаче» (слова і музика Леоніда Бедруня), пісні класиків української естради В. Івасюка, М. Скорика, І. Поклада, П. Майбороди, В. Михайлюка.

«Нота Нео» активно концертують на різних майданчиках: від маленької сцени в селі до великих концертних залів. Дівчата неодноразово виступали у Польщі, Румунії, Німеччині, Фінляндії. Часто виступають із оркестром народної музики «Волинянка» (керівник В. Охманюк), оркестром духових інструментів (керівник А. Вихованець), гуртами «Любо» та «Давня казка».

Жіночий квартет «Нота Нео» учасники всеукраїнських та міжнародних конкурсів, телевізійної програми «Фольк-мюзік», півфіналу всеукраїнського відбіркового конкурсу «Євробачення-2005», нагороджені Грамотою кабінету Міністрів України за внесок молоді в розбудову держави.

В доробку колективу кліпи на народні пісні «Яблунька» (2018), «Вернися» (2020), «Ти до мене не ходи» (2020), щедрівку «Бігла теличка» (2021), колядки «Де Христос родився» (2021), «Спи, Ісусе спи» (2022) ювілейні телевізійні програми. До 150-річчя від дня народження Лесі Українки 2021 року «Нота Нео» зняли відео кліп на пісню «Горить моє серце» на слова Лесі Українки, музика Тетяни Келебай.

У 2020 році до двадцятилітнього ювілею дівчата записали аудіоальбом «Чисті озерця» [436], в якому слухачеві запропоновано твори у різних форматах: реконструкція ліричної народної пісні «Де дівчина ходила», народні пісні в сучасному аранжуванні «Підманула», «Івана Купала», «Яблунька», «Ти до мене не ходи» (a capella), «Моргулька», «Батіжок», «Вернися», по новому зазвучала веснянка «Подоряночка», а також авторські пісні «Чисті озерця», «Русалка», «Де ти мій козаче».

З зв'язку з переїздом Т. Келебей до Києва керівником гурту стала його постійна учасниця Аліна Степанюк, яка продовжує пісенні традиції гурту. З новим керівником та оновленим складом квартет «Нота Нео» у листопаді 2024

року взяли участь у XXVI концертному сезоні Міжнародного українського культурного центру у Фінляндії, де мали великі гастролі у різних містах країни. Більше тридцяти концертів для української громади та місцевих жителів дівчата дали протягом місяці, у програмі колядки, щедрівки, народні пісні та авторські твори [435]. Натхненні великим успіхом жіночий вокальний квартет «Нота Нео» готує нові програми.

«Гуцулочки Карпат» – відомий вокальний колектив з Прикарпаття. Його учасниці – колишні студентки Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, які впродовж 1994–2010 рр. були учасниками народного вокального ансамблю «Гуцулочки». Однак в 2010 році утворився новий самобутній ансамбль «Гуцулочки Карпат» у складі Уляни Мошури, Зоряни Мерінової, Наталії Шотурми та керівника ансамблю Олександри Качмар, концертмейстр – Микола Гуменяк. Колектив бере активну участь у концертних програмах міста, області, в Україні (Київ, Одеса, Запоріжжя, Луганськ, Львів, Тернопіль, Донецьк) та за кордоном (Швейцарія, Канада, Словаччина, Польща, Угорщина, Сербія, Австралія). В 2011 р. ансамбль випустив аудіоальбом «Де синії гори, де гори Карпати...» на студії звукозапису «Fata Morgana».

У репертуарі колективу українські народні та авторські пісні. Також ансамбль виконує твори іноземними мовами, серед яких: польська, англійська, німецька, словацька, азербайджанська, китайська. «Гуцулочки Карпат» – лауреати багатьох фестивалів України та зарубіжжя: «Покутські джерела», «Медовий Спас» (Коломия), «Різдвяна феєрія», «Небо і земля нині торжествують» (Богородчани), Міжнародний Гуцульський фестиваль (Верховина) 2012, «Калина» (Сербія) 2012, «Бойківська ватра», «Лемківська ватра» (Польща, 2013).

З 2013 року ансамбль виступає як тріо: Наталія Шотурма, Юліана Король, Олександра Качмар. Того ж року «Гуцулочки Карпат» взяли участь у першому Міжнародному фестивалі військово-патріотичної пісні «Пісня без кордонів», присвячений 25-річчю виведення військ з Афганістану. В програмі фестивалю виступили провідні ансамблі та виконавці, а також ветерани війни в

Афганістані з України, Білорусі, Молдови й Литви. Окрім виступів на різноманітних фестивалях, нагород, подяк і грамот, одним із найвагоміших досягнень колективу є отримання високої державної нагороди – звання заслужених артисток України.

Успіх колективу забезпечується багатьма компонентами. Це синтезування академічної та естрадної манери співу, якісного аранжування (переважно О. Качмар), формуванням тематичних програм, пошуку нових пісень – від старовинних українських пісень, виконаних у сучасній обробці, до модерних естрадних композицій. Постійний творчий пошук та професіоналізм тріо забезпечує його подальший успіх.

Дівочий вокальний гурт «*Ladies' TRIO*» заснований 2015 року у Львівській національній філармонії. Цей колектив демонструє зразки високої вокально-ансамблевої виконавської майстерності в стилі джаз, поп, свінг, ретро-джаз, нео-фолк. Для тріо характерним є багатогранність репертуару, постійний творчий пошук, популяризація української культурної спадщини. Всі дівчата є непересічними особистостями, отримали освіту й професійний музичний досвід: Ольга Томків (Верхоляк) – сопрано, Христина Дутчак – мецо-сопрано, Іванна Савюк – альт, авторка багатьох обробок та пісень, які виконує тріо. Дівочий вокальний гурт Ladies' TRIO має свої стильові виконавські ознаки: поєднання академічної та естрадної манери співу, стильове розмаїття музичного матеріалу, використання різноманітних вокальних прийомів, елегантне подання матеріалу; сценічний образ доповнюють міміка, жести, костюми, аксесуари. Творчу траєкторію визначає народно-пісенний матеріал, джазові стандарти, естрадні шлягери, любовно-ліричний та танцювальний репертуар. Тріо відтворює джазові композиції одного із найпопулярніших колективів США в 1930-1940-х рр. XX ст. сестер Ендрюс (Andrews Sisters).

В 2016 році, маючи лише півроку від створення, колектив, разом з академічним інструментальним ансамблем «Високий замок» (керівник Андрій Яцків), виступав на сході України у Слов'янську, Бахмуті, Сватовому, Костянтинівці, Краматорську, чим засвідчили свою громадянську позицію.

Дівчата колективу завжди у творчому пошуку. Зокрема, артистки виступали на бек-вокалі у сольних концертах гуртів «Без обмежень», *Wszystko*, *Ivan Navi*, Павла Табакова, Юлії Думанської, Аніс, Павла Ільницького, брали участь у Різдвяному турі Україною «Merry Christmas», фестивалях в Німеччині, Польщі, Тунісі, а у 2021 році Ladies' TRIO взяли участь у шоу «Співають всі» з піснею «Вабити» (слова О. Савраненко, музика Just Chill Beats) [228, с. 112].

Ladies' TRIO беруть участь у різноманітних проєктах: у рамках II міжнародного фестивалю української ретро-музики ім. Б. Весоловського до 100-річчя Степана Гумініловича виконали пісню «Вернись» (обробка української народної пісні «І гай знов сміється» С. Гумініловича та Ladies' TRIO), стрілецькі та повстанські пісні у патріотичному концерті «Є і нам про що згадати» до Дня захисника України та свята Покрови Пресвятої Богородиці, «Наш Івасюк», «Ми любимо Україну» та багато інших.

Особливий вектор творчості колективу – пошук оригінального репертуару. До нього увійшли: обробки народних пісень, авторські пісні, іншомовні світові хіти. Однією з перших пісень у їхньому репертуарі була пісня «Троянди на пероні» (муз. А. Горчинського, сл. О. Богачука). Не оминули увагою творчість славного земляка Мирослава Скорика (1938-2020), 3 пісень композитора «Намалюй мені ніч», «Шуміла ліщина», «Коли любить» та «Мелодія» дівчата створили «Попурі-Скорик».

Родзинкою колективу є пісні «Ти з любові собі не жартуй» та «Усміх твій» Богдана Весоловського (1915–1971) – українського співака й акордеоніста, композитора творів «легкого» естрадного жанру [51]. Також в репертуарі колективу англomовні хіти різних років, а знамениту «Hallelujah» («Алилуя» авторства Леонарда Коена) виконують на український текст Марти Якобчук.

Восьмого березня 2021 року Ladies' TRIO дали сольний концерт під назвою «Українські мелодії» (живий супровід забезпечив львівський гурт «Wszystko»). У концерті прозвучали лемківські народні пісні «Під облачком», «Ой, верше мій, верше», українські народні пісні «Сумна я була», «Била мене

мати», «Ой у вишневому саду», «Музиченьки», «Цвіте терен», «Чом ти не прийшов», «Чорні очка», «Не сходило вранці сонечко», «Цвіте терен» а capella, а також «Пісня-вальс» (муз. І. Шамо, В. Гомоляки, сл. Б. Палійчука), «Черемшина» (муз. В. Михайлюка, сл. М. Юрійчука), «Обійми мене» (муз. і сл. С. Вакарчук), «Скорик попури» (М. Скорик), «Гуцулка Ксеня» (муз. і сл. Я. Барнича), «Не забудь» (муз. Б. Янівського, сл. М. Стельмаха), «Добраніч» (муз. і сл. С. Гумініловича), «Я піду в далекі гори» (муз. і сл. В. Івасюка) та інші. Аранжування пісень колективу здійснюють М. Олійник та гурт «Wszystko» [228, с. 113].

Ladies' TRIO веде активну концертну та фестивальну діяльність: у листопаді 2021 р. з піснею «Вільна і жива» (музика М. Олійника слова П. Радейко) стали лауреатами 1 премії конкурсу патріотичної пісні в м. Києві, 29 грудня у Львівському органному залі дали святковий концерт «Ніч перед Різдвом» у супроводі камерного оркестру «Polyphonia» та гурту «Rockoko», у червні 2022 р. виступили на джазовому фестивалі у Польщі, у грудні 2022 року у новорічному турі Польщею з проєктом «Magic of Chistmas», у квітні 2023 р. виступали у спільному концерті зі Zlata Ognevich та Shumei. Також записали колекційні диски з англійською програмою. З 2022 року Ольгу Томків замінила талановита вокалістка Мар'яна Браташ.

З початком російсько-української війни у лютому 2022 року гурт став культурним амбасадором, активним творчим волонтером, виступаючи у благодійних концертах, долучаються до збору коштів для потреб збройних сил України. Зокрема, на потреби українського війська були зібрані кошти під час концертів у гастрольному турі Німеччиною влітку 2022 року, концерту «Solidami z Ukraina» у м. Радомі (Польща), більше двадцяти концертів туру «Grande amore» містами Польщі у березні 2023 р. та багато інших. Ladies' TRIO завдяки своїй професійності, щирості виконання та артистичності стрімко стають популярними, активно концертують і працюють над новим репертуаром.

Сучасні жіночі вокальні ансамблі в Україні вирізняються багатогранністю стилів, які поєднують традиційні мотиви з сучасними жанрами. На українській естраді здобув популярність український музичний гурт **«Freedom Jazz»**, до складу якого входить десятеро дівчат. Створений у 2008 році режисером-постановником та продюсером Оленою Коляденко, гурт виступає в жанрі джаз-кабаре, що поєднує музику, танці та театр. У Інструментальний склад дівчат чудово володіють групою саксофонів, клавішними, ударними інструментами, бас-гітарою, трубою. Однією з особливостей гурту є виконання вокальних партій трьома вокалістками у вузькій гармонії, коли голоси співачок формують тризвук та є аналогом відомих гуртів з характерним триголосним звучанням відомих в США сестер Ендрюс (Andrews Sisters) та в Англії сестер Пуппіні **«Puppini Sisters»**. Натхненням для створення ретро-гурту став кінофільм «У джазі тільки дівчата». Колектив відомий в Україні та за кордоном як виконавець у стилі кабаре та кавер версій.

«Freedom Jazz» був учасником багатьох розважальних телевізійних програм, серед яких «Квартал 95», «Київ вечірній», вони учасники півфіналу національного відбору «Євробачення» у 2019 році, церемоній престижних премій. Їх виступи це синтез вокально-інструментального виконавства, хореографії та театру, це завжди яскраве видовище, доповнене оригінальними костюмами. На даний момент колектив плідно працює та активно продовжує концертну діяльність.

Неординарною та своєрідною є творчість музично-театрального жіночого гурту **«Dakh Daughters»** (Дах Дотерс), створеного 2012 року на базі Центру сучасного мистецтва «Дах» (незалежний театр, м. Київ), керівником якого є Владислав Троїцький. Колектив працює у жанрах «фрік-кабаре», «дарк-кабаре» та театрального перформансу. Вже за рік колектив підготував концертну програму, яка була представлена у 2013 році в «Театрально-видовищному закладі культури «Київська мала опера». Особливістю колективу є наявність великої кількості музичних інструментів – фортепіано, скрипка, віолончелі, контрабаси, барабани, маракаси, гітара, акордеон, ксилофон, губна гармоніка,

якими віртуозно володіють учасниці колективу. У їхніх піснях поєднуються вокальні та акторські компоненти.

До першого складу «Dakh Daughters» входило семеро дівчат: Ніна Гаренецька, Соломія Мельник, Руслана Хазіпова, Ганна Нікітіна, Наталія Галаневич, Наталія Зозуль, Тетяна Гаврилук. За певних обставин гурт полишила Тетяна Гаврилук, а Ніна Гаренецька перейшла у гурт «Даха Браха».

У репертуарі колективу українські народні пісні, авторські твори на слова Тараса Шевченка, Лесі Українки, Павла Тичини, Миколи Холодного, Юрія Андруховича, Сергія Жадана, Михайля Семенка, Вільяма Шекспіра, Чарльза Буковскі, використання української діалектики, а також тексти англійською, німецькою, французькою мовами. Їх музика на перший погляд проста та однотипна, однак вона заставляє думати, аналізувати та діяти. Під час виступів дівчата використовують білий грим, що символізує відсутність власної індивідуальності, яскраві, часто чорно-білі, інколи провокативні, сценічні костюми, за допомогою міміки, рухів передають емоції та почуття, кожна пісня має елементи театралізації, що підпорядкована чіткій драматургії. Їх виступи експресивні, емоційні та завжди з глибоким змістом. Разом з тим артистки завжди залишають місце для власних роздумів глядача над розумінням сутності світу.

Візитівкою гурту став кліп під назвою Rozy/Donbass відзнятий у червні 2013 року, в якому поєднано тридцять п'ятий сонет В. Шекспіра та українські народні пісні, серед яких «Рости, рости, барвіночку», «Дибидиби», «Ой куди ж ви, голуб'ята». Пульсуючий ритм, вокальне розмаїття, енергійне виконання стали, в деякій мірі, чимось новим, поза жанровим в українській культурі. У 2013 році гурт «Dakh Daughters» отримав I премію у жанрі експериментальної музики за композицію «Ганнуся» на XIII Всеукраїнському фестивалі сучасної пісні та популярної музики «Червона рута». Речитативний текст з використанням діалектів, монотонний інструментальний супровід, вузькооб'ємне багатоголосся занурюють глядача в невідомий світ. У грудні

цього ж року з цією композицією атристки виступали на Майдані Незалежності у

Дискографію колективу складають три альбоми: IF (2016), AIR (2019), Make Up (2021). Зокрема, до альбому IF (Якщо), записаного у 2016 році, увійшло дев'ять композицій: «Кактус», «Людина», «If», «Візьми», «Папіроси», «Sept Verres» (Сім склянок), «Oh God» (О Боже), «Куба», «LMD», у яких використані тексти Р. Кіплінга, Ч. Буковські, П. Тичини, М. Семенка, С. Жадана.

До альбому AIR (Повітря), записаного 2019 року, увійшло сім композицій: «Інше місто», «Японське кіно», «О, панно Інно», «Пісня про те, як вона виходить на крутую гору», «Що ти собі думаєш», «Панночка», «М'яч».

Альбом Make Up (2021) вмістив одинадцять музичних композицій на тексти Є. Плужника, Л. Костенко, М. Лаюка, Ю. Іздрика, «I Wan't», «Suknya v trusakh», «Shkoda/NeShkoda», «When I Was Thirty Six», «Galya», «Vals Alisy», «Khtila Tila», «Nemaye Chasu», «The Artist», «Make Up», «Rozy». 2020 року дівчата отримали премію в номінації «Найкраща пісня» від Національної української кінопремії «Золота дзига» за пісню «Мавка-Русалка» [326].

«Dakh Daughters» активно гастролують містами України та Європи, беруть участь у фестивалях та інших культурних заходах, долучилися до зйомок фільму «Гуцулка Ксеня».

У дівчат чітко виражена громадянська позиція: 2013 року вони активно підтримали Євромайдан, 2017 року підтримали гуманістичну ініціативу UAnimals, всеукраїнський марш за права тварин та виступили проти експлуатації тварин в цирках, 2018 року на фестивалі Jazz Koktebel у Чорноморську виступили на підтримку незаконно ув'язненого у Росії українського режисера Олега Сенцова. З початку повномасштабної війни тема України стала центральною у творчості та комунікації з людьми з різних континентів. Dakh Daughters спільно з В. Троїцьким створили документально-музичний перформанс «Danse Macabre» (танець Макабри), прем'єра відбулася влітку 2022 року, головною ідеєю якої є донести до усіх людей світу

інформацію про біль та страждання, які принесла війна в Україну. Своєю творчістю долучаються до благодійних зборів для ЗСУ [428].

«Dakh Daughters» демонструє свою універсальність: дівчата чудово співають, віртуозно акомпанують собі на різних музичних інструментах, танцюють та доповнюють свої образи цікавими, неординарними костюмами.

На українській музичній естраді у 2013 році в місті Києві розпочав свою творчу діяльність жіночий гурт «**Panivalkova**». Його учасниці: Іра Лузіна – клавіші, вокал, укулеле, перкусія, Ірина Кульшенко – вокал, клавіші, кастаньети та Даша Пугачова – барабани, перкусія, вокал. Їхні композиції звучали у стилі інді-поп, фолк, етно-хаус. Самі дівчата характеризували свій стиль як «чуттєвий мінімалізм». Пісні виконували українською, англійською, французькою та російською мовами. Через рік гурт розпочав активну концертну діяльність виступом в арт-клубі «44» в рамках ініціативи New Generation та записав свій дебютний міні альбом з назвою «Панівалькова». В березні 2015 року відбулась презентація першого кліпу на пісню «Крейзі Нікіта», яка мала великий успіх. Лірична розповідь про зрадливого хлопця, який розбив серце дівчини побудована у куплетній формі, звучить в повільному темпі, у приспіві застосоване двоголосся з використанням інтервалів кварта, сексти, октави у стилі біг-біт. З цією ж піснею гурт взяв участь у відборі співочого шоу «Х-Фактор» 2015 року. Попри те, що виступ Panivalkova з піснею «Крейзі Нікіта» сподобався усім зірковим суддям шоу, брати участь далі в проєкті дівчата відмовилися.

Студійний альбом «Донтворі», до якого увійшли пісні «Йоко-мантра», «Тотожна», «Чужа», «Танго», «Let me», «Архітектор», «Автомен», «I Will Meet You» дівчата записали у 2016 році на зібрані кошти прихильників та поціновувачів гурту.

Творча активність гурту різнопланова: виступають на різноманітних фестивалях, зокрема «Захід», що проходив у Львівській області (2015, 2016), «Файне місто» в Тернополі (2015), ГОГОЛЬFEST, Koktebel Jazz Festival, SVOЇ, Z-Games, Арт-пікнік Слави Фролової, беруть участь в зйомках телешоу «Що?

Де? Коли?» (українська версія), виступають на урочистій церемонії вручення Першої Національної кіно премії 2016 року, де відтворили звучання пісні «Вербовая дощечка» з кінофільму «Тіні забутих предків» С. Параджанова, беруть участь з піснею «Докучаю» у другому півфіналі Національного відбору пісенного конкурсу «Євробачення-2017», у якому посіли четверте місце, розпочали співпрацю з українським брендом одягу МАКІ, в телевізійній передачі «Фольк-мюзік» 2018 року переспівали на сучасний лад українську народну пісню «Осінь довга».

Творчий проєкт «Ranivalkova» за короткий час свого існування виробив власний стиль, напрацював цікавий репертуар, став пізнаваним та здобув велику слухацьку аудиторію прихильників але з певних причин 2019 року припинив творчу діяльність.

Жіночий вокальний ансамбль *«Лісапетний батальйон»* створений 2013 року у с. П'ятничани Хмельницької області шляхом об'єднання з гуртом «Забава» з с. Скала-Подільська Тернопільської області. Широку популярність колектив здобув після участі в п'ятому сезоні телевізійного шоу «Україна має талант» на телеканалі СТБ у травні 2013 року, де виконали пісню «Сама файна», а у фіналі здобули перемогу з піснею «Лісапет». Колектив працює у жанрі популярної музики. Авторство більшості пісень належить керівнику колективу Наталії Фаліон.

«Лісапетний батальйон» швидко здобув велику популярність серед широкого кола слухачів завдяки своїй простоті, щирості та тематиці пісень, в яких у жартівливій формі розповідають життєві історії, описують побут та міжособистісні стосунки. Учасницями створений збірний образ персонажу Ганьки, до якого неодноразово звертаються у піснях. Жарти, гумор, сатира, конферанс між піснями надає концерту душевної родинної атмосфери. На сцені учасниці веселі, артистичні, спів поєднують з елементами хореографії.

Учасниками колективу є односельці різних професій: Катерина Фаліон-Гащпир, Людмила Гординська, Світлана Найчук, Людмила Копачевська, Наталя

Кустицька, Галина Загура, Марія Кротік, Надія Їздепська, Марія Кшевжинська, Валентина Сірант, Лариса Гучок, Тетяна Фаліон, Ганна Фаліон.

У репертуарі колективу пісні, автором яких є Наталія Фаліон, та її син Сергій. «Наварю свіженького борщу», «Запорожець», «Село», «Микола», «Машина-звір і баба-грим», «Коза гасає по ріллі», «Мачо», «Весілля у Василя», «Секруха», «Дієта», «Позитив», «I love you», «Мудра баба», «Сільський туризм» та багато інших. Окрім авторських, у репертуарі українські народні пісні та пісні серйозного змісту: «Жасмин» (присвята батькам), патріотична «УПА», лірична «Мелодія дитинства», на слова Т. Шевченка «Туман долиною», «У перетику ходила» [358].

Ансамбль дав багато концертів містами України, учасник фестивалів та мистецьких заходів в Україні та за кордоном. У 2017 році побували на фестивалі в Торонто (Канада), декілька разів у Польщі, Казахстані, Білорусії, Іспанії.

В доробку колективу десять альбомів: «Машина – звір і баба – грим» (2011), «Сама файна» (2013), «Баби – голубоньки» (2015), «Хелоу, Європа» (2016), «Сільський феншуй» (2017), «Я не така, як всі» (2018), «Самі модні на селі» (2019), «Антивірусний» (2021), «Я і ти з України» (2022), «Баби рулять» (2023).

Жіночий вокальний гурт «**YAGODY**» (Ягоди) створений 2016 року у Львові Зоряною Дибовською – актрисою Львівського академічного драматичного театру імені Лесі Українки. Учасниці визначають свій стиль як етнодраму, в якому поєднують театральне мистецтво та народну пісню. До складу гурту входять Зоряна Дибовська, Тетяна Войтів, Надія Паращук, Соломія Лешищак. Дівчата акомпанюють собі на різних музичних інструментах: баян, дримба, джембе, тибетська чаша, сопілки, перкусії. Також інструментальний супровід створюють Василь Паращук – цимбали, Вадим Войнович – бас-гітара, Теймураз Гогітідзе – барабани.

Пісня у виконанні гурту YAGODY носить перформативний характер. Беручи пісню до репертуару дівчата її аналізують, осмислюють, велика увага

приділяється драматургії пісні, сюжет якої доповнюється музичними барвами та елементами хореографії. Кожна пісня – це коротка вистава. Доповнити цілісний образ допомагають костюми, в яких закладено багато символів.

Активна концертна діяльність, участь у фестивалях, конкурсах, різноманітних мистецьких імпрезах з перших днів стала визначальною у колективі. Українську народну пісню колектив представляв у Польщі, Німеччині, Австрії, Франції, Угорщині, Норвегії, Словаччині, Люксембурзі, Швеції, Швейцарії, Південно-Африканській республіці.

Дебютний виступ гурту відбувся на форумі видавців у Львові (2016), далі була участь у ряді свят, фестивалів: «Muszelki Wigier» (м. Суwalkи, Польща), «Свято музики у Львові», «Лудине-фест» м. Косів, свято української писемності та мови м. Маріуполь (2017), III всеукраїнський театральний фестиваль-премія «GRA» (Київ, 2019), «Легенда Святого Різдва» (м. Івано-Франківськ, 2019), у 2022 році – Fotofestiwal (Лодзь, Польща), Lodzie Worldfest (Чехія) Festiwal Łódź Czterech Kultur (Лодзь, Польща), XXVII Festiwal Górski (Льондек-Здруй, Польща), Дні України у Варшаві, «Українське Різдво з Оксаною Мухою» (Німеччина, Австрія), у 2023 році – Den internasjonale kvinndagen (Драммен, Норвегія), Festival Dolánky (Турнов, Чехія), FITS (Сібіу, Румунія), Wackelsteinfestival (Амелієндорф, Австрія), Vidor Festival (Ньїредьгаза, Угорщина), Pannonica Festival (Мисьлець, Польща), CinEast Festival (Люксембург, Люксембург), у 2024 році – Rudolstadt festival (Рудольштадт, Німеччина), Festival des Musiques d'ici et d'Ailleurs (Сент-Мену, Франція), Internationales Donaufest (Новий Ульм, Німеччина), Festival «Watra» (Ждиня, Польща) та ін. У листопаді 2023 року гурт «YAGODY» пройшов до фіналу Національного відбору пісенного конкурсу Євробачення 2024 з піснею «Tsunamia», а 2025 року колектив повторно взяв участь у національному відборі з піснею «БрамаЯ».

В доробку колективу альбом з однойменною назвою «YAGODY» та кліп на пісню «Калина-Малина» (2020). В альбом увійшли десять синглів, зокрема, болгарська народна пісня «Ergen Deda», українська народна пісня «Яблинько»

та лемківська пісня «Кед єм ішов през тот ліс», кліпи на пісні «Зелена ліщина» (2021), «Дівонько» (2022). «YAGODY» підготували музичне оформлення до ряду театральних вистав, прем'єри яких відбулися у 2020 році: «До тебе в сни...» на тексти Л. Костенко та А. Дмитрук (режисер Б. Ревкевич) у Національному академічному українському драматичному театрі ім. М. Заньковецької та «Сни літньої ночі» за мотивами п'єси В. Шекспіра (режисер Д. Захоженко) у Львівському академічному драматичному театрі ім. Л. Українки, також музика для соціального проєкту «Задихаюсь» (2020) та документального фільму «Хатка» (режисер К. Тюрина, 2024).

В репертуарі гурту українські народні пісні: «Ой, летіло помело», «Зелена ліщина», «Ой, лісу-лісу», «Калина-малина», «Спився козак», «У саду вишневому», «Скопаю я грядочку», «Чорноморець», «Щіпала я рвала», «Дівонько», «Де ти Купайло», лемківські: «Ой на яру», «Пиємо, пиємо», а також польські, болгарські, румунські народні пісні.

У телевізійній програмі «Тихий вечір з Оленою Кравець» (2023) колектив представив пісню «Чорноморець» аранжовану у стилі Word music, де на початку композиції звучить експресивний інструментальний вступ з багаторазовим повторенням англomовних слів, які чергуються з окремими фразами народної пісні, друга частина пісні – це реконструкція традиційної пісні, яка звучить у широкій акордовій фактурі в повільному темпі, третя частина пісні знову повертає нас у початкове звучання, де поєднуються стилі фолк, етно-хаус з елементами хіп-хопу та репу.

Малі вокальні ансамблеві форми – дуети, тріо, квартети велику популярність здобули у соціальних мережах Facebook, Instagram, TikTok та на каналі YouTube, які стали невід'ємною частиною життя сучасної людини. Ці майданчики колективи використовують з метою відродження української народної пісні, залучення широкої аудиторії молоді до національних надбань та популяризації своєї творчості.

Значної популярності набули відео вокального дуету у складі сестер **Юстини та Соломії Халавко** з міста Радехова Львівської області, який

репрезентує виконання народних пісень у традиційній галицькій манері а capella. На платформі TikTok сестри мають акаунт під назвою @khalavko sis, де діляться відео з виконанням народних пісень, записаних, як правило, у природньому середовищі та у традиційних українських строях. Їхні відео набирають тисячі переглядів та вподобань, що свідчить про велику популярність серед користувачів. Пісні «Ішло дівча лучками», «Йшли селом партизани», «Сіла птаха», «Чорноморець, матінко», «Три брати», «Чорна рілля ізорана», «Ой у гаю, при Дунаю», «Чорна гора», «Летить галка через балку», «Шуміла ліщина», «Вийди, вийди, Іваночку», «Плине кача», «Чом ти не прийшов», «Свіча», «Чарівна Марічка» різні за змістом та характером звучать у гармонійному двоголоссі.

Дует «**Vatra**» («Ватра») створений двоюрідними сестрами Дариною Кривицькою та Мирославою Столярець з села Городок Рівненської області. Відео пісні «Ой там на горі», спонтанно записане дівчатами, набрало понад один мільйон триста тисяч переглядів на платформі TikTok. Глибоке розуміння пісні, виконане традиційною поліською манерою, засвідчують високий виконавський рівень та зацікавленість молодого покоління спадщиною рідного краю.

У 2021 році дівчата взяли участь у телевізійному талант-шоу «Україна має талант» отримавши схвальні відгуки від суддів та чотири «так», що дозволило їм пройти далі у конкурсі. Дівчата беруть участь у благодійних заходах, фестивалях, телевізійних програмах. Під час виступів використовують інструмент, що імітує дощ – дощовицю та дримбу. Основу репертуару дуету складають народні пісні: «Ой, гиля, гиля гусоньки на став», «Пасла дівка лебедів», «Ой, у гаю при Дунаю», «Летіла зозуля», «За світ стали козаченьки», «Ой, боровая зозуленько» та ін.

Тріо «**Жоржини**» з міста Черкаси початком своєї популярності завдячують пісні «Коли ти берегом ідеш». З метою волонтерської діяльності та збору коштів для Збройних сил України у 2023 році вони записали відео з цією піснею та викладати на платформі TikTok, що дало позитивні результати.

Отримавши велику кількість переглядів Ліза, Анна та Аліна об'єдналися заради благодійної місії та творчості.

Характерною особливістю тріо є гармонійне багатоголосся та професійне виконання пісень а capella. У творчому доробку тріо народні пісні «Да косив батько», «Ой чий то кінь стоїть», «Зорі над рікою», «Надворі червоніє» та авторські твори композиторів 60-80 років М. Скорика, В. Івасюка, А. Горчинського, Б. Буєвського: «На долині туман», «Намалюй мені ніч», «Троянди на пероні», «Як я люблю тебе», «Пісня буде поміж нас». Тріо бере активну участь у фестивалях, мистецьких благодійних заходах, телевізійних програмах.

Завдячуючи соціальним мережам вокальні дівочі гурти розпочали свій творчий шлях, стали популярними. Їхня діяльність сприяє відродженню та збереженню національної культурної спадщини, роблячи її доступною та цікавою для широкого загалу.

Сучасні естрадні колективи, в основі репертуару яких як народна так і авторська пісня займають чільне місце, подають слухачеві її у сучасних обробках, аранжуваннях, транслюючи у різноманітних жанрах, стилях, формах та, власне, своїх світоглядних баченнях. Реконструкція народної пісні у виконанні сучасних естрадних жіночих вокальних ансамблів надає їй нового вокального та інструментального забарвлення, де архаїчні шари фольклору поєднуються з елементами театралізації, хореографії, видовища.

2.3. Творчість жіночих вокальних ансамблів української діаспори

Українська діаспора в світі налічує безліч талановитих, багатогранних, неординарних особистостей, які будучи далеко від своєї Батьківщини, зуміли розвинути свої таланти, тим самим примножуючи славу українського народу.

Історію української еміграції завжди диференціювали 'на чотири основні завершені хвили: перша – з останньої чверті XIX ст. до початку Першої світової війни; друга – у період між двома світовими війнами; третя – після Другої

світової війни; четверта – з часу проголошення незалежності України у 1991 році і до початку 2000-них рр. З 2014 р. розпочалися процеси політичної еміграції українців внаслідок неоголошеної російсько-української війни, анексії територій Криму і Донбасу. А з 2022 р. – повномасштабного російського вторгнення в Україну спостерігається вже п'ята хвиля вимушеної еміграції українських громадян в країни Європи та Америки.

Для більшості українських переселенців за кордон різних хвиль еміграції важливими факторами їх ідентифікації ставали не лише мова, релігія, але й мистецько-культурна діяльність. Чинниками її прояву ставали, першочергово, вербальні види мистецтва, в яких українська мова була вагомим і яскравим показником їх національної приналежності. Тому упродовж ХХ ст. і досі в середовищі українців за кордоном активно розвиваються такі мистецькі напрями як хоровий, вокальний, вокально-інструментальний, сценічно-читецький. Ці тенденції були притаманними для усіх країн, де утворювалися українські громади [232, с. 85].

В культурному просторі української діаспори зустрічаються чисельні зразки колективів, які не просто популяризували українську пісенну культуру, а відтворювали традиційні зразки народної пісні – в її жанровому, стильовому, регіонально-виконавському розмаїтті. Безперечно, на розвиток вокальних ансамблів впливали не лише мистецькі можливості їх учасників (голоси, інструменти), але й жанрово-стильові тенденції часу, співпраця колективів з поетами і композиторами, вплив медіа, естрадно-популярних творів тощо [236].

До таких колективів слід віднести жіночий вокальний квартет *«Верховина»*, який у 1952 році організувала Олена Глібович – диригент, журналіст, музичний критик, громадський діяч, одна з багаторічних керівників українського руху в Торонто, що понад 40 років утримувала позицію лідера на ниві культурно-мистецького життя української спільноти в Торонто, Канада. Олена Глібович народилася 1923 року в селі Великий Бичків Рахівського району Закарпатської області у родині Юрія та Василя Арделянів. У селі навчалася в початковій школі, а гімназію закінчила в Морджанах, неподалік від

Праги (Чехія), де брала уроки гри на фортепіано та допомагала в роботі з хором П. Щуровській-Росиневич [276]. 1942-го року Олена розпочала навчання на факультеті хорового диригування Берлінської консерваторії та співпрацювала з композитором і диригентом Андрієм Гнатишиним. Перебуваючи в таборі переміщених осіб в Бургдорфі поблизу Ганновера у 1945–1947 роках керувала жіночим хором, виступала в таборовому театрі. Восени 1947 року з чоловіком Петром Глібовичем виїхали в еміграцію до Канади й оселилися в місті Торонто.

Метою створення колективу було збереження та популяризація української народної та авторської пісні. Перш ніж вийти до слухача велика робота проводилась з підбору репертуару, якого на той час не було. Тут у великій мірі допоміг композитор А. Гнатишин. Також необхідно було працювати з голосами над манерою співу, темброво-акустичним звучанням, єдністю ансамблевого співу. Підготувавши програму дівчата здійснили кілька виступів на радіо, потім розпочали свою концертну діяльність виступом в Торонто, а невдовзі мали концертний тур містами Гамільтон, Сент-Катеринс, Ніагара-Фоллс, Лондон і Віндзор.

У першому складі квартету «Верховина» співали Іраїда Черняк, Марія Маціївська, Тамара Косач та Олена Глібович. Музичний супровід дівчатам забезпечувала піаністка Стефанія Жовнір-Кос. Наприкінці 1955 року склад учасників квартету змінився. З перших учасників залишилася лише Тамара Косач, а новими вокалістками стали Надія Лисанюк, Мирослава Брездень і Галина Підручна. З новими силами «Верховина» ще раз здійснила концертний тур Південним Онтаріо. «Ці дівчата співають серцем» – казали про них шанувальники пісні. А в журналі «Наше життя»⁷ за червень 1956 року писалося: «Талановита диригентка, милозвучні голоси, висока культура виконання та добірний репертуар, стали тими віхами, які постійно забезпечують виконавцям успіх у публіки» [227, с. 103].

⁷ «Наше життя» - щомісячне видання Союзу Українок Америки

Того ж року дівчата здійснили виступи на Шекспірівському фестивалі, Світовій жіночій конференції, конференції жінок-професіоналістів і Українському музичному фестивалі в місті Дауфіні (Західна Канада), де стали учасниками фільмів «Скарби України» та «Рожевий карусель». Вже на той час репертуар колективу склав тридцять сім пісень і дівчата могли сміливо проводити концерт із двох відділень. І вже двадцять першого листопада 1963-го квартет виступив із повною програмою в залі аудиторії Інтернаціонального інституту в Торонто.

Восени 1965 року квартет у складі Надії Лисанюк, Віри Івашко, Жені Котиш і Тамари Елдер здійснили запис пісні «Я люблю» Богдана Весоловського, який проживав у Монреалі. Її було включено до платівки з назвою «Верба». Через два роки вона випадково потрапила в Україну й наробила багато галасу, бо про такого композитора, як Богдан Весоловський, в його рідному краї згадувати було заборонено. Варто зазначити, що крім згаданої пісні в репертуарі колективу були й інші пісні Б. Весоловського, серед яких «Жоржина спить», «Матіюли» та інші. Насиченим концертними виступами та гастрольними поїздками було творче життя вокального квартету.

У грудні 1982 року квартет «Верховина» урочисто відзначив свій тридцятилітній ювілей. До цієї дати готувались особливо: репертуар, сформований протягом років, нові костюми, розроблені знавцем українського народного мистецтва Антоном Трояном, виготовлені Марією Левицькою. Четвертого та восьмого грудня квартет дав концерти в залі українського дому «Просвіта» у Вінніпезі та в Українському домі молоді Едмонтон. Заклучний ювілейний виступ квартету «Верховина» в Торонто відбувся дванадцятого грудня в залі «Вест-Парк», де ще до початку свята дівчата виконали «Під твою милість» Д. Бортнянського [125,].

Наступний виступ «Верховини» відбувся двадцять другого січня 1983 року. Але це вже був не квартет, а тріо в складі Надії Коханської, Богдани Ігнатович та Оксани Макогон. Цього разу вони виступили в Гартфорді (штат Коннектикут). Згодом було зарубіжне турне Великою Британією й Австралією.

Двадцятого січня 1985 року тріо «Верховина» взяло участь у святкуванні Дня соборності та державності України в Детройті. Музикознавець Кирило Цепенда у своїй рецензії писав, «... прекрасні голоси, вишколені до найменших динамічних та інтерпретаційних нюансів, бездоганна дикція, відповідна до характеру пісні та правдива міміка тримала детройтську вибагливу публіку в напрузі від першої до останньої хвилини» [227, с. 76]. Цього ж року в Торонто дівчата виступали на «Українському дні спадщини», що відбувся двадцять дев'ятого серпня 1984 року в Онтаріо-Плейс. Лунав дзвінкоголосий спів верховинців і в інших міста США: Чикаго, Нью-Йорку, Клівленді, Рочестері, Пітсбурзі.

З нагоди відзначення свого 35-літнього ювілею у 1987 р., учасники вокального тріо здійснили гастрольну поїздку в Каліфорнію. Виступи відбулися в містах Сан-Франциско та Лос-Анжелес. На останньому дівчата співали в приміщенні української церкви святого Андрія.

Важливою подією у творчості колективу стала його участь влітку 1989 року у фестивалі «Сопот-89» у Польщі, де дівчата здобули популярність в одинадцяти тисячній публіки, а повернувшись додому, тут же відвідали «Союзівку»⁸. Цікаво, що ведучою цього концерту, як і інших, що відбувалися на «Союзівці» влітку того року, була молодша донька пані Олени – Марічка Глібович.

Та діяльність мисткині не обмежувалася лише вокальним виконавством. Олена Глібович була активним культурно-громадським діячем. Ще 1960 року її обрали головою українського літературно-мистецького клубу, а у 1961-74 роках вона художній референт та організатор мистецької комісії при відділі Конгресу українців Канади (КУК), 1975 року організувала Східно-Канадський фестиваль хорових і танцювальних колективів, 1976-78 роках – співорганізатор щорічних семінарів українських хорових диригентів, які від 1979 р. продовжились в Едмонтоні. Була Олена Глібович і організатором Дня спадщини в Онтаріо-Плейс, а 1979 року за дорученням КУК вона започаткувала проєкт «Онтаріо

⁸ Союзівка - український культурний центр, розташований у м. Кергонксоні штату Нью-Йорк

пам'ятає Володимира Івасюка». Володіла пані Олена й талантом журналіста та музичного критика. Її дописи радо публікував часопис «Гомін України»⁹. Особливо цінними з них стали «Лети, тужлива пісне» про творчість композитора Б. Весоловського.

Жіноче тріо *«Троянда»* розпочало свою творчу діяльність на початку сімдесятих років у Торонто (Канада) у складі Люби Мороз (перше сопрано), Христини Гарасовської (друге сопрано) та Люби Дербіш (альт). Любов до пісні успадкували від своїх батьків: Антон Дербіш – відомий естрадний виконавець, Степан Гарасовський – соліст та диригент українських хорів, батьки Люби Мороз теж співали в хорі. Учасниці тріо виступали з концертами в Канаді та США. Часто виступали спільно з Антоном Дербішем.

Основу репертуару складали пісні композитора С. Гумініловича, написані у формі танго, вальсу, фокстроту: «Я тут, ти там», «Вона на прийде» (сл. Ю. Форись, аранж. Гарасовської), «Будь зо мною», «Ліхтарі», «Фонтан», «Квітнуть каштани», «Планета кохання» (сл. М. Тарнавської), «Ти не знаєш», «Ніч вже йде», «Усе на світі минає». У доробку тріо записи двох платівок. Пісні С. Гумініловича у виконанні тріо «Троянда» та А. Дербіша записані на платівку «Сніжинка» у 1974 році.

Жіночий вокальний ансамбль *«Черемшина»* створений у 1977 р. в Монреалі (провінція Квебек, Канада). Метою створення було збереження та популяризація української пісні та теренах Канади. До складу колективу входили Надія Цвітков (сопрано), Клавдія Мельник (мецо сопрано), Лідія Рудич (альт). У репертуарі «Черемшини» українські народні пісні а capella, пісні українських композиторів та оригінальні власні композиції.

Яскравим результатом творчої діяльності гурту «Черемшина» став запис шести платівок. Першу студійну платівку «Свято Різдва» дівчата записали 1981 р. на звукозаписувальній студії «Yevshan Records», яка мала величезний успіх і поклала початок гастрольним турам Канадою та США. В цей час до гурту долучились музиканти Марк Беднарчик – акустична гітара та Василь

⁹ «Гомін України» - український тижневик, Канада, Торонто

Кінал – бас гітара, акордеон, клавішні та дарні інструменти. Пізніше платівку з назвою «Черемшина» записували у 1983, 1986, 1988 роках. Платівка «Улюблені пісні «Черемшини» (The best of Cheremshyna) записана у 1990р., «По стежках мрії» у 1995 р.

У 1990 році, під час запису платівки «The best of Cheremshyna», до гурту «Черемшина» приєднався акордеоніст Роман Когут. Жіноче вокальне тріо «Черемшина» швидко стало надзвичайно популярним не тільки в українських слухачів у Північній Америці, але й на інших континентах, куди вирушали у концертне турне. Гурт «Черемшина» і в наш час радує своїми виступами українську громаду в Канаді.

У 1990-х роках загалом в українському середовищі Північної Америки спостерігалось активне формування музичних колективів, діяльність яких можна кваліфікувати як прояв сучасного етнографічного фольклоризму в діаспорному середовищі. Основною метою цих гуртів стало відтворення й популяризація автентичної української музичної спадщини, що часто постулювалося як спосіб відродження культури предків [396, с. 196].

Показовим є творчість гурту «Зілля» (заснований у 1991 р. Богданою Добрянською, Ванкувер, Канада), який виконує українські народні пісні (ліричні, жартівливі, календарно-обрядові) акапельно або з інструментальним супроводом (акордеон, скрипка, ліра, контрабас, ударні). Поступово до репертуару ними було включено балканські та балтійські мелодії, а також пісні українських переселенців на канадських преріях.

Серед відомих українських колективів Хорватії – вокально-інструментальний ансамбль «Кобзар» із Загреба (Хорватія). Ансамбль «Кобзар», за відомостями його учасників, було засновано на початку 70-тих рр. XX ст. під опікою Культурно-просвітнього товариства русинів-українців Загреба у Хорватії як республіки тодішньої Югославії (Товариство офіційно започатковане 1972 р.). Його учасниками стали студенти другого покоління з «першої хвилі» української діаспори на цих територіях. Саме приватні творчі зустрічі студентів стимулювали появу нового колективу. Його основу склали

інструментальний оркестр і солісти-вокалісти. До інструментального складу ансамблю/оркестру входили: Василь Сікорський (керівник оркестру) – гітара, мандоліна; Еуген Роца – мандоліна, бас; Мірта Плєтершек – скрипка; Зденко Бек – гітара; Тетяна Лепка – гітара; Радочка Лигутич – гітара; Александр Пецюх – акордеон, та Ігор Крайцар – бас. Склад колективу відображав тенденції тодішньої популярної музики. «Значним творчим поштовхом для ансамблю стала співпраця з Лекторатом української мови філософського факультету в Загребі, яка сприяла створенню двох дівочих дуетів: Ядранка Ракіелі / Розаїда Іванчич та Катарина Племенчич / Жуборка Барін». У наступні роки серед солістів-вокалістів ансамблю були Володимир Крайцар, Алекса Павлешин, Таяна Седер та Анджелка Хасан. Саме перші роки функціонування колективу визначили його творче кредо: синтез інструментальної та вокально-ансамблевої складових, опора репертуару на пісенно-танцювальний український стиль, т. з. «стиль троїстої музики». Це надало йому унікальність й відмінність від інших українських і русинських колективів на Балканах. Також для посилення відповідного звучання троїстої музики, його фактурних складових, до оркестру приєдналися Алекса Павлешин – С-сопрано-сопілка та Йосип Шагадин – бубон [232, с. 86].

За спогадами учасників, ансамбль активно бере участь у численних творчих виступах, концертах, фестивалях, зокрема «маніфестаціях «Петровський дзвін» і «Липовлянські зустрічі», заходах українців у Боснії, громадських заходах у Загребі, народних забавах, звукозаписах для радіопередач». Високою кульмінаційною точкою творчого злету колективу цього періоду і першого персонального складу стає участь ансамблю «Кобзар» у записі рекламного ролика для Універсіади в Загребі 1987 р. З тієї нагоди ансамбль «Кобзар» був зміцнений членами оркестру українського Культурно-мистецького товариства «Тарас Шевченко» з Баня Луки. Цей запис рекламного ролика став одним з найкращих виступів колективу першого періоду.

Вже наступного 1988 рр. відбувається зміна учасників, до яких долучаються студенти з Боснії. «До старших колег з попереднього складу

(Алекса Павлешин, Василь Сікорський, Євген Роца і Віктор Бек) приєднались скрипалі (Павло Масловський і Еміль Бобрек) та акордеоніст (Горан Нідогон), які й створили оновлений склад ансамблю. На контрабасі, час від часу, грав Ігор Мизь, поки в 1989 році цю роль остаточно перебрав на себе Ігор Юриста. В той же період, до оркестру приєдналася флейтистка Влатка Хусняк (Нідогон). Так було завершено формування нового складу «Кобзаря», який успішно виступав до 2003–2004 рр.» [232, с. 87].

Важливу роль у діяльності колективу відіграли солістки-вокалістки Анджелка Насан-Цацович і Татяна Седер-Залуцкий, які продовжили співпрацю з новим складом ансамблю. Крім них, в ансамблі складовою була і дівоча вокальна група, до якої входило багато учасниць, проте які часто змінювали одна одну. Загалом вокальний жіночий ансамбль, хоча й функціонував як аматорський, проте засвідчив тривалу й плідну працю протягом багатьох років. Серед учасниць слід відзначити: Гордану Бухіняк, Сніжану Бучко, Татяну Ласек, Ірену Юриста, Іріну Семенюк, Любку Семенюк, Мірелу Рамич, Тамару Пртіло, Наташу Павлешен, Наташу Козіну. Їхній вокал доповнив і збагатив звучання і самобутність ансамблю «Кобзар» [232, с. 88].

Діяльність другого складу «Кобзаря» сконцентровувалася на трьох напрямках:

- виступи на оглядах творчості та маніфестаціях в Хорватії («Вінковачкі осені», Міжнародний огляд фольклору в Загребі, «Петровський дзвін», «Липовлянські зустрічі», щорічні огляди фольклору міста Загреба та ін.);

- міжнародні виступи (Франкоцхампс, Бельгія 1990; Львів, Україна 1994; Свидник, Словаччина 1994 й 1996; Мюнхен, Німеччина 1996 й 1997; Прага, Чехія 1998; Будапешт, Угорщина 2001);

- виступи на приватних вечірках (бали, забави, весілля).

Виконавство колективу хоча й ґрунтувалося на засадах аматорства, проте забезпечувалося відповідальним репетиційним процесом у підготовці репертуару, виступів, гастролей. Навіть імпровізаційні виступи ансамблю, поряд із традиційним репертуаром, відповідали забезпеченню унікальності

власного стилю музики, який став візитівкою колективу в Хорватії та за її межами.

«Кобзар» неодноразово виступав у програмах радіо і телебачення Хорватії, здійснював фондові записи, брав участь у державних трансляціях для національних меншин, співпрацював з театральнo-драматичними студіями, тощо. Кульмінацією творчої діяльності виконавців другого складу «Кобзаря» став звукозапис – випуск компакт-диску [232, с. 89].

У грудні 2010 р. Товариство української культури в Загребі видало друком збірник «АНСАМБЛЬ «КОБЗАР». РЕПЕРТУАР (Українські народні пісні)» [232, с. 90]. Видавничий проєкт очолив Алекса Павлешин, перевірку тексту і мелодій пісень, уміщених у збірнику, здійснив Горан Нідогон. Збірка містила коротку історію колективу, фото, а також ноти і тексти основного репертуару колективу. Як зазначено в передмові, збірка репрезентувала «вибірку з сорока українських народних пісень, із репертуару колишнього загребського ансамблю «Кобзар», які були найпопулярнішими в українській діаспорі Хорватії, Боснії та Воєводини» [322, с. 55]. Ноти містили специфічні нюанси тексту та мелодії, характерні для виконання ансамблю «Кобзар». «Метою видання цього нотного збірника народних пісень є допомога сучасним і майбутнім українським ансамблям та виконавцям для збагачення їхнього репертуару тутешніми елементами. Це дасть можливість зберегти музичну специфіку нащадків давніх українських поселенців на цих просторах» [322, с. 59].

Серед вміщених у збірнику народних пісень слід відзначити різнотематичні (історичні, побутові, сімейні, гумористично-сатиричні та ін.) та різножанрові (ліричні, жартівливі, козацькі, жовнярські, січові та ін.) зразки. Представлені пісні можна вважати золотим фондом популярного пісенного репертуару українців за кордоном. Серед історичних, козацьких, січових, жовнярських – «Засвистали козаченьки», «Повіяв вітер степовий», «Ой там у Львові», «Розпрягайте, хлопці, коні», ліричних – «В кінці греблі», «Взяв би я бандуру», «Гаю, гаю, зелен розмаю», «Місяць на небі», «Ніч яка місячна», «Ой,

а гарна я, гарна», «Ой, не ходи, Грицю», «Ой, у вишневому садочку», «Ой, у гаю при Дунаю», «Цвіте терен», «Ой, чий то кінь стоїть», «Ой, звідси гора», жартівливих – «Бодай ся когут знудив», «Заспіваймо пісню веселеньку», «Із сиром пироги», «Їхав козак за Дунай», «Їхав, їхав козак містом», «Несе Галя воду», «Ой, за гаєм, гаєм», «Ой, на горі сніг біленький», «Ой, що ж то за шум», «По дорозі жук, жук», «Ой, чорна я си, чорна», «Порізала-м пальчик», «Як ішов я з Дебрецина додому», «Ти казала прийди, прийди» та ін. [2].

Слід відзначити фактуру вокальних творів – переважно одно- і двоголосся, рідше гармонічне триголосся (наприклад, «Ой у вишневому садку», «Ой чий то кінь стоїть», «Ой звідси гора»). Також характер виконуваних пісень вказує на їх гендерне походження – чоловічі, жіночі, діалогічні. Також показово, що більшість популярних народних пісень мають тридольний метроритм (3/4, 3/8, 6/8), що суттєво споріднює їх саме із народними піснями дунайського регіону [227, с.91].

2011 року було створено ютубканал ансамблю «Кобзар». На ньому вміщено аудіозразки творів з репертуару колективу. Примітно, що окрім традиційних народних пісень («Їхав козак за Дунай», «Несе Галя воду», «Як ішов з Дебречина», «Чом ти не прийшов», «Ой чий то кінь стоїть», «Їхав, їхав козак містом», «Циганочко моя», «Ой там у Львові»), до аудіозаписів увійшов «золотий фонд» української естради 60–80 рр. XX ст., зокрема «Рідна мати моя» (сл. А. Малишка, муз. П. Майбороди), «Лебеді материнства» (сл. В. Симоненка, муз. А. Пашкевича), інструментальний варіант пісні «Верховино», «Гуцулка Ксеня» (муз. Я. Барнича), «Марічка» (сл. М. Ткача, муз. С. Сабадаша), «Мої ясени» (сл.і. муз. С. Кривенького). Можна також помітити паралелі із музичними творами, які в цей час були популярні завдяки аудіоальбомам відомої української співачки зі США Квітки Цісик [8].

Представником молодого покоління української діаспори є ансамбль **«Коріння»**, який творчу діяльність розпочав 2005 року у Нью-Йорку (США). Характерним для цього колективу є використання народного й академічного інструментарію: сопілка, акордеон, скрипки, ударні інструменти, віолончель. У

репертуарі різножанрові народні пісні: веснянка «Вербовая дощечка», ліричні «Понад садом-садом» (а *capella*), «Тиха вода», жартівливі «Ой чорна я си, чорна», «Іванку, Іванку», «Ой на горі цигани стояли». Колектив презентує різножанрову народну музику із застосуванням традиційних інструментів (скрипка, акордеон, сопілка, ударні). «Коріння» здійснив концертні тури Україною, Канадою та США. Перший офіційний альбом вийшов у 2013 році [3].

Два дівочі гурти «*Календар*» (попередня назва «КалинДар», 2013) та «*Коліжанки*» (Оттава, 2015) започаткували свою діяльність на теренах Канади з метою реконструкції традиційної співочої манери, яка побутувала в українському селі ХХ століття. Відвідуючи майстер класи, фестивалі народної пісні, намагаючись виробити специфічний вокальний тембр, так званий «білий голос», дівчата відтворюють автентичний колорит і автентичну манеру співу *a capella*, притаманні українському народному багатоголоссю, застосовуючи традиційні прийоми: заспів, вивід, гармонічне багатоголосся. Основу репертуару колективів складають пісні календарно-обрядового циклу – колядки і щедрівки («На твоєму дворі», «Грай, коню», «Грай, море», «Чи вдома, вдома красная панна», «Ой, як же було ізпрежди віка» тощо), веснянки («Вийди, вийди, Іванку», «Ой, ходить шум по діброві»), русальні («Проведу я русалочки»), купальські («Купала на Івана», «На Купала нічка мала»), ліричні («Ой, полечко, поле», «Ой там на горі сиділа пара голубів», «Ой на горі дощ іде», ін.) і жартівливі («Задумав діточок») пісні. Гурти беруть активну участь у фестивалях (Канадсько-український фестиваль у Дофіні Манітоба, фестиваль Capital Ukraine в Оттаві, Український фестиваль у Торонто), святах, урочистостях (весілля), обрядових заходах громади і провінції (коляда, настання весни) [396, с. 175].

Жіночий вокальний ансамбль «*Червоні Коралі*» розпочав свою діяльність у грудні 2014 року при новоствореній Українській греко-католицькій церкві міста Гаага, Нідерланди. Метою створення колективу стала необхідність супроводу під час Богослужіння. Учасницями ансамблю є жінки з різних

регіонів України, які за різних обставин потрапили в Нідерланди та проживають у Гаазі. Окрім згаданої церкви, ансамбль «Червоні Коралі» на запрошення місцевої української громади щомісяця супроводжує богослужіння в церкві Святого Боніфація в Райсвайку. Згодом доповнили свій репертуар українськими народними піснями. Згуртувавшись у дружний колектив та прагнучи популяризувати українську культуру, дівчата взяли участь у ряді мистецьких заходів: Андрієвські вечорниці, свято Івана Купала, заходи української школи «Веселка», фестиваль на морі «Terug naar de Kust» (2018), «Фестиваль української пісні» в Бельгії (2020), заходи від Посольства України в Королівстві Нідерланди, фестиваль нідерландських хорів присвячених Євробаченню (2021). У 2020 році стали лауреатами Гран-Прі у дистанційному фестивалі «Берегиня Фест» у Словенії. «Червоні коралі» з 2020 року є ініціатором та організатором фестивалю «Велика коляда», в якому беруть участь колективи з України та Голландії.

Багаточисленною є українська діаспора Польщі. З метою інтеграції українських мігрантів в польське суспільство та знайомства поляків з українською культурою у 2009 році в Польщі була заснована фундація «Наш вибір» спільно з українцями та їхніми польськими друзями для того, щоб працювати на користь українських мігрантів у Польщі.

У листопаді 2014 року фонд «Наш вибір» відкрив «Український дім» у Варшаві з метою кращої комунікації та підтримки громадяни України. Спочатку «Український дім» сприяв інтеграції та підтримці української громади у Варшаві, проте поступово розширив сфери своєї діяльності. Сьогодні він відкритий для всіх іноземців і пропонує простір для дій, обміну досвідом та відчуття причетності до громади. Тут відбуваються численні зустрічі, мистецькі заходи та художні виставки.

Жіночий вокальний колектив *«Калина»* створено в рамках функціонування «Українського дому», в якому започатковано «Клуб українських жінок» у червні 2014 року під керівництвом Софії Колодій. Жінки живуть та працюють у Варшаві, а у вільний час збираються на репетиції щоб

поспівати. Учасниці колективу беруть участь в культурно-мистецьких заходах, святах, фестивалях, тематичних програмах, популяризуючи українську народну та авторську пісню.

В репертуарі колективу «Калина» колядки, щедрівки, козацькі, стрілецькі, ліричні пісні. Різдвяна програма «Щедрий вечір добрим людям» вже стала традиційною для української діаспори, в якій ансамбль відтворює звичаї, обряди та традиції Різдва, супроводжуючи старовинними та сучасними колядками, щедрівками. В репертуарі також жартівливі пісні «Бодай ся когут знудив», «Чорні очка», «Біла хмара, чорна хмара», «Била мене мати», «Ой біда, біда» та ін.

Ансамбль традиційного співу «*Krajka*» з Перемишля, заснований в 2011 році з ініціативи учнів молодшої школи з українською мовою навчання. Метою їх творчої діяльності стало відтворення близьких їм польсько-українських прикордонних фольклорних традицій. Виконує ансамбль переважно український традиційний репертуар. Українські народні пісні, які вдалося роздобути з кутків родинної пам'яті гурт намагається реставрувати, а то й реконструювати спираючись на зібрані самотужки матеріали або доступні записи. За основу також беруть записи Оскара Кольберга – польського етнографа, фольклориста, композитора другої половини XIX ст. Багато пісень репертуару реконструйовані або адаптовані у співпраці з досвідченими київськими музикантами – Сергієм Охрімчуком та кобзарем-бандуристом Тарасом Компаніченком.

Співають в ансамблі «Крайка» Дарина Пульковська, Таня Гарасим, Іванка Данилейко, Марина Леськів, Таня Чорна-Наконечна. Музичний супровід створюють: Северин Данилейко – віолончель, Марта Боднар – скрипка, Максим Наконечний – скрипка. Художнім керівником, духовним наставником та ініціатором багатьох заходів є Таня Чорна-Наконечна.

Досліджуючи та реконструюючи традиційну музику польсько-українського пограниччя учасники гурту брали участь в майстер-класах

автентичного співу, які організовували відомі українські фольклористи: Євген Єфремов, Тетяна Сопілка, Юрій Пастушенко, Ірина Телюх і Сузанна Карпенко.

Свій дебютний альбом «Крайка в гостях. Від Сяну до Дону» записали у 2015 році. А оскільки за місцем проживання їм близька музика Перемишльщини, Розточчя, Бойківщини та Лемківщини, створили ще два альбоми: «Крајка. Вдома» (2017) та «Будь здоров!» (2019). Тоді молоді митці потрапили під опіку Перемишльського відділу Об'єднання українців у Польщі й оселилися в Українському домі в Перемишлі.

Альбом «Крайка в гостях. Від Сяну до Дону» отримав III премію в конкурсі «Фонограма джерел», організованому другою програмою Польського радіо. Наступного року диск «Крайка. Вдома» отримав відзнаку в цьому ж конкурсі.

В репертуарі колективу автентичні пісні Холмщини, Лемківщини, Бойківщини, Надсяння: «Там у лісі» – лірична пісня записана 1891 року в с. Саночани Самбірського району, «Ой сестриці-зозулиці» – рекрутська пісня, співана жінками рекрутів Холмського повіту (1890-91), виконується а capella,

«Ой там в поле» – пісня записана у с. Бібрка Оскаром Кольбергом, «Боже, Боже що то єст» – рекрутська пісня с. Одріхова, Сяноцький повіт, «Ой ішов я до Маґери» – жартівлива пісня записана в с. Гребенне [194], Томашівського повіту від Катерини Юрчик Влодеком Наконечним, «Зилена сосна» - побутова пісня записана в с. Іскань Перемишльського повіту О. Кольбергом (збірник виданий 1891 р.), «Нес мене, конику» (лемківська пісня) [193].

24 лютого 2023 року, в річницю повномасштабного вторгнення Росії в Україну, колектив презентував дводисковий альбом «Krajeczka» з дитячими піснями переважно з польсько-українського пограниччя, а також декілька привезених з України. Жорстока й нещадна війна, яка триває в Україні, надихнула колектив на створення альбому з дитячими піснями. Альбом, який, незважаючи на цей важкий ювілей, доводить, що немає такої сили чи ворога, який знищить цінності, з якими молоде покоління вступатиме у доросле життя і

те, що воно буде нести далі: надію, солідарність і прихильність до сімейних традицій.

Перший диск дитячої «Краєчки» містить сімнадцять українських дитячих пісень, а другий диск містить інструментальний супровід до одинадцяти з них. У гарному графічному буклеті можна знайти тексти всіх пісень двома мовами: польською та українською. До альбому увійшли пісні: «Жучок», «Ой ти, соловейку», «Чижику, чижику», «Зайчик», «Як червений бурачок», «Задумала бабусенька», «Казала мати», «Чом, у тебе, вовче», «Бандурка», «Дай, же, Боже» та інші.

Запис проводився в легендарній студії S4 Польського радіо Єжи Васовського, а в записі матеріалу брали участь три команди. Перш за все, KRAJECZKA, тобто діти 6-13 років, до яких приєдналися діти з українських сімей, які шукали притулку в Польщі через війну. У кількох піснях дітям супроводжують співаки гурту КРАЙКА, а також українські артисти-біженці. Маленьких та старших співаків супроводжував гурт скрипаля та фольклориста з Києва Сергія Охрімчука, який співпрацює з гуртом «КРАЙКА» з 2015 року. Творці та видавці вірять, що альбом «Krajeczka/Краєчка» стане чудовим інструментом інтеграції польських дітей із дітьми-біженцями, які раптово опинилися через військові дії в Україні у чужому, хоча й дружньому середовищі [192].

Тривалий період часу гурт «Країка» працював над «Музичною антологією Надсяння», архівною музикою та архівними записами з цього регіону. Одинадцятого листопада 2024 року відбулась презентація в Народному домі Перемишля цього проєкту, метою якого є збереження національних традицій регіону. До видання увійшли дві платівки з музикою Надсяння, одна з автентичними записами зібраними під час експедицій, друга містить реконструкції пісень та мелодій у виконанні гуртів «Країка» та «Krajeczka», ансамблю «ГрайБери» із Закарпаття та львівського жіночого тріо «Родовід». Завдяки співпраці з Національним інститутом музики і танцю Польщі в рамках

програми «Музика традиційна – публікації фонографічні» видане перше музичне видання «Музична антологія Надсяння».

Жіночий фолк-гурт **FAJNA** з міста Грац (Австрія) є популярним українським колективом, який реконструює традиційну народну пісню в українській діаспорі. FAJNA був створений у червні 2018 року. Учасницями колективу стали Анастасія Стаханська, Анна Аркушина, Марія Мітіч, Олеся Романів, Ксенія Ерус, Ірина Піхович. Всі дівчата мають музичну освіту. Географія походження учасниць колективу є дуже широкою і представляє різні регіони України: м. Київ, м. Кременчук (Полтавщина), м. Коломия (Івано-Франківщина), м. Луцьк (Волинь), м. Тернопіль (Галичина).

Дівчата за волею долі зустрілися в Австрії у місті Грац і їх прагнення нести українську культуру у світ спонукало створити вокальний ансамбль. Автентична манера співу була визначена свідомо. Появі пісні на сцені передуює довгий процес вивчення історії її походження, місцевості, глибинного змісту, характерної манери звукоутворення, яка має в Україні різні регіональні та жанрові особливості.

Учасниці вокального ансамблю FAJNA так про себе розповідають: «...співаємо традиційні народні пісні, граємо традиційну українську музику, збираємо та вдягаємо традиційний український одяг, любимо, вивчаємо та досліджуємо, зберігаємо та радо ділимося українськими традиціями» [433, с. 39].

Створивши колектив дівчата шукали свій власний шлях у творчості: досліджували звук, вивчали фольклористику, регіональні особливості співу, слухали та наслідували автентичну манеру співу виконавців різних регіонів України. В певний період з метою відтворення автентичного співу вони відмовилися від нот, обравши слуховий спосіб вивчення пісень. Таким чином, дівчата виробили власний стиль, підготували концертну програму та почали виступати на різних заходах.

Вперше колектив публічно виступив на святкуванні 800-річчя єпархії Грац-Зеккау, що відбувалося в міському парку міста Грац. Зазвичай на такі

свята запрошують творчі колективи з різних країн і саме вокальний ансамбль FAJNA був представником від України. Наступні виступи відбувались на запрошення різних організацій виступити перед місцевою австрійською публікою на заходах, які стосувалися Східної Європи.

У червні 2021 року FAJNA бере участь у великому концерті «Українські передзвони 2021» («Ukrainische Klänge») у Граці, організованому українським культурним центром «Рідна домівка» – осередком українства в австрійській Штирії. Взимку 2021 року колектив підготував Різдвяну святкову програму, але ковідні обмеження не дали можливості показати її в повному обсязі.

З початком війни FAJNA бере активну участь в заходах з підтримки України: благодійні концерти, мітинги, збори, тощо. Продовжуючи концертну діяльність FAJNA бере участь в червні 2022 року у великому концерті «Українські передзвони 2022», який відбувся у Відні та Граці. У жовтні виступали в оперному театрі м. Грац, 2024 р. взяли участь у концерті «Українські звуки».

У репертуарі колективу обрядові пісні Київщини, Черкащини, Полтавщини, Житомирщини, Рівненщини та інших регіонів України. Стародавня дохристиянська коляда з Правобережної Київщини «Ой, як же було ізпрежди віка», колядка з Полісся «Ой летів сокол», галицька колядка «Ой, горі, горі павоньки ходять», а також «Забіліли сніжки», «Та косив батько, косив я», «Весняночко-паняночко» були одними з перших у репертуарі. Переважно всі пісні співають а capella, інколи використовують скрипку, дзвіночки, бубон. Виконавці намагаються зберігати манеру та характер пісень усіма вокально-виконавськими засобами. Дівчата перебувають у постійному пошуку нових пісень, в яких найправдивіше розкривають зміст пісні, передають її самобутність і неповторну красу, зберігаючи та відтворюючи національну традицію співу.

WERNYHORA – гурт, який виконує традиційну музику українсько-польського пограниччя в сучасному аранжуванні створений у місті Сянок (Польща) 2009 року. У своїх пошуках учасники тягнуться до традиційної та

старовинної музики Східних Карпат, особливу увагу приділяючи музичним традиціям бойків. Іноді музиканти їздять в інші регіони польсько-українського кордону і черпають там традиції Розточчя. Творчість гурту базується на оригінальних мелодіях та словах народних пісень, творчо їх розвиває, використовує унікальний історичний інструментарій, і все це поєднується з харизматичним голосом вокалістки Дарії, яка є етнічною українкою.

Тріо WERNYHORA складається з Анни Оклеєвич, яка грає на струнних інструментах – скрипці, фіделі, ревеці та альті да гамба, Мацея Гарни, який віртуозно володіє лірою, кобзою, дрімбою, аранжуванням та Дарії Косек – вокал.

WERNYHORA провадить активну концертну та фестивальну діяльність. 2011 року гурт став переможцем конкурсу народної музики. У червні цього ж року вокалістку гурту Дарію Косек відзначено нагородою міста Сянок. Співачка, котра походить із Білого Бору, ініціювала незвичайний музичний проєкт «Бойківські голоси Бескидів». Під акомпанемент своїх колег виконує пісні цього регіону в нетрадиційному звучанні. Цей проєкт відзначено першою нагородою на одному з найвідоміших фольклорних заходів – фестивалі Польського радіо «Нова традиція» 2021 року.

Гурт досяг успіху у вигляді двох нагород на XXX фестивалі Mikołajki Folkowe (2020) та трьох нагород на фестивалі народної музики Польського радіо Nowa Tradycja (2021). У наступні місяці гурт виступав на численних концертах, у тому числі на найважливіших сценах фестивалів світової музики в Польщі у Кракові (Etno Rozsataje (перехрестя) та Познані (Ethno Port). У своїх музичних пошуках WERNYHORA в основному тягнеться до музики колишніх мешканців Бещад, а їх музичні інтерпретації тепло сприймаються слухачами, зачарованими красою інструментальних аранжувань і чутливістю співачки.

Наприкінці 2021 року гурт випустив дебютний альбом «Bójkowski Głos Bieszczadu», до якого увійшли шість бойківських пісень у чудових аранжуваннях, які демонструють музичну майстерність трьох музикантів із

Сянока. Завдяки високій художній якості пісень, альбом користується медійним патронатом другої програми Польського радіо та радіо центру народної культури та народного журналу.

У 2024 році гурт, який вразив фолк-сцени Польщі, став одним із десяти колективів, який номіновано на нагороду «Найкращий новий талант» («Award for Best New Talent»). Її присуджують найцікавішому відкриттю фолку та світової сцени Європи.

Окрім концертної діяльності учасники гурту здійснюють творчі розвідки подорожуючи регіонами пограниччя. Зокрема, у 2023 році вони записували старовинні пісні Закарпаття. Пісня баладного характеру «Ой, у ночі, опівночі» та жартівлива «Гнала баба діда» записані в селі Лубня Закарпатської області України, розташованому безпосередньо біля кордону з Польщею, «На високій полонині» – бойківська пісня про важку працю косарів на високому карпатському лузі, а також «Зубра», «Ой собосою, собосейко» та багато інших. У репертуарі гурту пісня «Ой у дівоньки» записана в рамках проекту «Бойківські голоси Бескидів», що реалізується в рамках програми «Культура онлайн» Міністерства культури та національної спадщини.

У стилі фолк-року, джазу та електро-музики вже багато років творить гурт **DAGADANA**. Створений у 2008 році, його часниками: Дагмара Грегорович – вокал, електронна музика; Дана Винницька – вокал, клавіші; Миколай Поспешальський – контрабас, скрипка; Франк Паркер – ударні.

Вони творять своє мистецтво, в якому чудово поєднують елементи польської та української культури через джаз, електроніку та світову музику. Все почалося із зустрічі на джазовій майстерні в Кракові, де спільне захоплення музикою стало зерном дружби та формування гурту.

Назва колективу була утворена за від скорочених імен вокалісток. Музиканти випустили ряд альбомів, перший з яких вийшов у 2008 році. Кожен з альбомів «Wygadana», «Maleńka», «Dlaczego nie», «List do Ciebie», «Meridian 68» має свої характерні особливості. Провідною домінантною рисою стилю колективу є поєднання фольклору з джазом, а також з елементами електроніки

та поп-рок. Якщо вокальна лінія, представлена народною піснею, виконується у автентичній вокальній манері, то після неї може йти імпровізація, яка буде співатись у естрадно-джазовій манері. Треба відзначити, що рідко колектив створює обробки фольклору, скоріше це самостійні композиції, які спираються на народнопісенний матеріал різних етносів.

До альбому «Meridian 68», який було створено в 2014 році, входить дванадцять композицій. Як і в попередніх альбомах, використовується як польський, так і український фольклор. Даний вибір народнопісенних джерел не лише дає можливість ознайомитись із фольклором, а й прослідкувати ті відмінні та спільні риси, які притаманні різним етнічним культурам.

В своїй творчості виконавці віднаходять ті елементи, що є спільними для різних музичних культур та надають їм нового звучання. Джазові інструментальні вставки, які проходять між куплетами пісень, розкривають той глибинний потенціал, що закладено в фольклорі, який виступає джерелом для натхнення сучасним виконавцям.

DAGADANA любить подорожувати зі своєю музикою. Колектив дав близько тисячі концертів у 25 країнах світу (Аргентина, Австрія, Алжир, Бразилія, Болгарія, Китай, Чехія, Індонезія, Франція, Канада, Південна Корея, Малайзія, Марокко, Молдова, Німеччина, Польща, Румунія, Сербія, Сінгапур, Словаччина, Словенія, Швеція, Україна, Угорщина, Великобританія) .

Українсько-польський колектив DAGADANA працює у напрямку поєднання досягнень фольклору, джазу та інших естрадних стилів. Основу репертуару становлять народнопісенні фольклорні (українські та польські) джерела, які стають основою композицій. Базисним принципом для всіх композицій виступає застосування народної манери співу. Водночас принципи музичного розвитку демонструють запозичення тих прийомів, що характерні для джазової музики. Автентика польської та української культур, яка завдяки учасникам гурту стає відомою у світі, не тільки надихає слухачів, а й показує, яким може бути польсько-українське порозуміння – понад кордони й упередження.

У 2015 році в місті Градець Кралоуе (Чехія) членами української діаспори було засновано ГО «Регіональне українське товариство в Східній Чехії», головою якого впродовж років є Наталія Доценко. Громадське об'єднання окрім інформаційної допомоги та підтримки в інтеграції до європейського суспільства проводить активну культурно-просвітницьку діяльність: концерти, майстер класи, пленери українських художників, виставки картин, літературні вечори, екскурсії, дні української культури.

Того ж 2015 року на базі ГО «Регіональне українське товариство в Східній Чехії» в місті Градець Кралоуе засновано український фольклорний гурт народної пісні «*Радість*» (RADIST). Учасники колективу – звичайні українці, які люблять українську народну пісню, українську культуру і утримують рідну мову за кордонами нашої Батьківщини. Репертуар колективу складають пісні календарно-обрядового циклу (колядки, щедрівки, веснянки), українські народні пісні, а також чеські, словацькі та польські народні пісні. Протягом років беззмінним музичним керівником та акомпаніатором була Наталія Страшідлова.

У 2022 році після початку повномасштабної війни Росії проти України до колективу доєдналось багато учасників з числа вимушених переселенців з різних куточків України. З 2023 року керівником колективу стала Наталія Іванова, яка багато років пропрацювала художнім керівником та головним диригентом заслуженого самодіяльного ансамблю пісні і танцю України «Лтава» імені Володимира Міщенка Полтавського міського будинку культури. Маючи великий професійний досвід та прагнення пропагувати українське мистецтво Наталія Іванова очолила вокальний ансамбль, чим внесла свіжий подих у творчу палітру колективу. Завдячуючи новому керівнику ансамбль став учасником багатьох конкурсів та фестивалів, серед яких: XXVI міжнародний фестиваль-конкурс мистецтв «Etoiles de Paris» Франція 2023, лауреат I ступеня; міжнародний онлайн-конкурс «Джерело надій» Україна 2023, лауреат III ступеня; XXXI Всеукраїнський фестиваль-конкурс вокально-хорового мистецтва «Калиновий спів 2023», Диплом учасника; XVII Всеукраїнський

фестиваль вокально-хорового мистецтва «Серпневий заспів 2023», Диплом учасника [226, с. 103].

Значною подією стала особиста перемога Наталії Іванової тридцятого липня 2023 року у VI міжнародному вокальному конкурсі ім. Квітки Цісик, що проходив у Празі, де вона здобула звання лауреата I ступеня та орден «Золота Зірка».

Вокальний ансамбль «Радість» активно виступає у багатьох містах Чехії. Колектив презентує українську народну пісню під час проведення різноманітних заходів: державні та релігійні свята, щорічні Дні української культури, виставка картин чеського художника українського походження Михайла Щиголя під назвою «Остання історія», вечори благодійної організації Карітас, мерії міста Градець Кралове, навчально-наукової бібліотеки, «Вдячні серця» в парку Їраскові сади, міської бібліотека міста Міловіце, щорічний фольклорний фестиваль «Фольклорне відлуння» у м. Врхлабі (Східна Чехія), «Зустріч націй» – щорічне свято-зустріч представників національностей, що мешкають в Чеській Республіці, щорічне свято «Відкриті паби» («Otevřené hospody») в TRUTNOV та ін.

Сьомого січня 2023 року учасники ансамблю «Радість» дебютували у прямому ефір на чеському телебаченні в авторській програмі Павела Гелана «Бажаємо миру» (Přejeeme si mír), присвяченій традиціям святкування Різдва в Україні та в Чехії.

Український фольклорний гурт народної пісні «Радість» (RADIST) зберігає пісенні традиції, наповнює свій репертуар новими піснями та популяризує українську народну пісню на теренах Європи.

Українську національну культуру у далекій Норвегії пропагує дуєт у складі талановитих і натхненних виконавиць, професійних вокалісток з багатим досвідом у складі Оксани Мирончук – артистки Королівського оперного театру в місті Осло та Анни Каргальцевої-Сандвік, заслуженого працівника культури України, які 2015 року розпочали свою культурну місію в Осло. Метою створення колективу була участь у творчих заходах, які об'єднують українців в

Норвегії та сприяють соціальному та музичному розвитку особистості. Дует брав активну участь у концертах та фестивалях, даруючи українському і норвезькому глядачеві милозвучність української народної пісні. З часом до дуету долучилися інші учасники.

Так було створено жіночий вокальний ансамбль *«FolkeMelodi»*, який пишається своєю культурною спадщиною та прагне ділитися нею далеко від Батьківщини.

Колектив вдало поєднує оригінальну автентичну пісню та твори українських композиторів у сучасному викладенні. У репертуарі колективу – українські пісні різних жанрів та напрямів. Це народна пісня, кращі зразки української популярної музики різних років, а також духовні твори. Зокрема, це – обрядові пісні, духовна – «Богородице Діво», народні пісні «Ой на Івана, на Купала», «Цвіте терен», авторські твори «Гуцулка Ксеня», «Люби мене», «Обійми» та інші.

«FolkeMelodi» веде активну концертну діяльність. Традиційними є виступи до державних та релігійних свят, участь у благодійних заходах. Підтримку у проведенні заходів надає Громадська організація «Українська громада в Норвегії», яка запрошує колектив до святкування Дня незалежності, Дня вишиванки, Дня України та ін. Періодично колектив виступає із сольною програмою. У листопаді 2022 року «FolkeMelodi» своєю творчістю долучився до підтримки українського суспільства в нелегкий час війни. «FolkeMelodi» розвивається і збагачується новим репертуаром [432].

Жіночий фольклорний гурт *«Намисто»* заснований у 2019 році в місті Вільнюс (Литва) кількома ентузіастами, представниками литовської молоді, на чолі з Верою Венцкунайте – етномузикологом, етноспівачкою, викладачкою, менеджером фольклорних заходів. Великий інтерес до традиційної народної української пісні об'єднав дівчат з Литви, що є дуже цікавим та неординарним явищем. У складі колективу дівчата різних професій, об'єднані любов'ю до української народної пісні та розуміння її цінності.

З 2022 року керівником ансамблю стала Пшенічкіна Галина Миколаївна – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри історії та теорії музики Дніпровської академії музики, яка після початку повномасштабної війни в Україні переїхала до Литви, продовжила тут свою наукову, професійну та виконавську діяльність, працює старшим науковим співробітником відділу фольклорного архіву Інституту литовської літератури і фольклору у місті Вільнюс. Маючи великий досвід фольклорних експедицій, володіючи народною вокальною манерою співу та продовжуючи традиції, закладені в колективі, Галина Миколаївна проводить активну просвітницьку діяльність, організовуючи майстер класи з традиційного співу не лише у різних куточках Литви, а у Естонії, Латвії, Німеччині. Під час проведення таких заходів учасниці ансамблю відтворюють традиції та обряди українського фольклору, супроводжують їх народними піснями, реконструюючи традиційне виконання.

Колектив проводить дослідницьку та сценічно-виконавську діяльність, бере активну участь у громадських заходах, які організовують у Литві, зокрема у 2024 р. це велика хода на підтримку України в боротьбі за незалежність (24 лютого 2024 р., Вільнюс), відкриття пам'ятника литовським партизанам, серед яких українець із позивним «Амбо» (22 вересня 2024 р., Мажейкяйський район), благодійні концерти на підтримку України, участь у міжнародному фольклорному фестивалі «Pokrov Bells» (Покровські дзвони), міжнародний фестиваль національних культур «Rudenines» («Осінній»), «Skamba skamba kankliai» («Звучить голосно») [307, с. 136].

У репертуарі колективу календарно-обрядові, сімейно-побутові, козацькі, чумацькі, рекрутські, солдатські, стрілецькі пісні. Основу репертуару складають пісні записані Галиною Пшенічкіною у фольклорних експедиціях, серед яких: лірична пісня «Ой у полі да й криниченька» записана у с. Степанівка Драбівського району Черкаської області, в якій відтворено зі збереженням стилістичних особливостей цієї місцевості діалект, фактуру, тембр, весільна пісня з Хмельниччини «Ой чого плачеш, чого жалуєш, молодая Марусю» (виконувалась в момент прощання молодої з батьками і рідним

домом, характерним для якої є унісонний спів з незначними розгалуженнями голосів), чумацька пісня «Косарики сіно косять» записана у селі Хороше Дніпропетровської області, лірична пісня з Дніпропетровщини «Ой вирву ж я, вирву із клену листочок», петрівка «Із-за гори вітер віє» записана у с. Жорнокльови Драбівського району Черкаської області, а також пісні «Та прилинь орле», «Я птичка-невеличка», «Ой горе-горе», в яких збережено регіональні стилістичні особливості. Сприймаючи пісню на слух, заглиблюючись у стиль виконання, фактуру, ритміку, жанрову приналежність, дівчата реконструюють традиційну українську народну пісню [307, с. 137].

Жіночі вокальні ансамблі української діаспори народну пісню представляють у трьох напрямках: перший це – реконструкція автентичної традиції співу за зразками первинних виконавців. Ці зразки ми маємо можливість прослухати, оскільки вони збережені у записах на електронних носіях фольклористами, етномузикологами, дослідниками. Сучасні вокальні гурти скрупульозно вивчають жанрові регіональні особливості, манеру виконання, середовище, географічне розміщення, побут, традиції та звичаї первинних виконавців. Як правило це виконання а capella або із невеликою кількістю інструментів характерних для цього регіону. До таких колективів слід віднести ансамбль традиційного співу «Країка» з Перемишля (Польща), фольк-гурт FAJNA з міста Грац (Австрія), ансамбль традиційної музики українсько-польського пограниччя WERNYHORA з міста Сянок (Польща), фольклорний гурт «Намисто» з міста Вільнюс (Литва).

Другий напрям це – аранжування народних та авторських пісень у стилі масової поп-культури. Пісенні зразки учасники цих колективів трансформують у сучасні ритми, інструментальний супровід є акомпануючим елементом. В залежності від змісту та характеру пісні мають розповідний або розважальний характер, стилізовані під певні сучасні стилі: поп, фольк-поп, енто-джаз та ін. До таких колективів можна віднести фольклорний гурт народної пісні «Радість» (RADIST) з міста Градець Кралоуе (Чехія), вокальний ансамбль «FolkeMelodi» з Осло (Норвегія), вокальний ансамбль «Черемшина» м.

Монреаль (Канада), вокальний ансамбль «Калина» з Варшави (Польща), вокальний квартет «Верховина» з Торонто (Канада).

Третій напрям творчості це – власні аранжування учасників гуртів у стилях поп, фолк, джаз, електро, до яких належить польсько-український гурт «DAGADANA».

В просторі буття української діаспори спостерігається збереження і популяризація традицій автентичного народного співу, його жанрових і стильових показників, особливостей регіональної культури. Колективи активно беруть участь у концертному і фестивальному житті країн поселення, презентують репродуктивний напрям українського ансамблевого співу, розвивають творчі обрядові і необрядові традиції регіонів походження пісень. Характерною особливістю сучасної української діаспори є те, що українську народну пісню відроджує та відтворює молоде покоління, усвідомлюючи свою ідентичність та демонструючи національну свідомість.

РОЗДІЛ 3. ЖАНРОВО-СТИЛЬОВІ ВИМІРИ УКРАЇНСЬКОГО КАМЕРНО-АНСАМБЛЕВОГО ВОКАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

3.1. Засади формування репертуару жіночих вокальних ансамблів: фольклорні джерела, композиторська творчість, обробки, аранжування.

Пісенна скарбниця кожного покоління відрізняється тематикою, мелодикою, ритмікою, способом репрезентації, але незмінними залишаються щирість та суб'єктивність висловлювання, демократичність і відповідність запитам публіки. Здебільшого від таланту, майстерності, досвіду виконавців та авторів пісні залежить і її подальша доля: стане вона піснею-одноденкою чи музичним супутником багатьох поколінь.

Постійним невичерпним джерелом творчості вокальних ансамблів залишаються фольклорні записи, зафіксовані й розшифровані у численних нотних виданнях. Пропонований аналіз ґрунтується на виданні «Частотний каталог українського пісенного фольклору», упорядкований Л. Єфремовою [120–122]. Слід відзначити, що не всі народно-пісенні зразки виконуються гуртовим співом, у т.ч. в жіночому ансамблі. До останніх належать переважно пісні календарно-обрядові – веснянки, гаївки, петрівчанські, купальські, обжинкові. Також значну роль відігравав дівочий чи жіночий ансамбль в обряді весілля.

Обрядовий фольклор, зокрема календарний – колядки і щедрівки – представлені цікавими ансамблевими зразками. Їх виклад переважно паралельними терціями, завершення – квінтова тоніка («Ой на річці, на Йордані», «В полі, в полі плужок оре», «А вставай, не лежи»). Спостерігаються і зразки акордового гармонічного характеру, використання паралельних акордів («Ой учора ізвечора»).

Веснянкові зразки пісень – саме дівочі й жіночі, вони часто виконувалися у хороводах. Відома пісня «Вербовая дощечка» викладена паралельними терціями, з квартовими ходами перед повторами, «Йшла дівчина» –

поступеневими ходами паралельними терціями, «Ой див, див, ой Ладо» – терціями по гармонічних функціях (Див. Додаток Д). Дуже цікавий зразок веснянки «Занадився журавель», яка побудована мелодично у поєднанні одноголосся, терцового двоголосся і паралельних поступневих тризвуків.

Серед купальсько-петрівчаних пісень – оригінальний ансамблевий приклад «Ой петрівня зозуленько» з Полтавщини. У ній обіграний натуральний мінор і паралельний мажор (d moll/ F Dur), співставлення сольних та гармонічних (паралельними тризвуками) фраз (Див. Додаток Д).

Серед обрядових весільних пісень зразки із Слобожанщини «Ой Галочкина ненька» та «Не сідай, Олесю, боком» з Донеччини презентують цікаве поєднання сольних заспівів та гомофоно-гармонічного продовження.

Часто жіночий ансамблевий виклад фольклорних пісень представлений у баладному жанрі. Балада «Ой зійшов місяць ще учора звечора» побудована основним двоголоссям (терцовим та октавним), завершується кожен куплет сольним одноголоссям – як відлунням мотиву-завершення. Балада з Кіровоградщини «Ой там на горі» починається з нижнього голосу, доповнюється верхнім, поступово переходить в акордовий гомофоно-гармонічний виклад. Балада з Полтавщини «Ой ніч моя темная» також починається з нижнього голосу, переходить у терцовий виклад, пізніше розходиться в октавні проведення. Ще одна «вдовина» балада «Ой з-за гори, гори», записана на Харківщині, представляє багату метро-ритмічну побудову, спіставлення сольних та ансамблевих фраз, що переважно рухаються паралельними тризвуками (Див. Додаток Д).

Традиційний виклад жіночого народного ансамблю спостерігається у необрядовій пісенній ліриці. «Попід мостом, мостом» – рухлива пісня з Кіровоградщини, представляє нескладну фактуру – після одноголосого заспіву йде терцовий виклад і розходження голосів до октави.

Слід зауважити, що сьогодні переважна більшість зафіксованих раніше пісень, на жаль, втрачає свій питомий ареал побутування, вони потребують відродження і передачі традиції. Частково народна манера співу зберігається у

діяльності клубних колективів, проте їх можна класифікувати як вторинну сферу побутування і реконструкції фольклору.

Академічні засади вокально-ансамблевої творчості закладалися українськими професійними композиторами. Наприклад, уже у творчості Миколи Лисенка (1842–1912), поряд із хоровими творами і солоспівами, спостерігаємо звернення до камерно-ансамблевих форм дуету та тріо. Серед них як мішані зразки для жіночого й чоловічого голосів, так і для суто жіночих. Це, зокрема, пісні й романси «Пливе човен» (слова народні, дует для сопрано і мецо-сопрано), «Пряля» (слова Якова Щоголева, дует для сопрано і мецо-сопрано), «Напровесні» (слова Лесі Українки, дует для сопрано і мецо-сопрано), «Гроза пройшла» (слова Олександра Олеся, дует для двох сопрано), «Баламут» (слова народні, дует для сопрано і мецо-сопрано), «Тече вода з-під явора» (слова Т. Шевченка, дует для сопрано і мецо-сопрано). У цих творах відчутний вплив українського народного музикування, що відображається у плавному фактурному викладі співаками паралельними терціями та секстами, елементи народної підголоскової поліфонії. Проте, в окремих зразках вокальна партія значно змінюється, стає наближеною до інструментального фактурного викладу (наприклад, у динамічному розгортанні пісні «Пливе човен», коли основна тема звучить у партії фортепіано). У дуеті «Тече вода з-під явора» композитор використовує у двоголосому викладі окрім паралельних терцій, протилежний рух голосів мелодії, їх перехрещення, прохідні мелодичні ходи, що прикрашають звучання (Див. Додаток Д).

Також слід зауважити, що у спадщині Лисенка є авторські твори, написані для жіночого або дитячого хорів у супроводі фортепіано, але які могли виконуватися й ансамблями: «Молитва» («Боже великий, єдиний») – на слова О. Кониського та «Тихесенький вечір» – на слова В. Самійленка. Вони містять просту гармонізацію та плавне голосоведення.

Серед численних обробок народних пісень М. Лисенка, слід відзначити обрядові зразки, що розраховані на мішане ансамблеве чи хорове виконання, проте окремі жанри (веснянок, щедрівок) містять виразні епізоди жіночого

ансамблю. Також у весільних піснях, де окремі жанрові зразки виконуються лише жінками чи дівчатами (дружки), композитор теж зберігає цю структуру. У фактурі викладу (переважно двоголосій у супроводі фортепіано) спостерігається унісонний та терцовий виклад, проте окремі зразки вимагають доброго володіння голосом, оскільки передбачають спів у високій теситурі, протиставлення голосів в межах різних інтервалів, професійне володіння навиками співу в різних тональностях (Див. Додаток Д).

Для дитячого (жіночого) ансамблю чи хору композитором також оброблені веснянки, ігрові, дівочі, трудові жниварні пісні, колядки і щедрівки. Проте, на відміну від весільних, композитор максимально просто, наближено до фольклорного оригіналу, подає фактуру викладу (переважно двоголосу в терцію, а також унісонні проведення). У окремих піснях використано триголосся, що наближає виконання до традицій регіонального гуртового співу (наприклад, «Та нема гірш нікому», «Ой пила та Лимериха». Див. Додаток Д.).

Без сумніву, значний внесок в репертуар жіночих ансамблів належить Миколі Леонтовичу (1877–1921). Його творчість репрезентована не лише хоровими мішаними зразками обробок фольклорного матеріалу, але й однорідними – для хору чи ансамблю а capella. Вони часто виконуються сучасними академічними навчальними, аматорськими та професійними колективами. Серед найпопулярніших – «Щедрик», «Ой сивая зозуленька», «А вже весна», «Тиха вода», «Пливе човен», «Нарвала квіточок», «Ой сивая та і зозуленька», «Ой з-за гори кам'яної» та ін. Вони представляють різні типи фактури жіночого ансамблю – гомофоно-гармонічну, акордову, поліфонічну імітаційну та підголоскову (Див. Додаток Д.). Часто обробки починаються сольним проведенням мелодії сопрановим чи альтовим голосом, що притаманно фольклорним традиціям. У обробках М. Леонтовича відсутній акомпанемент, більшість зразків написані у зручних для співу тональностях, без модуляцій.

Для регіону Галичини початку ХХ ст. презентативними зразками жіночих (дитячих) ансамблів є обробки й авторські твори Філарета Колесси (1871–1947).

Окремі з них увійшли до упорядкованого ним «Шкільного співаника», де також представлено творчість українських композиторів кінця XIX – початку XX ст. [178]. У ньому вміщено ряд пісень в двоголосому складі: «Тато і мама», «Баранчик», «Ой сяду я», «Та не жур мене», «Ягіл-ягілочка», «Веснянка», «Ой ходила Марусенька», «За горою, за лугом», «Січова пісня», «Ой у полі могила», «Весна», «Под Твою милість» та ін. Вони репрезентують різні жанри – щедрівок, веснянок, гаївок, весільних, історичних, козацьких, січових, духовних пісень. Фактура творів – різноманітна – від паралельних терцових мелодій до гармонічних інтервалів та імітаційно-поліфонічних.

Окрім цього, окремий розділ містить триголосі пісні – «Калина», «Перепелонько-мати», «Тихо, тихо Дунай воду несе», «Чайка», «Гей, там на горі та жінці жнуть», «Ой на горі жито», «Коломийки» та ін. Ці пісні вже складнішої фактури, містять як гомофоно-гармонічну, так і поліфонічну фактуру. Хоча збірник призначений для дітей і підлітків шкільного віку, проте їх фактура і діапазон цілком могли, та і до сьогодні виконуються жіночими ансамблями (Див. Додаток Д).

Формування бандурних ансамблів (тріо) у другій половині XX ст. первинно будувалося на обробках фольклорних зразків. У більшості вони відтворювали традиційні фактурні ходи народних пісень, співставлення сольних заспівів і гармонічного дво- і триголосся. Це засвідчують обробки В. Лобка «Видно лісу половину», А. Бобири «Вечір надворі», Й. Яницького «Горіла сосна, палала», В. Кухти «Чи не той Омалько». Акорди гармонічні переважно вузької теситури, рідше широкої – обробка В. Таловирі «Зелененький барвіночку» (Див. Додаток Д).

Період 50–60-тих рр. XX ст. ще не репрезентує авторську оригінальну музику для жіночих ансамблів бандуристів. Проте вже з 70-тих рр. спостерігається активізація творчості українських митців для бандурних тріо. Наприклад, твори львівського композитора Ю. Ланюка, що написані для львівського тріо Оксани, Ольги Герасименко та Ольги Войтович «Де ти, пташино» (сл. Р. Лубківського), «Мати наша» (сл. Б. Олійника). Для тріо також

була створена відома пісня В. Івасюка «Шумить пшениця як Дунай» (сл. С. Пушика). Композитори орієнтувалися не лише на технічні й виразові можливості бандур, але й на специфіку голосів ансамблю.

Серед академічних зразків другої половини ХХ ст. спостерігається опора на класичні взірці репертуару, багате голосоведення у межах гармонічних переходів, а також специфічне гармонічне обернення акордів (яке, наприклад, практично не використовується у хорових фактурах). Прикладом творчості для багатьох жіночих ансамблів став репертуар тріо сестер Байко, які виконували авторські твори і обробки українських композиторів, у т.ч. створені спеціально для колективу. Серед яскравих зразків їх репертуару слід відзначити твори у супроводі фортепіано («Українська баркарола» С. Людкевича на сл. В. Пачовського, «Ой ти, дубочку кучерявий» Б. Фільц на сл. І. Франка, «Ой у горах Карпатах» М. Колесси на сл. М. Капустяка, «Коло річки, коло броду» М. Колесси на сл. П. Голубничого, «Стежина в парку» А. Кос-Анатольського на сл. І. Франка, «Ніченьки біля річеньки» А. Кос-Анатольського на сл. А. Пашка, «Недоспівана пісня» А. Кос-Анатольського на сл. А. Пашка, «Незабутній вальс» А. Кос-Анатольського на сл. А. Пашка, «Ой не моргайте дівчата» Є. Козака на сл. О. Новицького, «Бузок» Є. Козака на сл. І. Кутеня, «Про рідний Львів» Є. Козака на сл. Р. Братуня, «Львов'янки» Є. Козака на сл. Р. Братуня) та а сарелла («Весняна пісня» М. Колесси на сл. П. Голубничого, «Червоні маки» Р. Савицького, лемківська «Будь здорова, землеце», гуцульська «Дала-с мене, моя мамо»), записані й оброблені самими учасницями тріо (Див. Додаток Д).

На прикладі творчості ансамблю «Росинка» (Івано-Франківськ) можна зауважити не лише розмаїття репертуару, але й фактури й можливостей класичного жіночого ансамблю (Див. Додаток Д). Як зауважує В. Дутчак «незмінним упродовж усього часу функціонування колективу залишається стиль виконавства – академічний концертний. Навіть у творах іншої музичної мови – естрадно-популярної, джазової, – «Росинка» репрезентувала класичні взірці якісної мелодичної інтонації та гармонічної структури, ідеального тембрового синтезу голосів та динамічного голосоведення» [359, с. 62–63].

Партитури ансамблю зазвичай написані у вузькому діапазоні трьох- або чотириголосся, рідше використовуються п'ятиголосі склади. Такий виклад дозволяє поєднати складну гармонійну мову з поліфонічною фактурою, де кожен голос зберігає відносну незалежність. Чотири- та п'ятиголосні фрагменти з'являються переважно в кульмінаційних моментах, які вирізняються емоційною напругою та динамікою – як, наприклад, у творах «Ave Maria» Дж. Каччіні, «Як почувеш вночі» й «Не співайте мені сеї пісні» Д. Січинського, «Ой зйду я на ту гору» в обробці Х. Михайлюк. У таких фрагментах голоси тісно згруповані, тоді як ширше розташування (від октави до дуодецими) використовується рідше. Це збагачує гармонічну мову ансамблю та додає гнучкості виконавській інтерпретації.

Варто звернути увагу й на тональний спектр репертуару жіночих ансамблів. Переважно він включає відносно прості для інтонування тональності (a-moll, d-moll, G-Dur, C-Dur), проте професійні колективи використовують і складніші тональності з відхиленнями і модуляціями.

Важливу складову репертуару жіночих колективів академічного спрямування складають ансамблеві твори українських композиторів різних десятиліть – А. Кос-Анатольського, І. Поклада, О. Білаша, І. Шамо, П. Майбороди, С. Сабадаша, В. Верменича, В. Івасюка, М. Скорика, Л. Колодуба, Є. Козака, І. Карабиця, Б.-Ю. Янівського, Б. Фільц, Ж. Колодуб, В. Павліковського та ін. Вони написані професійною музичною мовою, складною фактурою, де використовується як унісонний, акордово-гармонічний та поліфонічний типи викладу (підголосковий та імітаційний), що зумовлюється мистецькими завданнями відображення характеру творів. Серед них слід відзначити ансамблі А. Кос-Анатольського, котрі вражають розмаїттям стилістики, що стилізує народні зразки різноманітного жанру або ж популярні естрадно-джазові мелодії та ритми. Особливо популярними у репертуарі ансамблів стали «Паперушко», «Зоряна ніч», «Ніч над Карпатами» (Див. Додаток Д).

Часто композитори використовували жіночий ансамбль як фонову гармонію для соліста – тенора чи баритона, що завдяки різниці діапазонів створювало насичену фактуру: наприклад, у творах С. Сабадаша «Марічко» (на вірші М. Ткача), «Очі волошкові» (сл. А. Драгомирецького), А. Кос-Анатольського «Чому ти місяченьку, жмуриш око».

В інших випадках популярні пісні, наприклад, «Червона калино, чого в лузі гнешся?» Б.-Ю. Янівського (на вірші І. Франка), або «Не забудь» (на вірші Б. Стельмаха), написані для дуету жіночого і чоловічого голосів, отримували нове тембральне «життя» в жіночих ансамблях, як це, зокрема спостерігалось у творчості вокального тріо «Либідь».

У період відновлення незалужності України до репертуару жіночих ансамблів повертається духовна музика, традиційні релігійні пісні. Такий репертуар виконується суто в академічній манері співу. Це можуть бути і уривки з літургій Д. Бортнянського, М. Березовського, А. Веделя, М. Леонтовича, К. Стеценка, Д. Січинського, канти, колядки, причасні пісні, які переважно співаються а саpella. Проте сьогодні такі твори й аранжуються для вокальних ансамблів з інструментальним супроводом (фортепіано, камерні струнні ансамблі, бандурні). Поряд із духовними творами, в цей час до репертуару ансамблів повертаються багато історичних пісень стрілецьких й повстанських.

В останнє десятиліття надзвичайну популярність отримали і кавери зарубіжних й українських пісенних хітів різних періодів, у т.ч. іноземними мовами. Вони постають у новому аранжуванні, доповнені не лише акустичними, але й електронними інструментами та фонограмами.

Слід відзначити суттєву динамізацію фактури жіночих ансамблів, у т.ч. бандурних, що спостерігається в останні десятиліття під впливом естрадно-джазових стилів. Наприклад, фактура таких творів містить складні метрично-ритмічні формули та ускладнені гармонії, як в авторських творах (наприклад, О. Герасименко «Дощ» на вірші Т. Угрин), так і в обробках (наприклад, Д. Губ'яка «Ой єсть в лісі калина»). Вокальна партія хроматично

ускладнюються, наповнюються різноманітними штрихами – гліссандо, вигуки, мелодекламації, наприклад, у творчості В. Павліковського – «Диво» на сл. З. Ружин (Див. Додаток Д).

Сьогодні до жанру вокального ансамблю звертається багато композиторів, серед яких О. Герасименко, Р. Лісова, В. Власов, Є. Мілка, В. Степурко та ін. Це і обробки народних пісень, і авторські твори різних жанрів. Багато творів українських і зарубіжних композиторів, у т.ч. популярних хітів, учасники ансамблів адаптують для виконання самотійно, або у співпраці з професійними композиторами та аранжувальниками. Спостерігається і відродження ретро-жанрів, зокрема танго, упроваджуються до репертуару твори С. Гумініловича і Б. Весоловського, які отримують нове сценічне життя.

Пісні у виконанні українських вокальних жіночих ансамблів репрезентують не лише різні стильові манери співу та оригінальний репертуар, але й виразні регіональні виміри, сформовані ще від фольклорних традицій. Одним з таких регіонів України постає Закарпаття, де спостерігається синтез як міжнаціональної взаємодії, так і українських і європейський впливів загалом. Закарпаття є специфічним західноукраїнським регіоном із своєрідною музичною культурою. У процесі історичного розвитку синтез етносів краю викристалізувався в єдину музичну культуру Закарпаття, яка складається з елементів полінаціональних культур, творчого доробку представників етнічних груп, які народилися і проживали на цій території [215, с.245].

Закарпаття надзвичайно багате яскравими творчими особистостями, які внесли великий вклад у становлення та розвиток музичної культури краю. Серед численної зіркової плеяди належить відзначити деяких з них, які відкрили своєю творчістю нову епоху мистецьких надбань закарпатського краю, творчість яких посіла чільне місце у репертуарі аматорських жіночих вокальних ансамблів. Серед колективів – аматорські та професійні вокальні гурти. Аматорське жіноче вокально-ансамблеве виконавство є широко розвинене та популярне на теренах Закарпаття. В репертуарі аматорських

жіночих вокальних ансамблів авторські твори закарпатських композиторів, обробки народних пісень.

Дезидерій Задор (1912–1985) – видатна постать у закарпатській музичній культурі, засновник композиторської школи Закарпаття. Отримавши академічну музичну освіту у Празькій консерваторії по класу фортепіано, органу, хорового диригування, а згодом, і по класу композиції, Д. Задор вивчав закарпатський музичний фольклор, організовував фольклорні експедиції, під час яких записав понад 300 народних пісень, коломийок, колядок, обрядових пісень. В результаті – частина цих записів опублікована у збірнику «Народні пісні підкарпатських русинів» (1944).

Д. Задор вніс вагомий внесок у розвиток професійного музичного мистецтва Закарпаття. Він організовує музичне життя повоєнного краю. Підбирає кадри і стає першим директором Ужгородської музичної школи та музичного училища, де викладає фортепіано та теоретичні дисципліни, започатковує в обласній філармонії регулярні концерти-лекції класичної музики, на яких виступає як піаніст та музикознавець. У 1946 році Д. Задора приймають до Спілки композиторів УРСР. Маючи в творчому доробку твори різних жанрів, його творчість пронизана народно-пісенними інтонаціями.

У середині ХХ століття Д. Задор вважався найбільш фаховим музикантом краю. Він – перший закарпатець з аспірантською музичною освітою, піаніст європейської величини, продовжувач багатих традицій органної і хорової школи Закарпаття, один із перших професійних композиторів краю. В репертуарі багатьох аматорських жіночих вокальних ансамблів краю обробки народних пісень Д. Задора, зокрема, «Верховино, світку ти наш», «Покладу, покладу значок на віконце», «Ой на плаю», «Ой, зацвіли фіялочки», «Серед села дичка» та ін.

Ансамблева партитура пісні «Ой на плаю» в обробці Д. Задора має складні гармонічні конструкції чотириголосся, що дозволяє представити поліфонічну фактуру з автономією кожного із голосів. Пісня написана в тональності А-Dur, виконується а cappella, розпочинається на mormorando, має

гомофонно-гармонічну фактуру. Пісня виконується в повільному темпі, вимагає кантиленного звуку, динамічний розвиток припадає на кульмінаційні, яскраво виражені ділянки у вузькому розташуванні, а широке розташування голосів охоплює переважно від сексти до октави. В кінці кожного куплету при повторі останні слова фрази виконуються *ritenuto* та *morendo*.

В обробці народних пісень композитор зберігає характерні інтонаційні та ритмічні особливості закарпатських народних пісень, їх яскраву своєрідність, що виявляється в мові, поетичному складі пісень, в їх інтонаційно-мелодичній та ритмічній будові [266].

Значний внесок у розвиток та популяризацію жіночого ансамблевого пісенного мистецтва Закарпаття зробив **Микола Попенко** (1930–2016) – диригент, композитор, фольклорист, педагог, багаторічний керівник заслуженого Закарпатського народного хору, заслужений артист України, почесний голова обласної організації Національної Ліги українських композиторів.

М. Попенко ще будучи студентом Ужгородського музичного училища пише свої перші музичні твори, що знайшли підтримку і схвалення видатного закарпатського композитора і музиканта Д. Задора. Велику любов до закарпатського фольклору прищепив йому відомий фольклорист краю В. Гошовський. Саме вони направили творчі пошуки молодого музиканта до галузі композиції та диригентської діяльності. Навчаючись у Львівській консерваторії М. Попенко активно заявляє про себе та стає відомим у музичних колах Львівщини як талановитий композитор-пісняр, диригент і педагог. Більше двадцяти років очолюючи заслужений Закарпатський народний хор, М. Попенко створив велику кількість як авторських творів так і обробок народних пісень. У творчому доробку М. Попенка – чимала кількість народних пісень у його аранжуваннях, у яких композитор відтворює автентичну мелодію у авторській інтерпретації.

Керуючи вокально-хореографічним колективом «Писанка» М. Попенко створив цілий ряд пісень для жіночого вокального ансамблю. Найбільш

цінними є його обробки закарпатських народних пісень, серед яких: «Болить ня головонька», «Звідси гора», «Чи я не дівочка», «Гей, Іване», «Пішов дід по воду», «Ой, на горі два дубки», «Копав, копав козак криниченьку» - всього понад два десятки життєрадісних і сумних народних пісень, справжніх народних скарбів.

У репертуарі жіночих вокальних ансамблів «Ужанка», «Цинторія», «Розмарія», «Материнка», «Тисяночка», «Писанка» чільне місце посідають закарпатські народні пісні в обробці М. Попенка «Не спала я сеї ночі», «В загороді туліпан», «Як я була мала», «Зелене листя», «О, милий муй».

Не втрачає своєї актуальності в часі жорстокої війни Росії проти України пісня «Чия хата соломою вкрита» в обробці М. Попенка, в якій зображено тяжку тугу матері за сином, який вже ніколи не повернеться до рідної неньки. Пісня написана в тональності d-moll, виконується а capella, починається з повторення квінти та поступеневого руху мелодії вниз, що імітує голосіння, зітхання. В пісні використовуються мелодичні унісонні ходи з поступовим переходом (розходженням) на акордову фактуру, що надає гучності та фразової рухливості. Приспів пісні зі словами: «Сину, сину, де ти де? Чом не йдеш ти до мене?» демонструє нездоланну тугу, кульмінаційне емоційне напруження. Повторення фрази виконується *piano*, підкреслюючи невимовний біль, тугу та примирення.

Вагоме місце у творчості Миколи Яковича Попенка займає співпраця із закарпатськими поетами-піснями. Так, пісенна збірка «Чарівний віночок», авторами якої є композитор М. Попенко та поет В. Габорець, побачила світ у 2015 році. Для жіночого вокального ансамблю запропоновано різноманітний жанрово-тематичний репертуар. Зокрема, духовні твори «Вклонімоь Господу», «Подяка Всевишньому», любов до рідного краю: «Світ прекрасний», «Єдині ми нині», «Благодать», «На полонині», «Полонинський край», «Ніч у Карпатах», «Ранок», «Золото осені», ліричні пісні «Ніченька», «Вірність», «Мамина пісня», «Нахилився явір», жартівливі «Веселой заграй», «Веснянка» та багато інших [266].

У творчій співпраці з поетом І. Стецюрою вийшла збірка пісень «Білі лебеді» 2009 року. Для жіночого вокального ансамблю авторами запропонована балада а caprella «Ой білі лебеді на чорній воді», ліричні пісні «Ой, якби я ластівочка», «А я лишу тоту гору», «Хміль лугами», «Обриває вітер листя», жартівливі пісні «Як калина розквітала», «На річці Шопурці», журливі пісні про дівочу долю «Мамко моя солоденька», «Ясени верхами обнялись». Задумана, колоритно-виразна мелодика оригінальних пісень М. Попенка пронизана елементами гуцульського ладу, його орнаментики, синкопованості, багатопланової винахідливої ритміки і ув'язана з дохідливою гармонічною логікою і вмільм відчуттям ансамблевої органіки.

Не можна оминати і ще одну тісну співпрацю поета і композитора, це – М. Попенко і Ю. Шип. У їхньому багатогранному творчому набутку збірка пісень під назвою «Попенкова пісня», що вийшла друком у 2000 році. Серед яскравої палітри багато пісень створених для жіночого вокального ансамблю, а саме: духовні пісні «Бог вічно живий», «Милосердний Боже», «Спомога од Бога», патріотичні «Помирали, щоб не вмерти», «Мій краю-розмаю», ліричні «Наша файта невмируща», «Краса росте з любові», «Люди молоді» та інші. Пісні митців становлять чималу художню цінність, оскільки створені з урахуванням специфіки жіночого ансамблевого звучання.

Непересічною особистістю у музичному житті Закарпаття є **Василь Попович** (1959) – закарпатський красзнавець, фольклорист, педагог, диригент, композитор, автор майже 20 пісенних збірників, заслужений працівник культури України, заслужений діяч естрадного мистецтва України, лауреат обласної премії ім. Д. Задора (2009р.), відмінник освіти України (2009 р.), член Національної Ліги українських композиторів, член закарпатського осередку Асоціації діячів естрадного мистецтва України. Маючи великий досвід роботи з творчими колективами не залишив без уваги і вокальні жіночі ансамблі. Пісні В. Поповича залюбки беруть до свого репертуару аматорські жіночі вокальні ансамблі «Камелія», «Любисток», «Вербиченька», «Лемківчанка», «Рідна пісня».

Хоча багато авторських пісень В. Поповича написані в естрадному жанрі, характерними особливостями його композиторського стилю є стійка опора на місцевий гуцульський фольклор, органічне поєднання народно-пісенних інтонацій із сучасними засобами музичної мови, що створює оригінальну авторську манеру музичного письма [266].

У творчому тандемі композитора з мальовничо-пісенної Рахівщини та ужгородського поета-пісняра В. Кобаля у 2005 році світ побачила збірка пісень «Доля-лелітка», у якій поруч із нотами і текстами до читача йде CD-альбом із записами пісень. Шановані на Закарпатті автори у своїх піснях засвідчили невмирущість української душі, котра живе у мелодійній, щирій, живій пісні. «Карпатська привітальна», «Карпатський вальс», «Перше кохання», «Чекання», «Доля-лелітка» – національні за духом, ліричні за звучанням, вони є бажаними у репертуарі жіночих вокальних ансамблів та завжди тепло приймаються слухачами.

У збірнику «Понад сині полонини котилися пісні», що вийшла друком у 2009 році, В. Попович у співавторстві з поетесою О. Чупак присвятили ряд творів для жіночого ансамблевого виконання, серед яких пісні а саррелла «Повій вітре», «Дві стежини», «Воскреса краса», «Послухай дівчино», «Ластівочка». Микола Попенко, земляк та творчий наставник Василя Поповича, у передмові до цього збірника зазначив: «У його піснях – логічна мелодія, підкріплена імпульсами серця, яке горить і веде цю мелодію до кульмінації, до виразної завершеності» [300, с. 5].

Федір Турянин (1938–2013) – заслужений діяч мистецтв України, педагог, фольклорист, композитор, хоровий диригент, усе своє життя присвятив хоровій справі, збиранню і пропаганді пісенної творчості рідного краю та навчанню музично-педагогічних кадрів. Автор шістьох збірок хорових творів, куди увійшли обробки народних пісень та авторські твори на слова закарпатських поетів. Збірки з поетичною назвою: «З народної керниці», «За Бескидом овес сію...», «Пісні рідного краю», «Світку мій карпатський», «Співай, Верховино» та «Гомін Карпат».

У збірці пісень «З народної керниці», що вийшла 2005 року, Ф. Турянин для жіночого вокального ансамблю запропонував кілька обробок народних пісень: «Коло саду походжаю», «Червена хусточка», «Ще́м огонь не клала», «Ой на горі дуб зелений», «Темна нічка, темна», «Ой зійди, місяченьку», «Вчора рік, як ня мамка била», «Плавле кача, плавле», «А я дівка білолиця», «Кедь розквітне біда ружа», «На тобі, дубе, ворона криче» – жартівливі та ліричні народні пісні, тексти яких наповнені місцевими діалектами, проникнені глибокою любов'ю до рідного краю, викладені у своєрідності жанрового змісту, музичної мови та структури, вже багато років займають почесне місце у репертуарі жіночих вокальних ансамблів Закарпаття.

Творча співпраця Ф. Турянина з поетами Закарпаття П. Скунцем, І. Чопейом, В. Пагирьою, В. Галасом, В. Діяничем, С. Білаком, Л. Бегун наповнила пісенну скарбничку композитора багатожанровими, мелодійними піснями. У збірнику «Співай, Верховино» композитор пропонує для жіночого вокального ансамблю авторські пісні: на слова В. Пагірі «В ніч святкову», на слова Б. Сливчука «Колискова», а також обробки народних пісень «Пісня про нещасне кохання», «Чому козаче сумний ходиш», «Козак перед боєм», «Єдна сестра брата мала», «Засвітив місячок», «В єднем жебі цукор», «Гей, не сама, не сама», «Шавлія, лелія» та багато інших.

Поетична спадщина закарпатського поета, педагога Івана Чопея захопила композитора своєю мелодичністю, любов'ю до рідного краю та надихнула до написання пісень. Для жіночого вокального ансамблю Ф. Турянином на слова І. Чопея написано ряд пісень, серед яких: «Співай, Верховино», «Карпатська лірична», «Святковий вальс», «Дума про рідну хату», «Три свята мого дитинства», «Пісня серця», «Казка синіх гір» [266].

Жіночі вокальні ансамблі, маючи високу виконавську культуру, жанрово-стильову розмаїтість репертуару, демонструють кращі зразки композиторів Закарпаття, у творчому доробку яких пісня посідає особливе місце. Свідомо взяті для аналізу постаті композиторів, творчість яких відображає глибоку спадкоємність національних традицій, місцевий колорит. Пісні Д. Задора,

М. Попенка, В. Поповича, Ф. Турянина увійшли до золотого фонду пісенного мистецтва Закарпаття. Духовні, патріотичні, ліричні, жартівливі пісні запропонованих композиторів продовжують пісенно-творчі традиції краю, жанрово-стильові особливості вокально-ансамблевої музики. В авторських піснях композитори використовують той літературний текст, який збагачує музичну тканину пісні, в обробці народної пісні композитори яскраво відображають народний місцевий колорит, використовуючи гармонійні прийоми, що допомагають глибшому розкриттю художнього змісту. Пісні закарпатських композиторів у виконанні аматорських жіночих вокальних ансамблів звучать у концертних програмах, фестивалях, конкурсах, презентаціях, творчих звітах колективів, авторських програмах та інших інших мистецьких заходах. Жіночі вокальні ансамблі Закарпаття, основою репертуару яких є творчість закарпатських композиторів, демонструють високу виконавську культуру, жанрово-стильові особливості, оригінальну подачу творів.

Проте популярними у всіх регіонах залишаються фольклорні обробки та твори українських композиторів, що репрезентують різні історично-часові періоди.

3.2. Конкурсно-фестивальний рух як середовище репертуарного та виконавського удосконалення вокально-ансамблевого мистецтва

Однією з форм розвитку, вдосконалення та популяризації вокально-ансамблевого мистецтва є конкурси та фестивалі, що активно проводяться як в Україні так і за її межами.

Конкурс – слово латинського походження (лат. *concursum*) означає змагання, яке дає змогу виявити найкращих із його учасників. Мистецький конкурс – творче змагання в одному або кількох видах мистецтва культурно-мистецького спрямування.

Фестиваль – слово французького походження (франц. «festival» – свято), що походить від латинського «festivus» – *веселий, святковий*, і означає масове свято, генетично пов'язане з давніми ритуальними язичницькими культами і обрядовими діями. «У сучасних умовах розвитку людської цивілізації фестиваль демонструє досягнення в певних галузях чи видах мистецтв (музика, театр, кіно, естрада тощо), що акумулює в одному місці велику кількість людей, яких об'єднують спільні інтереси, ідеї, захоплення». [209]. Особливостями фестивалів є видовищна форма проведення, яскрава театралізація, зацікавлення дією, емоційний вплив на глядачів [210].

Конкурсно-фестивальний рух в Україні активізувався із проголошенням незалежності 1991 року. Розширення міжнародних кордонів, ліквідація ідеологічної складової, свобода композиторської та виконавської творчості дозволили розширити палітру конкурсів та фестивалів, основними завданням яких є збереження етнічного ядра культури, відродження та збереження культурної спадщини, завдячуючи якій відображається та реконструюється система унікальної традиційної культури. Особливо важливою є конкурсно-фестивальна активність у контексті взаємодії культурних процесів із подальшою інтерпретацією кращих здобутків української культурної спадщини та збереження особливого типу художнього простору, де здійснюється взаємозв'язок різних мистецтв, одночасно взаємодіють традиційні мистецькі види та експериментальні форми сучасної художньої практики. Ціннісним в організації та проведенні конкурсів-фестивалів є палітра виконавських стилів та напрямів, які представлені на одній сцені, коли в одному просторі поєднуються виконавці, які працюють в різних стилях, але мають у своїй музиці український ідентифікатор: від автентики до фолк-року, від троїстих музик до етно-джазу.

В останні десятиліття ми часто зустрічаємо форму свято-змагання, яка відображена у назві «фестиваль-конкурс», де поєднується змагальна складова та святкове дійство. Такі заходи проводяться у приміщеннях, на відкритому повітрі, а також це може бути круїзний лайнер. Фестивалі-конкурси, об'єднані за значенням та формою є засобом підвищення виконавського рівня,

презентації цікавого репертуару, популяризації українського мистецтва та можливості представити свої творчі досягнення на огляд великої кількості глядачів. Як правило, такі заходи проводяться від одного до трьох (рідше до семи) днів.

Творча палітра мистецьких фестивалів-конкурсів має свою класифікацію, основними критеріями яких є час та місце проведення, тематична складова (патріотичні, присвячені певним подіям, датам, персоналіям та святam), різножанровість мистецтв (вокал, хореографія, театральне, образотворче, фото мистецтво тощо), а також статус – локальні, всеукраїнські та міжнародні. У рамках фестивалю-конкурсу можуть проводитися прес-конференції, «круглі столи», творчі лабораторії, майстер-класи композиторів і виконавців, презентації нових друкованих видань, компакт-дисків, відео- та аудіозаписів нових творів, творчі зустрічі з діячами мистецтва [113].

У зв'язку з комерціалізацією економіки на початку ХХ століття фестивально-конкурсний рух набуває активного розвитку та охоплює як обласні центри так і малі міста та села. Створюються громадські організації, продюсерські центри, творчі спілки, основною діяльністю яких є організація та проведення творчих конкурсів та фестивалів: культурно-освітній центр «Фаворит-Фест», громадська організація «АртФест-Портал» (м. Полтава), громадська організація «Співограй» (м. Київ), громадська організація «Яскрава країна» (Дніпро), арт центр «Антре» (Львів), центр освітніх інновацій та творчості «Гармонія» (Київ) та багато інших. На цьому фоні виникають конкурси естрадного мистецтва «Таврійські ігри», «Червона рута», «Чорноморські ігри», «Перлини сезону», «Альтернатива. Львів», «Мазепа-фест. Полтава». Започатковано також ряд фестивалів етнічної музики «Країна мрій», «Віртуози фолку», «Маланка-фест», «Лемківська ватра» тощо.

Конкурсно-фестивальний рух має велике значення для формування репертуару колективу, адже готуючись взяти участь у такому форматі жіночий вокальний ансамбль прискіпливо обирає та вивчає твори, які планує представити у своєму виконанні. Особлива увага приділяється тематиці та

формату фестивалю-конкурсу, участь та перемога у конкурсі часто стає стартовим майданчиком для розвитку творчої діяльності колективу, стимулом та мотивацією для подальшого пошуку власного шляху. Конкурсне середовище дає можливість творчої комунікації колективів, обміну та пізнання нового. По завершенню фестивалю-конкурсу його учасники аналізують свої помилки та недоліки (якщо такі були), вибудовують стратегію подальших виступів та оновлення репертуару, підготовки концертних костюмів.

Всеукраїнський фестиваль-конкурс автентичних колективів на приз *Гната Танцюри* започаткований у червні 2001 року на Вінничині у селі Зятківці та у місті Гайсин на честь українського фольклориста, етнографа, краєзнавця та педагога. Періодичність проведення фестивалю-конкурсу один раз на п'ять років. Організатором є Вінницька державна обласна адміністрація та Вінницький обласний центр народної творчості. Метою проведення Всеукраїнського фестивалю-конкурсу автентичних колективів на приз Гната Танцюри є збереження та відродження багатовікової спадщини українського фольклору, виявлення фольклорних та фольклорно-етнографічних колективів і окремих виконавців, які є носіями народнопісенної творчості, а також сприяння подальшому вивченню творчої спадщини Гната Танцюри. Традиційно, фестиваль-конкурс розпочинається урочистою ходою учасників вулицями міста. В програмі фестивалю-конкурсу виступи творчих колективів, відвідування музею-садиби Г. Танцюри та ярмарка творів народних майстрів декоративного та ужиткового мистецтва: гончарства, вишивки, писанкарства, виробів з бісеру, декоративної ляльки, ляльки-мотанки, лозоплетіння та місцевої кухні. Окрасою заходу є дефіле одягу «Український національний костюм – у просторі і часі», в якому дівчата в національному вбрані, у вінках з живих квітів, презентують жіночий одяг свого села минулого століття та вміння його носити. У конкурсі заявлено три номінації: *ансамблевий пісенний фольклор*, сольний спів, обрядовий фольклор.

У червні 2016 року у проведенні заходу взяло участь 36 фольклорно-етнографічних колективів, 13 окремих виконавців з Вінницької області та 10

колективів з областей України (*Хмельницька, Житомирська, Волинська, Черкаська, Івано-Франківська, Чернігівська, Кіровоградська, Чернівецька*).

Гран-Прі фестивалю-конкурсу здобув народний аматорський фольклорний ансамбль «Калинова родина» (керівник Н. Петrenchенко) с. Кантакузівка Черкаської області. Широкою палітрою представлені жіночі вокальні ансамблі з багатьох регіонів України, зокрема: народний аматорський ансамбль української пісні «Чорноострівчанка» с. Чорний Острів та аматорський фольклорний колектив «Крикухи» (керівник Л. Бондар) с. Сьомаки Хмельницької області, народний аматорський фольклорний гурт «Дністрові дзвони» с. Петрів Івано-Франківської області, серед колективів Вінницької області: народний аматорський фольклорний ансамбль «Борщівчанка» с. Борщівці (керівник С. Андрусь), народний аматорський фольклорний ансамбль «Джерело» (керівник О. Моторна) с. Багринівка, народний аматорський фольклорно-етнографічний ансамбль «Площаночка» (керівник А. Грабарчук) с. Вендичани, народний аматорський фольклорний ансамбль «Рогізяночка» (керівник С. Натолочна) с. Рогізківка, народний аматорський фольклорний ансамбль «Мальви» (керівник В. Гарнага) с. Самгородок, народний аматорський фольклорний ансамбль «Соколівчанка» (керівник Н. Саплива) с. Соколівка, народний аматорський фольклорний колектив «Берегиня» (керівник Н. Лиса) с. Рахнівка, народний аматорський фольклорно-етнографічний ансамбль «Животоки» (керівник П. Ковальчук) с. Ярмолинці. У репертуарі колективів реконструйовані автентичні пісні регіонів, а також народні пісні у сучасному аранжуванні.

Відкритий фестиваль-конкурс стрілецької пісні **«Красне поле»** з 2009 року проводиться з метою популяризації пісенних творів національно-патріотичної тематики та творів, що оспівують славетні подвиги українського народу та подій, пов'язаних з проголошенням Карпатської України. Організатором фестивалю-конкурсу є комунальний заклад «Обласний організаційно-методичний центр культури» Закарпатської обласної ради та управлінням культури, молоді та спорту Хустської міської ради.

Основними завданнями конкурсу є виховання у підростаючого покоління любові до Батьківщини, її історичного минулого, формування національної свідомості, зміцнення української національної ідеї через українську пісню, виявлення та підтримка молодих і талановитих виконавців. Конкурс проводиться щороку у березні місяці. Винятком став 2022 рік, коли 24 лютого почалася російсько-українська війна.

Фестиваль-конкурс «Красне поле» є вузько дисциплінарним, проводиться у номінаціях: хорові колективи (академічні, народні, мішані та однорідні кількістю до 35 осіб), вокальні ансамблі (однорідні та мішані), ансамблі малих форм (дуети, тріо, квартети), солісти-вокалісти. Вимогами конкурсної програми є: для хорових колективів три твори національно-патріотичної тематики, один з яких – стрілецька пісня, для вокальних ансамблів та солістів-виконавців два твори, один з яких стрілецька пісня. Виконання а capella, інструментальний супровід або фонограма мінус. Проводиться фестиваль протягом трьох днів, перший день заїзд, репетиції, другий день – конкурсні прослуховування, третій день – гала-концерт з оголошенням переможців. З 2020 року у зв'язку з пандемією COVID-19 та військовими діями фестиваль-конкурс проводиться у дистанційному форматі.

За роки проведення конкурсу участь у ньому прийняла велика кількість учасників, географія проживання яких охоплює всі регіони України. Зокрема, учасниками фестивалю-конкурсу у 2024 році стали жіночі вокальні ансамблі з

Полтавщини: фольклорний ансамбль «Оksamит» (керівник Л. Тіцька) смт. Чутове, народний аматорський вокальний ансамбль «Світанок» (керівник А. Яременко) с. Запсінь, народний аматорський вокальний ансамбль «Веснянка» (керівник В. Кульбашна) с. Степне, народний аматорський ансамбль «Світоч» (керівник В. Олійник) м. Хорол, вокальний ансамбль «Горлиця» (кер. Л. Міронова) с. Остапівка, гурт «ЗаКрай» (керівник Є. Швед) с. Петрівка, вокальний квартет «Від душі» (керівник Ю. Загреба) с. Новоселівка, вокальний дует «Оберіг» (керівник Г. Марченко) с. Кобеляки.

Вокально-ансамблеве виконавство Чернігівської області було представлено такими колективами: народний аматорський ансамбль пісні «Полісяни» (керівник А. Семенець) с. Носівка, народний аматорський молодіжний ансамбль «Заграва» (керівник І. Рудько) с. Бобровиця, народний аматорський ансамбль «Горлиця» (керівник Л. Баклан) с. Носівка, народний аматорський вокальний ансамбль народної пісні «Душі криниця» (керівник В. Боровик) с. Лосинівка, ансамбль народної пісні «Червона калина» (керівник Н. Куліченко) с. Орлівка, ансамбль «Криниченька» (керівник Р. Потій) с. Киїнка.

Високий рівень ансамблевого виконавства засвідчили колективи Вінничини: народний аматорський ансамбль української пісні «Чарівниці» (керівник К. Пархомчук) с. Корделівка, народний аматорський ансамбль української пісні «Кумасеньки» (керівник В. Борецький) с. Калинівка, народний аматорський жіночий вокальний ансамбль «Первоцвіт», (керівник С. Синчук) с. Уланів.

Рівненську область представляли: зразковий аматорський фольклорно-автентичний колектив «Мазурки» (керівник Л. Сорока) с. Коростень, народний аматорський вокальний ансамбль «Дубен» (керівник А. Дуда) м. Дубно, народний аматорський ансамбль української пісні «Серпанок» (керівник В. Сидорчук) м. Корець, народний аматорський вокальний ансамбль «Калинонька» (керівник В. Третяк) м. Глинськ.

Серед ансамблів Івано-Франківщини яскраво свою творчість демонстрували: вокальний гурт «Студений потік» (керівник К. Луцишин) с. Добринів, аматорський фольклорно-етнографічний народний колектив «Вишиванка» (керівник М. Кузьмич) с. Новоселиця, вокальний ансамбль «Карпатські перлини» (керівник С. Фіцак) с. Старий Мізунь, вокальний ансамбль «Арґіогі» (керівник Х. Стащенко) с. Ямниця, вокальний гурт «ЯМаріуполь» (керівник Л. Терлецька) м. Івано-Франківськ, народний аматорський вокальний ансамбль «Яблуневий цвіт» (керівник М. Санкович) с. Яблунця, тріо «Гармонія» (керівник А. Гасюк) с. Єзупіль.

Волинський регіон представляли такі жіночі вокальні ансамблі: народний аматорський фольклорний колектив «Горлиця» (керівник Г. Дорошук) с. Іваничі, народний аматорський ансамбль народної пісні «Горохівчанка» (керівник С. Заліпа) м. Горохів, народний аматорський фольклорний ансамбль «Княгининські хорошухи» (керівник В. Мельничук) с. Княгининок, народний вокальний колектив «Водограй» (керівник А. Залевський) с. Згорани, жіноче тріо «Сяйво» (керівник С. Заліпа) м. Горохів.

Закарпатську фольклорну спадщину представили ансамблі: народний фольклорний ансамбль «Селиська співанка» (керівник Т. Федурця) с. Нижнє Селище, народний вокальний аматорський ансамбль «Тисяночка» (керівник Г. Кухар) с. Буштино, вокальний ансамбль «Зорепад» (керівник І. Добош) с. Стеблівка, вокальний ансамбль «Розмарія» (керівник М. Полянич) с. Кольчино, народний аматорський вокальний ансамбль «Руменок» (керівник О. Бобак) с. Середнє, вокальний гурт «Sirius» (керівник І. Мішко) м. Хуст, вокальний ансамбль «Едельвейс» с. Вільхівц, квартет «Згарда» (керівник І. Печарська) с. Солотвино, «Два кольори» (керівник С. Пильник) с. Вишково.

Хмельницька область була представлена колективами: народний жіночий вокальний колектив «Подільянки» (керівник Д. Душніцький) с. Гуменці, народний аматорський фольклорний ансамбль «Красоля» (керівник І. Гуцол) м. Полонне.

У виконанні жіночих вокальних ансамблів звучали стрілецькі пісні: «Понад Хустом ворон кричє», «Там під Львівським замком», «Йде січове військо», «Ой там на горі», «Спіть, хлопці, спіть», «Гей ви, стрільці січовії», «Не сміє бути в нас страху», «Заквітчали дівчатонька», «Ой, чути, чути стріли гармати», «А в Бишках окопи копали», «Нас весна не там зустріла», козацькі пісні: «Ішов козак», «Доля козака», «За курганом вогонь горить», «Стоїть козак на чорній кручі», «Не сумуй, козаче», «Там за лісом, за лугом», «Чи чули сь-те милі браття» та багато інших українських народних та патріотичних пісень.

Всеукраїнський фестиваль-конкурс вокально-хорового мистецтва *«Серпневий заспів»* започаткований у 2006 році Чорноморською міською

радою Одеської області. Проводиться за підтримки Міністерства культури України, Національної всеукраїнської музичної спілки та Всеукраїнського хорового товариства імені М. Леонтовича. Метою фестивалю-конкурсу є збереження пісенного надбання українського народу та розвиток аматорського вокально-хорового мистецтва. Завданнями фестивалю-конкурсу є: вдосконалення виконавської майстерності вокально-хорових колективів, ґрунтовне вивчення та осмислення вокальної спадщини, залучення до гуртового співу широкого кола учасників, обмін творчими здобутками. Фестиваль-конкурс проводиться у серпні місяці кожного року. За вісімнадцять років мистецьке свято стало знаковою подією у культурному житті міста Чорноморська. За цей час фестиваль-конкурс об'єднав близько десяти тисяч учасників з різних куточків України.

В середньому п'ятдесят колективів щорічно демонструють свої здобутки, переважна більшість учасників – це жіночі вокальні ансамблі. Готуючись до конкурсів учасниці ретельно вибирають та вивчають репертуар, звертаючись до першоджерел, опановують техніку співу свого регіону, шліфують інтонаційне звучання акордової фактури ансамблевого співу, осмислюють глибинний зміст пісні, створюють художній образ. Етнічні та стилізовані концертні костюми доповнюють образ.

Репертуар виконавців є різноманітним: ліричні та жартівливі народні пісні у виконанні а capella: «Сховалось сонце за горою», «Зійшов місяць, ще й зоря ясна», «Червона калинонька», «У неділю рано-вранці», «Там за лісом, за лугом», «Чорноморець, матінко», авторські пісні: «Я піду в далекі гори» (В. Івасюк), «Намалюй мені ніч» (М. Скорика на текст М. Петренка), обробки народних пісень у сучасному аранжуванні: «Кечерявая береза», «Чоловік не хоче вже робити».

За час проведення фестивалю-конкурсу його лауреатами у різні роки були жіночі вокальні ансамблі з Одеської області: народний вокальний ансамбль «Горлиця» (керіник А. Чернега) с. Новоборисівка, вокальний колектив «Ностальгія» (керівник Т. Мазуренко) с. Гандрабури, вокальний ансамбль

«Закохані в пісню» (керівник В. Сокур) м. Чорноморськ, народний вокальний колектив «Кумоньки» (керівник Т. Діденко) с. Шелехове, народний вокальний ансамбль «Ретро» (керівник А. Колісник) с. Вилкове. Аматорські колективи Київщини: фольклорний ансамбль «Боговиця» (керівник Г. Багдасар) с. Крюківщина, народний вокальний ансамбль «Терниця» (керівник Т. Семешко) с. Глибочка, народний аматорський фольклорний ансамбль «Лютізька Левада» (керівник В. Головка) с. Лютіж, вокальний ансамбль «Зоресвіт» (керівник Л. Васильєва) с. Чепиліївка, вокальний ансамбль «Горлиця» (керівник Л. Поліщук) с. Глибочка, вокальний ансамбль «Криниченька» (керівник С. Кириленко) с. Острійки. А також: народний ансамбль «Дивограй» (керівник С. Лимар) с. Судіївка Полтавської області, народний аматорський вокальний ансамбль «Мальви» (керівник Л. Ткачук) с. Бабин з Рівненщини, народний вокальний ансамбль «Чарівниця» (керівник Г. Андреєва) смт. Брусилівка Житомирської області, народний аматорський колектив «Чисте джерело» (керівник О. Тарасовський) с. Рокитне Харківської області, народний аматорський колектив української пісні «Журавка» с. Онищенків Чернігівської області, народний аматорський жіночий вокальний ансамбль «Берегиня» (керівник О. Ридванюк) с. Сальниця, Вінницької області.

Масштабною подією відновлення, збереження та популяризації національного мистецтва є етно-фестивалі, серед яких вагоме місце посідає міжнародний фестиваль етнічної музики **«Країна мрій»**. Започаткований у 2004 році Олегом Скрипкою, перший фестиваль відбувся на Співочому полі у Києві. Фестиваль проводиться двічі на рік, влітку та зимою, у вигляді народного гуляння-ярмарку, який триває від одного до трьох днів та охоплює великий спектр виробів народного мистецтва, книжковий ярмарок, майстер-класи народних ремесел, етнічну кухню тощо. Метою фестивалю є утвердження та презентація кращих зразків національної самобутності, української традиційної, сучасної та світової музики. Багатожанровість та стильове розмаїття учасників фестивалю від традиційної музики до сучасних

музичних тенденцій засвідчують багатогранність національної музичної виконавської культури.

Всеукраїнський фестиваль-конкурс козацької пісні *«Байда»* започаткований у 2001 році Генеральною канцелярією українського козацтва, Тернопільським крайовим кошем українського козацтва імені Дмитра (Байди) Вишневецького за підтримки Міністерства культури України та управління культури Тернопільської ОДА. Метою фестивалю-конкурсу є відродження та популяризації кращих зразків української пісенної творчості, відкриття нових імен та популяризація кращих виконавців, виховання естетичних смаків молоді, активізація культурно-мистецького життя України. Обов'язковими для всіх учасників фестивалю є: виконання історичних козацьких пісень та дум, українських народних пісень, пов'язаних з темою козацтва, державності, боротьби українського народу, ліричних та жартівливих козацьких пісень. Проводиться фестиваль-конкурс щорічно у Тернополі та районах області. Конкурсні змагання відбуваються у таких номінаціях: хорові колективи, вокальні ансамблі, солісти-вокалісти та ансамблі малих форм (дуети, тріо, квартети). В рамках I фестивалю проведено богатирський турнір на приз Василя Вірастюка, історична реконструкція Зборівської битви, молодіжне мистецьке дійство «Встань, козацька славо!».

В різні роки лауреатами фестивалю-конкурсу були: жіночий ансамбль «Родина» (м. Ромни, Сумська область,) народний ансамбль «Дніпряночка» (м. Горішні Плавні, Полтавська область), жіноче вокальне тріо «Пісенне джерело» (м. Суми).

Міжнародний фольклорний фестиваль *«Калинове літо на Дніпрі»* започаткований 2000 року під егідою міжнародної ради організацій фестивалів фольклору і традиційних мистецтв (CIOFF) при ЮНЕСКО, щорічний відбувається у місті Горішні Плавні на Полтавщині. Особливістю фестивалю є участь фольклорних колективів не лише України, а країн з різних континентів: Італії, Польщі, Іспанії, Німеччини, Сербії, Мексики, Ізраїлю, Кореї, Таїланду, Вірменії, Індії, Хорватії, Білорусі, Алжиру, Португалії, Непалу та ін. Справжнє

свято національних культур розпочиналось урочистою святковою ходою вулицями міста у різнобарвних національних костюмах, барвистою музикою та співами.

Міжнародний фольклорний фестиваль *«Берегиня»* започаткований 2000 року у місті Луцьк, відбувається весною раз на три роки та об'єднує носіїв фольклорних традицій – співаків, музикантів, майстрів народного мистецтва. Засновником фестивалю є управління культури Волинської облдержадміністрації та обласний науково-методичний центр культури за підтримки Міністерства культури України. Метою фестивалю є відродження та збереження народного мистецтва, звичаєвої та традиційної культури, популяризація самобутніх автентичних та сучасних фольклорних колективів, майстрів традиційних народних ремесел.

У програмі фестивалю культурно-мистецькі дійства за участі самобутніх фольклорних колективів з усіх районів і міст області, різних регіонів України, а також української діаспори близького і далекого зарубіжжя.

Фестиваль розпочинається зі святкової ходи учасників та гостей до Луцького замку, який є головною локацією концертних виступів. Фольклорні колективи з України, Польщі, Румунії, Литви, Латвії, Естонії співають народні пісні, відтворюють обряди весняного циклу.

Всеукраїнський фестиваль-конкур *«Встань, козацька славо! Засвіти знамена!»* заснований 2001 року в місті Радивилів Рівненської області. Організатором фестивалю є управління культури Рівненської обласної державної адміністрації за підтримки Міністерства культури України. Метою фестивалю є патріотичне виховання молоді, популяризація козацької пісні. Кожні два роки фестиваль визначає переможців у номінаціях: сольні виконавці, малі форми (дуети, тріо, квартети) та вокальні ансамблі. Серед лауреатів фестивалю-конкурсу різних років: народне аматорське вокальне тріо *«Живиця»* (Зоря, Рівненської області), вокальне жіноче тріо *«Оksamит»* (Херсон), народний фольклорний гурт *«Подільські музики»* (Вінниця), народний аматорський ансамбль сучасної естрадної пісні *«Синевір»* (Нетішин,

Хмельницької області), народний дует у складі Наталії Ляшко та Інни Сещенко (Енергодар, Запорізька область). У фестивалі беруть участь творчі колективи Києва, Житомирської, Вінницької, Запорізької, Хмельницької, Сумської, Рівненської, Тернопільської, Львівської, Черкаської, Волинської областей.

Міжнародний Різдвяний фестиваль *«Коляда на Майзлях»*, започаткований 2010 року в місті Івано-Франківськ є багаторічним майданчиком для відродження традицій святкування Різдва та виступів значної кількості аматорських та професійних вокальних ансамблів, хорів, сольних виконавців. Учасники з різних куточків України, а також Польщі, Румунії, Литви, Латвії виконують свої колядки, щедрівки та духовні твори, обмінюються творчими досягненнями, наповнюються атмосферою свята, надихаються на нові звершення. Активними учасниками свята є жіночі вокальні ансамблі «Лад», «Курбаси», «Коралі», «Родовід», «Орелі», постійно бере участь у фестивалі квартет бандуристок «Гердан». Колективи щороку пропонують свій репертуарний доробок – відтворення фольклорних традиційних зразків колядок і щедрівок, авторські духовні твори і сучасні різдвяні пісні. Фольклорний вимір – пріоритетний для фестивалю. Попри домінування академічної культури співу на фестивалі, проте фольклорне коріння походження колядок і щедрівок є незмінне. Також окрім автентичного українського фольклору різних регіонів – Полісся, Слобожанщини, Гуцульщини, Бойківщини, Лемківщини, слухачі можуть познайомитися із народною творчістю інших народів. Найцікавішими фольклорними колективами фестивалю були гурт «Коралі» з Полтавщини, етногурт «KURBASY» зі Львова, фольклорний театр-студія «Гердан» з Чернівців.

У 2023 році вперше на фестивалі виступив гурт «ЯМаріуполь», заснований в Івано-Франківську з числа осіб – вимушених переселенців у часі повномасштабної російсько-української війни. Цей жіночий ансамбль, коли до Івано-Франківська прибули люди з територій, що знаходяться під окупацією, а також з районів, де велися активні бойові дії. У цьому колективі співали учасники не лише з Маріуполя, але і з Харкова, Запоріжжя, Мелітополя та

Івано-Франківська. Виконували вони давні колядки і щедрівки зі своїх регіонів. Мистецьку опіку над колективом взяла керівник молодіжного хору «Осанна» з Івано-Франківська Любов Терлецька.

За 15 років функціонування Різдвяний фестиваль «Коляда на Майзлях» в Івано-Франківську репрезентує різноманітні різдвяні традиції локального і всеукраїнського характеру, а також специфіку взаємодії різних регіональних і національних культур. За географією учасників фестиваль охоплює весь європейський континент та окремі країни Північної та Латинської Америки. Його перебіг засвідчує різні форми дослідження, відтворення, збереження, реконструкції та обробки фольклорних першоджерел, які отримують нове виконавське життя у діяльності солістів, ансамблів, хорових та інструментальних колективів, а також створення авторської різдвяної музики [144].

Київ-етно-мюзік-фест *«Віртуози фолку»* був започаткований у 2017 році для популяризації, підтримки та розвитку унікальних сучасних музичних гуртів та окремих виконавців, які у своїй творчості відтворюють традиційну народну пісенну та інструментальну спадщину України в авторських версіях та імпровізаціях сучасними засобами музичної виразності, зберігаючи всю особливість та неповторність фольклорного матеріалу. Фестиваль був організований за ініціативи народної артистки України Олени Кулик, яка стала автором проєкту та директором фестивалю, організатором заходу став Київський академічний ансамбль української музики «Дніпро» за підтримки Департаменту культури Київської міської державної адміністрації та Українського культурного фонду. Гаслом фестивалю є: «Від троїстої музики до фолк-року». Унікальністю фестивалю є поєднання на одній сцені виконавців, які творять у різних стилях та мають у своїй музиці український код: від автентики до фолк-року, від троїстих музик до етно-джазу.

Фестиваль засвідчує потужну хвилю відродження народних традицій та автентичного фольклору, а також інтерпретацію українських етнічних мотивів у рокових та джазових стилях.

Фестиваль-конкурс коломийки *«Дзвінки перлини Верховини»* започаткований 2008 року комунальним закладом «Обласний організаційно-методичний центр культури» Закарпатської обласної ради та відділом культури Воловецької районної державної адміністрації, проводиться влітку в смт. Воловець. Метою фестивалю є виявлення талановитих виконавців коломийки, народної інструментальної музики, успадкування і популяризація традиційної манери виконання, зміцнення творчих зв'язків. У фестивалі беруть участь аматорські колективи, окремі виконавці краю, гості з різних областей України та з-за кордону. Конкурс на краще виконання коломийки співаками, музикантами та танцюристами, а також виставка робіт майстрів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, народні гуляння, презентація традиційної національної верховинської кухні є складовими фестивалю-конкурсу.

Всеукраїнський фестиваль *«Мазепа-фест»* заснований 2003 року у Полтаві поєднав виконавців традиційної та сучасної музики у стилі рок. Співоче поле, яке стало концертним майданчиком, збирало кілька тисяч глядачів. Метою фестивалю є відродження та збереження національної вокально-інструментальної спадщини, підтримка талановитих виконавців та популяризація нових стилів, зокрема, велику частину учасників поєднав рок.

Незважаючи на те, що фестиваль став майданчиком для виступів рокових груп, участь у ньому беруть колективи, творчість яких представлена у різних жанрах музики: поп, фолк, соул. Під час проведення фестивалю організовують кінопокази та концерти вокально-хорової музики.

Значної популярності набув міжнародний фестиваль *ретро-музики імені Богдана Весоловського*. Започаткований 2015 року у Львові, фестиваль проводиться щорічно та об'єднує як молодих так і досвідчених виконавців. Метою фестивалю є популяризація композиторської творчості Б. Весоловського та української ретро-музики. В рамках I фестивалю відбулася прем'єра фільму «Бонді або повернення Богдана Весоловського». Серед лауреатів I фестивалю жіночий вокальний квартет «Ладо» з Івано-Франківська.

Широкою є географія проведення фестивалю: Полтава, Одеса, Київ, Стрий, Львів. Свою творчість представляють професійні та аматорські колективи, сольні виконавці.

Особливої популярності набули телевізійні конкурсні шоу-програми, серед яких «Україна має талант», «Х-фактор», «Голос країни», «Співають всі».

Талант-шоу «*Україна має талант*» розпочало свої етери на каналі СТБ 2009 року та відразу здобуло велику популярність серед населення, оскільки надало можливість представити таланти у різних мистецьких сферах: спів, хореографія, циркове мистецтво, образотворче мистецтво, художня та спортивна гімнастика, пантоміма, гумор тощо. Шоу не має вікових обмежень, тому, ще вчора нікому невідомі діти та дорослі учасники з унікальними талантами після телевізійних етерів ставали знаменитими. Кастинги та програми записувались в різних містах України: Одеса, Харків, Донецьк, Маріуполь, Київ, Львів, Дніпро, Полтава.

У п'ятому сезоні телевізійного шоу «Україна має талант» у травні 2013 року жіночий вокальний ансамбль «Лісапетний батальйон» виступив з піснею «Сама файна», а у фіналі здобув перемогу з піснею «Лісапет».

Вокальний дует «Vatra» у складі Мирослави Столярець та Дарини Кривицької з Рівненщини у другому випуску дев'ятого сезону 2021 року виконали пісню «Ой там на горі» в народній манері та отримали від суддів чотири «так», що дозволило їм продовжити змагання у наступних етерах.

Співоче талант-шоу «*Х-фактор*» стартував у 2010 році на телеканалі СТБ. Характерним для цього шоу є поділ учасників на вікові категорії: перша – до двадцяти п'яти років та друга – більше двадцяти п'яти років, а також номінації: сольні виконавці та колективи. Наявність чотирьох суддів, які формують свої команди з учасників, а також вагоме значення має голосування глядачів, результати якого оголошуються у наступній програмі.

У другому сезоні шоу «Х-фактор» 2011 року дівочий гурт «Аква» з Донецька яскраво та професійно виконав англомовний хіт «Fallin» та пройшов у наступні етапи змагання. З п'яти учасниць за певних обставин вибула одна

вокалістка, що вплинуло на подальше перебування у шоу. У третьому сезоні шоу «Х-фактор» 2012 року жіноче тріо «3D» у складі Анни Шут, Олександри Прилепської та Світлани Легенької було створене безпосередньо на проєкті та посіли восьме місце у фіналі. У п'ятому сезоні шоу виступив дует «Вояж», у складі сестер Олександри та Олени з Одеської області, які виконали пісню А. Приходько «Мамо».

Талант-шоу «*Голос країни*» започатковане 2011 року на телеканалі 1+1 є одним з найпопулярніших мистецьких телевізійних проєктів, який здобув надзвичайно велику популярність серед населення. Конкурс відбувається у два етапи: перший – пошук та відбір учасників, другий – безпосередня участь у телевізійному проєкті. Четверо суддів, які є відомими виконавцями, продюсерами, аранжувальниками, обирають учасників для своєї команди орієнтуючись виключно на голос учасника під час, так званих, «сліпих прослуховувань», формують свою команду та супроводжують її у змаганнях до фіналу. Метою шоу є популяризація вокального мистецтва, виховання естетики співу, підтримка виконавців-початківців. Під час конкурсних змагань тренери дають професійні поради, консультації, підтримують учасників не лише під час шоу, а часто і після, залучаючи до своїх концертних програм. Живий оркестровий супровід, робота з голосом, сценічним творенням дає можливість учасникам не лише проявити свій співочий талант, відчути себе справжнім артистом, зробити успішний старт у вокальній кар'єрі, а й отримати від своїх тренерів цінні професійні поради щодо формування звуку, дихання, манери співу, сценічного відтворення пісні.

У талант-шоу «Голос країни» взяла участь велика кількість як сольних виконавців, так і колективів малих форм: дуети, тріо, квартети, квінтети, секстети та ін. Завдячуючи програмам такого формату ансамблі та сольні виконавці мають можливість швидкої творчої реалізації, адже популярність та пізнаваність артистів після виходу таких етерів відкриває перед ними нові великі можливості, додає їм статусу, збільшує рівень довіри до виконавців.

У восьмому сезоні талант-шоу «Голос країни» 2018 року взяло участь декілька жіночих вокальних ансамблів. Зокрема, сімейне тріо «Girls in jazz» з Чернівців на сліпих прослуховуваннях виступили з піснею «Надія є» з репертуару гурту «Mad Heads» та потрапили до команди Джамали. Рідні сестри Діана, Тетяна та Мар'яна створили свій колектив у 2011 році, виконують композиції в стилі соул, джаз, фанк і рок-н-рол. Сестри-близнюки Маргарита та Віталіна Мороз з міста Зеленодольськ Дніпропетровської області у цьому ж сезоні на сліпих прослуховуваннях виконали українську народну пісню «Веснянка» і теж потрапили в команду Джамали. Дует сестер Анни та Єлизавети Соболевих з міста Чернігова на сліпих прослуховуваннях заспівали пісню «Barcelona» (муз. і сл. М. Морана, Ф. Мерк'юрі) і з поміж усіх тренерів, які повернулися до них, обрали Джамалу.

Музичне телевізійне талант-шоу «*Співують всі*» розпочало свої етери на телеканалі ТРК «Україна» 2021 року. Журі складається зі ста відомих людей шоу-бізнесу, так звана «Зіркова сотня», серед яких: співаки, хореографи, актори, культурні діячі, які при виборі виконавця повинні стати та аргументувати свій вибір. Широку популярність шоу здобуло серед молодих виконавців, які прагнуть здобути популярність. Один сезон шоу складається з семи випусків, у кожному виступають по дванадцять учасників віком від тринадцяти років.

Окрім сольних виконавців у шоу представлені вокальні ансамблі. У першому випуску першого сезону яскраво виступив дівочий гурт «PolyGirl» з міста Бровари Київської області. Шестеро талановитих дівчат п'ятнадцяти-сімнадцяти років – Анна, Анастасія, Поліна, Катріна, Влада та Анастасія випускники естрадної студії «Акварелі», керівник Ірина Авраменко, виступили з піснею «Wannabe» (муз. М. Вроун, сл. Е. Бунтон) з репертуару гурту Spice Girls, де отримали високу оцінку своєї творчості. У третьому випуску першого сезону виступали відразу два ансамблі: вокальний дует «Наяда» з Києва у склад сестер Діани та Христини з піснею «Вільна» (муз. О. Шкуркіна, сл. А. Савраненко) та тріо «Gils in jazz» з Чернівців з піснею «Up town funk» (муз. і

сл. М. Ронсона). У четвертому випуску першого сезону сестри Юлія та Олена Степанченко з Києва виконали українську народну пісню «Ой чорна я си, чорна». У шостому випуску першого сезону з піснею «Вабити» (муз. В. Якуба, І. Берч, і сл. А. Савраненко) виступило вокальне тріо зі Львова «Ladies Trio».

Таким чином, жанрова-стильова палітра, запропонованих до конкурсу пісень, різноманітна. Це і жартівлива народна пісня, і авторські пісні сучасних виконавців та композиторів, виконані стилі поп-музики, фанк, нео-соул.

Отже, основними репертуарними джерелами функціонування жіночих ансамблів упродовж ХХ – початку ХХІ ст., найперше, постають традиційні фольклорні джерела в їх етнографічному первинному відтвореному варіанті та професійно обробленому для відповідного числа учасників ансамблю. Творчість українських композиторів постійно репрезентує звернення до камерно-ансамблевого жанру у його різних тематичних варіантах. Тембральне багатство голосів, технічних можливостей інтервального та акордово-гармонічного, гомофоно-гармонічного та поліфонічного викладу стали основою творчості композиторів для жіночих вокальних ансамблів.

Вокальні ансамблі всіх регіонів України репрезентують розмаїття виконавських стилів і жанрів у співі а capella, в супроводі фортепіано, гітар, бандур, камерних та естрадних інструментальних ансамблів, беруть активну участь у конкурсно-фестивальному русі, творчо співпрацюють з композиторами, представляючи свої здобутки.

ВИСНОВКИ

Жіночий вокальний ансамбль – помітна й яскрава сторінка української музичної культури. Його функціонування засвідчується динамічним розвитком, починаючи з різноманітних фольклорних форм музикування, відмінних за чисельним і тембровим складом, манерою співу, репертуаром, що трансформувалися, синтезувалися з академічними традиціями. Сьогодні спостерігаються виразні новітні колективи, що репрезентують збереження традицій автентичного співу, проявів виконавського фольклоризму, академічного камерного ансамблювання, а також модерних естрадно-джазових форм.

Упродовж XX ст. в українському культурно-мистецькому просторі жіночі ансамблі представили концертно-мистецькі здобутки у різних жанрах, розширення репертуару а capella та з різними типами акомпанементу (фортепіано, гітара, бандура, інструментальні струнні та народно-інструментальні ансамблі, джаз-бенди, естрадні колективи, естрадно-симфонічний, камерний та народно-інструментальний оркестри та ін.). Жіночі ансамблі щільно співпрацюють з композиторами у пошуку нових зразків авторської музики, обробок, аранжування. Розвиток жіночих вокальних ансамблів засвідчується також численними зразками нотних видань, а найбільше – виконавської творчості, зафіксованої у звукозаписах, презентованих на фестивалях і конкурсах, у концертно-гастрольній діяльності.

Творчість жіночих ансамблів упродовж XX – початку XXI століть знайшла свої вияви не лише в Україні, але й в середовищі української діаспори, засвідчувало трансляцію цього виду виконавства, пошуки нового репертуару, необхідність збереження традицій національної музики. Розмаїття форм і жанрів, репертуару та виконавської стилістики жіночих вокальних ансамблів зумовило потреби наукового осмислення основних тенденцій його розвитку. Проведене дослідження аналізу жіночого ансамблевого мистецтва України та зарубіжжя, дозволило зробити такі висновки.

1. Ансамблеве вокальне виконавство залишається у полі зору досліджень науковців як одна з традиційних форм національної культури України. Аналіз джерельної бази щодо проблематики дисертації свідчить про активне звернення дослідників до аналізу регіональних аспектів ансамблевого співу у фольклорному середовищі, історії вокально-хорового виконавства, заснування та функціонування окремих мистецьких колективів, композиторської творчості для вокальних колективів тощо. Серед однорідних (жіночих) зразків ансамблів найбільш науково опрацьованим постає жанрова форма тріо бандуристок, жіноче ансамблеве виконавство діаспори, а також окремі новітні форми колективів естрадного спрямування. Проте комплексне дослідження саме жіночого ансамблевого виконавства в українському культурно-мистецькому просторі сьогодні відсутнє. Основними видами джерел щодо дослідження вокально-ансамблевого виконавства постають писемні (наукові, нотні, документальні), аудіальні (звукозаписи), аудіовізуальні (відеозаписи).

2. У результаті дослідження виявлено, що історичні етапи розвитку вокального жіночого ансамблевого виконавства в Україні та за її межами можна умовно систематизувати таким чином.

- Фольклорні жіночі традиції гуртового співу сформувалися ще до *XX ст.* на всій території України, викристалізувавши свої регіональні відмінності у мелодиці, гармонії, поліфонії, характері співу та атаки звука, тембральних особливостях та жанрових характеристиках репертуару. Ці регіональні відмінності найяскравіше проявилися на півночі, заході, центрі, півдні українських земель, пізніше були трансльовані у зразки виконавського фольклоризму в Україні та за кордоном.

- *Початок XX ст.* позначений соціокультурними змінами щодо середовища побутування фольклору, розширенням зразків міського фольклору, що вплинуло і на автентичні жіночі ансамблі; проте паралельно розвиваються академічно-камерні форми колективів однорідного типу, активізується інтерес до відтворення фольклорних жанрів на академічному ґрунті.

- Для 30–40-вих рр. XX ст., внаслідок складного періоду колективізації в українських селах, голодомору, репресій, характерним стає втрата питомого фольклорного ареалу поширення ансамблевого співу. Натомість активізуються його вторинні форми побутування, їх представлення як аматорських колективів, поряд із розвитком вокального мистецтва на засадах професіоналізації, у т.ч. й ансамблевого, важливе підґрунтя якого склало формування розгалуженої музично-освітньої мережі.

- 50-ті рр. XX ст. – період формування нових форм академічного жіночого ансамблю в Україні та за кордоном – камерних колективів, зокрема тріо, у т.ч. і тріо бандуристок, які швидко завойовують популярність, зорієнтовані на фольклорний трансформований матеріал співу й гри у синтезі з академічною манерою співу.

- 60-ті рр. XX ст. – формування нового репертуарного академічного образу жіночих вокальних ансамблів, створення нових колективів різного кількісного складу, розширення репрезентації їх творчості у концертно-сценічних та звукозаписних формах, початок співпраці колективів і композиторів у формуванні нового пісенного репертуару.

- 70–80-ті рр. XX ст. – активний розвиток академічного жіночого ансамблевого мистецтва різних форм і жанрів в Україні та в середовищі української діаспори, трансформація фольклорних жанрів, їх обробка;

- 90-ті рр. XX ст. – вплив естрадно-джазової музики на репертуар жіночих вокальних ансамблів; введення ансамблевого класу як дисципліни до програм закладів середньої спеціальної та вищої мистецької освіти, створення нових колективів професійного рівня, розширення жанрового спектру репертуару.

- Початок XXI ст. – паралельне співіснування кількох напрямів колективів однорідного жіночого складу (а capella та з різними типами акомпанементу, зокрема бандурних жіночих ансамблів, колективів інноваційного характеру), формування нових стилів виконавства –

академічного, естрадного, джазового та ін. паралельно до реконструкції та стилізації фольклорних форм та манер співу.

Загалом жіночі ансамблеві колективи можна класифікувати *за кількісним складом* (від 2 до 10 осіб); *за характером співу* (а capella чи з супроводом), *за характером побутування* (фольклорні автентичні, виконавського фольклоризму, академічні – професійні, аматорські); *за місцем знаходження* (Україна, діаспора); *за пріоритетним репертуаром* (фольклорним, фольклорно стилізованим, академічним, естрадно-джазовим).

3. Якщо до початку ХХ ст. розвиток жіночого ансамблевого співу вже отримав свої регіональні фольклорні особливості (Полісся, Поділля, Чернігівщини, Карпатського краю), то упродовж ХХ ст. вони активно вивчаються та реконструюються у діяльності колективів різних областей України: «Берегиня», «Калита» (Чернігівщина, «Бовсунівські бабусі» (Житомирщина), «Горлиця», «Більчанка» (Поділля), «Древо» (Полтавщина), «Ровесниця» (Івано-Франківщина), «Ужанка», «Розмарія» (Закарпаття) та ін.

Ряд ансамблів, особливо регіонів етнопограниччя, репрезентує не лише українські та регіональні (гуцульські, лемківські, бойківські) традиції співу, але й інонаціональні: угорські («Ружа»), словацькі («Ліптаки»), румунські і циганські («Гудаки») тощо.

Створюється і ряд нових колективів, зокрема у навчальних закладах та закладах культури («Михайлове чудо», «Рожаниця», «Родовід», «Ярина», «Кралиця», «Роксоланія», «Буковиночка», «Серпанок» та ін.), проте спостерігаються відмінності у творчих манерах таких ансамблів. Окремі з них, орієнтовані на фольклорні першоджерела з польових записів і комунікації з носіями фольклору, спрямовані на точне відтворення (копіювання) манери співу й говірки, типів багатоголосся, жанрових особливостей. Інші використовують фольклорні джерела як імпульс нової творчості, переосмислення оригіналу в нових соціокультурних умовах та середовищі репрезентації. Так виникають нові стильові манери виконання, що можуть балансувати на межі автентичного й академічного співу, автентики й естрадної

музики. У таких нових жанрах можуть синтезуватися й інокультурні впливи щодо метроритміки, використовуватися як стародавні говірки (гуцульські, бойківські, лемківські та ін.), так і тексти літературної мови з писемних джерел.

4. Упродовж XX – початку XXI століть спостерігається системне функціонування жіночих вокально-ансамблевих колективів України та української діаспори, які репрезентують різні форми, стильові напрями, багатоманіття репертуарних зразків. Цю систему складають, найперше, її основні елементи – власне самі колективи. Підсистемними утвореннями постають стильові напрями їх виконавства – фольклорний, академічний, естрадно-популярний. Компонентами системи є репертуарні множини творів, що ґрунтуються на фольклорних джерелах (жанрах) в їх первинному чи трансформованому виді (обробки), композиторські твори (пісні, перформативні композиції), аранжування та кавери.

5. Жанрово-стильові пріоритети репертуару жіночих вокальних ансамблів різняться відповідно до формату колективів – їх кількісного складу та якісно-тембральних показників. Відомо, що саме у гуртовому (колективному) співі змінність манери співу, репертуарного вибору, стилістики виконання є суттєво залежною саме від складу учасників, що впливає на його творчу діяльність, специфіку вибору репертуару – фольклорного, академічного, естрадного спрямування, а також їх синтезу.

Суттєвою репертуарною складовою постає духовна музика, зокрема жанри релігійних пісень. Тут можна виявити безпосередні зв'язки із жіночим хоровим мистецтвом. Як правило, такий репертуар виконується в академічній манері співу: композиції а capella з літургій Д. Бортнянського, М. Березовського, А. Веделя, М. Леонтовича, К. Стеценка, Д. Січинського та ін., а також канти, колядки, причасні пісні, які аранжовані для відповідного складу ансамблів, також можуть доповнюватися й інструментальним супроводом (наприклад, камерних ансамблів – струнних, народно-інструментальних).

Поряд із традиційними фольклорними жанрами, притаманними питомо

для жіночих ансамблів, актуалізуються й нові, зокрема історичні пісні, стрілецькі й повстанські, твори шевченкіани. Фольклорний матеріал обробляється чи аранжується для відповідної кількості учасників. Можуть використовуватися оригінальні 2 або 3-голосі мелодії, які отримують складні поліфонічні, поліритмічні опрацювання, переосмислення форми. Сьогодні значення фольклорного першоджерела для таких творів постає і потужним націєтворчим та ідентифікаційним чинником, особливо у творах естрадно-популярної музики.

В останнє десятиліття надзвичайну популярність отримали кавери зарубіжних й українських пісенних ретро-хітів, які звучать у новому аранжуванні, з оригінальним супроводом акустичних чи електронних інструментів, фонограм.

6. Регіональна специфіка розвитку жіночих ансамблів в Україні засвідчує рівні взаємодії фольклору та академічної музичної культури в зразках композиторської творчості. Український мелодизм, лірично-романтичний стиль, багатство можливостей інтервального (паралельні терції, сексти, октави), акордово-гармонічного (тризвуки, септакорди, нонакорди), гомофоно-гармонічного викладу стали основою творчості композиторів для жіночих вокальних ансамблів упродовж усього XX ст. – від М. Лисенка, С. Людкевича, Б. Лятошинського – до А. Кос-Анатольського, І. Шамо, М. Скорика, В. Івасюка, Л. Колодуба, Є. Козака, І. Поклада, І. Карабиця, Б. Янівського, Б. Фільц, Ж. Колодуб, В. Павліковського та ін. Сьогодні вокально-ансамблева творчість широко представлена у доробку В. Власова, Є. Мілки, В. Степурка, О. Герасименко, Р. Лісової та ін., які komponують твори для колективів різного складу як а capella, так і з супроводом (зокрема для фортепіано, бандур, камерних оркестрів тощо).

Спостерігається значне зацікавлення зі сторони композиторів і елементами регіональних традицій фольклору, що знаходять своє відображення у тематиці та жанрах творчості. Зокрема, у творчості композиторів Закарпаття (Д. Задора, М. Попенка, В. Поповича, Ф. Турянина та ін.) помітними

тенеденціями є використання не лише тематики краю, але й мелодики й ритміки цього полікультурного регіону.

7. Значні виконавські здобутки провідних жіночих ансамблевих колективів в українському музичному мистецтві спостерігаються у площинах концертно-гастрольної діяльності, конкурсно-фестивального руху, звукозаписної творчості. Вони активно представлені й на нових звукових стрімінгових платформах, сприяють знайомству з українськими вокально-ансамблевим мистецтвом для широкої аудиторії, зокрема зарубіжної. Станом на сьогодні численні жіночі вокальні колективи репрезентують всі напрями виконавства, забезпечуючи жанрове розмаїття, репертуарні новації, стильову багатоманітність.

Серед колективів України останніх десятиліть, які активно репрезентують жіночий вокальний ансамбль у його різноманітних жанрово-стильових напрямках на концертах, фестивалях, слід відзначити тріо «Крайня хата», «Солов'ї Галичини», гурт «Ладо», фолькгурти «Коралі», «Червоні маки», тріо «KURBASY», дует сестер Тельнюк, «Ladies'trio», «YAGODY», «Dakh Daughters», «Freedom Jazz», «Panivalkova», «Україня» та ін. Також активну творчу діяльність проявляють колективи української діаспори, які сьогодні репрезентують українські національні традиції співу за кордоном, це гурти «Калина», «Dagadana», «Wernyhora», «Krajka», «Folke Melodie» (Польща), «Намисто» (Литва), «Fajna» (Австрія) та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні аспекти сучасного українського музичного мистецтва: кол. монографія. Київ, 2021. 212 с.
2. Ансамбль «Кобзар». Репертуар (Українські народні пісні). Загреб, видавець: Товариство української культури, упорядник Алекса Павлешин, 2010. 60 с.
3. Ансамбль Коріння. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Osp0yWNXAgs>
4. Антологія наукової думки про народну музику Закарпаття: збірник досліджень і статей про музичний фольклор та методику його збирання. Мукачєво: Карпатська вежа, 2019. Том 1. 272 с.: ноти, іл.
5. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): підручник. Вид 3-тє, доп. та перероблене. Київ: Видавець Бихун В. Ю., 2017. 218 с
6. Антонюк В.Г. Виконавські форми сольного співу: до питання виховання різнопрофільних співацьких особистостей. Київ, 1999. 24 с.
7. Антонюк-Гаврищук Є. Світ пісенної краси. Чернівці, 2005. 152 с.
8. Аудіоальбом. Кобзар, Загреб (Хорватія), CD. 2000.
9. Байко – сестри. *Енциклопедія Сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-38936>
10. Байко З. Життя прекрасне – наче пісня. Львів, 2007. 26 с.
11. Байко Н. Омріяний квартет, якого не було. Розмова з нар. артисткою. Віктор Баранов. Київ, 2003. № 10. С. 181–186.
12. Байко Ніна Яківна. Мистецтво України: біогр. довідник. Київ, 1997. С. 36.
13. Бандура дарує натхнення. Твори для бандури / III Всеукраїнський фестиваль «Бандура дарує натхнення». Авторська пісня, авторські інструментальні твори, авторські ансамблеві твори. [Ноти]. Чернігів, 2015. 131 с.

14. Бедзір В. Народному аматорському вокальному ансамблю «Ужанка» - 55 років. *Культурологічні джерела*. №1, 2 (65, 66). 2024. С. 60–66.
15. Бенч-Шокало О. Український хоровий спів: актуалізація звичаєвої традиції: навчальний посібник. Київ: ред. журн. «Український світ», 2002. 440 с.
16. Березуцька М. Репертуар як фактор ансамблевої творчості бандуристів (на матеріалі діяльності ансамблю бандуристів «Чарівниці»): дис. ... доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво». Одеса: Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової, 2021. 255 с.
17. Бермес І. Л. Організаційні засади музичного фестивального руху в Україні. *Культурологічна думка*. Київ: Інститут культурології Національної академії мистецтв України, 2015. № 8. С. 150–155.
18. Бермес І. Л. Фестиваль «Лемківська ватра» в Ждині в історії та культурі субетносу. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Київ, 2018. № 1. С. 101–105.
19. Бермес І.Л. Український хоровий рух у контексті соціокультурних процесів ХІХ – початку ХХІ століття: дис. ... д-ра мистецтвознавства: 26.00.01. Нац. акад. кер. кадрів культури і мистецтв. Київ, 2014. 437 с.
20. Беценко Т. Природа мовно-поетичної універсальності народнопісенної творчості. *Світогляд – Філософія – Релігія*. Суми, 2012. Вип. 3. С. 111–123.
21. Білинська М. Квіти Прикарпаття. *Співають сестри Байко*. Київ, 1972. С. 3–5.
22. Бобечко О. Кобзарське мистецтво – жіночий аспект. *Музикознавчі студії: наукові збірки Львівської національної муз. акад. ім. М. В. Лисенка*. В. 21. Дрогобич: Посвіт, 2009. С. 22–30.
23. Бобечко О. Мистецькі здобутки Віолетти Дутчак в контексті українського національно-культурного простору (ювілейні узагальнення). *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. 2017. Вип. 36. С. 60–72.

24. Бобечко О. Оригінальний концертно-виконавський репертуар для бандури у творчому доробку жінок-композиторок сучасності. *Студії мистецтвознавчі: Театр. Музика. Кіно. Архітектура. Образотворче та декоративно-вжиткове мистецтво*. Число 1/2 (69/70) / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2020. С. 87–94. URL: https://sm.etnolog.org.ua/zmist/2020/1-2/2020_1-2.html

25. Бобечко О. Творчо-виконавська діяльність дуету бандуристок «Берегиня» в контексті розвитку сучасного ансамблевого виконавства на бандурі. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 32. Том 1. С. 24–30. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/32.214468> URL: <http://www.apfn-journal.in.ua/32-1-2020>

26. Бобечко О. Традиції і новаторство у творчо-виконавській діяльності прикарпатського квартету бандуристок «Гердан». *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музичне мистецтво*, 5 (1), 2022. 24–38. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7581.5.1.2022.258137> URL: <http://musical-art.knukim.edu.ua/article/view/258137>

27. Бобечко О. Ю. Бандурне мистецтво ХХ століття в контексті процесів фемінізації: автореф. дис. ... канд. мистецтвозн.: 17.00.03 – музичне мистецтво. Львів: ЛНМА, 2013. 20 с.

28. Бобул І. В. Жанрові форми та стильові конотації вокально-естрадного виконавства в музичній культурі України кінця ХХ – початку ХХІ століття: дис... канд. мист.: 26.00.01 / НАКККіМ. Київ, 2018. 219 с.

29. Бобул І. Вплив джазово-музичних форм на естрадно-пісенну культуру. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Київ, 2021. № 4. С. 134–139.

30. Бойко О. М. Українська масова музика: етапи розвитку, національні особливості: автореф. дис. ... канд. мистецтв: 17.00.03. Київ, 2017. 17 с.

31. Бойко О. М. Українська масова музика: етапи розвитку, національні особливості: дис... канд. мистецтвознавства 17.00.03 – музичне мистецтво / ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2017. 215 с.

32. Бойчук А. Естрадне мистецтво співу у виклику сьогодення. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дід «Гельветика», 2019. Вип. 25. С. 39–43.

33. Бондаренко А. І. До проблеми термінології у класифікації популярної музики за жанрами, стилями та напрямками. *Мистецтвознавчі записки*: зб. наук. статей. Київ, 2011. Вип. 19. С. 70–77.

34. Бондаренко Д. Специфіка роботи із жіночим вокальним ансамблем. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2020. Вип. 25. Т. 1. С. 45–48.

35. Борин О. В. Вокальне виконавство дітей у контексті популярної музичної культури України (кінець ХХ – початок ХХІ століть): дис. ... доктора філософії: 025 Музичне мистецтво. Івано-Франківськ, 2023. 309 с.

36. Брилін Б.А. Проблеми духовного виховання в контексті національної культури. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Вінницький держ. пед. ун-т. ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2000. С. 57–59.

37. Брояко Н. Б., Фурдичко А. О., Юрчук В. В. Талант-шоу «Голос країни» в українській поп-музиці. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*: наук. зб. Вип. 48 / упоряд. і наук. ред. В. Г. Виткалов; редкол.: Г. П. Чміль, В. Г. Виткалов, П. Е. Герчанівська та ін.; наук.-бібліогр. редагування наукової бібліотеки РДГУ. Рівне: РДГУ, 2024. С. 188–194.
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.v48i.769>

38. Брояко Н. Теорія і практика бандурного виконавства: навчальний посібник. Київ: Ліра-к, 2017. 219 с.

39. Брояко Н., Водяний Б. Бандурне виконавство у контексті трансформаційних процесів української народної інструментальної культури

XX – початку XXI століть. *Zinovii Shtokalko: from kobzar traditions to bandura modern style*: Collective monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021. PP. 73–96. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-171-8-4>

40. Булат Т., Філенко Т. Світ Миколи Лисенка. Національна ідентичність, музика і політика України XIX – початку XX століття: монографія. Нью-Йорк; Київ, 2009. 408 с.

41. Бурбан М. Українські хори і диригенти: монографія. Дрогобич, 2006. 640 с.

42. Бурда С. Історія і актуальні проблеми українців і русинів Хорватії. *Українці Хорватії. Матеріали і документи*. Кн. 1 [Упор. С. Бурда і Б. Гралюк]. Загреб (Хорватія): Культурно-просвітне товариство русинів і українців Загреба, 2002. С. 173–181.

43. Бурда С. Українське культурно-просвітне товариство “КОБЗАР” ЗАГРЕБ. З нагоди 45-річчя успішної діяльності. *Українці Хорватії: матеріали і документи*. Книга п'ята / Підготував Славко Бурда. Загреб (Хорватія): Українське культурно-просвітне товариство «Кобзар», 2022. С. 155–160.

44. В лісі на орісі – народний вокальний ансамбль «Ужанка». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=68ZQ3XNvHq0>

45. Ваврик О. Кобзарські школи в Україні. Тернопіль: Збруч, 2006. 221 с.

46. Валентина Ковальська. «Золоті ключі». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mTfSugHmWwk>

47. Васюта О. Музична культура Чернігівщини X – початку XXI століття: еволюційний вимір: монографія. Чернігів: Десна Поліграф, 2017. 295 с.

48. Васюта О. П. Музична культура Чернігівщини XX – початку XXI століття (композиторська творчість та виконавство): монографія. Чернігів: Десна Поліграф, 2019. 384 с

49. Вербена. Пісенний дивосвіт [Ноти]. Вип. 1. Твори з репертуару народних артисток України тріо бандуристок «Вербена». До 20-річчя творчої

діяльності колективу. Черкаси: Брама-Україна, 2007. 72 с.

50. Верещака А. О. Музичний фестиваль у системі маркетингу. *Культура України*. 2014. Вип. 45. С. 239–246.

51. Весоловський Б. Ти танго заспівай мені / упор. М. Гримич, І. Осташ. К.: Дуліби, 2015. 106 с.+ 2 CD.

52. Вечорниці 12. Юні співаки-бандуристи. Українські народні пісні для дитячого ансамблю бандуристів / упорядкування та перекладення Ф. Жарка. [Ноти]. Київ: «Музична Україна», 1968. 36 с.

53. Вечорниці. Пісні з репертуару ансамблю «Смерічка» / упорядник Андрейчук А. К. [Ноти]. К.: «Музична Україна», 1972. 28 с.

54. Вишневська С. В. Еволюція феномену співу в бандурній виконавській традиції: дис. ... канд. мистецтвозн.: спец. 17.00.03 – музичне мистецтво. Львів, 2011. 253 с.

55. Вишневська С. В. Методичні принципи формування навичок вокально-ансамблевого виконавства. Науково-методичне видання/Методичні рекомендації. Івано-Франківськ, 2014. 54 с.

56. Вишневська С. В., Шевченко Н. С. Вплив знаменитих співаків діаспори на розвиток українського вокального виконавства. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 40. Том 1. С. 73–78. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/40-1-11>

57. Відкрита зона – Древо URL: <https://www.youtube.com/watch?v=-KoDlt779M0>

58. Він примусив світ говорити про Україну. *Буковинське Віче*. №18 (2437), 25 травня 2017 р. с.4.

59. Вовк М. Київська академічна фольклористична школа: здобутки і перспективи. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2011. Вип. 1. С. 149–159.

60. Вокальне мистецтво: Історія. Сучасність. Перспективи: збірник статей / ред.-упоряд. Ганна Карась. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 208 с.
61. Вокальне тріо «Живиця». Гей, чуєш ти сину. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Raotk0C-dM0>
62. Вокальний ансамбль «Гуцулочки» м. Івано-Франківськ. URL: [Гуцулочки Карпат: Ансамбль](#)
63. Вокальний ансамбль: теорія і практика: навчальний посібник. Луцьк, 2022. 170 с.
64. Вокальні ансамблі в супроводі бандури / упорядник Лобко В. П. [Ноти]. Київ: «Музична Україна», 1972. 60 с.
65. Воріна Л. Кобзарське мистецтво / упорядник Світлана Овчарова. [Ноти]. Дніпропетровськ: Видавець Юрій Сердюк, 2004. 76 с.
66. Воропаєва О. В. Джазінг як форма взаємодії академічного та «третього» пластів у джазі: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 музичне мистецтво. Харків, 2009. 19 с.
67. Габорець В. Творчий ужинок Миколи Попенка – щедрий вклад у скарбницю пісенного мистецтва. «КарпатАРТ-НЗ» № 105. 22 вересня 2015 р.
68. Галій М. Володарка низького фундаментального голосу тріо сестер Байко (до 80-річчя від дня народження Ніни Байко). *Музикознавчі студії*. 2013. С. 176–185. URL: <https://naukovizbirkylina.wordpress.com/wp-content/uploads/2017/01/2013-28-studii-muzykoznavchi-21.pdf>
69. Гамкало І. Глібович Олена Юріївна. Енциклопедія Сучасної України. 2006. URL: <https://esu.com.ua/article-30434>
70. Гарасим Я. Національна самобутність естетики українського пісенного фольклору. Львів, 2010. 376 с.
71. Гаценко Г. Роль вокальних шоу в розвитку співацької майстерності. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 33. Т. 1. С. 42–45.
72. Герасименко О. Безкрилої любові не буває [Ноти]. Вокальні твори та ансамблі у супроводі бандури. Львів: «ТеРус». 2001. 48 с.

73. Герасименко О. Пливи світами, пісне любови. Пісні українських композиторів для ансамблю бандуристів [Ноти]. Обробки та аранжування Оксани Герасименко. Львів. «ТеРус», 2001. 44 с.

74. Герасименко О. Українські колядки для ансамблів бандуристів. Обробки та аранжування Оксани Герасименко [Ноти]. Вид. 2-е, доп. Київ – Львів: ТеРус, 2006. 100 с.

75. Герчанівська П. Культура в парадигмах ХХ–ХХІ ст.: монографія. Київ, 2017. 378 с.

76. Гіга С., Мартинюк М., Новак О. Особливості становлення та розвитку закарпатської естрадної музики в другій половині ХХ століття. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка*. Дрогобич, 2021. Вип. 35. С. 36–41

77. Глуханіч О. Використання народнопісенних інтонацій у хоровій творчості закарпатських композиторів у контексті полікультурного розвитку краю. *Вісник НАКККіМ*. 2019. № 3. С. 389–392.

78. Гнидь Б. Історія вокального мистецтва. К.: НМАУ, 1997. 320 с.

79. Головатюк В. Д. Пісенна культура українців Підляшшя: етнорегіональна специфіка, загальноукраїнський контекст: автореф. дис. канд. філол. наук : спец. 10.01.07. НАН України; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. Київ, 2002. 17 с.

80. Голос людини та вокальна робота з ним: монографія / [Г. Є. Стасько, О. Д. Шуляр, М. Ю. Сливоцький та ін.]. Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. 336 с.

81. Голоси Полісся: колектив «Бовсунівські бабусі» – народний спів з півночі Полісся. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Yq-ZPzzJpDo>

82. Гордійчук М. Як записувати народну музику: (Порадник для збирачів музичного фольклору). Київ, 1960. 33 с.

83. Гребенюк Н. Є. Вокально-виконавська творчість: автореф. дис. ... д-ра мистецтвознавства: 17.00.03 / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2000. 30 с.
84. Гриджук І. «Росинка» – як український феномен і нев'януча легенда. «Народна Воля». 11 лютого 2022.
85. Грица С. Спільність мелодичних типів у слов'янській пісенності Карпат. *Фольклор у часі і просторі*. Тернопіль, 2000. С. 21–32.
86. Грица С. Трансмісія фольклорної традиції: етномузикологічні розвідки. Тернопіль: Астон, 2002. 236 с.
87. Грица С. Українська фольклористика ХІХ – початку ХХ століття і музичний фольклор. Київ-Тернопіль: Астон, 2007. 152 с.
88. Грица С. Українські народні пісні про еміграцію. Буд здорова, землице: українські народні пісні про еміграцію. Київ: Музична Україна, 1991. С. 3–24.
89. Грица С. Фольклор у просторі і часі. Тернопіль: Астон, 2000. 228 с.
90. Грін О. Професійне музичне мистецтво Закарпаття ХІХ – першої половини ХХ століття: історичний аспект. Монографія. Ужгород, 2004. 160 с.
91. Губ'як Д. В. Ой єсть в лісі калина [Ноти]. Аранжування для ансамблю бандуристів. Львів: «ТеРус», 2009. 28 с.
92. Гумінілович С. «Ні, я забудь тебе не міг»: збірка вокальних творів, присячена 95-річчю від дня народження композитора: навчальний посібник [Ноти] /упор. Г. Карась. Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського університету імені Василя Стефаника, 2011. 72 с.
93. Давидюк В. фольклорні традиції населення Закарпаття у контексті популярної генетики. *Закарпатські фолологічні студії*. Ужгород, 2023. Вип.31. С. 267–274.
94. Дей О. Народно-пісенні жанри. Київ: Муз. Україна, 1977. Вип. 1. 108 с.

95. Денисюк Ж. З. Масова культура як чинник трансформування національнокультурної ідентичності в умовах глобалізації. автореф. дис. ... канд. культ.: 26.00.01 / НАКККиМ. Київ, 2010. 16 с.

96. Дзвени бандуро! З репертуару ансамблю бандуристів «Чарівниці» [Ноти] / Аранжування для ансамблю бандуристів С. Овчарової. Дніпропетровськ: Ю. Сердюк, 2003. 54 с.

97. Довгалюк І. Осип Роздольський: Музично-етнографічний доробок: монографія. Львів, 2000. 154 с.

98. Довгалюк І. Фонографування народної музики в Україні: історія, методологія, тенденції: монографія. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2016. 650 с.

99. Древо – ансамбль села Крячківка. Майстре-клас. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ECKjsQo1Vf4>

100. Древо. Весілля 2-Шишки, вилечко URL: <https://www.youtube.com/watch?v=vafBJ7gO0Dg>

101. Древо. Весілля 2-Шишки, вилечко. URL: https://www.youtube.com/watch?v=MK_fx721FgY

102. Дрожжина Н. В. Вокальне виконавство в системі музичного мистецтва естради: дис... канд. мист.: 17.00.03 / Харківський держ. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2008. 218 с.

103. Дрожжина Н. В. Вокальне мистецтво естради: історія, теорія, практика: навчальний підручник для здобувачів ступеня магістра закладів вищої освіти культури і мистецтв III–IV рівнів акредитації зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво» спеціалізації «Музичне мистецтво естради». Харків: Видавництво «Естет Принт», 2019. 336 с.

104. Дружук І. «Коляда на Майзлях»: різдвяні співи під склепінням храму. Укрінформ. 20.11.2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3931740-kolada-na-majzlah-rizdvani-spivi-pid-sklepinnam-hramu.html>

105. Дуда Л. Фольклорні жанри та їх трансформація у творчості для бандури: дис. ... канд. мистецтвозн.: спец. 26.00.01 – теорія та історія культур (мистецтвознавство). Івано-Франківськ, 2016. 282 с.

106. Дудар О. Музичний фольклор Хмельницького Поділля: дис. ...канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т.Рильського. Київ, 2007. 224 с.
107. Дутчак В. Ансамблевий вид виконавства на бандурі: історія і сучасність. Івано-Франківськ. Плай, 2003. 130 с.
108. Дутчак В. Аспекти творчої співпраці митців Прикарпаття та Хорватії на зламі ХХ – початку ХХІ ст. *Українці Хорватії: матеріали і документи*. Книга п'ята / Підготував Славко Бурда. Загреб (Хорватія): Українське культурно-просвітнє товариство «Кобзар», 2022. С.111–122.
109. Дутчак В. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя: монографія. Івано-Франківськ: Фоліант, 2013. 488 с.
110. Дутчак В. Від музики Майдану до музики війни: український феномен. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: scientific monograph*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2022. С. 716–725.
111. Дутчак В. Г., Кубік О. Є. Специфіка розвитку бандурного ансамблевого мистецтва в середовищі української діаспори ХХ – початку ХХІ століття. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. № 2(38), 2021_Vol. 1. DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.2.1.12>
112. Дутчак В. Засади взаємодії літератури і музичного мистецтва української діаспори упродовж ХХ – початку ХХІ ст. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Історичні науки»*. Острог, 2020. Вип. 31. С. 186–193.
113. Дутчак В. Сучасні фольклорні фестивалі на західному пограниччі України в контексті міжкультурної комунікації. *Na Pograniczach. O stosunkach społecznych i kulturowych: monografia*. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im Jana Grodka w Sanoku. Sanok, 2018. С. 161–172.
114. Дутчак В., Карась Г. Естрадні виміри сучасного бандурного мистецтва. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Мистецтвознавство*. Вип. 44. Рівне, 2023. С. 110–117.

DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpm.vi44.610>

115. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-65462>

116. Етномузика: збірка статей та матеріалів із нагоди ювілею професорки Ірини Довгалюк. Львів: ГАЛИЧ-ПРЕС, 2020. Число 16 / упор. Л. Добрянська. 248 с.

117. Єрошенко О. В. Емоційна сфера у вокальній творчості: музично-естетичні та виконавські аспекти: автореф. дис... канд. мист.: 17.00.03. Харк. держ. ун-т імені І. П. Котляревського. Харків, 2008. 21 с.

118. Єсипок В., Брояко Н. Кобзарство радянської України в персоналіях. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музичне мистецтво*. Київ, 2024. Вип. 2 Т. 7. С. 201–208.

119. Єфремова Л. Наспівки українських весільних пісень: монографія. Київ, 2006. 191 с.

120. Єфремова Л. Частотний каталог українського пісенного фольклору. В трьох частинах. Ч. 1. Опис. Київ: Наукова думка, 2009. 720 с.

121. Єфремова Л. Частотний каталог українського пісенного фольклору. В трьох частинах. Ч. 2. Антологія-хрестоматія. К.: Наукова думка, 2010. 480 с.: ноти.

122. Єфремова Л. Частотний каталог українського пісенного фольклору. К.: Наукова думка, 2011. Ч. 3: Показчики. 511 с.

123. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ, 2006. 703 с.

124. Жеплинський Б. М., Ковальчук Д. Б., Ковальчук М. М. Ансамблі бандуристів. Львів: Галицька видавнича спілка, 2016. 364 с.

125. Житкевич А. Співуча птаха Закарпаття: у 15-ту річницю відходу у вічність Олени Глібович. Український тижневик Міст (uk). 2016.

126. З тобою, бандуро. Репертуар бандуристок українського телебачення та радіо. [Ноти]. Київ: Музична Україна, 1982. 88 с.

127. Заверуха О. Л., Чернета Т. О. Вокальний ансамбль: навч-метод. посібник для студентів ЗВО. Корсунь-Шевченківський, 2022. 116 с.
128. Закарпатські народні пісні: збірка пісень. Київ, 1962. 372 с.
129. Зан М. Етнокультурний розвиток румун Закарпаття (1989–2001 рр.). *Політологічні студії: історія, теорія, практика*. Ужгород, 2003. Вип. 21. С. 352-362.
130. Заспіваю співаночку. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=D2m9ednjG0>
131. Зацвіли волошки сині. Жіночі вокальні ансамблі в супроводі бандур [Ноти]. Київ: «Музична Україна» 1976. 63 с.
132. Зінська Т. В. Музично-виконавське мистецтво в соціокультурному просторі України кінця XX – початку XXI століття: автореф. дис. ... канд. мист.: 26.00.01 / Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2011. 18 с.
133. Злотник О. Й. Комунікативний простір музичного мистецтва України кінця XX – початку XXI століття: дис. ... канд. мист.: 26.00.01 «Теорія та історія культури». Київ, 2019. 254 с.
134. Золотий фонд української естради: URL: <http://www.uaestrada.org/>
135. Золоті ключі – рекордсмени. День. Київ, №97. 5 червня 2018.
136. Золоті ключі. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-16982>
137. Зосім О. Л. Пісенний доробок гурту «The Beatles» в академічних музичних інтерпретаціях. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*: наук. журнал. 2024. № 3. С. 179–185. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2024.313311>
138. Зосім О. Л. Телевізійний проєкт «Колядки на Кудрявці» як форма збереження та актуалізації українського фольклору. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*: наук. журнал. 2023. № 1. С. 222–227. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2023.277669>

139. Зосім О. Л. Традиційна естрадна пісня: концептуалізація поняття. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*: наук. журнал. 2022. № 2. С. 153–158. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2022.262266>
140. Зубенко Д. В. Розвиток фестивального руху в сучасній Україні. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. Київ, 2011. № 4 (12). С. 110–114.
141. Іваницький А. І. Хрестоматія з українського музичного фольклору (з поясненнями та коментарями): навч. посіб. Вінниця, 2008. 520 с.
142. Іваницький А. Українська музична фольклористика: методологія і методика. Навч. посібник. Київ, 1997. 381 с.
143. Іваницький А. Український музичний фольклор. Підручник для вищих учбових закладів. Вінниця, 2004. 320 с.
144. Івасів Р. Ігор Дем'янець: Наші сподівання про Івано-Франківськ як осердя коляди в Україні справджуються. Галичина. 15.01.2020. URL: <https://galychyna.if.ua/analytic/igor-dem-yanets-nashi-spodivannya-pro-ivano-frankivsk-yak-oserdya-kolyadi-v-ukrayini-spravdzhuyutsya/>
145. Івасюк В. Музичні твори [Ноти]. К.: Букрек МПП, 2009. 292 с.
146. Ільєва Г. Сестри Байко. Хто є хто на Львівщині: видат. земляки. Київ, 2003. Вип. 1. 160 с.
147. Історія однієї родини. Наше слово. 29 Червня 2017 URL: <https://nasze-slowo.pl/istorija-odniiei-lemkivskoi-rodini/>
148. Історія української культури. Навчальний посібник. Упор. Павлова О. Ю. Київ, 2012. 368 с.
149. Каблова Т. Б. Золотий перетин як композиційний принцип трансмірності в музичній культурі: монографія. НАКККиМ. Київ, 2015. 160 с.
150. Каблова Т. Б., Румянцева С. В. Читання партитур для вокальних ансамблів: навч.-метод. посібник для студентів ВНЗ. Київ: Ун-т імені Бориса Грінченка, 2019. 90 с.
151. Каблова Т. Б., Румянцева С. В. Специфіка вивчення регіональної

хорової культури в соціальному контексті розвитку ХХ-початку ХХІ ст. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*. Київ: Міленіум, 2017. С. 179–184.

152. Кагарлицький М. Чар-зілля пісні золотого трію. *Урядовий кур'єр*. 1993, 20 березня.

153. Карась Г. Етнокультурна ідентичність українців діаспори. *Самоідентифікація молоді: соціокультурний і транскультурний виміри*: колективна монографія. Івано-Франківськ, 2014. С. 162–187.

154. Карась Г. Максим Березовський в музичній культурі української діаспори. *Українська музика: науковий часопис*. / [засн. ЛНМА імені М. В. Лисенка; голов. ред. Л. Кияновська]. Львів, 2023. Ч.1 (44). С. 16–28. (Фахове видання України). DOI: [10.32782/2224-0926-2023-1-44-2](https://doi.org/10.32782/2224-0926-2023-1-44-2)

155. Карась Г. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття. Івано-Франківськ, 2012. 1164 с.

156. Карась Г. Українська музична культура західної діаспори як соціокультурний феномен ХХ століття. *Синергетична парадигма простору культури*: колективна монографія. НАКККіМ. Київ, 2014. С. 38–62.

157. Карась Г., Пан Лун. Багатовекторність китайської популярної естрадної музики у другій половині ХХ століття. *Актуальні питання гуманітарних наук*: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 79. Т. 1. С. 167–173.

158. Карчова Ю. І. Історична еволюція форм побутування пісенного фольклору в українській музичній культурі ХІХ – ХХ століть. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2011. № 3. С. 175–179.

159. Карчова Ю. І. Українське народнопісенне виконавство в професійній музичній практиці останньої третини ХХ – початку ХХІ століття: дис. ...канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03. Харківський національний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2016. 229 с.

160. Карчова Ю. Творчий світ Ніни Матвієнко. *Вісник ХДАДМ. Сер. Мистецтвознавство*: зб. наук. пр. Харків : ХДАДМ, 2011. Вип. 13. С. 141–146.
161. Катрич О. Т. Індивідуальний стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти): автореф. дис. ... канд. мист: спец. 17.00.03 / НМАУ імені П.І. Чайковського. К., 2000. 17 с.
162. Квітка К. М. Народні співці і музиканти на Україні: Програма для дослідів їх діяльності й побуту. Київ, 1924. 114 с.
163. Квітонько-бойкине: Пісні для вокального ансамблю у супроводі бандури [Ноти] / упор. Л. Дуда. Івано-Франківськ: Фоліант, 2014. 104 с.
164. Кди́рова І. О. Національно-культурне відродження етнічних спільнот у Незалежній Україні. *Культура і сучасність*. Київ. Міленіум. 2014. № 1. С. 120–125.
165. Кирчів Р. Двадцять століття в українському фольклорі. Монографія. Львів, 2010. 533 с.
166. Кияновська Л. Мирослав Скорик: людина і митець. Львів, 2008. 592 с.
167. Кияновська Л. Стильова еволюція галицької музичної культури XIX–XX ст. Тернопіль, 2000. 339 с.
168. Клименко І. Дискографія української етнічної музики. 1908–2010: ілюстрований хронологічний реєстр з анотаціями і покажчиками. Київ, 2010. 356 с.
169. Клименко І. Обрядові мелодії українців у контексті слов'яно-балтського ранньотрадиційного меломасиву: типологія і географія. Монографія. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2020. Т. 1. 360 с. URL: <https://knmau.com.ua/wp-content/uploads/klymenko-dysertatsiya.pdf>
170. Кобзареві струни: Вокальні твори на слова Т. Шевченка в супроводі бандури [Ноти]. Упорядкування, аранжування, обробка, вступне слово Віолетти Дутчак. Івано-Франківськ: Гостинець, 2004. 80 с.

171. Ковтун Н. М. Архетип культурного героя в українській духовній традиції: історико-філософський контекст: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.05 / Житомирський держ. ун-т ім. І. Франка. Київ, 2008. 20 с.

172. Козаренко О. Феномен української національної музичної мови. Львів, 2000. 284 с.

173. Колесса Ф. М. Музикознавчі праці. Київ : Наукова думка, 1970. 592 с.

174. Колесса Ф. Музичні твори. Київ: Наукова думка, 1972. 456 с.

175. Колесса Ф. Погляд на теперішній стан пісенної творчості українського народу. Музикознавчі праці. Київ: Наукова думка, 1970. С. 237–247.

176. Колесса Ф. Українська народна пісня у найновішій фазі свого розвитку. Фольклористичні праці. Київ: Наукова думка, 1970. С. 34–59.

177. Колесса Ф. М. Фольклористичні праці. Київ: Наукова думка, 1970. 413 с.

178. Колесса Ф. Шкільний співаник [Ноти]. К.: Музична Україна, 1991. 220 с.

179. Колубаєв О. Л. Галицька популярна пісня в процесі еволюції регіональної традиції естрадно-музичного мистецтва: автореф. дис... канд. мист-ва: 17.00.03 – Музичне мистецтво / Одеська нац. муз. академія ім. А. В. Нежданової. Одеса, 2014. 20 с.

180. Колубаєв О. Л. Зародження рокових тенденцій у Львівській популярній пісенній культурі 1970-х років. *Музичне мистецтво і культура: науковий вісник ОНМА ім. А. В. Нежданової*. Одеса, 2019. С. 204–215.

181. Колубаєв О. Формування пісенно-естрадної традиції Галичини в контексті полікультурної взаємодії. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка*. Тернопіль, 2012. Вип. 2. С. 88–94.

182. Коляда та щедрування від гурту НОТА НЕО. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=i09swXLEyeM&t=545s>

183. Конвалюк У. В. Персонологічний дискурс вокального мистецтва української естради 70-х років XX – початку XXI століть: дис. ... канд. мистецтвознавства: спеціальність 26.00.01 – теорія та історія культури (мистецтвознавство) / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2020. 320 с.

184. Конвалюк У. Персонологічний дискурс вокального мистецтва української естради 70-х років XX – початку XXI століть: монографія. Івано-Франківськ: Фоліант, 2023. 288 с.

185. Конончук В. Пісенна творчість Анатолія Кос-Анатольського в контексті становлення розважальної музики Галичини: Автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 – Музичне мистецтво / ЛДМА імені М.В. Лисенка, 2006. 15 с.

186. Конончук В. Танго-солоспіви в творчості Анатолія Кос-Анатольського / В. Конончук. *Musica Galiciana*. Львів, 2001. Вип. 5. Т. VI. С. 227–232.

187. Конончук В. Танцювальні жанри в творчості А. Кос-Анатольського (фокстрот, румба, твіст, чарльстон). Молоде музикознавство: Наукові збірки ЛДМА імені М.В. Лисенка. Львів, 2002. Вип. 7. С. 52–56.

188. Концерт «Бовсунівських бабусь» URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7MGokKRLVdw> 2017

189. Корній Л. П., Сюта Б. О. Історія української музичної культури : підручник для студентів вищих навчальних закладів. До 100-річчя Національної музичної академії. України імені П. І. Чайковського. Київ, 2011. 736 с. : іл.

190. Коростень ТВ 20-01-17 Концерт «Бовсунівських бабусь». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=m3H2XPKwI4E> 2017

191. Кос-Анатольський А. Зоряна ніч: вокальні ансамблі.[Ноти]. Київ: Музична Україна, 1990. 89 с.

192. Краєчка/Krajeczka| Reportaż z nagrania płyty. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=K4pVTKsjU8E>

193. Крайка/Krajka – Нес мене, конику. URL:

<https://www.youtube.com/watch?v=4Vqd20j2yQQ>

194. Крайка/Krajka – Ой, ішов я до Маґери. URL:
https://www.youtube.com/watch?v=bK_mLY2tgcA

195. Крипчук М. В. Розвиток сучасних фестивалів мистецтв на Луганщині початку ХХІ століття. Мистецтвознавчі записки. Київ. Міленіум. 2013. Вип. 24. С. 148 – 153.

196. Кубік О. Є. Ансамблеве мистецтво бандуристів України та діаспори: історія, теорія, виконавська практика. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2023. 317 с.

197. Кузьменко О. Стрілецька пісенність: фольклоризм, фольклоризація, фольклорність. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2009. 296 с.

198. Куровська І. Р. Кобзарство як феномен української духовності (на матеріалі кримського регіону): автореф. дис. . канд. мистецтвознавства : 17.00.03; Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2012. 19 с.

199. Ланіна Т. О. Навчальний вокальний ансамбль як соціально-педагогічна система. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. Кам'янець-Подільський, 2020. Вип. 28 (1). С. 272–281.

200. Ланіна Т. О. Теоретичні основи вокального ансамблевого виконавства. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*. Київ, 2017. Вип. №2. С. 4–50.

201. Ланіна Т.О. Естрадно-ансамблеве виконавство в дискурсі джазу другої половини ХХ ст. *Молодий вчений*. № 2 (54). Одеса, 2018. С. 520–523.

202. Лапченко В., Лапченко С. Дзвени, бандуро з піснеспівом [Ноти] : Навчальний посібник. Київ, 2008. 68 с.

203. Лапчук О. О. Етнофестивалі як засіб формування національної парадигми міської культури (на прикладі фестивалів Луцька). *Молодий вчений*. Херсон, 2016. № 11 (38). С. 271–274.

204. Лашенко А. П. Проблеми дослідження вітчизняної хорової культури. *Науковий віс-ник НМАУ ім. П.І. Чайковського: Українське*

музикознавство. Київ, 1998. Вип. 28. С. 13–24.

205. Лисько З. Народна музика. Енциклопедія українознавства: Словникова частина. Париж; Нью-Йорк: Молоде життя, 1966. Т. 5. С. 1686–1687.

206. Литовка Я. В. «Word-Music» як засіб національної ідентифікації в умовах глобалізації. *Вісник КНУКіМ: Зб. наук. праць..* Київ, 2013. Вип. 28. С. 101–107.

207. Лісапетний батальйон: «Ми – як надія для цілої України, що можна прорватися. URL: <https://newpathway.ca/lisapetny-battalion/>

208. Лісняк І. Академічне бандурне мистецтво України кінця XX – початку XXI століття. Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2019. 254 с.

209. Лісняк І. Культурний образ сучасного бандурного мистецтва. *Zinovii Shtokalko: from kobzar traditions to bandura modern style: Collective monograph.* Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021. PP. 144–164. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-171-8-7>

210. Лісняк І. М. Сучасний вимір бандурного мистецтва. Орієнтири ансамблевої творчості. *Музична україністика : сучасний вимір:* [зб. наук. ст. на пошану А. Терешенко ред.-упоряд. М. Ржевська]. Київ; ІваноФранківськ: Видавець Третяк І. Я., 2008. Вип. 2. С. 329–335.

211. Лісовий В. С. Культура етнічна. Енциклопедія Сучасної України: електронна версія (онлайн). Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016.

212. Луканюк Б. Климент Квітка про виконавський фольклоризм. *Науково-практична конференція до 125-річчя з дня народження К. В. Квітки:* тези доповідей. Рівне, 2005. С. 5–8.

213. Любіть Україну / Збірник пісень для ансамблів бандуристів [Ноти] / Упорядкування, аранжування, обробка, вступне слово В. Дутчак. Івано-Франківськ: Плай, 2003. 132 с.

214. Максимюк С. З історії українського звукозапису та дискографії / наук. ред. Р. Савицький, Ю. Ясіновський. Львів; Вашингтон: Вид-во Укр. катол. ун-ту, 2003. 287 с.

215. Малець О. Етнічна консолідація і самоідентифікація Румун Закарпаття 1944–1991 рр. Ужгород, 2003. С. 247–260.

216. Мамченко А. Педагогічний репертуар для вокальних ансамблів (у супроводі фортепіано, бандури). *Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів*. Київ, 2015. 157 с.

217. Мандзюк Л. С. Ансамблево-виконавська творчість бандуриста: мистецтвознавчий та психолого-педагогічний аспекти: дис. ... канд. мистецтвозн.: 17.00.03 – музичне мистецтво. Харків, 2007. 194 с.

218. Мандзюк Л. С. Історичні основи виникнення та ствердження ансамблевого виконавства на бандурі. *Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка* / Розвиток інноваційних процесів у навчально-виховних закладах. Зб. наук. праць. Ч. 1. Луганськ, 2003. С. 138–147.

219. Мандзюк Л. С. Я з пісні народної виріс... Вибрані твори О. Білаша в перекладенні для голосу та бандури. Навчально-методичний посібник [Ноти]. Харків. ФОП Бровін О. В., 2016. 64 с.

220. Марічка Миколайчук – голос буковинської пісні. До дня народження 8 квітня. Спогади В. Ковальської. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=aGnUZBS3ZuE>

221. Мартинюк М. Академічні традиції жіночого вокального виконавства у творчості сестер Байко. *Вокальне мистецтво в часопросторі української культури: до 180-річчя Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка та 80-річчя кафедри академічного співу*. зб. матеріалів Міжнародна науково-практична конференція. Львів. 2024.

222. Мартинюк М. Вокальний ансамбль в полікультурному просторі Закарпаття. *Fine Art and Culture Studi*. Луцьк, 2022. Вип. 3. С. 62–67.

223. Мартинюк М. Естрадна специфіка жіночого ансамблевого виконавства в Україні. *Науковий збірник «Українська культура: минуле,*

сучасне, шляхи розвитку». Рівне, 2023. Вип. 46. С. 141–146.

224. Мартинюк М. Жанрово-стильові засади формування репертуару аматорських жіночих ансамблів у творчості композиторів Закарпаття.. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Київ, 2024. Вип. 4. С. 406–411.

225. Мартинюк М. Роль Миколи Попенка у формуванні національних традицій вокально-хорової культури Закарпаття. *Синтез мистецької науки, освіти і творчості в Україні та глобальному культурному просторі: зб. матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Ужгород, 2021. С. 90–92.

226. Мартинюк М. Творча діяльність вокальних ансамблів в Україні та діаспорі: засади формування репертуару. *Мистецтво України в контексті інтеграції з художньою культурою Заходу (до 40 – річного ювілею кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації ПНУ): зб. матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю*. Івано-Франківськ, 2023. С. 101–105.

227. Мартинюк М. Творчий універсалізм Олени Глібович: диригенська, вокально-ансамблева та культурно-просвітницька діяльність (до 100-річчя з дня народження). *Синтез мистецької науки, освіти і творчості в Україні та глобальному культурному просторі: зб. матер. V Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Ужгород, 2023. С. 74–77.

228. Мартинюк М. Творчість LADIES' TRIO в контексті розвитку сучасної української естради. *Естрадно-вокальне мистецтво: історія, теорія, практика: зб. матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Івано-Франківськ, 2022. С. 110–114.

229. Мартинюк М. Типологія жіночих вокальних ансамблів в українському музичному мистецтві XX – початку XXI століття. *Синтез мистецької науки, освіти і творчості в Україні та глобальному культурному просторі: зб. матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Ужгород, 2022. С. 37–39.

230. Мартинюк М. Тріо як пріоритетна форма вокального ансамблевого виконавства *Естрадно-вокальне мистецтво: історія, теорія, практика: зб. матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Івано-Франківськ, 2024. С. 56–59.

231. Мартинюк М. Христина Михайлюк: феномен творчої особистості. *Творчий універсализм у культурі, мистецтві, освіті: ідентифікаційний, комунікаційний, синергетичний виміри: міжнародна наукова інтернет-конференція*. Івано-Франківськ, 2024. С. 132–137.

232. Мартинюк М., Парумба Б. Діяльність вокального ансамблю «Кобзар» (Загреб) в контексті збереження українських вокально-інструментальних національних традицій за кордоном. *Українці Хорватії/Матеріали і документи. Книга 7*. Загреб, 2024. С. 85–94.

233. Марунчак М. Біографічний довідник до історії українців Канади. Вінніпег, 1986.

234. Микуланинець Л. М. Етнокультурологічне становлення професійної музичної культури Закарпаття у другій половині ХХ століття. *Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць*. Київ: Міленіум. 2009. Вип. 15. С. 184–188.

235. Михайленко Л. Обробки для вокального ансамблю [Ноти]: [a capella]. Хмельницький: Стасюк Л. С., 2016. 159 с.

236. Міжкультурна взаємодія і формування ідентичностей. URL https://old.novadoba.org.ua/sites/default/files/files/common_history_book/chapter1.pdf

237. Мозговий М. П. Становлення і тенденції розвитку української естрадної пісні: автореф. дис. ... канд. мист.: 17.00.01 / КНУКІМ. Київ, 2007. 20 с.

238. Молдавин М. Народний підголосковий спів. Музична Україна. Київ, 1980. 97 с.

239. Морозевич Н. В. Бандурне мистецтво як культурне надбання сучасності: дис... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 ; Одеська держ. музична академія ім. А. В. Нежданової. Одеса, 2003. 207 с.

240. Москаленко В. Лекції з музичної інтерпретації. Навчальний посібник Київ: НМАУ ім.П.Чайковського, 2013. 134 с.

241. Муравіцька С. Вокальні стилі естрадної музики 1930-1940 років. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 64. Т. 1. Дрогобич, 2023. С. 201–206.

242. Мурзіна О. Дещо про ладову організацію. Слідами анатіличних нотаток Філарета Колесси. Родина Колессів – спадкоємність науково-мистецьких традицій (з нагоди 140-річчя від дня народження академіка Філарета Колесси): *збірник наукових праць та матеріалів*. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2013. С. 444–462.

243. Мурзіна О. Експресивний вимір музичного мислення в традиційній вокальній культурі. *Проблеми етномузикології*: зб. наук. праць. Київ, 2009. Вип. 4. С. 40–53.

244. Мурзіна О. Індивідуальне та особистісне в традиційній музичній культурі. Традиційне й особистісне у мистецтві. *Колективне дослідження за матеріалами Четвертих Гончарівських читань*. Київ, 2002. С. 132–138.

245. Мурзіна О. Про принципи мелодичної декламації. Київ: Музична Україна, 1972. 66 с.

246. Мурзіна О. Сольна лірика лівобережної Наддніпрянщини: питання методики аналізу. *Проблеми етномузикології*: зб. наук. праць. Київ : Вид-во НМАУ ім. П.І. Чайковського, 2004. Вип. 2. 364 с.

247. Мурзіна О. Становлення та розвиток київської етномузикологічної школи: НМАУ, кафедра музичної фольклористики. Академія музичної еліти України. Київ, 2004. С. 252–260.

248. Мурзіна О. Українська музична фольклористика: проблеми і завдання. *Українське музикознавство*: науково-методичний збірник. Київ, 1998. Вип. 28. С. 25–31.

249. Муха А. Композитори України та української діаспори: довідник. Київ, 2004. 352 с.
250. Нагірний М. Українці Загреба наприкінці ХХ ст. *Українці Хорватії: матеріали і документи*. Книга п'ята / Підготував Славко Бурда. Загреб (Хорватія): Українське культурно-просвітнє товариство «Кобзар», 2022. С. 89–109.
251. Народні пісні (з колекцій збирачів фольклору) / упоряд. та вступ. статті Л. О. Єфремової ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ : Юстон, 2023. 740 с.
252. Народні пісні Полтавщини. Упор. Єфремова. Київ. Логос. 2016. 752 с.
253. Народні пісні: Записи Людмили Єфремової. Київ: Наукова думка, 2006. 575 с.
254. Народнознавчі зошити. Українська фольклористика в Канаді: нові візії традиційного, традиційні візії нового / упор. А. Нагачевський, Н. Кононенко, М. Маєрчик. Львів, 2010. Зошит 3–4. 217 с.
255. НВА «РОСИНКА» Творчий вечір «Творче життя - як крапля роси» червень 2023р. URL: https://www.youtube.com/watch?v=o_17BYiUXp0
256. Немеркнучі зірки. Сестри Байко. Укртелефільм. 1999. URL: https://www.youtube.com/watch?v=jBGihq_HeGs
257. Немирович І. Олександр Білаш. К.: Музична Україна, 1979. 72 с.
258. Немкович О. Українське музикознавство ХХ століття як система наукових дисциплін: монографія. Київ: ІМФЕ, 2006. 534 с.
259. Ніколаєвська Ю. В. Homo Interpretatus в музичному мистецтві ХХ – початку ХХІ століть: монографія. ХНУМ імені І.П. Котляревського. Харків: Факт, 2020. 576 с.
260. Ніколенко О. І. Оригінальна інструментальна бандурна творчість в аспекті жанрово-стильової еволюції: автореф. дис. ... канд.. мистецтвознавства: 17.00.03. Львів, 2011. 16 с.

261. Новий словник іншомовних слів / за ред. Л. І. Шевченко. Київ: АРІЙ, 2008. 672 с.
262. Новікова Л. І. До питання про специфіку фольклору Слобідської України. *Музична Харківщина*. Харків, 1992. С. 255–264.
263. О Боже муй, Боже муй. Народний аматорський вокальний ансамбль «Ужанка». URL: https://www.youtube.com/watch?v=KHSb_isRnRE&t=8s
264. Обрядові пісні Слобожанщини (Сумський регіон) / фолькл. зап. та упоряд. В. В. Дубравіна. Суми : Університетська книга, 2005. 446 с.
265. Обух Л. «Лелеча доля»: збірка музичних творів з репертуару вокального колективу «Ладо»: навчально-методичний посібник з вокально-хорових дисциплін / вступне слово та ред. Г. Карась. Івано-Франківськ: В-во «Фоліант», 2020. 136 с.
266. Овсяннікова Н. Основні тенденції розвитку вокальних фестивалів-конкурсів у сучасній Україні. *Мистецтвознавчі записки*. Київ, 2018. Вип. 33. С. 435–441. <https://doi.org/10.32461/149844>
267. Овчарова С. Вокальні ансамблі у супроводі бандур. Перекладення та аранжування для ансамблів бандуристів: Навч.-метод. посіб. [Ноти] Дніпропетровськ: ЛПРА, 2016. 44 с.
268. Овчарова С. Вокальний репертуар бандуриста. Випуск 1. Тернопіль. Навчальна книга – Богдан, 2007. 32 с.
269. Овчарова С. «Дзвени, бандуро!» Випуск 1. [Ноти]. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. 52 с.
270. Овчарова С. Педагогічний репертуар для капели бандуристів з оркестровою групою: навч.-методичний посібник. Дніпро: ЛПРА, 2017. 40 с.
271. Овчарова С. Перекладення, аранжування та обробки творів для ансамблів бандуристів: Навч. посіб. [Ноти] Дніпропетровськ: Ю. Сердюк, 2007. 82 с.;
272. Овчарова С. Твори зарубіжних, українських композиторів та народні пісні в аранжуванні для ансамблів бандуристів: Навч. посіб. [Ноти] Дніпропетровськ: Ю. Сердюк, 2007. 104 с.

273. Ой якби я знала. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qFr0KVXp4c4>
274. Ой на горі вітер віє – народний вокальний ансамбль «Ужанка». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=hS7bEEAUmi8>
275. Ой співаночки мої. Вокальні жіночі тріо в супроводі бандур. [Ноти]. Київ: Музична Україна, 1973. 110 с.
276. Олена Глібович. Співуча птаха Закарпаття. URL: https://art.library.te.ua/2023/05/blog-post_23.html
277. Ортинська М., Гундер Л. Вокальний ансамбль «Росинка»: 50 років від витоків до сучасності. *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. Івано-Франківськ, 2017. С. 97–106.
278. Осадча В. М. Народнопісенна культура Слобожанщини: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.01. Харків, 2016. 20 с.
279. Осадча В. М. Ритмо-інтонаційна активність і манера виконання у процесі творення Слобожанського протяжного розспіву. *Фольклористичні візії (учні – вчителів І. В. Мацієвському з нагоди 60-річчя)*: зб. ст. і матер. Тернопіль, 2001. С. 82–90.
280. Освіта Буковини. «Марічка» прославила Героїв. №8, 6 травня 2016 р.
281. Осташ І. Бонді або повернення Богдана Весоловського. К.: Дуліби, 2013. 328 с.
282. Откидач В. М. Естрадний спів і шоу бізнес: навч.-метод. посіб. Вінниця: Нова Книга, 2013. 368 с.
283. Откидач В. М. Рок-музика як соціокультурне явище: автореф. дис. ... д-ра мистецтвознавства: спец. 26.00.01 – Теорія та історія культури / Харківська держ. академія культури. Харків, 2008. 40 с.
284. Падалко Л. Виховання ансамблю в хорі: посібник. К.: Мистецтво, 1969. 172 с.

285. Палкіна І. І. Жанроутворення у рок-мистецтві: міжвидові та внутрішньовидові взаємодії: дис. ... канд. мистецтвознавства: 26.00.01. Київ, 2017. 214 с.

286. Пасічняк Л. М. Академічне народно-інструментальне ансамблеве мистецтво України ХХ ст.: історико-виконавський аспект: дис. канд. мистецтвознав.: 17.00.03 Прикарпатський нац. ун-т ім. Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2007. 255 с.

287. Перепелюк В. Повість про народний хор. Музична Україна. Київ, 1970. 281 с.

288. Перлини української народної пісні: зб. пісень. Київ, 1991. 385 с.

289. Пісні Буковини: зб. пісень. Київ, 1990. 450 с.

290. Пісні з Волині: зб. пісень. Київ, 1970. 335 с.

291. Плахотнюк В. Г. Фольк-орієнтація у становленні виконавських естрадних колективів. *Вісник КНУКіМ. Серія: мистецтвознавство*. Київ, 2010. Вип. 23.

292. Плахотнюк В.Г. Етнокультурні виміри поп-культури у становленні виконавських естрадних колективів. *Науковий огляд*. Київ, 2014. Вип. 5. Т. 6. С. 245–254.

293. Поклад І. Чарівна скрипка [Ноти]: пісенник. К.: Музична Україна, 1991. 143 с.

294. Польська І. Камерний ансамбль: історія, теорія, естетика: монографія Харків, 2001. 396 с.: іл.

295. Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення: монографія. [відп. ред. І. Патер, упоряд. О. Муравський, М. Романюк]; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. 392 с.

296. Попенко М., Габорець В. Зачарований віночок: збірка пісень [Ноти]. Ужгород. ТОВ ІВА. 2005. 220 с.

297. Попенко М., Стецюра І. Білі лебеді. *Збірка пісень* [Ноти]. Ужгород. Ліра. 2009. 52 с.

298. Поплавський М.М. Антологія сучасної української естради. Київ: Преса України, 2004. 416 с.
299. Попович В. Криниця добра: збірник пісень [Ноти]. Вінниця. Нова книга. 2017. 92 с. ноти.
300. Попович В. Понад сині полонини покотилися пісні. Хорові та вокальні твори [Ноти]. Ужгород : Ліра. 2009. 72 с.
301. Попович В., Кобаль В. Доля-лелітка. Ужгород. Карпати. 2005. 52 с.
302. Презентація монографії «Творче життя – як крапля роси», 20.03.2023 р. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=k3c9yAhfcbc>
303. Програма «Вечірні Зустрічі». «Бовсунівські Бабусі». Марія Карповец. URL: https://www.youtube.com/watch?v=W_a5KlIIAZQ (2016).
304. Пророк Л. Українська народна творчість Новобузького краю. Миколаїв, 2015. 342 с.
305. Проскуров Б. Легендарний гурт «Древо» досі співає! День. №207. 2015.
306. Протасова С. Купальські пісні з окраїни східного Поділля (Уманщина та околиці). *Проблеми етномузикології*. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського. 2010. Вип.5. С. 184–191.
307. Пшенічкіна Г. Ревіталізація українського музичного фольклору в іноетнічному середовищі. Матеріали міжн. науково-практичної конференції «Музика в діалозі з сучасністю: освітні, мистецтвознавчі, культурологічні студії» 17-18 квітня 2024. КНУКіМ К. С. 134–138.
308. Пшенічкіна, Г. Весільні тиради правобережної Черкащини з 6–7-складовою основою: особливості компонування. *Проблеми етномузикології*. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2015. Вип.10. С. 81–103.
309. Пшенічкіна, Г. Традиційні зимові наспіви правобережної Черкащини: типологічна і географічна опозиція Наддніпрянщини і Поділля. *Проблеми етномузикології*. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського. 2016. Вип.11. С. 62–76.

310. Рак П. М. Особливості пісенного фольклору Закарпаття. *Вісник КНУКіМ. Серія : мистецтвознавство*. Київ, 2009. Вип. 20. С. 145–152.

311. Романенко А. Р. Музичний конкурс як соціокультурний феномен у формуванні професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Музичне мистецтво в онтологічному дискурсі*. Київ, 2016. 1. С. 126–129.

312. Романько І. Історія та культура української діаспори. *Навчальний посібник. Ч.1*. Видавництво Льотної академії НАУ. Кропивницький, 2020, 328 с.

313. Росул Т. Музичне життя Закарпаття 20-30-х років ХХ століття. Ужгород, 2002. 207 с.

314. Росул Т. Полікультурне середовище як чинник формування музичної культури Закарпаття. *Наука і освіта. Ужгород*, 2008. №7. С.190–194.

315. Рось З. П. Особливості роботи з розвитку вокально-виконавської техніки естрадно-джазових співаків: навчальний посібник. Івано-Франківськ, 2019. 66 с.

316. Рось З. П. Розвиток джазово-фестивального руху в соціокультурному просторі України періоду Незалежності (1991–2012 рр.): дис. ... канд. мистецтвознавства: спеціальність 26.00.01 – теорія та історія культури (мистецтвознавство) / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2016. 307 с.

317. Ружин З. Україна є, Україна буде! Вокальні твори українських композиторів у супроводі бандури [Ноти]. К., 2004. 239 с.

318. Русинська файта. Народний вокальний ансамбль УЖАНКА. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=bAyZ303Db9M>

319. Русіна В. С. Традиційна пісенність Слобожанщини: історіографія та стан дослідження. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2011. Вип. 7. С. 209–212.

320. Руснак І. Є. Український фольклор: навч. посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 304 с.

321. Рябуха Т. Витоки та інтонаційні складові української пісенної естради: дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Харків, 2017. 263 с.

322. Саган Г., Рублик С. Українське культурно-просвітнє товариство «Кобзар» м. Загреб: 50 років діяльності з організації діаспорного життя в Хорватії. *Українці Хорватії: матеріали і документи*. Книга п'ята / Підготував Славко Бурда. Загреб (Хорватія): Українське культурно-просвітнє товариство «Кобзар», 2022. С. 53–87.

323. Самая Т. В. Вокальне мистецтво естради: український контекст: монографія. Київ: Четверта хвиля, 2019. 152 с.

324. Самая Т. Вокальне мистецтво естради як чинник культурного життя України другої половини ХХ – початку ХХІ століття: дис. ... канд. мистецтвознавства (доктора філософії) за спеціальністю 26.00.01 «Теорія та історія культури». Київ: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2017. 199 с.

325. Сапожник О. Популярна естрадна музика в Україні: історичний експурс. Мистецтво та освіта. Київ, 2003. №1. С. 7–10.

326. Світ гурту Dakh Daughters: чому вони нас обманюють. URL: <https://slukh.media/texts/dakh-daughters-tricksters/>

327. Свентах Т. Українська пісня у звуках бандури: аранжування для капели бандуристів [Ноти]. Рівне: Обереги, 2020. 132 с.

328. Сердюк В. Хай лунають «Золоті ключі». *Культура і життя*. 2004, 14 січня.

329. Сестри Байко – народні артистки України. *Наше слово*. 1979, 27 трав. С. 8.

330. Сичевська В. Вокальний ансамбль. *Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів*. Житомир, 2013. 196 с.

331. Сікорська І. Здобутки та проблеми музичного життя України 90-х рр. ХХ ст. *Матеріали до українського мистецтвознавства*. Збірник наукових праць. Вип. 3. 2003. URL: <http://etno.kyiv.uar.net/vyd/matmyst/2003/N3.htm>

332. Сіненко О. О. Особливості роботи естрадного вокального

ансамблю. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство*: тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф. КНУКіМ. Київ, 2020. С. 236–238.

333. Слюсаренко Т. Бандурне виконавство як явище української національної культури: дис. ... канд. мистецтвознавства. Харків: ХНУМ ім. І. П. Котляревського, 2016. 209 с.

334. Слюсаренко Т. Бандурне мистецтво в українському культурному просторі (на прикладі бандурного виконавства Слобідського регіону XX – поч. XXI ст.): монографія. Харків: Право, 2018. 166 с.

335. Смоляк О. Весняна обрядовість Західного Поділля в контексті української культури. Монографія. Частина перша. Тернопіль: Астон, 2004. 296 с.

336. Смоляк О. Весняна обрядовість Західного Поділля в контексті української культури. Монографія. Частина друга (нотний додаток). Тернопіль: Астон, 2001. 392 с.

337. Солов`ї Галичини. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%27%D1%97_%D0%93%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B8

338. Сорочук Л. Архаїчні смисли фольклорно-обрядової традиції в етнокультурі українців. *Наукові записки*. Серія Культурологія. Острог, 2008. Вип. 3. С. 92–101.

339. Співати як Древо з Крячківки URL: <https://www.youtube.com/watch?v=eWcDr2-kHBY>, 2021

340. Співають «Біляві» [Ноти]. Концертний репертуар жіночого вокального тріо у супроводі бандур / упорядкування та перекладення Ю. Гамової. «Музична Україна», Київ, 1970. 78 с.

341. Співають естри Байко. ЛОДТРК. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=LWg8GtXmPHg>

342. Співають сестри Байко [Ноти]: вок. тріо в супроводі ф-но. Київ. Музична Україна, 1972. 72 с.
343. Стахевич О. Г. З історії вокально-виконавських стилів та вокальної педагогіки. Вінниця: Нова Книга, 2013. 176 с.
344. Стельмах Ю. Пшеничне перевесло [Ноти]: Вокальні твори на слова українських поетів. Ки: Музична Україна, 1988. 120 с.
345. Стефанишин М. Вокальні тріо [Ноти]: Пісенний збірник. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2008. 120 с.
346. Сторожук Антоніна. Народнопісенна лірика Східного Поділля як фольклорна традиція: записи і коментарі: навчально-методичний посібник Вінниця, ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. 272 с.
347. Сточанська М. П. Бандура і гра в ансамблі. [Ноти] : Навчальний посібник для підготовки студентів усіх форм навчання та керівників ансамблів бандуристів. Луцьк. Редакційно-видавничий відділ ВДУ, 1997. 134 с.
348. Сточанська М. П. Вокальні ансамблі у супроводі бандур (перекладення, аранжування, обробка): Навч.-метод. посібник [Ноти]. Луцьк. РВВ «Вежа» Волин. ун-ту ім. Лесі Українки, 2005. 274 с.
349. Сточанська М. П. Лесі Українці: зб. ансамблевих партитур (перекладення, аранжування, обробка) творів із репертуару тріо бандуристок «Дивоструни» [Ноти]. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. 132 с.
350. Струни вічності. Твори для бандури [Ноти] / упорядн. Володимир Єсипок. Луцьк: ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2013. 96 с.
351. Судин Д. Українська національна ідентичність: змістовне наповнення в регіональному та віковому вимірах. *Молодіжна політика: пробл. та перспективи*. Дрогобич, 2012. С. 119–127.
352. Супрун-Яремко Н. Історичні, станові та козацькі ліричні пісні українців Кубані: фонографічний збірник. Львів: Література та мистецтво, 2023. 351 с.: ноти.
353. Супрун-Яремко Н. Колядки і щедрівки українців Кубані: (фоногр. зб.) Вид. 2-ге, допов. Львів: Література і мистецтво, 2024. 175 с.: ноти.

354. Супрун-Яремко Н. Ліричні пісні українців Кубані: (фоногр. зб.). Львів: Література та мистецтво, 2024. 447 с.: ноти.
355. Супрун-Яремко Н. Українці Кубані та їхні пісні: монографія. К.: Музична Україна, 2005. 784 с.: ноти.
356. Сухомлинов О. Культурні пограниччя: новий погляд на стару проблему. Донецьк: Юго-Восток Лтд, 2008. 212 с.
357. Сучасне вокальне мистецтво в Україні: колективна монографія / упор. В. Синельникова, А. Попова. К.: Ліра-К, 2017. 252 с.
358. Таємниці Наталії Фаліон: «Не треба нам погрожувати!». URL: <https://www.0362.ua/news/513873/taemnici-natalii-falion-ne-treba-nam-pogrozuvat>
359. Творче життя – як крапля роси (до 80-річчя від дня народження заслуженої діячки мистецтв України, професорки Христини Михайлюк та 55-річчя створення народного вокального ансамблю «Росинка»): науково-популярні нариси за редакцією Г. Карась. Івано-Франківськ, 2022. 492 с.
360. Терещенко А. Сучасна українська музична культура. Історичний аспект. Критерії і судження. *Матеріали до українського мистецтвознавства*: зб. наук. праць / відп. ред. Г. Скрипник. Київ, 2003. Вип. 3. С. 106–112.).
361. Терещенко А. Анатолій Кос-Анатольський. К.: Муз. Україна, 1986. 80 с.
362. Толубко В. О. Музичний фестиваль у сучасному соціокультурному контексті: актуальні питання режисури. *Культура і сучасність*. 2013. № 2. С. 142–148.
363. Тормахова В. М. Українська естрадна музика і фольклор: взаємопроникнення і синтез: дис. ... канд. мист.: 17.00.03 / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2006. 228 с.
364. Тормахова В. М. Українська естрадна музика і фольклор: взаємопроникнення і синтез: монографія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 204 с.

365. Тормахова В. Характерні особливості стилю Word music крізь призму творчості гурту «ДахаБраха». *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Київ, 2016. Вип. 1. С. 89–93.

366. Традиційний спів Лівобережного степу. Ілля Фетисов. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=DxGmxGHBC3Y&t=608s>

367. Традиційний спів Полтавщини – Ірина Клименко. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=eb1wls7WsUU&t=1523s>

368. Традиційний спів Середньої Наддніпрянщини – Маргарита Скаженик. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=1uWzhXFbj0k>

369. Традиційні пісні українців Північного Підляшшя / упор., вступ. стаття і нотні транскр. Л. Лукашенко; заг. ред. Б. Луканюка. Львів, 2006. 308 с.

370. Тріо «Крайня хата». Онлайн концерт у Lviv Music Room | DROZDOV URL: <https://www.youtube.com/watch?v=B8pgk2aad04>

371. Тріо КРАЙНЯ ХАТА. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=amHdxIAf5WU>

372. Турянин Ф. Гомін Карпат. Ужгород, 2011. 176 с.

373. Турянин Ф. З народної керниці. Обробки народних пісень. Ужгород. 2002. 83 с.

374. Турянин Ф. Співай, Верховино. Ужгород : Ліра, 2007. 16 с.

375. Ужанка URL: <https://www.youtube.com/watch?v=TeIhu-g4OKM>

376. Ужанка. В загороді туліпан. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0mP1tGa20kc>

377. Ужанка. Коломийки. URL: https://www.youtube.com/watch?v=k_GW2NhJ4V0

378. Українська музична енциклопедія. Київ, 2006. Т. 1. С. 323. URL: https://musicinukrainian.wordpress.com/wp-content/uploads/2020/11/ukrainska_muzychna_entsyklopediia_tom_1.pdf

379. Українське народне багатоголосся. Збірник пісень. Загальна редакція М. Гордійчука. Мистецтво. Київ, 1963. 521 с.

380. Український обрядовий фольклор західних земель: Музична антологія (Бесарабія, Бойківщина, Буковина, Волинь, Галичина, Гуцульщина, Закарпаття, Лемківщина, Підляшшя, Поділля, Полісся, Покуття, Холмщина) / Упор. А. Іваницький. Вінниця: Нова книга, 2012. 624 с.

381. Український фольклор: критичні матеріали: навч. посібник. Умань, 2023. 416 с.

382. Українські народні пісні в записах Платона Майбороди. Київ, Музична Україна, 1986. 143 с.

383. Українські народні пісні Чернігівщини. Фольклорний гурт «Калита». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=TKZ36LV7lRc>

384. Українські народні романси. Упорядкування, передмова та примітки: Леопольд Яценко. Київ, 1961. 412 с.

385. Українські старовинні ліричні дуети [Ноти]: [в супроводі фортепіано]. Випуск 1. Київ: Музична Україна, 1993. 40 с.

386. Устименко-Косоріч О. А. Масова музика як атрибут молодіжної культури середини ХХ століття: дис... канд. мист.: 26.00.01 / Одеський нац. політех. ун-т. Одеса, 2008. 171 с.

387. Фабрика-Процька О. Народна музична культура лемків і русинів Карпатського регіону: традиція, трансформація, ідентифікація. Монографія. ДВНЗ «Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника». Івано-Франківськ: Супрун В. П., 2020. 496 с. 24 іл.

388. Фабрика-Процька О. Популяризація лемківського пісенного фольклору у виконавській практиці митців України й діаспори. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. Наук. зб. Випуск 44 / упоряд. і наук. ред. В. Г. Виткалов. Рівне: РДГУ, 2023. С. 106–111. <https://doi.org/10.35619/ucpm.vi44.609>

389. Фабрика-Процька О.Р. Функціонування словацько-українського пісенного фольклору на прикладі фестивалю «Маковицька струна»). *Вісник КНУКіМ. Серія «Музичне мистецтво»*. Том 2, №1, Київ, 2019. С.71–79.DOI:

<https://doi.org/10.31866/2616-7581.2.1.2019.171790> URL: <http://musical-art.knukim.edu.ua/article/view/171790>

390. Фабрика-Процька О.Р. Функціонування словацько-українського пісенного фольклору на прикладі фестивалю «Маковицька струна»). *Вісник КНУКіМ. Серія «Музичне мистецтво»*. Том 2, №1, Київ, 2019. С.71–79. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7581.2.1.2019.171790> URL: <http://musical-art.knukim.edu.ua/article/view/171790>

391. Федорняк Н. Емігрантські пісні українців в об'єктиві наукових досліджень Роберта Климаша (Канада). *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музичне мистецтво*, 2024, 7(1), 65–78. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7581.7.1.2024.303769>

392. Федорняк Н. Гастролі українських митців Північної Америки на Прикарпатті періоду незалежності України: зб. мат. Міжнародної науково-практичної конференції «Мистецтво Прикарпаття в соціокультурному просторі України (на пошанування 90-ї річниці від дня народження Михайла Фіголя)». Івано-Франківськ, 2017. С. 286–292.

393. Федорняк Н. Звукозаписи українського фольклору в Північній Америці. Історична еволюція і жанрова типологія. *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. Івано-Франківськ: Плай, 2015. Вип. 30–31. Ч. II. С. 87–92.

394. Федорняк Н. Синтез фольклору і естрадної музики у звукозаписах українців Північної Америки. *Народознавчі зошити*. 2019. № 1. С. 149–156.

395. Федорняк Н. Теоретичні аспекти трансформації українського музичного фольклору в середовищі української діаспори Північної Америки. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип.28. Том 5. С. 212–219. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.5/28.208921>.

396. Федорняк Н. Трансформація музичної фольклорної традиції у середовищі української діаспори Північної Америки: історико-виконавський аспект: дис.. канд. мистецтвозн.: 17. 00. 03 – музичне мистецтво. Львів, 2020. 316 с.

397. Фільм-свято ДРЕВО І Любов URL: <https://www.youtube.com/watch?v=di5N8p1Ey3k>

398. Фольклорний Ансамбль «Древо»/ Ukrainian Folk Ethnic Band «Drewo» URL: <https://www.youtube.com/watch?v=N59LSDgA8Ns>

399. Фольклорний гурт «Калита». URL: <http://www.mpk.cn.ua/folklornij-gurt-kalita/>

400. Фурдичко А. О. Стан дослідженості фольклорного пласту в пісенній культурі України кінця XX ст. початку XXI ст. *Вісник Маріупольського державного університету*. Маріуполь, 2016. Вип. 12. С. 96–106.

401. Фурдичко А. Український мелос на зламі тисячоліть: динаміка фольклорної традиції: монографія. Київ: КНУКіМ, 2018. 314 с.

402. Ханас З. Обдаровані Господом. Стрий. ТОВ «Видавничий дім «Укрпол», 2023. 128 с.

403. Хрома Г. Деякі особливості сучасних молодіжних фестивалів. *Матеріали до українського мистецтвознавства: зб. наукових праць*. Тернопіль, 2003. Вип. 3. С.194-200.

404. Цимбал Т. Фольклор як віддзеркалення українського діаспорального буття. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. Острог, 2015. Вип. 23. С. 192–196.

405. Цюпа Н. Гетерофонія як первинний тип багатоголосся. *Молодий вчений*. Мистецтвознавство. Одеса, 2018. Вип. 1 (53). С 694–696.

406. Чернета Т. О. Бандурне мистецтво Дніпропетровщини: від аматорства до академізму: монографія. Київ. НАКККіМ, 2017. 256 с.

407. Чернецька Н. Г. Бандурне мистецтво в контексті музичної культури Волині XX – початок XXI ст. : автореф. дис. ... канд. мист.: 26.00.01. Київ, 2012. 21 с.

408. Чернікова С. В. Вплив фольклору на розвиток естрадного ансамблевого мистецтва. *Проблеми сучасності: мистецтво, культура, педагогіка*. Луганськ, 2010. Вип. 12. С. 78–82.

409. Чернікова С. В. Генеза естрадного вокально-ансамблевого виконавства та шляхи його професіоналізації: автореф. дис... канд. мист.: 17.00.03 / Харк. держ. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. Харків, 2008. 18 с.

410. Чигер О. Діяльнісна сутність вокального мистецтва української діаспори XX століття: історико-культурологічний контекст: дис. ... канд. мистецтвознавства: 26.00.01 – теорія та історія культури. Івано-Франківськ, 2017. 459 с.

411. Шаповалова Л. Рефлексивний художник. Проблеми рефлексії в музичній творчості. Харків: Скорпіон, 2007. 292 с.

412. Шаповалова Р. Стиль «ретро» в українській популярній музиці (на прикладі пісні «Верше» Квітки Цісик). *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич, 2021. Вип. 44. Т. 3. С. 78–83.

413. Шафета В., Ткачук В., Касьянов В., Душний А. *Історичні аспекти українського естрадного контенту на прикладі ансамблевого музикування за участі народних інструментів у XX столітті. Актуальні питання гуманітарних наук*, 2 (56). 2022. С. 87–95.

414. Шевченко Н. С. Синтез співацьких манер в українській музиці кінця XX – початку XXI століть: автореф. дис.... канд.. мистецтвознавства / 17.00.03 – музичне мистецтво. Одеса, 2015. 16 с.

415. Шевченко Н., Вишнеvsька С. Синтез співацьких манер у практиці професійного фольклорного колективу (на матеріалі репертуару Івано-Франківського національного академічного ансамблю пісні і танцю «Гуцулія»). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені*

Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантук, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 43. Том 3. С. 66–71. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/43-3-10>

416. Шевченко О. Г. Українська популярна музика: витоки та проблематика (1920–1990 рр.): автореф. дис. ... канд. мист.: 26.00.01 / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2010. 20 с.

417. Шип Ю. Попенкова пісня [Ноти]. Ужгород: Патент. 2000. 120 с.

418. Шип Ю. Соло під небом: збірка пісень [Ноти]. Ужгород : Патент, 2002. 228 с.

419. Шпачинський О. А. Українська народна пісенна творчість Миколаївщини [Ноти]: навч.-метод. посіб. Миколаїв, 2007.

420. Шульгіна В. Д. Музична україніка. Київ: НМАУ, 2000. 232 с.

421. Шуляр О. Історія вокального мистецтва: I ч. Монографія: 2-ге видання, перероблене та доповнене. Івано-Франківськ, 2014. 391 с.

422. Як зачую коломийку: зб. пісень. Ужгород, 1974. 200 с.

423. Янівський Б.-Ю. Червона калино, чого в лузі гнешся? [Ноти]: Пісні та романси / Упоряд. І. І. та А. Б. Янівські; вступ. слово І. Колодія, В.Дутчак. Львів: Каменярь, 2009. 96 с.: іл.

424. Яркіна І. Ю. Вокально-інструментальний ансамбль у стилі FUNK : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 - муз. Мистецтво. Харків, 2016. 17 с.

425. Яцола В. «Недописані мелодії... Недоспівані пісні...» / упор. Н.Кукуруза. Івано-Франківськ, 2006. 56 с.

426. ARTвітальня. Гурт «Нота Нео». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=cOi9uiOihgE>

427. Broiako Nadiia. Contemporary bandura performance in the context of the folk art academisation. *Culture, art, education in the space of the 21st century: interdisciplinary discourse : collective monograph* / Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2020. 260 p. p. 158–176. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-225-1-9>

428. Dakh Daughters в гостях у Майкла Щура. URL:

<https://www.youtube.com/watch?v=aFbJ0wTsTc8>

429. Dushniy A., Boichuk A., Kundys R., Oleksiv Y., & Stakhniv R. Performing musicology: retrospective, methodological principles, looking to the future. *Amazonia Investiga*, 11(53), 2022. P. 82–91. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.53.05.8>

430. Dutchak V. KLYMENT KVITKA AND KOBZAR TRADITION (TO THE 140TH ANNIVERSARY OF THE RESEARCHER'S BIRTH). *Вісник КНУКіМ. Мистецтвознавство*. 2020. №42. С. 11–19. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.42.2020.207626>

431. Fedorniak N. Ukrainian musical folklore discography as a preserving factor in Ukrainian diaspora national spiritual experience (Chapter IX). *Art spiritual dimensions of Ukrainian diaspora: collective scientific monograph*. Dallas, USA: Primedia eLaunch LLC, 2020. P. 186–213. DOI <https://doi.org/10.36074/art-sdoud.2020.chapter-9>

432. FolkeMelody – Tsvite Teren. URL: https://www.youtube.com/watch?v=emOxTjq_Uo4

433. Martyniuk M. Międzynarodowe tradycje regionu pogranicza w praktyce zespołów wokalnych Zakarpackiego. *Na pograniczach kultur i narodów z problemów historii, kultury i narodów: X Jubileuszowa Międzynarodowa Konferencja Naukowa*. Polska. Sanok. 2023. S. 37-46.

434. Martyniuk M. Vocal ensemble in the system of music and pedagogical education: Ukrainian experience. *LEOŠ JANÁČEK – 20TH CENTURY MUSIC CLASSIC: International Musicology Conference*. Czech Republic. Ostrava. 2022. P. 111–119.

435. NOTA NEO – Новорічно-різдвяне вітання (LIVE). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=aL4oFfWOHiU>

436. NOTA NEO (Нота Нео). ЧИСТІ ОЗЕРЦЯ (повний альбом), 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=CNanqaXf32o>

437. Zosim O. Popular Music in Contemporary Church Chants. *Journal of History Culture and Art Research*. 2020. Vol. 9. № 2. P. 227–235.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

**Список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про
апробацію результатів дисертації**

1. Мартинюк М. Вокальний ансамбль в полікультурному просторі Закарпаття. *Fine Art and Culture Studies. Науковий журнал Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк. Вип. 3. 2022. С. 62–67.

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2022-3-8>

URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/art/article/view/679>

2. Мартинюк М. Естрадна специфіка жіночого ансамблевого виконавства в Україні. *Науковий збірник «Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку»*. Напрямок: мистецтвознавство. Вип. 46. Рівне, 2023. С. 141–146.

DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v46i.688>

URL: <https://zbirnyky.rshu.edu.ua/index.php/ucpmk/article/view/688>

3. Мартинюк М. Жанрово-стильові засади формування репертуару аматорських жіночих вокальних ансамблів у творчості композиторів Закарпаття. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Львів, 2024. Вип.4. С. 406–411.

DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2024.322922>

URL: <https://journals.uran.ua/visnyknakkkim/article/view/322922>

4. Гіга С., Мартинюк М., Новак О. Особливості становлення та розвитку закарпатської естрадної музики в другій половині ХХ століття. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка*. Дрогобич. 2021. Вип. 35. С. 36–41.

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-8-4>

URL: <http://www.aphn-journal.in.ua/35-8-2021>

Статті у іноземних наукових виданнях:

5. Martyniuk M. Vocal ensemble in the system of music and pedagogical education: Ukrainian experience. *LEOŠ JANÁČEK – 20TH CENTURY MUSIC CLASSIC*: International Musicology Conference. Czech Republic. Ostrava, 2022. P. 111–119.

URL: <https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1pQOX2qkh8xmN-nBn3xrEGeNCVhrmG5o2>

6. Martyniuk M. Międzynarodowe tradycje regionu pogranicza w praktyce zespołów wokalnych Zakarpackiego. *Na pograniczach kultur i narodów z problemów historii, kultury i narodów*: X Jubileuszowa Międzynarodowa Konferencja Naukowa. Polska. Sanok, 2023. S. 37–46.

URL: <https://up-sanok.edu.pl/biblioteka/wydawnictwa/wydawnictwa-uczelniane/details,59.html>

7. Мартинюк М., Парумба Б. Діяльність вокального ансамблю «Кобзар» (Загреб) в контексті збереження українських вокально-інструментальних національних традицій за кордоном. *Українці Хорватії / Матеріали і документи. Книга 7*. Загреб, 2024. С. 85–94.

URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/28756/file.pdf>

Праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Мартинюк М. Типологія жіночих вокальних ансамблів в українському музичному мистецтві ХХ – початку ХХІ століття. *Синтез мистецької науки, освіти і творчості в Україні та глобальному культурному просторі*: матеріали ІV Всеукраїнської науково-практичної конференції. 17–18 лютого 2021 року, м. Ужгород. Ужгород, 2022. С. 37–39. URL:

https://drive.google.com/drive/folders/1N5Q0-hpib_h3zCwb2VMBK1qTPBLL2qgB

9. Мартинюк М. Роль Миколи Попенка у формуванні національних традицій вокально-хорової культури Закарпаття. *Синтез мистецької науки, освіти і творчості в Україні та глобальному культурному просторі*: матеріали ІІІ науково-практичної конференції. 18–19 лютого 2021 року, м. Ужгород. Ужгород, 2021. С. 90–92. URL: [Збірник матеріалів конференції SMART ART](#)

[2021.pdf](#)

10. Мартинюк М. Творчість LADIES' TRIO в контексті розвитку сучасної української естради. *Естрадно-вокальне мистецтво: історія, теорія, практика*: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції. 01 грудня 2022 року, м. Івано-Франківськ. Івано-Франківськ. 2022. С. 110–114. URL: [Естрадно-вокальне мистецтво: історія, теорія, практика збірник музичне 2022.pdf](#)

11. Мартинюк М. Творчий універсалізм Олени Глібович: диригенська, вокально-ансамблева та культурно-просвітницька діяльність (до 100-річчя з дня народження). *Синтез мистецької науки, освіти і творчості в Україні та глобальному культурному просторі*: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції. 23-24 березня 2023 року, м. Ужгород. Ужгород, 2023. С. 74–77. URL: <https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1pQOX2qkh8xmN-nBn3xrEGeNCVhrmG5o2>

12. Мартинюк М. Творча діяльність вокальних ансамблів в Україні та діаспорі: засади формування репертуару: *Мистецтво України в контексті інтеграції з художньою культурою Заходу (до 40 – річного ювілею кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації ПНУ)*: зб. матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. 19-20 жовтня 2023 року, м. Івано-Франківськ. Івано-Франківськ, 2023. С. 101–105. URL: <http://surl.li/obukc>

13. Мартинюк М. Христина Михайлюк: феномен творчої особистості. *Творчий універсалізм у культурі, мистецтві, освіті: ідентифікаційний, комунікаційний, синергетичний виміри*: зб. наукових праць (за матеріалами Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції: електронне видання). 24–25 травня 2024 року, м. Івано-Франківськ. Івано-Франківськ, 2024. С. 131–136. URL: <https://art.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/9/2025/02/zbirnyk-naukovykh-prats-1.pdf>

14. Мартинюк М. Тріо як пріоритетна форма вокального ансамблевого виконавства *Естрадно-вокальне мистецтво: історія, теорія, практика*

матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. 01 червня 2024 року, м. Івано-Франківськ. Івано-Франківськ, 2024. С. 56–59.

URL: <http://repository.ukd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/617>

Апробація результатів дослідження.

Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Висновки дисертації були також представлені авторкою у публічних виступах на конференціях різного рівня в Україні та закордоном:

- Міжнародних (*«Мистецька освіта XXI століття: виклики сьогодення»* 27–28 квітня 2023 р., м. Ужгород; *«Na pograniczach kultur i narodów: Historia, kultura, konflikty»* 14–16 września 2023 r., Sanok, Polska; *«Na pograniczach kultur i narodów: Historia, kultura, dialog»* 12–14 września 2024 r., Sanok, Polska; *«Іштван Мартон: феномен митця у контексті розвитку професійного музичного мистецтва закарпатського регіону до 100-річчя від дня народження»* 07–08 грудня 2023 р., м. Ужгород; *«Творчий універсалізм у культурі, мистецтві, освіті: ідентифікаційний, комунікаційний, синергетичний виміри»* 24–25 травня 2024 р., м. Івано-Франківськ; *«Вокальне мистецтво в часопросторі української культури: до 180-річчя Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка та 80-річчя кафедри академічного співу»* 29–30 листопада 2024 р., м. Львів.);

- Всеукраїнських (*«Синтез мистецької науки, освіти і творчості в Україні та глобальному культурному просторі»*, 18–19 лютого 2021 р.; 17–18 лютого 2022 р.; 23–24 березня 2023 р., м. Ужгород; *«Естрадно-вокальне мистецтво: історія, теорія, практика»*, 01 грудня 2022 р.; 01 червня 2024 р., м. Івано-Франківськ; *«Мистецтво України в контексті інтеграції з художньою культурою Заходу (до 40-річного ювілею кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації ПНУ)»* 19–20 жовтня 2023 р., м. Івано-Франківськ);

- **на звітних конференціях** викладачів та аспірантів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника упродовж навчання в аспірантурі (2021–2025 рр.).

Публікації. Висновки дисертації викладені у 14 публікаціях, з яких 4 – у фахових виданнях України категорії «Б» за спеціальністю 025 Музичне мистецтво; 3 – у періодичних зарубіжних виданнях; 7 – у апробаційних виданнях (матеріали і тези конференцій).

ДОДАТОК Б

Основні положення й результати дослідження упродовж 2021–2025 років оприлюднено у формі доповідей та обговорено на конференціях:

1. XXXVI міжнародна музикознавча конференція «LEOŠ JANÁČEK – 20TH CENTURY MUSIC CLASSIC – «Леош Яначек – класик музики XX століття». Czech Republic, Ostrava, 2–3 června 2022 roku. Доповідь: «Vocal ensemble in the system of music and pedagogical education: Ukrainian experience». (очна участь).
2. X міжнародна наукова конференція «Na pograniczach kultur i narodów: Z problemów historii, kultury i narodów». Polska, m. Sanok, 15–17 września 2022 roku.
Доповідь: «Międzynarodowe tradycje regionu pogranicza w praktyce zespołów wokalnych Zakarpacia». (дистанційна участь).
3. VIII міжнародна науково-практична конференція «Мистецька освіта XXI століття: виклики сьогодення». Україна, м. Ужгород, 27–28 квітня 2023 року. Доповідь: «Особливості вокально-ансамблевої підготовки в закладах вищої освіти України. (очна участь).
4. XI міжнародна наукова конференція. «Na pograniczach kultur i narodów: Historia, kultura, konflikty». Polska, m. Sanok, 14–16 września 2023 roku. Доповідь: «Zachowanie tradycji śpiewu narodowego w działalności zespołów wokalnych diaspory ukraińskiej». (очна участь).
5. I міжнародна науково-практична конференція «Іштван Мартон: феномен митця у контексті розвитку професійного музичного мистецтва закарпатського регіону» до 100-річчя від дня народження. Україна, Ужгород, 07–08 грудня 2023 року. Доповідь: «Пісенна творчість композиторів Закарпаття у репертуарі жіночих вокальних ансамблів. (очна участь).
6. XII міжнародна наукова конференція «Na pograniczach kultur i narodów: Historia, kultura, dialog». Polska, m. Sanok, 12–14 września 2024 roku. Доповідь: «Zespoły wokalne pogranicza ukraińsko-polskiego: zasady identyfikacji narodowej i harmonii międzykulturowej». (очна участь).

7. Міжнародна науково-практична конференція «Вокальне мистецтво в часопросторі української культури» до 180-річчя Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка та 80-річчя кафедри академічного співу. Україна, Львів, 29–30 листопада 2024 року. Доповідь: «Академічні традиції жіночого вокального виконавства у творчості сестер Байко». (дистанційна участь).

ДОДАТОК В ФОТОІЛЮСТРАЦІЇ

Народний вокальний ансамбль «Мутинчанка»
с. Мутин Конотопського району Сумської області

Народний фольклорний ансамбль «Берегиня» с. Козацьке Бобровицького району
Чернігівської області

Фольклорний гурт «Калита» м. Чернігів

Фольклорний гурт у складі Чекун Домініки, Чекун Наталії, Петровець Надії, Ковтунович Антоніни з с. Старі Коні Зарічненського району Рівненської області

Народний аматорський фольклорний ансамбль «Берегиня» будинку культури с. Крупове Рівненської області

Народний фольклорний аматорський колектив «Бовсунівські бабусі» с. Бовсуни Коростенського району Житомирської області

Фольклорно-етнографічний ансамбль «Горлиця» з с. Слобода Яришівська Вінницької області

Народний аматорський ансамбль «Більчанки» з с. Більче-Золоте, що у Борщівському районі Тернопільської області

Фольклорно-етнографічний ансамбль «Древо» з с. Крячківка Пирятинського району Полтавської області

Народний аматорський вокальний ансамбль «Ужанка» с. Коритняни Ужгородського району
Закарпатської області

Фольклорно-етнографічний ансамбль «Ужгород»

Народний аматорський ансамбль народної пісні «Розмарія» м. Ужгород

Народний вокальний ансамбль «Ліптаки» зі селища Великий Березний Закарпатської області

Народний ансамбль угорської народної пісні «Ружа» з села Сюрте Ужгородського району Закарпатської області

Фольклорний дівочий гурт «Михайлове чудо» м. Київ

Фольклорний гурт «Рожаниця» м. Київ

Фольклорний ансамбль «Кралиця» м. Київ

Вокальний гурт «Бузький Гард» м. Миколаїв

Вокальне тріо «Ярина» м. Рівне

Вокальне жіноче тріо автентичного галицького співу «Родовід» м. Львів

Фольклорний гур «Роксоланія» м. Київ

Фольклорний гурт «Серпанок» м. Суми

Фольклорний ансамбль «Буковиночка» м. Чернівці

Вокальне тріо «Золоті ключі» м. Київ

Тріо сестер Марії, Даниїли, Ніни Байко м. Львів

Жіночий вокальний ансамбль «Росинка» м. Івано-Франківськ

Вокальне тріо «Крайня хата» м. Львів

Вокальне тріо «Солов'ї Галичини» м. Тернопіль

Вокальне тріо «Солов'ї Галичини» м. Тернопіль

Вокальний ансамбль «Марічка» м. Чернівці

Вокальний ансамбль «Веселі скрипки» та М. Скорик, м. Львів

Вокальний ансамбль «Мрія» м. Київ

Вокальний ансамбль «Гуцулочки» м. Івано-Франківськ

Вокальний ансамбль «Гуцулочки Карпат» м. Івано-Франківськ

Вокальне тріо «KURBASY» м. Львів

Вокальний ансамбль «Живиця» с. Зоря Рівненської області

Вокальний ансамбль «Червоні маки» м. Київ

Вокальний дует «ТЕЛЬНЮК: сестри» м. Київ

Вокальний ансамбль «Nota Neo» м. Луцьк

Тріо бандуристок Українського радіо м. Київ

Тріо «Мальви» м. Одеса

Тріо «Оріана» м. Тернопіль

Тріо «Дивоструни» м. Луцьк

Квартет «Львів'янки» м. Львів

Квартет «Гердан» м. Івано-Франківськ

Вокальний гурт «Ladies' TRIO» м. Львів

Дівочий гурт «Freedom Jazz» м. Київ

Дівочий гурт «Dakh Daughters» м. Київ

Вокальний гурт «Panivalkova» м. Київ

Вокальний ансамбль «Лісапетний батальйон» с. П'ятничани
Хмельницької області

Вокальний гурт «YAGODU» м. Львів

Вокальне тріо «Жоржини» м. Черкаси

Жіночий вокальний ансамбль «FolkeMelodi» м. Осло, Норвегія

Жіночий вокальний ансамбль «Радість» м. Градець Кральове, Чехія

Жіночий вокальний ансамбль FAJNA м. Грац, Австрія

Гурт «DAGADANA» Польща

Ансамбль традиційного співу «Країка» м. Перемишль, Подишча

Гурт «WERNYHORA» м. Санок, Польща

Жіночий фольклорний гурт «Намисто» м. Вільнюс, Литва

Ансамбль «Черемшина» м. Монреаль, Канада

Вокальне тріо «Троянда» м. Торонто, Канада

Вокальний ансамбль «Червоні коралі» м. Гаага, Нідерланди

Вокально-інструментальний ансамбль «Кобзар» (Загреб, Хорватія)

ДОДАТОК Д

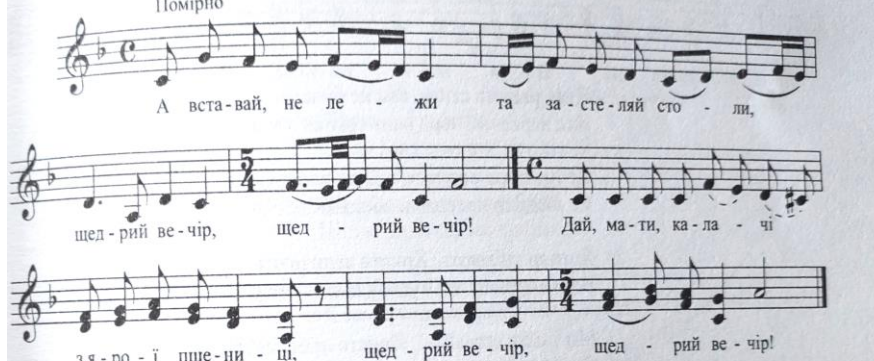
НОТНІ ПРИКЛАДИ

Фольклорні зразки

5+3)2 із звичайним ритмом. С. 82 Опису.

35. А вставай, не лежи та застеляй столи (ОК-ХЩ-01)

Помірно

А вста-вай, не ле - жи та за - сте - ляй сто - ли,
щед - рий ве - чір, щед - рий ве - чір! Дай, ма - ти, ка - ла - чі
з я - ро - ї пше - ни - ці, щед - рий ве - чір, щед - рий ве - чір!

А вставай, не лежи та застеляй столи,
Щедрий вечір! (2)*

Дай, мати, калачі з ярої пшениці,
Бо прийде до тебе гостя дорога,
Гостя дорога ще й Божая Мати.
– Як Божая Мати, то просим до хати,
Просимо до хати, будем вечеряти.
– Не прийшла я, Синку, до Тебе вечеряти.
А прийшла я, Синку, ключі відбирати.
Ой дай мені, Синку, пекельнії ключі

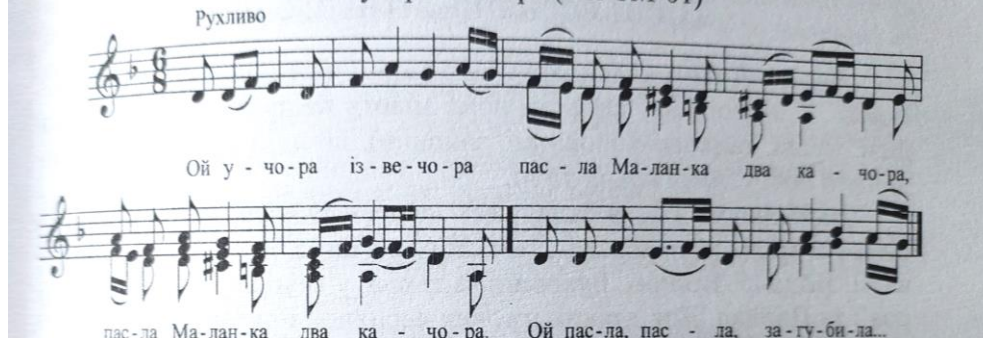
* Приспів "Щедрий вечір!(2)" співають за кожним рядком пісні. (Л. Є.)

41

Наспів формульний, пента-гексахорду. С. 85-86 Опису.

38. Ой учора ізвечора (ОК-ТМ-01)

Рухливо

Ой у - чо - ра із - ве - чо - ра пас - ла Ма - лан - ка два ка - чо - ра,
пас - ла Ма - лан - ка два ка - чо - ра. Ой пас - ла, пас - ла, за - гу - би - ла...
Ой учора ізвечора
Пасла Маланка два качора. (2)

Ой пасла, пасла, загубила,
Пішла шукати, заблудила. (2)

Заблудила в чистім полі,
А там Василько плужком оре. (2)

118. Ой Галочкина ненька (ОР-ВЗ-06)

Помірно
1. Одна

Ой Га - лоч - ки - на нень - ка, ой Га - лоч - ки - на нень - ка
тай по ву - ли - цям хо(ди). Тай по ву - ли - цям хо - ди,
Всі тай по ву - ли - цям хо - ди, тай су - сі - до - чок прос(и).

115

97. Ой петрівня зозуленько (ОК-ПК-03)

Опису.

Протяжно

Одна

Тай пет-рів - ня - я зо - зу - лень - ко, ой,
та не куй ра - но по діб - ро(ві).
Всі Тай не куй ра - но й у діб - ро - ві, ой,
не збу - ди ме - не, мо - ло - до(ї).

Тай петрівня зозуленько, ой,
Та не куй рано по діброві.

Невістка встала, послухала, ой,
Взяла відерце, постукала.

Тай не куй рано й у діброві, ой,
Не збуди мене, молоді.

Взяла відерце, постукала, ой,
Тай знов головку й укутала.

Бо єсть у мене крашії тебе, ой,
Та збудять мене раніш тебе.

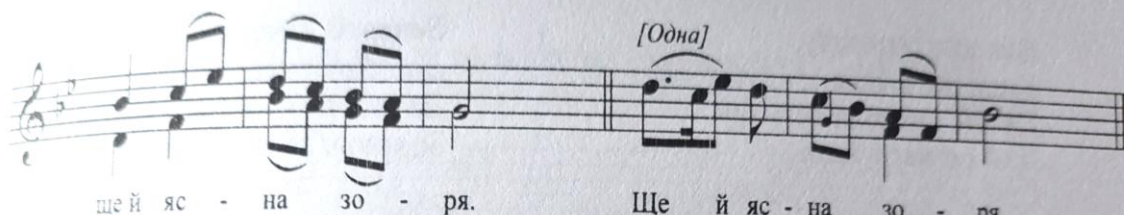
Свекорко каже, – ізбудимо, ой,
Свекруха каже, – осудимо.

– Вставай, невістко, годі спати, ой,
Та йди капусти поливати.

Свекорко каже, – гріх нам буде, ой,
Свекруха каже, – друга буде.

- С. 47.

162а. Ой зійшов місяць ще учора звечора (04-БК-03)

Ой зійшов місяць ще учора звечора,
 Ще й ясна зоря. (2)
 Ой закликала молода дівчина
 Парня до себя: (2)

- Ой зайди, зайди, розудалий молодче,
 В гості до мене, (2)
 Ой та вип'ємо, розудалий молодче,
 По чарці вина. (2)

- Ой випий, випий, молода дівчино,
 Попереду сама, (2)
 Щоб ти мені, парню молодому,
 Чарів не дала. (2)

Ой а звечора удалий молодчик
 І пив, і гуляв, (2)

Ще й яс - на зо - ря.
 А до ранку розудалий молодчик
 І душу оддав. (2)

А в неділю рано-поранесенько
 Всі дзвони ревуть, (2)
 А вже того, парня молодого,
 До гробу ведуть. (2)

- Ой було б тобі, розудалий молодчик,
 Оцих чарів не пий, (2)
 Ой було б тобі, розудалий молодчик,
 Нас трьох не любить. (2)

[Ой було б тобі, розудалий молодчик,
 Нас трьох не кохать. (2)]
 Ой було б тобі, розудалий молодчик,
 З нас трьох одну знать.

265. Ой з-за гори, гори (18-БР-01)

Одна Гурт

Ой з-за го-ри, го - ри та буй-ни - (ї) ві - тер ві - є,

ой там у-ді - вонь - ка та й пше-ни - чень - ку сі - є,

ой там у-ді - вонь - ка та й пше-ни - чень - ку сій(є).

Одна Гурт

Ой і по-сі-яв - ши, та й за - во - ло - чи - ла,

ой за-во-ло - чив - ши, ста-ла Бо - га й про - си - ти же,

ой за-во - ло - чив - ши, ста-ла Бо - га й про - си(ти).

Ой з-за гори, гори та й буйний вітер віє,
Ой там удівонька та й пшениченьку сіє. (2)

Авторські дуети М. Лисенка

ТЕЧЕ ВОДА З-ПІД ЯВОРА

Andante

p *m. z.* *p*

Soprano

1. Те - че во - да з-під я - во - ра я - ром на до - ли - ну.
2. Пи - ша - єть-ся ка - ли - нонь-ка, я - вір мо - ло - ді - є,

M. Soprano

p

leggiere

Пи - ша - єть-ся над во - до - ю чер - во - на ка - ли - ня.
а кру - гом їх вер - бо - ло - зи й ло - зи зе - ле - ні - ють.

Обробки фольклорних зразків М. Лисенка

99

3. ОЙ В ЧИСТІМ ПОЛІ

Moderato

1. Ой в чистім полі на ободоні,
гей, грай море. Ра-дуй-ся, зем-ле,
вік од ві-ку ра-дуй-ся, зем-ле!

Ой в чистім полі на ободоні,
Гей, грай море.
Приспів: Радуйся, земле,
Вік од віку радуйся, земле!

Військо стояло, ладу не знало;
Гей, грай море.
Приспів.

Богдан прийшов, лад військо знайшов.
Гей, грай море.
Приспів.

Загадав Богданко плужком орати,
Гей, грай море.
Приспів.

4. ОЙ ПИЛА ТА ЛИМЕРИХА

Moderato

Ой пи - ла, пи - ла та Ли - ме - ри - ха

на ме - ду, та й про - пи - ла

сво - ю доч - ку мо - ло - ду.

Ой пила, пила та Лимериха на меду,
 Та й пропила свою дочку молоду.
 Ой хто купить цебер меду і вина,
 Того буде Лимерівна молода.
 Обізвався та Шкандибенко на меду:
 „Ой я ж куплю Лимерівну молоду“.
 У неділю ранесенько, до сонця,
 Та й плакала Лимерівна в віконця.
 „Ой загину, моя матінко, загину,
 Бо не люблю Шкандибенка, покину“.
 „Ой, коли любиш, моя донечко, вінчайся,
 А не любиш, дитя мое, цурайся!“
 Ой побігла Лимерівна горою,
 А за нею Шкандибенко в погоню.

11. ТА НЕМА ГІРШ НІКОМУ

Andante

Та не-ма гірш ні-ко-му, як тиї си-ро-

-ти ні: кіх-то не при-

-гор не-при ли-хії го-ди-ні.

Та нема гірш нікому, як тиї сиротині:
 Ніхто не пригорне при лихій годині.
 Та не пригорне батько, не пригорне мати,
 Тільки той пригорне, що думає взяти.
 Та налетіли гуси з далекого краю,
 Замутили воду в тихому Дунаю.
 Та бодай сірі гуси з шір'ячком пропали.
 Що нас розлучили, як голубів пару.
 Як ми кохалися як завжди в парі.

ЩЕДРІВКИ

101

1. ОЙ ТАМ ЗА ГОРОЮ

Molto sostenuto

1. Ой там за го - ро - ю та за ка - м'я - но - ю;
 щед - рий ве - чір, на доб - рий ве - чір.

Ой там за горою та за кам'яною,
Приспів: Щедрий вечір, на добрий вечір.

Ой там виходило та три товариші.
Приспів.

Що перший товариш - яснее сонце,
Приспів.

А другий товариш - ясень місяць,
Приспів.

А третій товариш - дрібен дощик.
Приспів.

Що сонечко каже: як я зійду,
Приспів.

То зрадується старе й мале.
Приспів.

Місяць каже: як я зійду,
Приспів.

То зрадується весь звір у полі,
Приспів.

Ой звір у полі, чумак у дорозі,
Приспів.

ПОБУТОВІ ПІСНІ

1. ОЙ ЖУРАВЛЮ, ЖУРАВЛЮ

Moderato

Ой журавлю, журавлю,
Ой журавлю, журавлю,
Скажи мені всю правду.
Котра нива луччая,
Котра нива луччая,
Чи перша, чи друга?
Лучча нива першая,
Лучча нива першая,
А не тая другая:
Бо на першій жито жав,
Бо на першій жито жав,
А на другій воли пас.
Лучча жінка першая,
Лучча жінка першая,
А не тая другая.
Бо з першою діти мав,
Бо з першою діти мав,

А з другою розігнав.
Один пішов до попа,
Один пішов до попа,
Другий пішов до дяка,
Третій пішов до пана,
Третій пішов до пана,
Щоб мачуха пропала.
Щось у полі гукає,
Щось у полі гукає.
Батько дітей скликає:
Ідіть, діти, додому,
Ідіть, діти, додому,
Не буде вам розгону.
„Живи, тату, як сам знав,
Живи, тату, як сам знав,
Коли нас порозганяв“.

(с. Збурівка, в Таспії)

ПІСНІ ЗАЖИВНІ

(жнучи, співають)

1.

Allegretto

2.

Рух той самий

3.

Рух той же

№ 3

Sostenuto

Soprani
Alti

Sostenuto

Piano

p

mf

p

Дружки *mp*

1. Ой ле-тять га-лоч-ки
2. У - сі га-лоч-ки

у три ря-доч-ки, во-зу-лень-ка та й по-пе-ре-ду;
за-ще-бе-та-ли, а во-зу-ля за-ку-ва-ла;

stesso.

f

що у-сі га-лоч-ки по лу-гах сі-ли, а зо-зу-ля на ка-ли-ні.
і дуть дру-жеч-ки у три ря-доч-ки, а Ма-ру-ся по-пе-ре-ду.

ppoco f

№ 4^a

Andante moderato

S.
A.

Andante moderato

Piano

Ча-стуй, ча-стуй, пан-от - чень - ку,
 Ча-стуй, ча-стуй, мо-я ма - ти,
 Не рав, не два, мо-я ма - ти,

cresc.

те - пе - ра ме - не: бо те - пер я, пан-от -
 те - пе - ра ме - не: бо те - пер я, мо-я
 ти за - пла - чеш, по-ки ме - не в сво-й

p cresc. *mf*

dim.

- чень - ку, го-сти - на вте - бе.
 ма - ти, го-сти - на вте - бе.
 ха - ті ти по - ба - чеш.

dim. *p*

№ 11

Аружки S. A. *Poco moderato* *poco f*

PIANO *Poco moderato* *ten.* *f* *mf*

1. Ой ви, ста-ро-сти,
2. А ви сва-ноч-ки,
3. Чо-го ж ви до нас

ви ста-рі, си-ве-сь-кі,
ви на-ші па-ня-ноч-ки,
не-ра-но при-ї-ха-ли,

а ви бо-я-ри, ви си-ни о-тець-кі.
ви сві-ти-лоч-ки, ви на-ші го-лу-боч-ки.
на-шу кня-ги-ню не-ра-но од-ві-да-ли.

На цей же голос співають світанки й сванки: „Ой ви, дружечки ви наші голубочки“.

Дружки

Бла - го - сло - ви, бо - же бла - го - сло - ви бо - же,
пре - чи - ста го - спо - же,

86

і о - тець і ма - ти сво - є - му ди - тя - ті
се гіл - лич - ко зви - ти, свій рід зве - се - ли - ти.

Активация Windows.

Обробки фольклору Ф. Колесси

Andantino

C. *mf*

1. Хо-див, по-хо-див місяць по не-бі, сла-вен є-си!

A. *mf*

f

Сла-вен є-си, наш ми-лий бо-же, на не-бе-си.

f

poco rit.

poco rit.

a tempo

tr

2. Кли-че, по-кли-че зо-рю з со-бо-ю, сла-вен є-си!

tr

Moderato

mf

C. 1. Чи до-ма, до-ма бід-на- я вдо-ва? Сла- вен є-си!

A. Чи до-ма

f Сла- вен є-си, наш ми-лий бо-же, на не-бе-си!

p *rosso rit.*

f Сла- вен є-си, наш ми-лий бо-же, на не-бе-си!

p *rosso rit.*

a tempo

2. Не-ма-є до-ма, пі-шла до бо-га, сла- вен є-си.

a tempo

f сла- вен є-си, наш ми-лий бо-же, на не-бе-си!

p *rosso rit.*

f сла- вен є-си, наш ми-лий бо-же, на не-бе-си!

p *rosso rit.*

Allegretto

mf

C. 1. Я_ гіл, Я_ гі_ поч_ка, Я_ гі_ ло_ ва
2. Го_ лів_ ку при_че_ са_ ла, стрі_ чеч_ ку за_ в'я_

mf

A. Я_ гі_ поч_ка, Я_ гі_ ло_ ва
При_че_ са_ ла, стрі_ чеч_ ку за_ в'я_

p

- доч_ка у_ ста_ па ра_ не_ сень_ко, вми_ла_ся
- за_ ла. Ой возьму ся я в бо_ ки, по_ ва_ жу

p

- доч_ка
- за_ ла.

pp

Бі_ ле_ сень_ко. Та пі_ ду до Ду_ на_ ю,
сво_ ї ско_ ки.

pp

Обробки фольклору М. Леонтовича

ОЙ З-ЗА ГОРИ КАМ'ЯНОЇ

OI Z-ZA HORY KAMIANOI

Oh, from behind the rocky mountain

Andantino

S. 1. Ой, з-за го - ри ка - м'я - но - ї ро - зу - би ли - та - хоть.
1. Oi, z-za ho - ry ka - mian - ro - i ho - lu - by li - ta - iut.

A. 1. Ой, з-за го - ри ка - м'я - но - ї ро - зу - би ли - та - хоть.
1. Oi, z-za ho - ry ka - mian - ro - i ho - lu - by li - ta - iut.

217

He za - zra - la ros - ko - shon ky, hro - lu - ta mi - ra - iut.
Ne za - zra - la ros - ko - shon ky, vzhe li - ta mi - ra - iut.

He za - zra - la ros - ko - shon ky, hro - lu - ta mi - ra - iut.
Ne za - zra - la ros - ko - shon ky, vzhe li - ta mi - ra - iut.

2. Запрягайте коні в шори, коні воронії,
Та й поїдем здоганяти літа молодії.	2. Zapriahaite koni v shory, koni voronii,
Ta y poidem zdohaniaty lita molodii.
3. Догонили літа мої на кленовім мості:
«Ой верніться, літа мої, до мене хоч в гості!»	3. Dohonyly lita moi na klenovim mosti:
«Oi vernitsia, lita moi, do mene khoch v hosti!»
4. «Не вернемось, не вернемось, не маєм до кого:
Не вміла нас шанувати, як здоров'я свого».	4. «Ne vernemos, ne vernemos, ne maiem do koho:
Ne vmila nas shanuvaty, yak zdorovia svoho».
5. «Ой верніться, ой верніться, літа молодії,
Буду я вас шанувати, літа золотії!»	5. «Oi vernitsia, oi vernitsia, lita molodii,
Budu ya vas shanuvaty, lita zolotii!»

НАРВАЛА КВІТОЧОК

NARVALA KVITCHOK

I've gathered some flowers

Andantino

S. 1. На-рва - ла кві - то - чо - к, не за - ти - ка - ла - сіа,
1. Na-rva - la kvi - to - chok, ne za - ty - ka - la - sia.

A. 1. На-рва - ла кві - то - чо - к, не за - ти - ка - ла - сіа,
1. Na-rva - la kvi - to - chok, ne za - ty - ka - la - sia.

1. На-рва - ла кві - то - чо - к, не за - ти - ка - ла - сіа,
1. Na-rva - la kvi - to - chok, ne za - ty - ka - la - sia.

1. На-рва - ла кві - то - чо - к, не за - ти - ка - ла - сіа,
1. Na-rva - la kvi - to - chok, ne za - ty - ka - la - sia.

2. Ой здається мені, що лісок невисок,
Чогось не доходить до милого голосок.	2. Oi здається мені, shcho lisok nevysok,
Chohos ne dokhodyt do myloho holosok.
3. Бодай ти, діброво, не зелена була!
По тобі ходила — заблу́дилася.	3. Bodai ty, dibrovo, ne zelena bula!
Po tobi khodyla — zabludylasia.

ПЛИВЕ ЧОВЕН

PLYVE CHOVEN

The boat is floating

Andante

Soprano (S): *mf* 1. Пли - ве чо - вен во - ди по - вен, та все тлюп-тлюп, тлюп-тлюп, тлюп-тлюп, тлюп-тлюп.
 Alto (A): *mf* 1. Ply - ve cho - ven vo - dy po - ven, ta vse tliup, tliup, tliup, tliup.

Piano (P): *p* та все тлюп, тлюп, тлюп, тлюп, та все тлюп, тлюп, тлюп, тлюп.
 ta vse tliup, tliup, tliup, tliup, ta vse tliup, tliup, tliup, tliup.

2. Іде козак до дівчини,
Та все тлюп-тлюп, тлюп-тлюп. (3)
3. Пливе човен, води повен
Та накритий листом. (3)
4. Не хвалися, дівчинонько,
Червоним намистом. (3)
5. Бо прийдеться, доведеться
Намисто збувати. (3)
6. Молодому козакові
Тютюн купувати. (3)
7. Пливе човен, води повен
Та накритий лубом. (3)

2. Ide kozak do divchyny,
Ta vse tiup-tiup, tiup-tiup. (3)
3. Plyve choven, vody poven
Ta nakrytyi lystom. (3)
4. Ne khvalysia, divchynonko,
Chervonym namystom. (3)
5. Bo prydetsia, dovedetsia
Namysto zbuvaty. (3)
6. Molodomu kozakovi
Tiutiun kupuvaty. (3)
7. Plyve choven, vody poven
Ta nakrytyi lubom. (3)

8. Не хвалися, козаченьку,
Кучерявим чубом. (3)
9. Бо прийдеться, доведеться
Під аршин ставати. (3)
10. Молодого козаченька
В військо отдавати. (3)

8. Ne khvalysia, kozachenku,
Kucheriavym chubom. (3)
9. Bo prydetsia, dovedetsia
Pid arshyn stavaty. (3)
10. Molodoho kozachenka
V viisko oddavaty. (3)

A BЖE BECHA

A VZHE VESNA

Already spring

Allegretto

The musical score is for a duet in 3/4 time, marked 'Allegretto'. It features a Soprano (S.) and Alto (A.) part. The key signature has three sharps (F#, C#, G#). The first system shows the vocal entries with lyrics in Ukrainian and English. The second system continues the melody with more lyrics.

1. A бжє вес - на, а бжє крас - на!
1. A vzhe ves - na, a vzhe kras - na!

із стріх во - да кап - ле, із стріх во - да кап - ле.
 iz strikh vo - da kap - le, iz strikh vo - da kap - le.

211

2. Молодому козакові
Мандрівочка пахне. (3)
3. Помандрував козаченько
У чистеє поле. (3)
4. За ним іде дівчинонька:
«Вернися, соколе!» (3)
5. Помандрував козаченько
З Лубен до Прилуки. (3)
6. Ой плакала дівчинонька,
Здіймаючи руки. (3)

2. Molodomu kozakovi
Mandrivochka pakhne. (3)
3. Pomandruvav kozachenko
U chysteie pole. (3)
4. Za nym ide divchynonka:
«Vernysia, sokole!» (3)
5. Pomandruvav kozachenko
Z Luben do Pryluky. (3)
6. Oi plakala divchynonka,
Zdiimaiuchy ruky. (3)

Ак
Пер
Wir

ЇХАВ КОЗАК НА ВІЙНОНЬКУ

YIKHAV KOZAK NA VIINONKU

A Cossack went to War

Marciale
mp

S. *mp* *mf*

A. *mp* *mf*

1. Ї - хав ко - зак на вій - нонь - ку, про - шав сво -
1. Yi - khav ko - zak na vii - non - ku, pro - shchav svo -

210

- ю дів - чи - нонь - ку: «Про - шай, ми - лень - ка,
- iu div - chy - non - ku: «Pro - shchai, my - len - ka,

чор - но - бри - всь - ка, я йду в чу - жу - ю сто - ро - нонь - ку,
chor - no - bry - ven - ka, ya ydu v chu - zhu - iu sto - ro - non - ku.

2. Подай, дівчино, хустину, –
Може в бою ще загину;
Темної ночі накриють очі –
Легше в могилі спочину».
3. Лихії люди насилу
Взяли нещасну дівчину.
А серед поля гнеться тополя
Та на козацьку могилу.

2. Podai, divchyno, khustynu, –
Mozhe v boiu shche zahynu;
Temnoi nochi nakryiut ochi –
Lehshe v mohyli spochynu».
3. Lykhii liudy nasylyu
Vzaly neshchasnu divchynu.
A sered polia hnetsia topolia
Ta na kozatsku mohylu.

АКТ
Пере
Winс

ОЙ СИВАЯ ЗОЗУЛЕНЬКА

OI SYVAIA ZOZULENKA

Oh, the gray cuckoo

Moderato

p

S. I.

1. Ой си - ва - я зо - зу - лень - ка всем - кі са - ди об - лі - та - ла,
1. Oi sy - va - ia zo - zu - len - ka vsen - ki sa - dy ob - li - ta - la.

p

S.

всім - кі са - ди об - лі - та - ла, в зход - но - му не ку - ва - ла. При - ле -
vsen - ki sa - dy ob - li - ta - la, v zhod - no - mu ne ku - va - la. Pry - le -

p

A.

- ті - ла й у виш - нев са - док; там сі - ла, за - ку - ва - ла, при - ле - ті - ла
- ti - la y u vysh - nev sa - dok; tam si - la, za - ku - va - la, pry - le - ti - la

mf

й у виш - нев са - док; там сі - ла, за - ку - ва - ла; «Ой і
y u vysh - nev sa - dok; tam si - la, za - ku - va - la. «Oi i

mf

са - де ж мій, са - де, чим я то - бі не вго - ди - ла, ой
sa - de zh mi, sa - de, chym ya to - bi ne vho - dy - la, oi

са - де ж мій, са - де, чим я то - бі не вго - ди - ла? Чи ж я ра - но
sa - de zh mi, sa - de, chym ya to - bi ne vho - dy - la? Chy zh ya ra - no

ЩЕДРИК

SHCHEDRYK

Good (New Year's) Wishes

Allegretto

Solo

Шел - рик, шел - рик, шел - рі - воч - ка, при - ле - ті - ла ла - сті - воч - ка,
 Shched - ryk, shched - ryk, shched - ri - voch - ka, pry - le - ti - la la - sti - voch - ka,
mf *ten.* *ten.* *pp simile*

Tutti

ста - ла со - бі ще - бе - та - ти, гос - по - да - ря ви - кли - ка - ти:
 sta - la so - bi shche - be - ta - ty, hos - po - da - ria vy - kly - ka - ty:
cresc. poco a poco
pp
 ста - ла со - бі
 sta - la so - bi

«Ви - йди, ви - йди, гос - по - да - рю, по - ди - ви - ся на ко - ша - ру, -
 «Vy - idy, vy - idy, hos - po - da - riu, po - dy - vy - sia na ko - sha - ru, -
p
 ше - бе - та - ти,
 shche - be - ta - ty,
p

там о - веч - ки по - ко - ти - лись, а яг - нич - ки на - ро - ди - лись.
 tam o - vech - ky po - ko - ty - lys, a yah - nych - ky na - ro - dy - lys.
tr

В те - бе то - вар хо - ро - ший,
 V te - be to - var kho - ro - shyl,
mf
 В те - бе то - вар весь хо - ро - ший, бу - деш ма - ти мір - ку гро - шей,
 V te - be to - var ves kho - ro - shyl, bu - desh ma - ty mir - ku hro - shai,
mf

 Активізуйте
 свій Windows
 перейдіть
 за адресою
 go.microsoft.com/fwlink/?LinkId=526032

Пісні з репертуару сестер Байко

УКРАЇНСЬКА БАРКАРОЛА

Слова В. Пачовського

Музика С. Людкевича

Allegretto leggiero.

pp *mp* *p*

сріб- ле- ний сві- тил- лю Дні- про не- сєть- ся

Ге - - я, ге

Ге - - я, ге

Ге - - я,

я, ге

гей!

pp

pp

Coda.

dim.

ВЕСНЯНА ПІСНЯ

Слова П. Голубничого

Музика М. Колесси

Andante con moto.

p Виш-ня у бі-лій хус-ти-ні... мрій-но під віт-ром шу-
 - мить, шу-мить, ... в не-бі ви-со-кім і си-нім...
 жай-во-рон сріб-но дзве-нить, дзве-нить. В світ-лі, хви-ли-ни вес-
 - ня - - ні... хо-четь-ся ба-чить ме-ні, ме-ні...
 лич-ко... ді-во-че ру-мя - - не, ... о-чі ве-се-лі, яс-

НЕДОСПІВАНА ПІСНЯ

Слова А. Пашика

Музика А. Кос-Анатольського

Allegretto.

f *dim. e rit.* *p*

Ой, вжеліт, ній ве . . . чір розправляє кри - ла, по-тем-ні-ла

p a tempo

річ - ка на ви-ду. І за-во-дить піс - ню, щоб по-чу-ла

ми - ла, гар - мо - ніст в при-луб-но-му са - ду.

БУД ЗДРАВА, ЗЕМЛИЦЕ

Лемківська народна пісня в записі сестер Байко

Moderato.

1. Буд здра.ва, зем.ли.це, и.ду.к.Га.ме.ри.це, и.
 -ду. за.ра.бяц.пі.няз..... Буд здра.ва, сес.трич.ко,
 не.плач.те, ма.мич.ко, и.ще.ся.вер.ну.да.ко.ли...зас.

ДАЛА-С МЕНЕ, МОЯ МАМО

Гуцульська народна пісня в записі сестер Байко

Moderato.

1. Да.ла.с.ме.не, мо.я.ма.мо, за.ду.най, ... за.ду.най, ...
 те.пер.со.бі, мо.я.ма.мо, по.ду.май, ... по.ду.май....

Прислів:

ду.на.ю. не.пе.ре.пис.ти, а.ні.пе.ре.бро.ди.ти, ...
 не.бу.ду.тя, мо.я.ма.мо, во.ві.ки.... ви.ді.ти....

Твори з репертуару вокального ансамблю «Росинка»

КОЛИ ЗАСНУЛИ СИНІ ГОРИ
муз. і сл. А. Кос-Анатольського

mp *p* *rit.*

Ніч над Кар - па - та - ми тем - но кри - ла - ти - ми шов - ка - ми

ти - хо злі - та. злі - та... Мов - нуть за - люб - ле - ні.

ЧАРІВНА СКРИПКА

муз. І. Поклада
сл. Ю. Рибчинського

Andante doloroso

mf
Сі-ла пта - ха

p
бі-ло-кри-ла на то - по лю, сі-ло

сон - це по-над ве-чір за по-ля.

БІЛІ ЛЕБЕДІ

Помірно

муз. О. Білаша
сл. М. Ткача

The first system of the musical score for 'БІЛІ ЛЕБЕДІ'. It consists of three staves: a vocal line (treble clef) and a piano accompaniment (grand staff). The key signature has three flats (B-flat, E-flat, A-flat), and the time signature is 4/4. The tempo marking 'Помірно' (Moderato) is above the vocal staff. The piano part begins with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The vocal line has a whole rest in the first measure.

The second system of the musical score. It continues the vocal and piano parts from the first system. The piano part features a melodic line in the right hand and a supporting bass line in the left hand. The system ends with a double bar line and a repeat sign.

The third system of the musical score, marked with a section symbol (§) and the tempo 'tr' (allegretto). It includes a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line has the lyrics 'По - сі - да - ли - ле - бе - ді на во - ду,'. The piano part begins with a piano (*p*) dynamic. The system ends with a double bar line and a repeat sign.

Аранжування для жіночих ансамблів бандуристів

ВИДНО ЛІСУ ПОЛОВИНУ
Обробка В. Лобка

Помірно

mf

mf

Двое

mf

Одна Вид_ но лі_ су по_ ло_ ви_ ну, вид_ но лі_ су по_ ло_

56

ЧЕРВОНА РУТА

Для чоловічого дуета

Слова і музика В. Івасюка
Аранжировка В. Лобка

Зворушливо, широко

mf

А...

mf

А...

А...

А...

ДОЩ

Муз. О. Герасименко
сл. Т. Угрин

Allegro moderato

mf Так рап - том з неба

p *cresc.* *poco rit.* *a tempo*

tr *mf* *2 к.*

А він от звід ки не візь- мись
сип- нув дощ, ні - хто і не че - кав. А він от не візь- мись

37

11 Дощ, дощ, дощ стрибає по асфальті. Дощ, дощ, дощ
взяв, та й з не - ба впав.

Дощ, дощ, дощ вбиває в камінь цвяшки. Дощ, дощ, дощ

у вікна стукотить. Дощ, дощ, дощ, лякатися не варто. Дощ, дощ, дощ серця нам звеселить
всіх раптом розжене. Дощ, дощ, дощ, хоч змокнути не важко. Ти під дощем А

Дощ, дощ, дощ, дощ. Ти під дощем цілуй, цілуй мене.

tr *p* *tr* *p* *tr* *mp* *f*

мом сте - лись, ки - ли - мом сте - лись край до - рі - жень - ки... Гу!

ноч - ку, ки - ли - мом, ки - ли - мом сте - лись... Гу!

Ой бар - ві - ноч - ку... Ой бар - ві - ноч - ку... Гу! Ди - во -

Ди - во - ди - ви - на, на зе - ло ляг - ла... Гу!

Ди - во - ди - ви - на, на зе - ло ляг - ла по - кро - во - ю... Гу!

ди - ви - на на зе - ло ляг - ла, на зе - ло ляг - ла, та й по - кро - во - ю... Гу!

mf

mf

Allegro

Allegro